

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**DERGİLERDE KADIN VE ERKEK
CİNSİYET KİMLİKLERİNİN SUNUMU**

Eren Ekin ERCAN

**GAZETECİLİK
BİLİM DALI**

AĞUSTOS 2014

DERGİLERDE KADIN VE ERKEK CİNSİYET KİMLİKLERİNİN SUNUMU

Eren Ekin ERCAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2014

Eren Ekin ERCAN tarafından hazırlanan “Dergilerde Kadın ve Erkek Cinsiyet Kimliklerinin Sunumu” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Cem YAŞIN
Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Himmet Hülür
Gazetecilik Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Yard. Doç. Dr. Sirel Gölönü
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi: 11/08/2014

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Hikmet KAVRUK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Eren Ekin ERCAN
14.08.2014

DERGİLERDE KADIN VE ERKEK CİNSİYET KİMLİKLERİNİN SUNUMU
(Yüksek Lisans Tezi)

Eren Ekin ERCAN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2014

ÖZET

Tarihin gerek maddi gerekse de kültürel olarak erkek egemen inşasında kadınların yeri, durumu sanılanın aksine oldukça önemlidir. Sınıfsal olarak ezilmenin ve sömürülmenin ilk örneği olan bu ayrılmanın/ayrımın ortaya çıkardığı sorunlar üzerinden tüm tarihi okumak ve güncel olanın durumuna yine bu perspektiften bakmak, şey'leri tümünden farklı bir okuma olanağı sunmaktadır. Özellikle moderniteye ve dolayısıyla günümüz postmodern dünyasına bu türden bir feminist pencereden bakmak, toplumsal cinsiyetin yanı sıra beden, cinselliğin ve her türden gündelik ya da kamusal iktidar ilişkilerinin ortaya konmasında önem arz etmektedir. Women's Health ve Men's Health dergileri üzerinden böylesi bir okumaya girişen çalışma, kadın ve erkek cinsiyetlerini odağa alarak, patriarkinin moderniteye göre postmodern dönemdeki durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tarihsel ve kavramsal olmak üzere iki sacayağı üzerine oturan teorik ilk bölümün ardından, ikinci bölümde karşılaştırmalı betimleyici yöntemle belirtilen dergilerdeki veriler analiz edilmiş, yorumsanmıştır. Tüketimle ve doğrudan bedenle, bedenin farklı stratejik formlarıyla ilişkili olarak inşa edilen kadın ve (özellikle) erkek cinsiyet kimliğinin postmodern dönemdeki durumuna bakıldığında, çok daha maskülen ve dolayısıyla patriarkal bir hal aldığı incelenen dergilerde gözlemlenmiştir.

Bilim Kodu : 1165
Anahtar Kelimeler : Feminizm, modernizm, postmodernizm, toplumsal cinsiyet, performatizm
Sayfa Adedi : 161
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Cem Yaşın

THE PRESENTATION OF GENDER IDENTITIES OF WOMEN AND MEN IN
MAGAZINES

(M.Sc. Thesis)

Eren Ekin ERCAN

GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

August 2014

ABSTRACT

The place and importance of women in patriarchal construction of history, whether material or cultural, is very important contrary to popular belief. Reading the entire history in terms of the problems caused by this separation/distinction which is the first example of being oppressed and exploited as a class, and looking at the current situation again through this perspective, offers a whole different way of reading things. Having this kind of a feminist view particularly when considering modernity and thus present-day postmodern world is important in terms of revealing omnifarious daily or public forms of power relations associated with the body and sexuality, as well as gender. This study aims to reveal the situation of patriarchy in the postmodern period when compared to modernity, focusing on the gender identities of women and men through this kind of a reading of Women's Health and Men's Health magazines. After the first section which has two main focal points, one being historical and the other being conceptual, the data gathered from the stated magazines have been analyzed and interpreted with comparative descriptive method in the second section. When the situation of gender identities of women and (especially) men constructed directly in relation with the body, various strategic forms of the body and consumption in the postmodern period is considered, it has been observed in the magazines examined that the situation became much more masculine and therefore patriarchal.

Science Code : 1165

Key Words : Feminism, modernism, postmodernism, gender, performatism

Page Number : 161

Thesis Advisor : Prof. Dr. Cem Yaşın

TEŞEKKÜR

Bu alıőmanın baőından beri birçok konuda anlayışını, desteğini, bakışını, zamanını esirgemeyen danıőmanım Prof. Dr. Cem Yaşın'a teőekkürü bir borç bilirim. Yanı sıra ele alınan konuya ve bağlamına dair kavramsal düzeyde olgunlaőmamı sağlayan Prof. Dr. Simber Atay'a teşekkür ederim. Öğrenci İşleri'ndeki Sayın Ayten Erdem'in, tüm öğrenimim sırasındaki yardımlarını ise unutmam mümkün değil. Ve elbette tüm bu süreçler boyunca her anlamda yanımda olan aileme ise minnetim sonsuzdur.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	ix
RESİMLERİN LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
2. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMINA TEMEL YAKLAŞIMLAR VE GÜNCEL TARTIŞMALAR	7
2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı Üzerine	7
2.2. Normatif Feminist Yaklaşımlar	9
2.2.1. Liberal feminist yaklaşım	10
2.2.2. Marksist feminist yaklaşım	11
2.2.3. Radikal feminist yaklaşım	13
2.2.4. Sosyalist feminist yaklaşım	14
2.2.5. Kültürel feminist yaklaşım	16
2.3. Postmodernite ve Feminizm	17
2.3.1. Öteki'nin bakışından beden ve cinsellik	24
2.3.2. Performatizm ve toplumsal cinsiyet	27
3. KADIN VE ERKEK CİNSİYET ROLLERİNİN TARİHSEL SÜREÇTEKİ KONUMLARI	31
3.1. Modernite Öncesi Genel Durum	31
3.2. Reform ve Rönesans: Kırılmalar ve İroniler	40
3.3. Kapitalizm, Modernite ve Cinsiyet Durumu	45
3.4. Türkiye'de Modernleşme ve Cinsiyet	50

	Sayfa
3.4.1. Tanzimat öncesi genel durum	50
3.4.2. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadın hareketleri	53
3.4.3. Cumhuriyet ve kadınları	56
4. WOMEN'S HEALTH VE MEN'S HEALTH DERGİLERİNDE KADIN VE ERKEK CİNSİYET KİMLİKLERİNİN YANSIMALARI.....	61
4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	61
4.2. Women's Health ve Men's Health Dergilerine Dair.....	64
4.3. Beden: İrileşen Erkekler, Küçülen Kadınlar	67
4.3.1. Sağlık: Kadının psikolojisi, erkeğin bedeni	67
4.3.2. Moda, bakım ve güzellik: "Buna mutlaka sahip olmalısın!"	79
4.3.3. Spor: Somutlaşan erkek bedeni ve maratoncu kadın.....	87
4.3.4. Zayıflama ve beslenme: "Mağara adamı" "daima şişman kadın"a karşı.....	100
4.4. Duygusal İlişkiler ve Cinsellik: Bir Mücadele Alanı	115
4.5. Aile, Kariyer ve Para: Bağımsız ama Bağımlı Kadınlar	135
4.6. Standart Kadın ve Her Alanda Uzman Erkek	142
4.7. İçeriğin Bir Uzantısı Olarak Tüketim	143
5. SONUÇ.....	145
KAYNAKLAR.....	149
ÖZGEÇMİŞ	161

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. İncelenen dergilerde psikolojik sağlığa ve bedensel sağlığa vurgu yapan makalelerin dağılımı.	71
Çizelge 4.2. İncelenen dergilerde, saç ve makyaj, beden bakımı, moda ve stil konularına vurgu yapan makalelerin dağılımı.	80
Çizelge 4.3. İncelenen dergilerde sporun sağlıkla, zayıflamak/yağ yakmakla, irileşmek/kas yapmakla ilişkisini odağa alan makalelerin dağılımı. ...	88
Çizelge 4.4. İncelenen dergilerde, zayıflama stratejilerini ya da sağlıklı beslenmeyi odağa alan ve yemek tarifi veren makalelerin dağılımı.	101
Çizelge 4.5. İncelenen dergilerde duygusal ilişkileri ve cinselliği odağa alan makalelerin dağılımı.	116
Çizelge 4.6. İncelenen dergilerde aileyi ya da kariyeri ve parayı odağa alan makalelerin dağılımı.	136

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 4.1. Sıralı olarak <i>Women's Health</i> ve <i>Men's Health</i> dergileri, Eylül-Ekim-Kasım 2012 sayılarının kapakları.	66
Resim 4.2. "Kendini müziğe bırak" <i>Women's Health</i> Kasım 2012, sayfa 72.....	73
Resim 4.3. "Rahatla Biraz", <i>Women's Health</i> Ekim 2012, Sayfa 103.	74
Resim 4.4a. "Hayat artık net değil mi?", <i>Women's Health</i> Kasım 2012, sayfa 70.	77
Resim 4.4b. "Aman göze gelmeyin", <i>Men's Health</i> Eylül 2012, sayfa 92.....	78
Resim 4.5. "Serin ve güzel", <i>Women's Health</i> Eylül 2012, sayfa 57.	81
Resim 4.6. "Onun saç rengini istiyorum!", <i>Women's Health</i> Ekim 2012, sayfa 104-105.	84
Resim 4.7. "İlk adım", <i>Women's Health</i> Ekim 2012, sayfa 126-127.....	85
Resim 4.8. "Her yerde egzersiz yapabilirsin!", <i>Women's Health</i> Ekim 2012, sayfa 64.....	90
Resim 4.9a. "Jeanle harika hisset", <i>Women's Health</i> Kasım 2012, sayfa 106-107.	92
Resim 4.9b. "Jeanle harika hisset", <i>Women's Health</i> Kasım 2012, sayfa 109.....	92
Resim 4.10. "Kendinize özel antrenman programını geliştirin", <i>Men's Health</i> Ekim 2012, sayfa 99.....	96
Resim 4.11a. "Kollarınızı 3 santimetre kalınlaştırın", <i>Men's Health</i> Kasım 2012, sayfa 75.....	97
Resim 4.11b. "6 adımda 6 baklava", <i>Men's Health</i> Kasım 2012, sayfa 109	99
Resim 4.12. "Mevsimin en güzel sebzeleri", <i>Women's Health</i> Eylül 2012, sayfa 82.....	104
Resim 4.13. "Dinlen, karar ver, yeniden başla", <i>Women's Health</i> Eylül 2012, sayfa 84.....	105
Resim 4.14. "Kış gelsin, kilolar gelmesin!", <i>Women's Health</i> Kasım 2012, sayfa 84.....	107
Resim 4.15. "Etten kaslara kısa bir yolculuk", <i>Men's Health</i> Ekim 2012, sayfa 26.	108
Resim 4.16. "Testosteron savaşı", <i>Men's Health</i> Eylül 2012, sayfa 72.....	111

Resim	Sayfa
Resim 4.17. “Mağara adamı gibi yaşamak”, <i>Men’s Health</i> Ekim 2012, sayfa 130-131.....	113
Resim 4.18. “İstedğini elde etme sanatı”, <i>Women’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 90	120
Resim 4.19. “Beraber terleyin”, <i>Men’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 78.....	128
Resim 4.20. “Onu geri kazanın”, <i>Men’s Health</i> Kasım 2012, sayfa 62.	130
Resim 4.21a. “Ofiste aşk zamanı”, <i>Men’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 120.	131
Resim 4.21b. “Ofiste aşk zamanı”, <i>Men’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 121	132
Resim 4.21c. “Ofiste aşk zamanı”, <i>Men’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 123.....	133
Resim 4.22. “Para kuralları”, <i>Women’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 134.	137
Resim 4.23. “İmposter sendromu”, <i>Women’s Health</i> Ekim 2012, sayfa 131.....	138
Resim 4.24. “2012 güzellik ödülleri”, <i>Women’s Health</i> Eylül 2012, sayfa 100-101.	144

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu kadın ve erkek cinsiyet¹ kimliklerinin dergilerdeki sunumu ve bu kimliklerin yeniden üretim biçimleridir.

Çalışmanın temel amacı ise; kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinin kadın ve erkek dergilerinde nasıl sunulduğunun karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesi ve ilgili alana katkı sağlanmasıdır. Yanı sıra şu amaçlar da çalışmanın kapsamındadır:

- Tarihsel olarak kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinin ne gibi süreçlerden, kırılmalardan geçtiği ve bunun sonucunda geldiği noktanın incelenen dergiler ışığında kavramsal ve teorik olarak saptanması;
- Genellikle yalnızca kadın ya da yalnızca erkeği odağa alan feminist çalışmalara, karşılaştırmalı bir çalışmayla katkıda bulunmak;
- İncelenen dergilerde sunulan kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinin sunumunda ne gibi farklılıkların ya da benzerliklerin olduğunu ortaya koyulması;
- Postmodernite ve moderniteye göre farklılıklar gösteren patriarkal anlayışı, bilhassa dergilerin asıl vurgu alanını oluşturan beden üzerinden incelemek.

Çalışmanın önemi ise şudur: Son yıllarda feminist yaklaşıma dair tartışmalar ve metinler her ne kadar sayıları az da olsa “erkek” ya da “erkeklik” olgusu, tanımı, tarihi dolayısıyla kendini göstermektedir. (Bkz. Sancar, 2011; Erdoğan, 2011; Kuruoğlu, 2009). Gündelik yaşamdan ve kamusal alandan kadın cinsiyetinin ya da cinselliğinin namus eksenli bir şekilde dışlanması ve erkek cinsiyeti ve cinselliğinin kutsanmasının (Mutluer, 2008: 23) iktidar biçim, hal ve yapılarıyla ilişkilendirilerek ele alınması aslında kadın sorununu daha net ve çıplak bir şekilde gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla bu çalışma hem erkek hem de kadın cinsiyet kimliğini karşılaştırmalı bir şekilde odağa alması açısından önemlidir. Bu çalışma, ele alınan dergilerde kadın kimliğine dair tanım ve atıfların erkek dergilerinde; erkek

---

¹ Burada “cinsiyet”, “toplumsal cinsiyet”e bir kasıt ya da reddedişten ziyade tam da Butler’ın (2012: 192) Wittig’e atıfta bulunarak “cinsiyet kategorisinin kendisi cinsiyetli bir kategoridir” diye belirttiği ve toplumsal cinsiyeti tanımladığı anlamda kullanılmaktadır.

kimliğine dair tanım ve atıflarınsa kadın dergilerinde nasıl ele alındığı, işlendiği, yeniden üretildiği, örüntülendiğinin incelenmesi açısından da ayrıca önemlidir.

Çalışma bu bağlamda teorik olarak biri kavramsal biri ise tarihsel perspektifi, irdeleyişi ele alan iki temel üzerine yaslanmaktadır. İlk bölümde beden ve toplumsal cinsiyete (*gender*) dair kuramlar ve temel yaklaşımların yanı sıra postmodernite ve patriarkinin değişen çehresine dair güncel bir tartışma yapılmakta; daha özeldense postmodernite, Öteki ve performatizm kavramları üzerinden ve feminist perspektiflerden eleştirel olarak incelenmeye çalışılmaktadır. İkinci bölümde ise; çalışmanın konusuna uygun olarak “erkeklerin tarihi” içerisinde kadının konumu, tarihsel kırılmalar ve dönüşüm noktaları ön planda tutularak ele alınmakta, bir “öteki tarih” aktarılmaktadır. Günümüzde toplumsal cinsiyet ilişkilerini tarihsel zeminde apaçık ve derinlikli olarak inceleyen, tanımlayan metinler neredeyse bulunmamaktadır (Connell, 1998: 196). Hatta doğrudan kadınları da gözeterik tarihin yeniden yazımının, toplumsal cinsiyet kavramının çıkışına paralel olarak 1970’lerden sonra ağırlık kazandığını söylemek gerekir (Scott, 2013: 104).

Kadın ya da erkek olma durumunun neliği esas olarak toplumsal cinsiyet kavramının temelinde yatmaktadır. İş bölümünün veya daha temelde ekonomik koşulların tarihsel olarak ilerleyişinde gerçekleşen iş bölümü kadın ve erkeğe ayrı roller biçmiştir. Modern öncesi toplumlarda bu durum ev ile iş yeri ayrışmadığı ve kadına evde bekleme, ev işleriyle ilgilenme; erkeğe ise kamusal alanda, işte zaman geçirme görevleri/rolleri biçilmediği için böyle bir ayırmadan kesin olarak söz etmek mümkün değildir (Bora, 2011: 4-5). Öte yandan unutmamak gerekir ki, kadınlar tarihin her döneminde üretime katılmışlardır. Bilhassa modern toplumda maddi bir karşılığı olmaması ve kadının “geçime katkısı olmadığına” dair yaygın görüş kadını ikincil işgücü olma durumuna itmiştir (Özçatal, 2011: 22). Oysa yaşamın temelini, hatta devamını sağlayan bu tür bir emek ve bunun karşılığını gerek kamusal gerekse özel alanda alamama, dahası bu durumda kadına biçilen rol, daha baştan sosyo-kültürel neticelere bakmamıza gerek kalmadan ikincil konum olarak kadına geri dönmüştür (Öztaş: 2010). Ailenin, mirasın, belli toplumsal statülerin erkek soylu devamı, kadınların erkek evlat vererek topluma üretken ve savaştı erkekler kazandıran birer araç olarak görülmeleri, kadınların

eğitiminin ancak “daha iyi evlat yetiştirmek” maksadıyla gündeme gelebilmesi, kadınların aydınlanma sürecinde devrimlere katılmalarına karşın 20. yüzyıla gelindiğinde dahi hala oy hakkını alamadıkları birçok Batı ülkesinin olması, erkeklerle karşılaştırıldığında cinselliklerini yaşamada ortaya çıkan köklü ayrımlar, bastırmalar, toplumsal kanaatler vb. ise sosyo-kültürel ayrımlara dair ilk akla gelen örneklerdir (Berktaş, 2011: 4-6). Dolayısıyla kapitalizm ve beraberinde modernite, günümüz postmodern toplumundaki cinsiyet kavramının, cinsiyet rollerinin irdelenmesinde, açıklığa kavuşmasında önemli bir yere sahiptir.

Foucault’un (2012), Altman’ın (2003) veya kısmen Butler’ın (2012) çalışmaları odağa cinselliği almış görünseler de, temelde cinselliğin tarihine atıflar yaparak yine cinsellik üzerinden “baskıcı varsayım”lara (Foucault, 19-42) ya da cinsel kimliğe ve cinsiyet kimliğinin yapılandırılışına dair tutum ve davranışlar üzerinden, cinsiyetin moderniteyle birlikte beden (*body*) üzerinden nasıl bir “rejim”e sokulduğuna işaret etmektedirler. Çünkü Foucault’a göre moderniteyle birlikte “ruh artık bedenin bir hapisanesi”ydi ve bu beden ise başta ekonomik olmak üzere hem ideolojik aygıtlarca disipline edilebilen ve dolayısıyla gözetlenmesi gereken bir “değer”i, hem de bu disipline uymadığı takdirde cezalandırılması –veya cezalandırılarak tekrar disipline edilmesi- gereken niteliği kendinde içkin olarak taşıyordu (Elçik, 2011: 143). Bu çalışmanın zeminini oluşturan bu modern’in cinsiyetine bakış/yaklaşım, incelenen dergiler bağlamında postmodernite üzerinden kadın ve erkek cinsiyet kimliğine ve cinselliğine bakmada, okumada bir zemin olarak kullanılmaktadır. Çünkü Zizek’in (2008), günümüz politik ve siyasal tavırlarına ve pratiklerine Lacancı yaklaşımla baktığı popüler kültür ürünleri, modernite ve postmodernitenin “Öteki”leri (ki bu bedenle doğrudan bir ilişki içindedir) incelenmeye, bunun üzerine düşünölmeye başlandığında ortaya çıkan “moderne göre daha radikal” tavrın bir sonucu olarak, bedenin ve her türden toplumsal cinsiyet pratiğinin de bundan etkilenmesini beklemek gerekir. Eagleton’ın (2011: 88) “beden, radikal politikaların yaşamsal bir derinleşmesi ve aynı anda bu politikaların külliye yerinden edilmesi haline gelmiştir” deyişi de yine bununla ilintilidir.

Butler (2012) ise, kendi nitelemesiyle esas olarak “yapıcı” bir niyet güderek kavramsal ağırlıklı bir eleştiri getirdiği metni “Cinsiyet Belası”nda, doğrudan

toplumsal cinsiyet kavramını ve kavramın ele alınışında yapılan tarihsel ve toplumsal temellendirmelerin bir değerlendirmesini, sorgulamasını yapmaktadır. Öte yandan şunu belirtmekte yarar var: Bu çalışmanın kapsamında olan kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinin aksine, Butler çalışmasında *queer* gibi görece daha akışkan ve geniş bir zemin üzerinde tartışmasını sürdürmektedir. Yine benzer bir durum Foucault için de geçerlidir. Fakat performatizm ve cinsiyet rollerinde medyanın hem kamusal, hem özel, hem de mahrem alana dair sunduğu performatik modeller, stereotipler ve davranış kalıpları dolayısıyla ve kavramın inşasında önemli bir yeri olan Butler bu çalışmada da oldukça önemli bir yere sahiptir.

İncelenen dergilerde beden, kadın ve erkek bedeninin yeniden üretimine/tanımlanışına dair betimlemeler ve nitelermeler gerek doğrudan bedeni işaret ederek, gerekse performatik manada, davranış, tutum, verilmesi gereken tepkiler ya da tepkisizlikler olarak ön plandadır. Bu nedenle çalışmada beden kavramsal düzeyde oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Yanı sıra iktidar mimarisindeki *panopticon*'dan *synopticon*'a olan iktidarın kendini üretmesindeki değişime, bedenin ve Öteki'nin günümüzdeki karşılıklarını daha açık kılması nedeniyle kısaca değinilmektedir. Benzer bir amaçla postmodernite yalnızca bir kültürel durum olarak değil, ekonomik boyutuyla da ele alınmaktadır.

Özölçe bu çalışma kavramsal/teorik olarak başta da belirtildiği üzere tarihsel bir arka plana yaslanarak, moderniteyle analogik ve bir o kadarda anakronik kavramsal karşılaştırmalar kurularak, postmodernite odağında -genelde beden ve cinsiyet konusuna dair yaklaşımların, kavramsallaştırmaların esas alındığı bir perspektife dayanmaktadır. Yanı sıra değinilen ana teorik bakış çerçevesinde, feminist kuramlar başta olmak üzere birtakım teorisyenlerin metinlerinden/çalışmalarından yararlanılmış ve patriarki ele alınan dergiler üzerinden karşılaştırmalı betimleyici yöntemle incelenmiştir.

Çalışmada incelenen kadın ve erkek dergileri ise, *Women's Health* ve *Men's Health* dergilerinin 2012 yılının Eylül-Ekim-Kasım aylarında çıkan sayılarıdır. Bu dergilerde kadın ve erkek cinsiyet kimliklerini ele alan haber, sunum, makale ve tanıtlar, belirtilen konu ve amaçlar doğrultusunda tarihsel ve kavramsal bir

perspektiften karşılaştırmalı olarak betimlenmeye, incelenmeye çalışılmıştır. Yanı sıra kadın ve erkek cinsiyet kimliklerine dair tanımlamalar ve nitelendirmeler hem kadın hem de erkek dergilerinde incelenmiştir. Dergiler kendi içlerinde de her iki cinsiyete ait tanımlamaları, atıfları; kadının gözüyle erkeğe, erkeğin gözüyle kadına sunmaktadır. Dolayısıyla dergiler kendi içlerinde de “karşı” cinsiyeti tanımlarken önsel olarak kabul edilen kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinin, stereotiplerinin de bir karşılaştırılmasını kapsamaktadır.

Buradan hareketle çalışmanın temel varsayımı, toplumsal cinsiyetin inşasında erkek bedeninin kadın bedenine göre postmodern dönemde daha katı bir şekilde ön plana çıkarıldığı; erkek ve kadın bedenlerinin karşılıklı olarak metalaştırılmasının yanı sıra feminizmin metalaştırılmasıyla (Schroeder, 2007: 162) kadının kendi bedeni üzerindeki patriarkal “kadın olma” bakışının metinlerde içkin hale getirildiğidir. Kadın dergilerinde erkeğin, erkek dergilerinde ise kadının önsel stereotipik kabulleri ile “karşı” cinsiyetin tutum, davranış, beden ve cinsiyet kimliğinin inşa edildiği de diğer varsayımdır. Başka bir deyişle, kadın dergilerinde erkek, erkek dergilerinde de kadın cinsiyet kimliğine dair tektipleştirici biçimde, Öteki'nin bakışıyla kendi beden ve toplumsal cinsiyet rolüne/konumuna/rejimine bakmanın postmodern dönemde -özellikle kadınlar için- tüketim odağında daha da şiddetli ve radikal bir hal aldığı kendini göstermektedir.

2. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMINA TEMEL YAKLAŞIMLAR VE GÜNCEL TARTIŞMALAR

2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı Üzerine

Toplumsal cinsiyet (gender) genel olarak; “biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplumsal ve kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği yere ve zamana göre değişebilen ‘cinsiyet konumu’ ya da ‘cins kimliği’dir. Yalnızca cinsiyet farklılığını belirtmekle kalmaz, aynı zamanda cinsler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini de belirtir (Berktaş, 2011: 8).” Özellikle 1960’lar sonrasında yükselişe geçen “İkinci Dalga Feminizm”le birlikte feminist teorinin önemli kavramlarından biri olan toplumsal cinsiyet kavramı esas olarak kadınlarının sorunlarının yalnızca yasal ve ekonomik olduğu görüşüne tepki olarak beden, cinsellik, dil gibi daha “kültürel” etki alanlarının bulunduğunu ortaya koyan çok daha kapsamlı bir kavram, kavramsallaştırma (Berktaş, 2011: 6). Dolayısıyla “biyoloji kaderdir” ifadesine bir tepki niteliği de taşıyan kavram (Butler, 2012: 50), kadınların kültürel olanı biyolojikmiş gibi kanıksamasının temel nedenini toplumsallaşma sürecinde edindiğini öne sürmektedir (Aktaş, 2013: 56). Fakat özellikle postmoderniteyle birlikte toplumsal cinsiyet kavramı da değişime, dönüşüme uğrayarak, yalnızca heteroseksüel cinsiyet kimlikleri üzerinden tartışmayı götürmek yerine, *queer* kuram/kuramlar üzerine yayılmıştır. Çünkü gelinen noktada feminist mücadeleyi yalnızca “kadın, erkeğin proleteridir” gibi indirgeyici bir eğretileme içinde sunmak (Touraine, 2007: 21), heteroseksist bakışı yeniden inşa etmek demek oluyordu ki, bu da tekrardan bir başa dönüşe ya da yapısal olarak patriarkiyi kutsama niteliğine bürünüyordu.

Foucault’nun iktidar kavramsallaştırması feminist kuram açısından oldukça önemli kırılmalara neden olmuştur. Tarihsel bir ardalana yaslanan ve sorunu ırk, cinsellik, beden, iktidar, öznellik, modernite gibi zeminlerde tartışan Foucault, sorunun basit olmadığını ve görüldüğünden çok daha girift bir nitelik taşıdığını ortaya koydu (Schroeder, 2007: 48). Beauvoirci feminist yaklaşıma yoğun eleştiriler getiren ve feminist mücadelede toplumsal cinsiyet kavramına atıfta bulunarak, inşa edilen feminist kimliğin/kimliklerin kırılabilirliğini vurgulayan Butler

(2012: 50), toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kavramlarıyla ilgili Şu soruları yöneltmektedir:

Ortada kişilerin sahip *olduğu* söylenebilecek “bir” toplumsal cinsiyet mi vardır, yoksa “ben erkeğim, ben kadınıım” sözlerinin ima ettiği gibi toplumsal cinsiyet kişinin *olduğu* söylenebilecek özsel bir nitelik midir? Feminist kuramcılar toplumsal cinsiyetin, cinsiyetin kültürel yorumu olduğunu ya da kültürel olarak inşa edildiğini iddia ediyorlar. Peki, bu inşa nasıl bir tavır ve mekanizmayla gerçekleşir? Toplumsal cinsiyet inşa edilmiş bir Őeyse eğer, farklı bir Şekilde inşa edilebilir mi, yoksa inşa edilmiŐliĐi faillik ve dönüşüm olasılığına meydan vermeyen bir nevi toplumsal determinizm mi ima eder? “InŐa” sözü kimi yasaların, evrensel bir cinsel farklılık ekseninde toplumsal cinsiyet farklarını ürettiğine mi işaret eder? Toplumsal cinsiyetin inşası nasıl ve nerede vuku bulur? ncesinde onu inşa edecek bir insan bulunmayan bir inŐayı neye yorabiliriz (Butler, 2012: 53)?

Kavramın bu durumu, bilhassa ağırlıkla -en geniş kullanımıyla- dil içinde iddiasını sürdüren feminist mücadele açısından düŐünülecek olursa, günümüz ileri/ulusötesi kapitalizminin hâkim olduğu postmodern dönemde erkek egemenliğine son verildiğini syleyememekteyiz (Demirkürek, 2011: 5). Fakat bu durum kültürel olanın tamamen gözardı edilmesi anlamına gelmenin aksine toplumsal cinsiyet kavramını tam da patriarkinin tarihsel, kültürel, kavramsal inşasında aramak demektir. Çünkü “kadınlar ve erkekler birbirlerine göre tanımlanmıŐtı ve herhangi birinin tamamıyla ayrı bir çalışmayla kavranabilmesi mümkün değildi (Scott, 2007: 4).” Bu nedenle günümüzde toplumsal cinsiyetin nasıl inşa edildiğine, ne olduğuna bakılacak yerlerin başında medya; özellikle yine günümüz için dŐnldĐnde küresel medya(lar) gelmektedir. Çünkü küresel medya metinleri, yerel medya metinlerine göre -toplumsal cinsiyet kavramının biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kültür yoluyla üretilen bir kimliğe atıfta bulunduğu da düşünülürse (Hanay, 2008: 32)- homojenizasyonun çok daha yoğun olduğu metinlerdir. Fakat öncelikle, toplumsal cinsiyet kavramını bir zemine oturtmak için, bu kavrama dair temel yaklaşımlara bakmak gerekmektedir.

2.2. Normatif Feminist Yaklaşımlar²

Patriarki ile mücadeleyi anlamak için bunun ne olduğunu irdelemek gerekmektedir. Patriarki, diğer bir deyişle ataerkil sistem; kadınların nasıl kadın olmaları gerektiği konusunda hegemonik bir şekilde tüm kültürel, kurumsal ya da kamusal ve özel alanın erkek lehine, kadınların ise aleyhine şekillendirilmesi, yeniden ve yeniden üretilmesidir (Dündar, 2012: 125). Fakat burada kadının yalnızca emek sömürüsüne odaklanmamak gerekir. Çünkü yalnız kamusal alanda değil, kadının mahrem alanına kadar belli düzenlemelerin kendini gösterdiği patriarkide özellikle cinsellik, doğurganlık üzerinden beden kontrolünün olduğunu da akıldan çıkarmamalıyız (Berktaş, 2011: 3). Dolayısıyla ataerkil anlayışın altında sürekli bir şekilde aile vurgusunun yatmasında aslında aileyle özdeşleştirilen kadının/kadınlığın dizaynı vardır. Tarih boyunca evlilik ve aileyle birlikte kadının cinsellik başta olmak üzere daha birçok özel ve kamusal manada yoksunlaştırılması ancak erkeğin benzer haklarından vazgeçmemesi hatta daha da özgürleşmesi bunun en önemli göstergeleri arasındadır (Engels, 2009: 91). Ancak kadınların çözüm önerilerinin ve mücadelelerinin salt cinsel özgürlük mücadelesi olarak algılanması, yalnız buradan hareketle yola çıkılması ve buna dair tüm tarihin görmezden gelinerek popülist bir takım çözüm önerileriyle konunun geçiştirilmeye çalışılmasının da yine, kadını yalnızca bir nesne olarak ele alması nedeniyle patriarkiyeye yaradığını unutmamak gerekmektedir (Beauvoir, 1993: 22).

Tüm bunlar göz önünde bulundurularak “Kadının bir toplumda yeri neydi, şimdi nedir?”, “Statüleri, rolleri ve tutumları nasıldı, nasıl olmalıdır/olmamalıdır?”, “Toplumsal işbölümünün kapsamı nasıldı, şimdi nasıl olmalıdır/olmamalıdır?” ya da daha genel olarak kadının toplumsal cinsiyetine dair tarihsel sorunlarının/sorunsallarının neler olduğu ve bunların çözümüne dair içkin bazı normatif yaklaşımlar, bakışlar, kuramlar ortaya çıkmıştır (Kale, 1996: 71). Bu bölümde bu temel yaklaşımlar ele alınmaya çalışılmaktadır.

---

² “Normatif” vurgusu, Butler’ın (2012) “Cinsiyet Belası” kitabındaki tarihsel feminist birikimleri tanımlarken kullandığı anlamın yanı sıra “günümüzde ontolojilerini yitirdikleri” tezini desteklemeyen bir nitelikte de kullanılmaktadır.

2.2.1. Liberal feminist yaklaşım

Feminist yaklaşımlar içerisinde en eski ve belki de en önemlisi olan liberal feminist yaklaşım, Mary Wollstonecraft'ın 3 Ocak 1792'de kaleme aldığı ve feminist teori tarihi için ilk önemli çalışma sayılan "Kadın Hakları Savunusu"yla kendini ortaya koymuştur (Donovan, 1997: 15). Hak eşitliğine vurgu yapan ve kapitalizmi basamak olarak gören bu anlayışa göre toplumsal, sınıfsal, ırksal, bedensel vb. farklılıkların bir önemi yoktur; yasa önünde eşit olmak, kamusal alana kadının da dâhil edilmesi ve kamusal alanda erkeklerle eşit bir şekilde yer alması önemli bir mücadele alanı oluşturmuştur (Berktaş, 2011: 9). Bu vurgunun temel nedeni ise Fransız Devrimi sırasında çıkışı veren eşitlik, özgürlük gibi hümanizma vurgularına kadınların da dâhil olma çabası, mücadeleleri ve yeni kurulacak yapıda kadınların da yasal olarak erkeklerle eşit olarak tanımlanması gerekliliğidir (Hanay, 2008: 44).

Rasyonellik ve dolayısıyla akıl/akılcılık vurgusunun ön planda olduğu liberal feminist yaklaşım, liberalizmin önemli düşünürlerinden John Stuart Mill'den etkilenmiştir. Zihinsel kapasite olarak kadın ve erkeğin eşit olduğu ve ayrı ayrı cinsiyet kategorilerinden söz etmek yerine insan doğası olarak kadınların da erkeklerle aynı şekilde ele alınmasının gerekliliği üzerine söylemler dile getirilmiştir (akt. Sümer, 2009: 25). Bu nedenle burada epistemik manada yer yer cinsiyetsizlik vurgularına, söylemlerine rastlanabileceği gibi, kadının tarihsel olarak geri bırakılışına dair daha yüzeysel bir ilginin olduğunu ve kültürel, gündelik vurguların pek bulunmadığını söyleyebilmek mümkündür (Özdemir, 2009: 60). Yanı sıra iyi ve eşitlikçi bir eğitimle kadınların erkekler tarafından yüzyıllardır her manada sömürülmelerinin, ezilmelerinin çok kısa bir sürede tersine çevrilebileceği düşüncesi de buradan kaynaklanmaktadır. Ancak feminist düşüncüyü henüz yeşerdiği dönemde ileriye götürmeye çalışan ve kadına toplumsal cinsiyet vurgusuyla yaklaşan Sarah Grimke ve Frances Wright gibi derinlikli çözümlere girişen feministlerin olduğunu da unutmamak gerekir. Wright'ın kadının bağımlı tutulmasına ve hakikatin yalnız erkeklerle ait olmadığı ve bunun paylaşılması gerektiğine dair vurguları (Donovan, 1997: 36) ya da Grimke'nin yalnız kamusal değil özel alanda da erkeklerle efendi-köle ilişkisinin kabul edilemeyeceğini dile getirmesi buna bazı örneklerdir (Donovan, 1997: 41).

Oy hakkı başta olmak üzere eğitim, eşit iş, eşit ücret söylemlerinin öne çıktığı liberal feminist yaklaşım da kadın ve erkek için eşit rekabet koşullarının yaratılması amacını gütmektedir. Böylece bireylerin kamusal yaşamda kadın erkek ayrımına gidilmeden, salt rasyonel bir bakışla ve aklın cinsiyetsiz biçimde ele alınmasıyla statülerini elde etmeleri gerektiği savunulmaktadır (Kara, 2006: 7). Ancak başta da belirtildiği gibi, tarihsel olarak erkeğin dış'arıyla serüveni ve dünyayı alımla şekli ile kadının tarih boyunca bir "Öteki varlık" olarak konumlandırılması, kamusal koşullar eşitlendiğinde dahi yalnızca sembolik olarak kadına sunulmuş nimetler olmaktan öteye gidememektedir (Beauvoir, 1993: 75).

Yasal zeminde hakların elde edilmesinde feminizme önemli katkısı olan liberal feminist mücadele özellikle sorunun eleştirisi, tespiti noktasında tek başına yeterli olamamıştır. Sonrasında kapitalizmin yükselişi ve kadınların ekonomik ve gündelik manada ele alınışında, biçilen yeni toplumsal cinsiyet rolleriyle evril(til)diği kırılmalar göz önünde bulundurulursa bu daha açık bir şekilde görülmektedir (Steeves, 1994: 115).

2.2.2. Marksist feminist yaklaşım

Feminist teorinin gelişimine en büyük katkılardan birini yapan Marksist kuram, özellikle kadın bilincine yönelik tahayyül ve tasvirleri oluşturmada çok kez kullanılan terminolojileri de içinde barındıran oldukça önemli bir yere sahiptir (Donovan, 1997: 129). Özellikle kapitalizmin yükselişi sonrasında giderek daha da önemiyet kazanan Marksizm, kapitalist üretim ve tüketim ilişkileri içinde kadınların özgürleşemeyeceğini savunmakla birlikte, ancak gerçekleştirilecek bir proleter devrimle kadının özgürleşebileceği görüşünü öne sürmektedir (Kara, 2006: 8).

Sınıf kavramının ve vurgusunun ön planda olduğu Marksist feminizm, özellikle Mitchell'in feminizmin çıkışını on yedinci yüzyıl İngiltere'sinde feodalizmin son bulması ve kapitalizmin yükselişi döneminde orta sınıf kadınlarına atfetmesi açısından, sorunun çözümünde sınıfsal bilincin ve vurgunun önemini ortaya koymaktadır (İşler, 2004: 14). Buna ek olarak, kapitalizmin negatif manada cinsiyet ayrımı yapmadığını ve kadınla erkeği hatta çocuğu dahi ucuz işgücü olarak

gördüğünü dile getiren Marks ve Engels; anaerkil düzenden ataerkil düzene geçişle birlikte kadınların mülkiyetlerini kaybettiklerini ve özel alandaki biyolojik sınırlarına itildiklerini belirtmektedirler. Engels'in "Kadın, toplumsal alanda üretime daha çok katıldığı, ev işleriyle daha az uğraştığı zaman kurtulacaktır" sözü bunun bir sonucudur (Beauvoir, 1993: 117). Engels (2009: 92-93), komünist bir düzende sorunun nasıl çözülebileceğine dair şunları dile getirir, sorar:

Üretim araçları toplumsal mülkiyete geçtikten sonra, karı-koca ailesi, toplumun ekonomik birimi olmaktan çıkar. Özel ev ekonomisi, toplumsal bir sanayi haline dönüşür. Çocukların bakım ve eğitimi bir kamu işi olur; toplum, meşru ya da gayri-meşru, bütün çocukların bakımını üzerine alır... Bu, cinsel ilişkilerde yavaş yavaş daha büyük bir özgürlüğün yerleşmesi ve aynı zamanda, bakire kızların onuru ve bakire olmayanların onursuzluğu konusunda uzlaşmazlıktan daha uzak bir kamuoyunun oluşması için yeterli bir neden değil midir? Son olarak modern dünyada, tekeşlilik ile fuhşun birbirine karşıt şeyler ama birbirinden ayrılmaz karşıt şeyler, aynı toplumsal durumun iki kutbu olduklarını görmedik mi? Fuhuş, kendisiyle birlikte tekeşliliği de uçuruma sürüklemeksizin ortadan kalkabilir mi?

Marksizmin feminizme asıl köklü katkısı ise; sınıf kavramından hareketle kadınların kendi durumlarına dair tarihsel ve makro bakışı oluşturmaları ve bunu temel bir metodoloji üzerine oturtarak gündelik pratiklerden ekonomiye kadar tüm yaşamı kadınların perspektifinden görme imkanını olanaklı kılmasıydı. Zira Marksist feministler başta olmak üzere bir çok feministin dün ve bugün Marksist kuramdan şu ya da bu ölçüde faydalandığını görebilmekteyiz (Özüğurlu, 2012: 143). Marksizmin temelini oluşturan tarihsel materyalist yaklaşım özellikle yine Marks'ın diğer temel kavramlarından biri olan diyalektik kavramsallaştırmasıyla birlikte göz önünde bulundurulursa, feminizme çıkışını veren eleştirel tarih yorumunun feministlerce yorumlanması ve ataerkil bilincin kırılması, çözümlenmesi ve feminist bilincin oluşması noktasında büyük önem taşıdığı ayrıca ortadadır (İşler, 2004: 20).

Marksist feminizme getirilen en köklü eleştiriye, maddi dünya ve bilinç geriliminde, kadınların tarihten beri var olan ve yine kadınlıklarından kaynaklanan ezilmişliklerinin ve sömürülerinin yalnız maddi dünyayla ya da daha genel olarak materyalist bir tarih anlayışıyla sonuca ulaşamayacağıdır. Çünkü kadınlar tarih boyunca maddi dünyanın yahut tarihin algılanmasında ve tahayyülünde gereken bilinci yaratacak araçsallardan mahrum bırakılmışlardır ve bunun gibi daha başka

salt kadına dair özel toplumsal cinsiyet sorunları vardır (Donovan, 1997: 166-167). Dolayısıyla kadınların bir yandan sınıf, emek, sömürü, güç, mülkiyet için tüm toplumla birlikte mücadele vermeleri, diğer yandan da tüm bunların dışında kadın olmalarından kaynaklı sömürüyle ve ezilmişlikle erkeğe karşı mücadele etmeleri pek mümkün görünmemektedir (Ramazanoğlu, 1998: 33).

Tüm bunlara karşın Engels'in (2009: 101) kadınların kamusal üretime kesin olarak katılmasının neden gerekli olduğunu vurgulayan şu sözü önemlidir: "Evlilik içinde erkeğin üstünlüğü; onun ekonomik üstünlüğünün yalın bir sonucudur ve bununla birlikte kaybolacaktır."

2.2.3. Radikal feminist yaklaşım

Radikal feminizm, 1960'ların sonlarında ve başlarında bir grup eylemci kadının "yeni sol"daki erkek radikallerin kadınlara karşı hakaretlere varan eylemleri ve sözleri sonucunda kendini göstermiştir. Bu "yeni sol"daki erkeklerin maço denilebilecek tavırları sonrasında feministler bu türden bir sol anlayışı haklı olarak reddetmişler ve kendi özgün ve özgül feminizmlerini temellendirmeye başlamışlardır (Donovan, 1997: 268). Bir anlamda Marksizmin kadın ve erkeğin birliktelik içindeki mücadelesinden kopuşu da temsil eden radikal feminizm, kadınların mücadelelerinin proleter mücadele dışında ayrı bir sınıf mücadelesi olduğunu öne sürmüştür (Kara, 2006: 8). Burada temel vurgu alanını ise biyolojik farklılık oluşturmaktadır ve kuramın en önemli temsilcilerinden Shulamith Firestone'a göre; feminist devrim gerçekleştiğinde kadınlar tüm üretim araçlarını ve üretim mekanizmalarını kontrol altına alacaklardır ve böylelikle kadınlar nihai kurtuluşlarına ulaşmış olacaklardır (akt. Sümer, 2009: 33). Radikal feminizmde kadınların ataerkil düzen karşısında ne pahasına olursa olsun omuz omuza vermesi ve patriarki yıkılana kadar kadınlar arasında evrensel bir kız kardeşlik ilişkisi kurulması gerektiği dile getirilmiştir (İşler, 2004: 32).

Beauvoir'in tarih boyunca kadının öteki, erkeğin özne olarak nitelendirildiği görüşünü radikal feminist teorinin inşasında önsel olarak ele alan radikal feministler, erkeklerden ayrı, yalnızca kadınlara ait olan kurum, kurumsal ve oluşumların önemine vurgu yapmaktadırlar (Steeves, 1994: 108). Kadının

ezilmesinin tüm ezilmelerin kökeni olduğu ve ancak kadının tamamen özgürleşmesiyle tüm sömürünün sona ereceği görüşü radikal feministlerin önemli savlarından biridir. Kadınlar arasında farklılıkların bulunduğunu kabul eden bu yaklaşım, feminist bilincin oluşmasında farklılıklardan ziyade ortak sorunların öne çıkarılmasına dikkat çekmektedir. Yanı sıra diğer kuramların/yaklaşımların ihmal ettiği beden ve cinsellik radikal feminist kuramda odağa alınmıştır (Berktaş, 2011: 10). Politik lezbiyenizmi özellikle 1970'li yıllarda gündeme getiren ve cinsellikten çok patriarkiyeye karşı politik bir tercih olması gerektiğini belirten radikal feministler (Çak, 2010: 104), evlilik ve aile gibi heteroseksist kurumların ortadan kaldırılması için rahim dışı metotların geliştirilmesini savunmaktadırlar (akt. Donovan, 1997: 272).

Kurama yöneltilen en büyük eleştirinin başında ise toplumsal cinsiyetin oluşumundaki "kültür" olgusunu doğrudan "biyolojik" olanla birbirine denk düşecek şekilde ve "biyoloji kaderdir" denilebilecek bir boyutta determinist bir anlayışla kurgulaması yatmaktadır (Butler, 2012: 53). Biyolojik olanın dahi evrimselliğinin ve değişmezliğinin olası görülmediği günümüzde (Berktaş, 2011: 10) biyolojik vurguya yapılan ısrarlı vurgu kuramın epistemisi açısından daha doğuştan, yani yaratıcıdan gelen farklılığa atıf demektir ki, bu da feminist teoriyi daha başlarda, çok önceleri çözümlenip rafa kaldırılmış özcü sorunlara götürmektedir (akt. Hanay, 2008: 48). Fakat tüm eleştirilere karşın kuramın ve teorisyenlerinin radikal tavrı kadın hareketinin yükselmesinde, sesini duyurmasında ve kadın siyasetinde bilincin oluşmasında çok önemli bir yere sahiptir.

2.2.4. Sosyalist feminist yaklaşım

Kadının sömürsünü kapitalizm ve patriarki birlikteliğinin bir neticesi olarak yorumlayan sosyalist feminist teori, kapitalizmin ortadan kalkmasıyla birlikte ataerkil anlayışın son bulacağını belirtmektedir. Dolayısıyla kadının ezilmesinde sınıf kavramı oldukça önemli bir konumdadır (Kara, 2006: 8). Öte yandan Marksist feminist yaklaşımla sıkça karıştırılan sosyalist feminist yaklaşıma göre, kadının ezilmesinde sınıf kavramı önemli olmakla birlikte hayatın her alanında var olan erkek hegemonyası salt üretim ilişkileri ve sermayeyle açıklanamazdı. Dolayısıyla radikal feminizmden de izler taşıyan sosyalist feminizm, kapitalizm ve patriarkinin

karşılıklı birbirini beslemesini reddetmeyen ancak kadın cinsiyeti ve cinselliğini de atlamayan daha bütünlüklü bir yaklaşım sergilemektedir. Teorisinde Marksist kavramsallaştırmalara feminist mücadele içinde kadınların sorunlarını, durumlarını açıklamada yer veren sosyalist feminizm, çok karmaşık ve girift olan kadınların durumunun yalnızca ekonominin ya da yalnızca kültürel pratiklerin ele alınarak ortaya konabileceğine katılmamaktadır (Berktaş, 2011: 11).

Radikal feministler kadar ayrılıkçı olmayan ve toplumun bütününe ilgilendiren makro konulara/sorunlara katılımın da önemini vurgulayan sosyalist feminizm, bu tercihleri nedeniyle feminist ve toplumsal cinsiyet konusundaki hassasiyetlerinin ve tavırlarının da unutulmaması, atlanmaması gerektiğini dile getirmektedir (Steeves, 1994: 127). Marksist feministlere getirdikleri en büyük eleştiri ise, Marksizmin kadının emek sömürsünü ve patriarkiyi kendi teorisi lehine kullandığı, ataerkillikle mücadelede engelleyici olmasa da zorlaştırıcı bir rol üstlendiğidir. Öte yandan Marks'ın doğa ve kadını, benzer şekilde Engels'in ise aile ile kadını birbirine denk bir şekilde kullanmasına eleştiriler getirmektedirler. Yukarıda da değinildiği gibi, tüm bunların kökeninde Marksizmin ekonomik determinizmi ve bununla ilişkili sınıf kavramının öne çıkarılması vardır. Diğer bir deyişle Marksizm için "cinsiyet yoktur; sınıf vardır" denilebilir (Çakır, 2008: 188). Bununla ilgili olarak Hartman (2006: 35-36), yalnızca sınıf ilişkileriyle açıklandığında tüm toplumun sömürsüne ulaşılabilmesine ancak sınıf sömürsü içinde ayrıca kadın sömürsünün ve ezilmesinin nedenlerine yanıtlar bulmanın zorluğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle sosyalist feminist yaklaşım, kadınların kamusal alana çıkmaları dâhilinde yaşayacakları sömürsünün dışında, ücretsiz eviçi emek sömürsüne vurgu yaparak, kadınların erkeklere göre ayrıca bir yabancılaşmayla karşı karşıya olduklarını belirtmektedir (Özdemir, 2009: 63-64). Burada kadın bedeni ve toplumsal cinsiyet birbirini kaplamaktadır. Çünkü özellikle kamusal manada çalışan kadınlar düşünüldüğünde, patriarkal kadınların kamusal emeği dışında ayrıca eviçi emeği de tek başına yapması gerektiğini dayatırken, kadının hem kamusal sömürü ve yabancılaşmaya hem de özel alanında sömürü ve yabancılaşmaya maruz kaldığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Ancak öte yandan erkek için ev ya da aile yabancılaşmadan kaçışın, başka bir deyişle rahatlamının yeriye, aynı durum kadın için söz konusu değildir (Çakır, 2008: 194).

Sosyalist feminizme ise, özellikle Marksist feminizm tarafından yöneltilen eleştiri, kadınların hangi sınıfta ele alınacağına ilişkin net bir tavır göstermemesidir. Örneğin; eviçi emek sarf eden bir kadın eşinin ait olduğu sınıfa mı dâhil olacaktır? Yahut eğer çalışıyorsa kendi ücret statüsüne göre mi belirlenecektir? Peki, boşanmış ama çalışan veya çalışmayan kadınların sınıfı nedir? Dolayısıyla sınıf kavramının kapsayıcı vurgusu, kadının ekonomik durumu devreye girdiğinde bazı kavramsal belirsizlikleri ya da tartışmaları da beraberinde getirmektedir (Donovan, 1997: 160). Bu eleştiri ayrıca maddi dünya ile bilinç arasındaki bakış farkını da ortaya koymaktadır. Çünkü Marksist feminizme göre, maddi dünya ve beraberinde ona yönelik kapitalist stratejilerin bir sonucu olan sermayenin hegemonyasının yarattığı tarih ile sınıf kavramı iç içeydi ve sınıf bilincinin oluşabilmesi için ise öncelikle tarihi maddi dünya üzerinden anlamak gerekliydi. Dahası kadınların ezilmesine neden olan patriarkal kültür de bunun bir sonucuydu (Özügürlü, 2012: 137).

2.2.5. Kültürel feminist yaklaşım

Odağa anaerkil düşünceyi ve atıfları alan bu yaklaşım, kadının karşılaştığı sorunların çözümünde toplumsal ilişkileri ve kültürel kodları açımlayarak kadınlarla erkekler arasındaki farklılıkları vurgulamaktadır. Böylelikle oluşacak bir bilinç, patriarkıyla mücadelede bir özgüven yaratması ve yapılan dayatmaları aşmada hayati bir önem taşıması nedeniyle önemsenmektedir (Gökkaya, 2009: 28).

Aydınlanmacı ya da liberal feminist yaklaşımı ileriye taşıyan kültürel feminizm, siyasal bir değişimdense kültürel bir değişimin etkililiğine inanmakta; kamusal manada din, eğitim vb. kurumsalların yeniden yapılanmasına koşut olarak evlilik ve aile gibi özel alan kurumlarının da değişiminin hayatiliğine dikkat çekmektedir (Donovan, 1997: 70). Liberal feminizmin yeterince üzerinde durmadığı bu özel alan vurgusu kültürel feminizmde başat bir rol oynamaktadır (Özdemir, 2009: 64). Modern dünyada kadınların durumu yalnızca ekonomiyle ya da maddi dünyayla açıklanamaz çünkü modern toplum günümüzde niceliksel olandan daha çok niteliksel vurgusuyla varlığını göstermektedir (Hoşgör, 2011: 52). Dolayısıyla bilincin maddi dünyayı şekillendirdiği savıyla Marksist feminizmden ayrılmaktadır. Daha spesifik olarak söylersek; kadınların kültürel

konumlarında elde edecekleri bilinç tüm toplumsal yapıyı ve doğal olarak ataerkil düzeni dönüştürecektir. Bu da tüm toplumsal yapıda bir iyileşmenin öncüsü olacaktır. Çünkü kadınlar zaten doğal bir şekilde savaşa, şiddete karşı oldukları gibi, kadınların eşitlik ve özgürlük gibi konulardaki hassasiyetleri ve duruşları da ortadadır. Bunun farkına varmak ve bu yolla gündelik yaşam pratiklerine bakmak ataerkil yapıyı değiştirecektir. Kaldı ki kadınlar tarih boyunca kendilerinde özsel olarak var olan anaerkil duygulanımlar ve düşüncümler dolayısıyla ezilmiş ve sömürülmüşlerdir (Donovan, 1997: 115-116).

1980'lerle birlikte diğer feminist yaklaşımlara göre kendine daha ön planda yer bulan kültürel feminist yaklaşım ise, özellikle neoliberal politikaların makro olandan mikro olana kayan vurgusu, başka bir deyişle yapısal, sınıfsal, ekonomik vurgu alanlarından tamamen koparak hermeneutik vb. çalışmalarla sorunun çözümünü soyutlaması nedeniyle eleştirilmektedir (Özüğurlu, 2012: 131). Çünkü globalizmin yine 1980'lerden sonra yükselişiyile birlikte öne çıkan kültürel olarak bir arada ve uyumlu olma söylemi, beraberinde hibritleşmenin yanı sıra bir homojenizasyonu da getirmekteydi. Sermayenin ya da daha genel olarak iktidarın/iktidarların öne sürdüğü böylesi bir ideoloji karşısında, feminist mücadelede yapılacak hemen her türden kültürel vurgu, bu ideolojiyle yapısal olarak türdeşlik taşıyacağı gibi, kadınların mücadelesindeki gelenekler, refleksler ve eylemler nötralize veya kristalize olacaktı (Desai, 2007: 3-4).

2.3. Postmodernite ve Feminizm

Genel olarak 1980'lerle birlikte güçlü şekilde kendini gösteren postmodernite, postmodern düşün ya da postmodern kuram, kabaca söylersek, modernitenin bir eleştirisini yapma amacını gütmektedir (İşler, 2004: 1). Modernite ve postmodernite arasındaki temel yapılanma esasında siyasallaşma ve siyaset anlayışı üzerinden kendini göstermektedir. Modernite en geniş anlamıyla bütünsellik ve bütünleşmeyi ön plana çıkarırken, postmodernitede parçalılık içinde bir bütünsellik ya da bunun mümkünatlılığına dair bir iddia vardır (Şişman, 1996: 451). Birkök (1998: 2), "postmodern/postmodernite" terimini genel hatlarıyla ortaya koymak için bazı parametreler, atıflar kullanmaktadır:

- “Modernizm’den sonra: Modernizm’de hâlihazırda mevcut olan eğilimleri veya modern’in uzantısını ifade etmektedir. Net bir kronolojik sıra şart değildir.
- Modernizm’in zıddı: Modernizm’in tersine olan, ona direnen veya yıkmaya çalışan özellikleri ifade etmektedir.
- “Geç kapitalizm”: Kapitalizmin bir safhasıdır. Sanayi-ötesi, tüketici, çokuluslu ve milletler üstü kapitalizm anlamındadır.
- Modern Çağ’dan sonraki çağ: Tarihi bakımdan yeni bir çağı işaret etmek anlamında kullanılmaktadır.
- Sanatta ve üslûpta seçmecilik (eklektisizm): Belirli bir inanca sahip olmayarak, çeşitli fikirler ve üslûplar içinde kendine uygun geleni seçmek, formları ve cinsleri melezleştirmek... değiştirmek, kaldırmak ve yeniden kurmak anlamında kullanılmaktadır.
- “Global köy” fenomeni; kültürlerin, ırkların, imajların, sermayelerin ve üretimlerin küreselleşmesi: Genel olarak “Bilgi Çağı” anlamında kullanılmaktadır.

Habermas (2011: 264) ise, Hegelci bir diyalektik perspektiften, bir ayrılma ya da kopuşa atıfta bulunarak postmodernitenin/postmodernistlerin “aklın ve dinin birleştirici gücünün eşdeğeri olarak geçerli kılınan” bir anlayışla “aydınlanmanın noksanlarını ancak radikalleştirilmiş” ve bu türden bir yeni aydınlanmayla gerçekleştirebileceklerini savlamaktadır. Fakat bu “yeni olan”ın teorik ya da metodolojik olarak ana gövdesini oluşturan post-yapısalcı yaklaşım (Tüzen, 2008: 152), modernite karşısında yeni hakikat ya da hakikatler yaratmaktan çok, “bir peçe sıyırma” işine girişmiştir (Küçük, 2011: 57). Öte yandan postmodern kuramı ele alırken Fredric Jameson ya da Ernest Mandel gibi, postmoderniteyi geç kapitalizmin kültürel mantığı olarak yorumlayan ve kuramını ekonomi-politik determinizmden izler, izlekler taşıyarak ören postmodern kuramcılarının olduğunu da unutmamak gerekir (Küçük, 2011: 67). Kısacası tüm bunlar değerlendirildiğinde, postmodern kuramın gelişiminde doğrudan modernite bir referans, atıf kaynağıdır diyebiliriz. Dolayısıyla buradan hareketle de, eleştirinin radikalliği aslında postmodern söylemsel nesnenin yaratımında önkabullerin bir yansıması olduğu gibi postmodern yaklaşımın da varoluşunun kendisidir denilebilir (Huysen, 2011: 233).

Feminizm ve postmodern kuram ise, gerek içerik ve şeyleri ele alma önkabulleriyle gerekse de metodolojik olarak birbiriyle örtüşen temel noktalarda benzerlikler göstermektedir. Geleneksel felsefi/eleştirel perspektiflerden,

pratiklerden kopmaları ve yeni eleştiri paradigmalarını bulmaya, araştırmaya - birbirinden bağımsız olarak- koyulmaları buna örneklerdir. Aradaki kopukluğun nedeni ise, postmodern kuramın daha felsefi öncelikli bir perspektiften başlayarak toplumsal eleştiriye ulaşmasıyken, feministlerin bunun tam tersi denilebilecek bir yol izlemesidir (Fraser ve Nicholson, 2011: 475-476). Fakat postmodern kuram, sorunu felsefi olarak ele alsa da, “temel” ya da “geleneksel” felsefi birikimin meşrulaştırıcı diline atıfta bulunarak, epistemisini tam da bu “temel” ve “geleneksel” olanın eleştirisinin sonsuz pratiğinde bulmaktadır (Fraser ve Nicholson, 2011: 485).

Postmodernitenin olumsuzlanması üzerinden son dönem feminizme yöneltilecek eleştirilerin kaynağında, en geniş kullanımıyla ağırlığın kültüre ve kültürel olanın vurgusuna verilmesi yatmaktadır. Sabina Lovibond feminist kuramın son dönemdeki bu tercihiyle ilgili olarak şunları dile getirmektedir:

ya... Aydınlanma fikrini bir kere daha buyur edecek; ya da bu fikir cephesine karşı öne sürülen görüşleri dogmatik bir biçimde yeniden onaylayıp böylelikle, “Bu yeni çoğulculukta kimin kime ne yapacağını tahmin etmek moral bozacak ölçüde kolay,” diye ifade edilen sinik düşünceye ruhsat verecektir (akt. Benhabib, 2008: 37).

Öte yandan Mitchell ve Oakley (1992: 18-19) bu kültürel vurgu alanının kaçınılmazlığına “kadın hareketi yalnızca egemenlik yapılarıyla savaşmakla kalmıyor aynı zamanda hem bu yapılarca kuşatılmış durumda, hem de onların içinde” diyerek haklı bir kültürel çıkışta bulunmaktadır. Burada feminist mücadelenin özellikle yine konjonktürel ve kendi içinde epistemik ve dolayısıyla siyasal tercihlerinin yapısal belli zorunlulukları olduğu gibi, Sovyetler Birliği’nin dağılmasının ardından sol ve özellikle ekonomik vurgulu söylemlerle kurtuluşun gerçekleşeceğine dair inanç kaybının hızlandığı bir dünyada, görece daha geniş olan postmodern kuramın uzamsal olarak yükselişi de oldukça önemlidir (Akça, 2005: 250). İronik olansa, postmodernistlerin ekonomik temelli söylemlere genellikle başvurmamalarına karşın aynı döneme tekabül eden makro üretim biçimindeki değişiktir. Fordist üretim biçiminden post-fordist üretim biçimine geçilmiş ve ekonomik anlayışta küresel bazlı radikal değişikliklere, anlayışlara gidilmiştir (Daldal, 2006).

Taylorist ve Keynesyen ekonomi anlayışlarının hâkim olduğu fordizm (Şan ve Hira, 2004: 6) moderniteyle ile bağlantılıdır (Birkök, 1998: 8). “Emeğin bilimsel organizasyonunu” vurgusunu taşıyan bu üretim biçimi (Dağtaş ve Dağtaş, 2006: 26) 1960’larla birlikte giderek bir çöküş içine girmiş ve 1980’lerden itibaren ise yerini post-fordist üretim anlayışına bırakmıştır. Küreselleşme kavramıyla iç içe olan post-fordist üretim esasında kapitalizmin merkezi olan Amerika Birleşik Devletleri’nin ekonomik hegemonyasının giderek muğlaklaşmasının bir kriziydi (akt. Daldal, 2006: 170). Bununla ilintili olarak Bauman (1996: 229), postmodern toplumun temel ayırt edici özelliğinin *tüketim toplumu* vurgusu olduğunu söylemektedir. Yine Bauman’a göre (1997: 83), tüketim toplumu metaların mübadele ve orijinal kullanım değerlerinin ortadan kaldırılmasıyla ortaya çıkmaya başlamıştır. Tüketimcilik evresinde pazardan alınan malların “yarar işlevi” gölgelenirken, “gösterge işlevi” başköşeye geçmektedir. Bu “imrenilen” metaların yapısı ise içinde tüm bir hayatı barındırmaktaydı.

Post-fordizmin bazı temel özellikleri ise;

- Eski imalathane ve bacalı endüstrilerin çöküşü, bilgisayar esaslı yatırımların doğuşu;
- Esnek ve merkezi olmayan formlardaki işçilik prosesleri ve organizasyonlar;
- Uzman çalışanların ve düşük ücretli işçilerin oluşturdukları emek pazarı;
- Birleşmiş bir mavi yakalı geleneksel işçi sınıfının sona ererek, beyaz yakalı, profesyonel, teknik, yönetici ve diğer servis sektörü çalışanlarının mesleki yapısının hakim olması;
- Kadının daha çok çalışabilmesine yeni teknolojilerin imkan sağlaması;
- Tüketimde bireysel tercihlerin farklılaşması nedeniyle piyasaya sunulan malların çeşitlenmesi;
- Kapitalist üretim prosesinin globalleşmesi nedeniyle çokuluslu şirketlerin hâkimiyeti ve özerkliği;
- Global üretimin organize edilebileceği şekilde bir esnekliğe sahip yeni bir milletlerarası iş bölümü (akt. Birkök, 1998: 9).

Küreselleşme kavramının, olgusunun bütünleştirici ama her türden kültürel farklılıkları öne çıkarmaya yönelik iddiasındaki gizil homojenizasyona paralel olarak iktisadi anlayışın “neo” bir küresel anlayışla ve uluslararası şirketlerce yönetilmeye girişilmesi entelektüel düzeyde, modernitenin “evrensel” ya da “evrensel olan”ı arayan entelektüelinin yerine, postmodernitenin yerel ve özgül bir

vurguyla kendini her şeyiyle, şeyler üzerinden ortaya koyması güç kazanmıştır (Huysen, 2011: 261). Lyotard'ın deyişiyle bu evrensel olandan kopuş, aklın sürekli sorgulanışı ve yerele hapsedilmesi demektir; ki postmodern dönemde bu "ortalıkta görülebilecek artık en rasyonel şeydi (Smart, 2011: 374)." Lyotard öte yandan modernite ve meta-anlatılar arasında doğrudan bir ilişki kurar ve meta-anlatıların postmoderniteyle birlikte geçerliliklerini yitirdiklerini söyler. Habermas ise bir şeyi kaldırmak, karşı çıkmak ya da yok saymak için en azından kavramsal bir meşruiyet yaratmak gerektiğine, bunun için de eleştirinin bir standardı olması ihtiyacına, ancak bu standardı arayışın ise bizi tekrar modern atıflara götürdüğüne dikkat çekmektedir (Rorty, 2011: 291-292).

Sonuç olarak postmodern stratejinin radikal tavrı, en azından moderniteyi bir öteki konumuna itti ve sorgulanmasına, ardından ise inanılabilirliğini giderek kaybetmesine neden oldu. Meta-anlatıların yok oluşu ya da yok edilme çabası bir önceki yüzyıldan miras kalan ekonomi-politik algının ortadan kalkmasına koşut olarak, bunun yerini kültüre, özellikle kitle kültürüne bırakması sonucunu doğurdu (Küçük, 2011: 29). Bunun yalnızca bir düşünsel tercih değişikliği olarak tezahür etmesinde ise 1960'lardan sonra yükselen medya ve iletişim aygıtlarındaki teknolojik gelişmelerin olanca hızıyla kendini göstermesi de söz konusuydu. Böylelikle, küresel ama farklılıklara vurgu yapan postmodern eleştiri, yapısal olarak "popüler kültürü, modernist ya da geleneksel yüksek kültürün kudsietine bir meydan okuma olarak" karşısına çıkardı (Huysen, 2011: 247). Bu epistemolojik tercih, bir yandan bilginin merkeziliğine ve yarattığı her türden siyasal, ideolojik iktidara bir karşı çıkışken diğer yandan ise elde kalan güncel olanın vurgusunu öne çıkarmaydı (Kahraman, 2004: 16). Burada da tutkal görevi görecek olan herkes için ortak bir dil inşa etmeye girişmekti ve böylesi bir dil ihtiyacı tarihsel olarak yalnızca sürekli geçmişe dönük yorum ve eleştiri yapmayı getirmekle birlikte, şimdi'de ise tüm modern tarihin uzamlarını doğal olarak beraberinde getirecek ve nostaljiyi her alanda kavramsal olarak içinde taşıyacaktı (Stauth ve Turner, 2011). Bununla ilgili olarak Jameson (1994: 85) şunları dile getirmektedir:

Eğer özne ön- ve ard- gerilimlerini çok katlı zamansalda aktif bir şekilde yayma ve geçmişle geleceğini tutarlı bir yaşantı halinde örgütleme gücünü kaybetmişse, böyle bir öznenin kültürel üretimlerinin "parça yığınları"ndan ve rastgele heterojenin, parçalının, şans eserinin pratiğinden gayri bir sonuç

vermesi pek mümkün görünmüyor. Ne var ki, bunlar tam da postmodernist kültürel üretimin tahlilinde (ve yandaşları tarafından savunulmasında) kullanılan ayrıcalıklı terimlerden birkaçıdır.

Baudrillard'ın (1998: 17) deyişiyle ise, “gerçek gerçekliğini yitirdiği gün nostalji de gerçek anlamına kavuşmaktadır.” Sanatsal (avantgard) denilebilecek bir stratejinin siyaset, tarih ve her türden kitle kültürü ürününde cezbedici “asi” bir çıkış olarak kendini göstermesi böylelikle kaçınılmaz hale geliyordu (Huysen, 2011: 247). Bununla ilişkili olarak ise Kellner (2011: 409); pop art'taki sanat stratejilerin ya da stratejisizliği tercih eden “şakacı, ilgisiz” tavrın, bu kitle kültürünün temel anlayışı olduğunu belirtmektedir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Marksist vurgunun aksine; maddi dünyanın bilinci değil, bilincin maddi dünyayı değiştireceğini savlayan, tersinmiş bir yaklaşımın olduğunu görmekteyiz.³ Böyle bir durumda özneyi toplumsal konumundan uzaklaştıracak her türden illüzyon, üretim kültüründen tüketim kültürüne geçmiş bir dünyada doğallıkla rağbet görecekti (Koçak, 1996: 104). Burada “bu rolü oynayabilecek öncelikli adaylar ise dil ve cinsellik”ti (Eagleton, 2011: 16).

Ancak maddi dünya ve bilinç gerilimindeki yapıbozumunun beklenildiği gibi sonuç vermediği görülmektedir. Bir cinsellik alanı olarak beden ve bununla ilintili olarak her türden dilsel eylemin tüm küreyi kapsayacak şekilde postmodernite tarafından, kadınlar için ise feminist mücadelede⁴ odağa alınması ve yapıbozumcu bir şekilde eşitlik ve özgürlük ideali üzerinden irdelenişi aslında bedeni yine cinsellik üzerinden tam da Foucault'un (2012: 19) söylediği gibi tekrar ve tekrar ortaya çıkarmaktaydı. Ya da Butler'ın (2008: 64) belirttiği gibi, “Bedenlerin maddiliğinin yapıbozuma uğratılması, terimin geleneksel ontolojik göndergesini askıya alıp sorunsallaştırırsa da, kullanımı dolduramaz, yasaklamaz, gereksiz kılmaz ya da anlamından yoksun bırakmaz; tam aksine, göstereni alternatif bir üretimin hizmetinde kullanılmak üzere harekete geçirmenin koşullarını sunar.” Bir yandan beden ve her türden cinsel oyun dile ve kurgusal drammatizasyona dönüştürülerek,

³ “Yaşamı belirleyen bilinç değildir, aksine bilinci belirleyen yaşamdır (Marks ve Engels, 2011: 20).”

⁴ Burada Best ve Kellner'in (1998: 250) şu görüşlerine de ayrıca yer vermekte yarar var: “...feministler modernlik ile modern teori ve politika karşısında haklı olarak kuşkucu bir tutum benimsedi... Bilhassa “İnsan” hakkındaki hümanist söylem erkekler ve kadınlar arasındaki önemli farklılıkları örtmesiyle eşanlı olarak kadınlar üzerindeki eril tahakkümü de üstü örtük olarak destekler.”

görünüşte kadının özgürlüğü yine söylemsel ve temsili drammatizasyonlarla en şiddetli şekliyle verilirken (İmançer ve İmançer, 2002), diğer yandan kadının ekonomik durumu sanayi ötesi tavırlarla sömürülmekte; dahası “ucuz yeni işgücü mü yoksa özgürleşme mi” paranoyasını, özellikle kendi bedeni üzerinden, sürekli olarak kendisinde içkinleştirmekte, bulundurmaktadır (Wichterich, 2004: 57). Burada bilhassa kitle iletişim araçları tarafından sıkça kullanılan ve dil-beden arasında yoğunluklu bir gizil örüntüleme içeren ilişki, kullanım dikkat çekicidir (Demir, 2006; Gürşimşek ve Günay, 2005; Metin, 2011) Öte yandan dilin uzamsal sembolik karşılıklarının iktidar tarafından inşası düşünüldüğünde, tarihsel ve diyalektik bağlamda üretilen her türden dilsel eylemsellik kendini Foucaultcu yasanın içinde bulmaktadır. Butler (2012: 144) bununla ilgili olarak Foucault’un “baskıcı varsayım” kavramsallaştırmasını daha da ileriye götürerek şunları dile getiriyor:

Toplumsal cinsiyet edinmeye dair bu anlatı olayların zamansal olarak belli bir şekilde sıralanmasını gerektirir, bu da anlatıcının yasadan önce geleni de sonra geleni de “bilecek” bir konumda olduğunu varsaymaktır. Ne var ki anlatı yasadan sonra gelen, yasanın sonucu olan ve dolayısıyla gecikmiş ve geriye dönük bir bakış açısından yola çıkan bir dil içinde gerçekleşir. Eğer bu dil yasa tarafından yapılanıyorsa ve yasa da dil içinde örnekleniyor, hatta icra ediliyorsa bu demektir ki betimleme veya anlatı kendi dışında olanı –yani yasadan önce geleni- bilemez, üstelik bu “önce”yi betimlemesi her zaman “sonra”ya hizmet edecektir.

Özellikle emek olgusu, toplumsal cinsiyet üzerinden düşünüldüğünde elbette “cinsiyete dayalı işbölümü, cinsiyet farklılıklarının kaçınılmaz bir sonucu değil, kültürel ve tarihsel olarak özgün belirlenimlerinin ürünüdür (Weeks, 2013: 171).” Toplumsal cinsiyet çözümlerinde kültürel olanı atlamak ve salt özcü bir yaklaşım getirmek, önermek kadın mücadelesine dair her şeyden önce teorik bir takım önemli ataerkil tespitleri ve bunların derinlikli çözümlerini göz ardı etmek demek olacaktır, ki bu da pratiğe yönelik taleplerin sakatlanmasını daha baştan olanaklı kılacaktır. Ancak feminist mücadelede felsefe ve tarihin birbirini kendinde taşıyan ve bulan anlayışını ihmal etmek ve yerelden yola çıkarak salt tümevarımcı, küresel bir kadın kimliği çizmenin kendisi de, amacının dışına çıkarak tam da aynı coğrafyada ya da dünyanın farklı yerlerinde yaşayan, farklı kültür ve sınıflardan kadınların sorunlarını homojenize etme niteliğini gösterir.

Sonuç olarak farklı kültür ve sınıflardan olan kadınların feminist bir perspektifte “geçerli olabilecek” mücadelelerini yeterince değerlendiremeyebilir hatta göremeyebiliriz. Basitçe ifade edecek olursak, tarih sadece orada bulunmaz; bilindiği şekliyle oradadır. Felsefe, çalışmaya değmeyecek konuları ayıklayarak tarih bilgisine kısmen nasıl ulaşıldığını düşünmemizi sağlar. Tarihsel kategorilerin ve bu kategorilere sızan normatif varsayımların eleştirel olarak incelenmesi, tarih dediğimiz şeyin anlamını felsefi açıdan incelememizi gerektirerek, körlüğümüzü giderir (Cornell, 2008: 160).

2.3.1. Öteki'nin bakışından beden ve cinsellik

“Faşistler için şiddet sadece daha rahat ve düşünmeden kullanılan bir araç değildir; şiddet cinsellikle yüklüdür ve sevgi ikamesidir.”

Tanıl Bora

Beden iktidarın kendini inşa ettiği ve kendini tekrar ve tekrar kurduğu bir tahribat alanıdır. Buradan hareketle iktidar ya da -Althusserci bir terminolojiyle söylemek gerekirse- ideolojik aygıtlar yoluyla kurulan her türden genelleyici bedensel söylem özneyi tinsel manada gözden düşüren, kişisizleştiren bir oyun alanıdır (Akgündüz, 2013: 1).

Postmodernite üzerinden bedeni okumaya girişmeden önce, onun önceli olan modernite ve beden ilişkisine bakmak gerekir. Foucault (2012: 29), henüz on yedinci yüzyıldan başlayarak kısıktırılan cinsel faaliyetlere, tıp ve psikiyatrinin kendini ağırlıkla cinsellik üzerinden var etmeye çalıştığına, ardından ise on dokuzuncu yüzyılla birlikte yine bastırılmaya çalışılarak kısıktırılan, böylelikle daha çok ortaya çıkarılan cinsellik vurgusuna, atfına dikkat çekmektedir. İlk bakışta tamamen yasaklayıcı gibi görünen bu durum, tam aksine yasaklayıcı dahi olsa da sürekli kendini gündemde tutan ve tartışılmaya, araştırılmaya iten, hatta çoğu zaman herkesçe bilinen gizil bir zemini de beraberinde getirir. Burada yatan temel neden ise modernlik halinin bir süperegoyla eş tutulmasıdır (Giddens, 2014: 24-25). Aydınlanmayla birlikte yükselen hümanizmanın ve insani vurgunun özellikle II. Dünya Savaşından sonra doğal olarak daha da şiddetlenmesiyle, kişisel manada her bireyin kendisiyle barışık olması gerekliliği aslında iktidarca tanımlanmış her çeşit “yasak cinsellikler”e karşı kendini tutma veya sakınma halini kapsayan bir narsisizmin de dinamosunu oluşturmuştu (Mitchell, 2011: 128). Ancak öte yandan modernitenin cinsellik karşısında takındığı bu tavır cinselliği, en geniş anlamıyla, siyasetin dışına itilmiş özneler için karşı çıkışın nesnesi haline getirmekteydi. Don

Juan'ın şöhretinin altında yatan asıl neden de buydu (Foucault, 2012: 35). İktidar artık zevk almanın bir aracı, stratejisi yahut odağı olduğuna göre; beden, her türden radikal eylem ve politikanın yerle bir edilmesinin hedefi haline gelmekteydi (Eagleton, 2011: 89). Fakat bu zevkleri yaşabilmek de yine iktidarın sağladığı “politik ve ekonomik koşulların izin verdiği ölçüde” mümkündü (Altman, 2003: 13). Kaldı ki, eril kimliğin inşasında kendine kamusal manada yer bulamayan erkeğin şiddete yönelmesi veya özellikle libidinal manada bedenini kendi öznelliğinin iktidarına dönüştürebilmek için tecavüze girişmesi, eril kimliğin, kültürün doğrudan beden üzerinden kendini tekrar ve tekrar üretmesi şeklinde de sonlanabilmekteydi (Altman, 2003: 21). Bu türden bir eylem yukarıda değinildiği şekliyle “kendiyile barışık olma”nın sınırlarına ve alanına katılmanın öznedeki bilinçsiz bir patlamasıydı. Çünkü yüzyıllarca ataerkil bir anlayışla cesaretlendirilmiş erkekler, toplumsal “imkânsızla içeride karşılaştığında; imkânsızın tam da kendi varlığını, iğrencin ta kendisinden başka bir şey olmayan varlığını oluşturduğunu gördüğünde, kendini gücünün doruklarında deneyimlemekteydi (Kristeva, 2004: 18).” Foucault'un bedensel hazzın arkasında yatan durumu “köken” değil de “sonuç” olarak ele alan bir söylem inşa etmesi de bunun bir sonucuydu (Butler, 2012: 170).

Burada özne açısından öne çıkan ise; öznenin Öteki'sinin yani iktidarın disipline etmeye çalıştığı, yasaya uygun bulunduğu cinsellikler ya da her türden beden politikasının, kültürün neticesi olan Öteki'nin gözüyle kendine bakmak ve bundan zevk almaktı. Benhabib'in (2008: 161), “feminizmin ‘bütünüyle Öteki’ kavramı üzerine düşünmeyi gerektirdiğine... inanıyorum” demesi tam da bu nedendir. Yanı sıra Öteki üzerinde duran Beauvoir'de (1993: 74) “kendini hep Öteki varlığa göre” düşünen ve “dünyayı ikili olarak yakalayan” erkeğe atıfta bulunarak, arkaik manada anaerkil dönemin erkeklerin hafızasına miras bıraktığı, kadının erkeğin ilk Öteki'si olmasından söz eder. Öteki'ni ise yalnızca haz ve cinselliğin birimi olarak düşünmemek gerekmektedir. Zizek (2008: 148) popüler kültür ve postmodern durumları çözümlenmekte bir araçtan ziyade tümünden bir etkinlik alanı olarak gördüğü Öteki ve sapık geriliminde özneyi, tinsel olarak pasif ancak bedensel olarak aktif manada kullanarak “sapık kendisi haz almak için değil, Öteki'nin keyfi için faaliyette bulunur” demektedir. Çağın öznesinin bakışını ise üçlü bir ortaklıkta görür: Pornografi, nostalji ve montaj. Bakıştaki bu üç durumun

eşzamanlı ya da bazı unsurların eklektik bir biçimde bulunduğu öznenin arzu nesnesiyle aynı hızı tutturamadığını, “ya fazla ağır ya da fazla hızlı” kaldığını dile getirmektedir (Zizek, 2008: 151). Bu “patolojik dengesizlik”i, “aktif unutmaya” üzerinden postmoderniteye bağlayan Zizek’e (2008: 224) paralel olarak; Habermas’ın (2011: 277) postmodern özne için kullandığı “merkezsiz bir öznellik” deyişi bilhassa cinsiyet-beden-cinsellik noktasında ideolojik anlamda önem kazanmaktadır. Burada da tekrar postmodern olan’ın ne olduğuna bakmak gerekmektedir.

Postmodernite, söylemsel zeminde kültürel olana dair farklılıkları vurgulamasına karşın, ekonomik manada girilen neoliberal ekonomi-politikaları ve postmoderniteyi ağırlıkla makro ekonomik boyutuyla/temelde ele alan Beck (2011), Peet (2011), Jameson (2011) ya da doğrudan kadınların küreselleşme içindeki ekonomi-politik durumuna dair “raporlar” tutan Wichterich (2004) gibi yazarlarca kapitalizmin ileri safhalarında kendini göstermektedir. “Sistemin gücünün her şeye yettiği” ve “engin kaynaklara sahip olduğu” (Eagleton, 2011: 18), yanı sıra tümünden bir geleneksel felsefenin reddi (Kara, 2012: 1378) ve bunun yerine yerel, “indirgemeci”, teorik olma yükümlülüğü taşımayan (Fraser, 2011: 485) bir stratejinin güdülmesi bilhassa entelektüel bağlamda, ardından da toplumsal bağlamda dili ve ardından söylemleri değersizleştiren bir nitelik kazanır (Vattimo, 2011: 323). Bu “biçimci” ve “tarihsici” yaklaşımın (Vattimo, 2011: 319) getirisi ise bedeni hiç olmadığı kadar şişkinleştirmesidir (Jameson, 2008: 83). Nasıl ki Viktorya çağı boyunca cinsellik özellikle kadın için bastırıldı ve modernitenin libidinal inşasında bir üretici dinamo görevi görecektir baba’yı kutsayan ataerkil kimlik ve vücut yarattıysa (Giddens, 2014: 47); postmodernite de kendinden önce gelen nesnelere ya da maddi dünya algısını dönüştürmeye, değiştirmeye çalışan radikal çabasının yapısal sonucu olarak bu “yeni” boşlukla, üretimden tüketime/tükettirilmeye evrilmiş küresel dünyadaki bedensel karşılığını, bedenin tüketimi şeklinde bulmuştur (Eagleton, 2011: 90). Arzunun karşılanması, arzunun üreti yoluyla kendini açığa vurmaya yerine, hazların metalaşması ve bu metaların tüketimi yoluyla kendini göstermesi yine benzer bir durumdur (Jameson, 2008: 83).

Kültürelcilik... biyolojizm ya da ekonomizm denli bir indirgemecilik biçimidir. Beden, bu iki aradılığın en ele gelir belirtkesidir –belki de, bizim türsel varlığımızın bir faaliyeti olmakla birlikte kültür yakasına daha fazla ait gibi görünen dilden bile fazla bir belirtkedir beden. Ruh söyleminin yerine beden söylemi geçirilecekse eğer bir bedene sahip olmaktan söz etmeye son verilerek bunun yerine bir beden olmaktan söz edilmesinin gayesi görülebilir. Bedenim, bir konserve açacağına benzer biçimde, benim kullandığım ya da sahip olduğum bir şeye kullanma işini yapmak için bu bedenin içinde bulunan başka bir bedene ihtiyaç duyacağım düşünülebilir –ve onun da içinde başka beden diyerek sonsuz bir gerileme (Eagleton, 2011: 92).

Kaldı ki dili ait olduğu her türden kültürel ve ekonomi-politik bağlamdan ayırarak, “ayrı bir organik toplumsal sistem olarak ele almak”, dili uzlaşımın tek ve biricik alanı kılmak, sansürü ve beraberinde modernist anlamda dilsel bir yasayı, özcü yaklaşımı yaratacağı gibi, dilsel beklentiler itibariyle de yeni bir nesnellik alanını beraberinde getirmektedir. Bu da “öznellik sorununu ortadan kaldırmaya yönelik bir adımı olanaklı kılar (akt. Küçük, 2011: 49).” Dilin ve beraberinde söylemin içinde kaldığı böyle bir durumda ise Giddens (2014: 38); modern toplumu modern-öncesi toplumdan ayırmada biyo-iktidarın üretilmesine ve cinsellik üzerinden bedenin yönetici iktidarın odağı haline gelmesi koşuluna dikkat çeken Foucault’un görüşünü, günümüz için daha da ileriye götürerek “beden özkimliğinin görünür bir taşıyıcısı durumunda ve giderek artan bir şekilde bireyin verdiği kararlarla bütünleşiyor” demektedir. Böylesi bir küresel beden krizini doyuracak, yönetecek, belirleyecek ve daha da patolojik hale getirecek olan ise, her yerde aynı ya da bulunulan coğrafyanın kültürüne göre kurgulanmış (*global*), örüntülenmiş ve dillendirilmiş, tükettirmeyi esas alan küresel medyadır.

2.3.2. Performatizm ve toplumsal cinsiyet

Bedenle ve toplumsal cinsiyetle bağlantılı önemli kavramsallaştırmalardan birisi olan performatizmle ilgili olarak, öncelikle performans sanatıyla ilişkili bir genel tanımlama yapmak gerekirse “insan bedeninin ancak yaşayarak kavranabileceği gerçeği üzerine kuruludur” demek gerekir (akt. Söylemez, 2011: 7). Kahraman (2005: 1) ise performansı “bedenle mekân arasında, bilincin belirlediği ama bazen de bilincin bedenin gerçekliğine teslim olduğu, fakat her durumda kurgulanmış bir müdahaledir” diye tanımlamaktadır. Buradaki kurgu, bedeni erotizmin ya da libidinal arzunun kışkırtılması üzerinden bir enstrüman

olarak toplumsal cinsiyetin inşasında uzamsal manada değişebilen bir karakter gösterse de, beklentiyle iç içedir. Butler (2012: 20), “ruha ilgili ‘içte’ addedilen her şeyin içinin boşalır ve içteliğin yanlış bir eğrileme olduğu” durumuna işaret ederek performatizmi halüsinojen bir toplumsal cinsiyet pratiği olarak görür. Fakat bu durumda bilincin beden üzerinden boşalmasına ve buradan kendini tekrar inşa etmeye çalışmasına paralel olarak bedenin hiçe sayıldığı bir durumla; ki bu zihin-beden yahut kültür-doğa ikiliğine benzeyen bir sorundur; karşı karşıya geliriz (Butler, 2012: 215).

Feminist performans sanatında ya da kavramsal sanatta günümüze ışık tutacak önemli çalışmalar vardır. Judy Chicago’nun “Akşam Yemeği Daveti (The Dinner Party)”nin (Fineberg, 2014: 373) bize gösterdiği kadın emeğinin ve toplumsal cinsiyetin en temel eleştirilerinden birini sunan yapıtı ya da Martha Rosler’in “Savaşı Eve Getirmek: Güzel Ev (Bringing the War Home: House Beautiful)”i (Fineberg, 2014: 371) gibi içeri ve dışarının ayrımı üzerinden patriarkiye ve yine mekân üzerinden kadının toplumsal cinsiyet durumuna atıfta bulunan yapıtı gibi. Fakat Carolee Schneemann’ın “Dahili Tomar (Interior Scroll)” (Fineberg, 2014: 372) performansı “bir kadın olarak, cinselleştirilen kadın bedeninin üretimi üzerindeki kontrolü eline alması” dolayısıyla oldukça ayrıksıdır. Schneemann’ın vajinasından çıkardığı kâğıt tomarlarını okuyarak dışavurduğu şey, toplumsal cinsiyet bağlamında bir tepkinin yanı sıra bilhassa patriarki’nin bakışı üzerinden kendini tanımlayan “kadınlık hayaletini” (Zizek, 2008: 112) reddetmesi açısından da önemlidir. Diğer bir deyişle Freud’un (2012: 136) kadını mazoşizmle ilişkilendirerek, edilgenlik dolayısıyla etkinliği görüşünü tersine çevirmeydi.

Günümüzde kitle iletişim araçlarıyla kendini gösteren yaratımı bunun tersi ve çok daha şiddetli bir versiyonu olarak okumak mümkündür. Yerel bağlamları aşarak ya da tam da yerel bağlamlara kendini uyarlayarak küresel ölçekli yayınlara herkesin ulaşabildiği bir medya düzeninde bu çok daha nesnel, tek, biricik ve kesin bir patriarkal bakışı kadının kendi bedenine yöneltmesine neden olmaktadır (bkz. Mutlu, 2009; Özdemir, 2009; Schroeder, 2007; Sümer, 2009). Eril olanın bakışındaki dönüşüm burada oldukça önemlidir. Kadının erkeğe bağımlı ve onun kamudaki dekoratif bir eşyası olarak statüsünü, erkekliğini, gücünü yansıtan

modern durum (Pacteau, 2005: 179), feminizmin 1960'lardan sonra dünyadaki yükselişiyle, daha öncede değinildiği üzere erkeğin belleğindeki anaerkil hafızayı uyandırarak, kadını erkek karşısında tekrar bir Öteki olarak konumlandırmıştır (Beauvoir, 1993: 74). Bu durum ilk bakışta olumlu bir gelişme gibi gözükse de, hegemonik eril yapının devam ettiği ve neoliberal politikalarla eril istencin daha da kamçılandığı bir toplumsal altbilinci yaratması dolayısıyla kadının Öteki'sinin de dönüşmesi ve şişkinleşmesine neden olmuş ve toplumsal manada kadının bedenine eril bakışında şiddetli bedensel rejimler ve diyetler şeklinde yansımaları sağlamıştır. Medyada tanımlanan kadın bedeninin, feminizmin yükselişine paralel olarak giderek daha zayıf, hatta anoreksik bir hal alması bunun önemli göstergelerindendir (Dökmen, 2010: 181-184). Butler (2012: 221) buna neden olan "kültürel düzenler"e atıfta bulunarak durumu "Öteki'nin veya bir dizi Ötekinin dışlama ve tahakküm yoluyla tesis edilmesine dayanan 'kimliklerin' öğrenmenin işleyişiyle" benzerlik taşıdığına (örneğin, "şişman" kadın erkeklerce tercih edilmez); izlenen politikanın ise "özneyi onaylayıp tiksiniçten farklılaşmaya zorlayan" bir nitelik gösterdiğine vurgu yapmaktadır. Butler'ın belirttiği "kültürel düzenler"in modern sayılabilecek ilk örneklerini erken Rönesans döneminde veba ya da frengi gibi salgınların yayılmasını önlemek için suyla ve dolayısıyla hijyenik olmakla ilişkinin bizzat krallarca kısıtlanması üzerinden, genelde cinselliğin özelde ise kadın bedeni üzerinden cinselliğin bastırılmasında görmek mümkündür (Grieco, 2005).

Öte yandan görme ve bakış eylemlerinin, dilsel süreçlerin hepsinden önce dünyayı algılamanın bir yolu olduğunu ve görme, bakışma dolayısıyla görünür olmanın, varlığını keşfetmenin önemine vurgu yapan Berger'in (2006: 9) yanı sıra Foucault'un (2006) *panopticon*'unun modern toplumun seyirle ve seyredilmeyle kaçınılmaz ilişkisi ortadadır. Mathiesen (1997) ise *panopticon*'un revizyonundan söz eder ve seyredilme dolayısıyla seyretmenin başka bir deyişle iktidarın özneler düzeyinde seyrettikleri, bakıp, ettikleri dolayısıyla kendini ve iktidarı ürettiği *synopticon*'u günümüz dünyası için öne sürer. İktidarın mimarisindeki bu değişiklik, artık öznelerin yapıp ettiklerinden çok doğrudan bedenin kendisi üzerinden kurulduğunun da göstergesidir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyetin beden üzerinden işleyişinde ve ataerkil yapının kendini ikame ettiği anlamda, modern zamanlara göre çok daha büyük bir Öteki sorunuyla karşı karşıya olduğumuz sonucu ortaya

çıkılmaktadır. Yahut Touraine'in (2007: 65) kastettiği manada, feminist mücadelede belli bir varsayılmış Öteki üzerinden konuya değinmek tam da gerçekte var olan Öteki'nin gözden kaçmasına ve egemen olan erilliğin içine farkında olmadan daha çok çekilmeye neden olmaktadır.

Cinsiyeti "adlandırmak" bir tahakküm ve zorlama edimidir, kurumsallaştırılmış bir performatif edimdir, bedenlerin cinsel fark ilkelerine göre söylemsel/algısal inşalarını şart koşarak... "kendimizi hâlihazırda kurulu olan bir doğa fikrine bedenen ve zihnen her özelliğimizle harfi harfine uymak zorunda hissederiz... 'erkek' ve 'kadın' doğal birer olgu değil, siyasi birer kategoridir (Butler, 2012: 196)."

3. KADIN VE ERKEK CİNSİYET ROLLERİNİN TARİHSEL SÜREÇTEKİ KONUMLARI

3.1. Modernite Öncesi Genel Durum

Ataerkil sistem (patriarki), kırılması ve aşılması hala tam olarak sağlanamamış ve tarih boyunca kendini egemen kılmış bir sistem, sistemler bütünüdür (Berktaş, 2011: 3). Kadınların dışarıda bırakılarak, bastırılarak temel hak ve özgürlüklerden mahrum bırakılması; bu tür kısıtlamaları aşarken karşılaştıkları zorluklar ve engellemeler, özellikle ataerkilliğin baskınlaştığı dönemlerde daha da artmıştır (Sümer, 2009: 9). Tarih-öncesi ya da tarım öncesi dönemle ilgili kadının konumuna dair sağlıklı, somut verilere ulaşmanın güç gözüktüğünü belirtmek gerekmektedir. Çünkü tarih, cinsiyet ya da başka bir karşılaştırmalı kategori üzerinden okunmaya başlandığı andan itibaren biri diğerini egemenliği altına alarak kendini inşa etmektedir (Beauvoir, 1993: 67). Duby ve Perrot'un da (2005: 9) dile getirdiği gibi kadınların tarihini yazmak ya da "kadınların kendi başlarına tarihin bir nesnesi oldukları düşüncesi kesinlikle reddedilmelidir." Dolayısıyla bu bölümde kadınların tarihini yazmak iddiasından öte, tarihi yazan patriarki karşısında kadına bir öteki olarak biçilen roller ele alınmaya çalışılmıştır.

Engels (2009: 25-32), tarih-öncesi dönemi iki temel döneme ayırmaktadır. Bunlar, "yabanlık" ve "barbarlık"tır. Doğanın henüz dönüştürülmediği yabanlık dönemi toplayıcılık ağırlıklı olup, dönemin sonuna doğru avlanmayla kendini göstermektedir. Kadın ve erkek işbölümü içerisindedir. Barbarlık dönemi ise avcılık ve çeşitli madenlerin, alfabenin bulunuşuna denk gelen bir dönem olup, son aşamasında tarım toplumuna ve sonrasında uygarlığa geçişle kendini göstermektedir. Bu iki dönem boyunca (ilkel komünal toplum), doğan çocukların babalarının değil, annelerinin bilinmesi soyun devamlılığında çok daha önemliydi (Tayanç ve Tayanç, 1981: 24). Bu anaerkil soy anlayışına dayanan ya da kadının da üretim ve hayatta kalma ilişkilerine katıldığı dönem, bilhassa çeşitli madenlerin bulunması ve bunların işlenmesi sonucunda avcılık-tarım-yerleşik hayat eksenli daha "uygar" bir topluma geçişle birlikte yavaş yavaş son bulmuştur. Beauvoir'in (1993: 36) "doğada hiçbir şey çok açık seçik değildir; iki cins erkekle dişi her zaman aynı kesinlikle birbirinden ayrılmaz" şeklinde tanımladığı gibi, doğanın

kontrol altına alınmaya ve üretim araçları eliyle şekillendirilmeye başlanması sonucunda ekonomi-politik manada “kadınlık” ve “erkeklik” rollerinin ilk tohumları, ilkel komünal dönemin bitişiyle birlikte atılmıştır. Diğer bir deyişle patriarki kendini göstermeye başlamıştır. Beauvoir (1993: 56) bunu şöyle yorumlamaktadır:

Biyolojik açıdan kadını belirleyen iki ana çizginin şunlar olduğunu görmüştük: kadının dünya üzerindeki etkisi erkeğinkinden daha dardır; o, insan soyuna erkekten daha sıkı bağlıdır. Ancak bu olgular, iktisadi ve toplumsal çerçeve içerisinde bambaşka bir değer kazanırlar. İnsanlık tarihinde, dünya üzerinde etkililik hiçbir zaman insanın çıplak bedeniyle belirlenmez: el, tutucu başparmağıyla, gücünü bilmem kaç katına çıkaran aygıtı doğru kendi kendini aşmaktadır; tarihöncesinden kalmış en eski belgeler bile insanoğlunu bize hep silahlı göstermektedir. Ağır balyozlar sallamak, yırtıcı hayvanları yenmek gerektiği çağlarda, kadının bedeninin zayıflığı onu açıkça erkekten geri bırakmaktaydı: kullanılan aletin kadının gücünden azıcık fazla bir güç istemesi, kadının tümünden güçsüz sayılmasına neden oluyordu.

Burada Beauvoir aynı zamanda “beden”e, “beden”in araçsallığını yaşam mücadelesi içerisinde ortaya koyarak kendini var ettiği atfında bulunmaktadır. Bu, Foucault’nun (2006: 21-25) nitelmesiyle, “uysal bedenler”e (docile bodies) giden ilkel bir ilk kırılmaydı diyebiliriz. Daha sonraki “köleci toplum” sürecinde kadın çocuklarıyla birlikte köleliğin başrolünü üstleniyordu. Çünkü savaşlar sonrasında esir edilen erkekler genellikle öldürülüyordu fakat kadınlar savaşı kazanan aşiretçe üremenin ve erkeğin dış’arıdalığının teminatı olarak iç’eride çalıştırılıyordu (Engels, 2009: 66). Kadın bedeninin salt cinsellik/üreme ya da “ev” işleriyle bağlantılı bir işlev üzerinden toplumsallaşmada yahut üretimde bir “yan unsur” olarak ele alınması bir anlamda artık değer’i (*surplus value*) doğuran temel nedendi. Çünkü kölelikle birlikte üretim araçlarının da gelişmesine paralel olarak, bu araçlar niceliksel ve niteliksel olarak bir yandan artık değer olgusunu pekiştirirken, diğer yandan da özel mülkiyetin kime ait olduğu sorusunu doğurmaktaydı (Tayanç ve Tayanç, 1981: 28-30). Daha sonra Descartes tarafından ortaya atılan, tanımlanan; kadının “akıl dışı” ya da “doğa dışı” konumlandırılışının temeli, kendini tarihsel olarak burada göstermektedir. Bu yaklaşıma göre;

Aklın dengi olarak görülen ruh erkekle, doğanın dengi olarak görülen beden kadınlıkla özdeşleştirilir fakat bu ikisi arasındaki karşıtlık birbirine denk iki gücün rekabeti olarak değil, beden (kadın) ruhu (erkek) baştan çıkarma çabaları ile

ruhun bu duruma karşı koyma iradesi arasındaki çatışma olarak ifade bulur (Elçik ve Ecevit, 2011: 142).

Bedenin ancak araçsal olarak doğa ile mücadelede kendini gösterdiği, var olduğu ve bağlı olduğu cinsiyeti bir adım öne çıkarması veya karşı cinsi geride bırakması, bastırması; haz olgusu üzerinden kadını doğrudan hedef almaktaydı. Altman'a göre (2003: 13) "belli 'zevkleri' yaşayabilmemiz, politik ve ekonomik koşulların izin verdiği ölçüde mümkün"dür. Dolayısıyla kadın giderek iç'eriye hapsolmakta ve doğadan, uygarlıktan, daha genel olarak söylersek dış'arıdan mahrum kalmakta, bırakılmaktaydı. Burada dış'arıdan mahrum olan/kalan/bırakılan yalnızca nesne olarak kadın bedeni değildir. Aynı zamanda burada beden; ekonomik örgütlenme biçiminin, evrimselliğinin bilhassa kültürel olarak tarihsel süreçte giderek ve daha da keskinleşerek kendini gösterdiği toplumsal cinsiyet sorunsalının bir nesnesidir (Akgündüz, 2013). Bu nedenle tarihin ileriki dönemlerinde, bilhassa modern toplumlarda iktidarın disipliner anlayışla doğrudan bu manada bir bedeni hedef alması şaşırtıcı değildir. Freud'un (2011: 89-97) "Ben ve İd" adlı eserinin "Ben Üstben" başlıklı bölümünde oğlan çocukları ve babaları arasındaki çekişmeyi yorumladığı metin için Butler (2008: 124); bu Freud'un yalnızca "karakter" arayışının bir çabası değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet kimliğinin de bir arayışıdır, edinilmesidir demektedir. Erkeğin bu karakter arayışındaki temel yarıma; kabaca söylersek "kadından kopması" ve kadını ancak gereksiz, gündelik işleri yapabilecek bir canlı gibi görmesi; üremenin ve beraberinde toprağın sembolü olan kadının tarım toplumuna geçişle birlikte yerini toprağa, toprağın bereketinin arttırılmasına bırakması ve kadın ile erkeğin *mitsein*'den⁵ artık kesin olarak kopmaya başlamasıyla kendini göstermektedir (Beauvoir, 1993: 84-85).

Eski Yunan medeniyetine baktığımızda bu durumu iki bölümde ele almak gerekmektedir. Bunlardan biri kadının toplumsal manadaki konumu, diğeri ise metinlerde veya "efsanelerde" mitik ya da teolojik düzeyde ele alınan kadındır.

Loraux (2005: 36), Yunan Tanrılarının cinsiyetle ilişkilerini yersiz bulmaktadır. Bilhassa din tarihçilerinin Tanrılar ve Tanrıçalar konusunda cinsiyet boyutunu kasten atladıklarını savunmaktadır. Loraux'a göre bunun temel nedeni ise; Yunan

⁵ Anlamı "birlikte varoluş"tur.

Tanrılarında ve Tanrıçalarında cinsiyetlerin eylemselliğe göre eril ya da dişil olarak sınıflandırılmasıdır. Konulan isimler ise bu bağlamda “gramatik” bir nitelik taşımaktadır ve bu türden bir tarih yazımında asıl sorunsal gramatik düzeydedir.⁶ Çünkü savaş tıpkı insanlarda olduğu gibi, tanrısal düzeyde de “yalnızca erkeklerin özel alanı” içinde değildir. Tanrıçalar dövüş söz konusu olduğunda tanrılar kadar eşit ve cesurdur (Loroux, 2005: 37). Beauvoir’in (1993: 73) tarihsel olarak tarım toplumuna geçişle birlikte, kadının tohum-toprak ve tohum-kadın şeklinde yeni bir anaerkil nitelik kazanması ya da bu yeni niteliğe tayin olması üzerinden dile getirdiği “toprak kadınıdır” değerlendirmesinin dinsel boyuttaki yansıması Antik Yunan’da rahatlıkla görülebilmektedir. Loroux’un (2005: 48) “sınırsız Ge” (*Gaia pelore*)⁷ olarak belirttiği Antik Yunan toplumundaki anaerkil kadın figürü Gece’yle birlikte mitik düzeyde başlangıcı oluşturmaktadır. Toprak ilktir, Gece de yine ondan ortaya çıkmıştır. Fakat Toprak; cinsellik ve üreme olarak sınırsızlığı nitelendirilmekte ve “zamanın başlangıcı”na kadar götürülen fenomenolojik tanımlarla dişiliğin hem anaerkil hem de fazlasıyla dişil özelliğini temsil etmekteydi. Gece ise yalnız başına hamile kalabilmekte ve “Yunan tahayyülünde olumsuz olan her şeyi temsil eden nesli” doğurmaktaydı (Loroux, 2005: 58-59). Tüm bu ikircikli ve kısmen olumsuz görünen tanımlamalara karşın Yunan toplumu için kesin olarak erkekmerkezci, eşitsizlikçi bir toplum denilemez. Çünkü bu dönemde kadın ilk kez, bilhassa teorik olarak tartışmaya açılmış ve yer yer basiretli, yeniye ve yeniliklere açık, “düşüncenin büyüleyici bir nesnesi” olarak tasvir edilmiştir (Sissa, 2005: 66). Öte yandan her ne kadar *queer* kuram bağlamında değerlendirilse de; Foucault (2012: 262-278) için oğlancılık ya da kabaca biseksüellik odağında yapılan tartışmalar, yorumlamalar Yunan toplumunun kesin ve köktenci cinsiyet kalıpları içerisinde sıkışıp kalmaktan çok “akışkan” kimi nitelikler sergilediğini göstermektedir. Ancak şunu da belirtmekte, unutmamakta yarar var: “yarattıkları tanrıların dişi mi erkek mi olduğuna karar veren de yine erkeklerdir (Beauvoir, 1993: 83).”

⁶ “Yunanca “Tanrı” sözcüğünün karşılığı *theos* olduğu halde, bir tanrıçayı ifade etmenin iki farklı ve eşit ölçüde kabul gören yolu vardır: *Theos*’un dişil biçimi olan *thea* sözcüğünü kullanmak ya da morfolojik olarak eril olan *theos* sözcüğünü kullanıp önüne dişil bir tanım edatı yerleştirmek yahut bağlamla dişileştirmek (Loroux, 2005: 37)” mümkündür.

⁷ Anlamı “ucube toprak”tır.

Toplumsal manada Yunan toplumunda kadınların durumuna bakılacak olursa; beceri gerektiren faaliyetlerden mahrum bırakılan kadınlar dokumacılık, ev idaresi/temizliği, çocuk bakımı vb. gündelik işlerle uğraşmakta (Sissa, 2005: 66-67), kamusal olarak dışarıda tutulması dolayısıyla mitolojik ve dinsel etki alanlarından da giderek koparılmaktaydı (Beauvoir, 1993: 86).⁸ Fakat burada “mükemmel yurttaşların/liderlerin/erkeklerin bu kadınlarca mı yetiştirileceği” gibi önemli bir sorun ortaya çıkmaktaydı. Bu durum dönemin iki büyük filozofunun kadına dair düşüncülerinde, yazılarında açık bir şekilde de kendini göstermekteydi. Platon, karma toplum modelinden erkekerkezcilik, soyu ön plana çıkararak, kadını yalnızca üreme ve gelecek nesillerin devamı için bir gereklilik olarak görürken Aristoteles, soy ve arilik anlayışının güçlü bir arzu arayışı olduğunu, bunun sitenin devamlılığını da sağlayan önemli bir unsur olduğunu belirtmekte ve daha sonra aile olgusu üzerinden yaptığı bu hiyerarşik anlayış içinde kadını kısmen doğal bir cinselliğin nesnesi olarak görmektedir (Agacinski, 1998: 102-104). Köleleri yönetmekle, özgür insanları yönetmenin aynı olmadığını söyleyen Aristoteles; “kadını yönetmek, içindeki ilişkilerin sürekli eşitliksiz olduğu ‘siyasal’ bir iktidara sahip olmaktır” demektedir (Foucault, 2012: 271). Bu tanımlama bir yandan kölelik ve iktidar ilişkilerini izah ederken, diğer yandan kadının durumunu da açıkça ortaya koymaktadır. Platon ise aile yapısı yerine, üreme odaklı olarak bir araya gelmiş bir yapı vurgusu yaparken, evliliği yasaklamaktadır. Çünkü ona göre hiçbir erkek bir kadına bağlanmamalı ve bir aile kurmamalıdır. Ona göre sorun, cinsiyet değil bir yetenek sorunudur. Öte yandan Platon, eski Yunan toplumunda kadınlara yetenekli mi yoksa yeteneksiz mi olduğunu belirlemek için dahi yeteneklerini gösterme imkânlarının sunulup sunulmadığıyla pek ilgilenmemektedir (Agacinski, 1998: 105). Tarihte oldukça önemli bir kırılmanın yaşandığı dönem olmasına karşın, köleci bir toplum anlayışıyla varlığını sürdüren eski Yunan aynı zamanda hukuki düzenlemelerle de kadının önceden beri var olan doğal haklarının elinden alındığı bir dönemdir. Klanın atası, ortak barınağın efendisi, gensin (*gentillice*) kendisi üzerinden yürüdüğü, klan üyelerinin etrafında dolandıkları kadın (Kerov, 1980: 39), özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla birlikte bu alanın dışında bırakılmış, miras-evlilik-aile hukukunda hak olarak pasifize edilmiş ve bu durum karşısında kadınlardan

⁸ Bunun en ünlü örneklerinden biri; Agnodice'nin M.Ö. 4. yüzyılda erkek elbiseleri giyerek doktorluk yaptığı için halk mahkemesine çıkarılarak yargılanmasıdır (Elçik, 2011: 155).

yabancılaşması beklenmiştir (Beauvoir, 1993: 86). Daha genel olarak “analık hukuku yerini babalık hukukuna bırakmıştır” ve mirasın aile dışına gitmemesini amaç edinen aile içi evlilikler ortaya çıkmış, fakat kadının fikri bu evliliklerde hiç dillendirilmemiştir (Engels, 2009: 123). Eski Yunan işte bu yeni kurum ve organların ortaya çıkmasıyla birlikte tüm bu ilişkilerin ve kadının durumunun devlet-birey ilişkileri üzerinden hukuki bir zemine ve bu türden bir düşünsel merkeze oturtulduğu yapılanmanın ilk ve çıplak halidir diyebiliriz (Engels, 2009: 135). Dolayısıyla avcı-toplayıcı ve ilkel-komünal toplumdaki kadının konumunun/durumunun, özel mülkiyetin ortaya çıkışıyla birlikte köleci toplum anlayışıyla dönüştüğü/başkalaştığı bu yeni halin, hukuk yoluyla bir anlamda kesinleştirilmesidir. Bilhassa kadın bedeninin ticari bir meta haline dönüşmesi, seks işçiliğine zorlanması ve bunun devletçe işletilen bir kurum olmasına da M.Ö. 504 yılının eski Yunan’ında rastlanmaktadır. Ağırlıkla Asyalı kadınlardan oluşan ve ailelerinden zorla kaçırılmış *deikteriades* diye adlandırılan bu kadınlar başta Atina ve Korent olmak üzere çeşitli merkezlere gönderilmişlerdir. Gündüzleri dolaşmalarına izin verilmeyen deikteriades’leri toplumun diğer bireylerinden ayırt etmek için kendilerine has aşırı renkli kıyafetler giydirilmekteydi ve ayrıca saçlarını sarıya boyamaları da zorunluydu (Wells, 1997: 11). Öte yandan yalnızca örgü örmenin, dikiş dikmenin, yemek pişirmenin öğretildiği Yunan kadınları eğer bekârsa ve “iffetsiz” bulunursa babası ya da erkek kardeşi tarafından bir geneleve satılmaktaydı. Kadın eğer evliyse, kocası onu bir arkadaşına devredebiliyordu. Eğer bu “yeni” koca ölürse, kadın baba evine dönüyordu ancak ölen kocasından kalan miras devreden/eski koca ve onun erkek akrabaları arasında paylaşılıyordu. Özetle Yunan toplumunda kadın ya baba ya erkek kardeş ya da kocası ve “iffetsizlik” durumuna bağlı olarak kocasının arkadaşlarının boyunduruğu/vasiyeti altında varlığını sürdürmekteydi (Wells, 1997: 18).

Eski Yunan kültürünün mirasçısı diyebileceğimiz Roma İmparatorluğu döneminde ise kadın artık tamamen ikinci sınıf bir insan konumundadır. Erkek artık yalnızca dışarıda köleler üzerinde değil, kesin olarak evdeki kadın üzerinde de tam hâkimiyetini bu dönemde sağlamış, kurmuştur (Duman, 2012: 29). Kadın medeni ya da miras haklarını tek başına kullanamamaktaydı. Ancak babası ya da bir vasi aracılığıyla kullanabilmekteydi. Evlilikler ise ağırlıklı olarak kadının mirasına konmak için yapılmakta ve kadın bir anlamda baba egemenliğinden çıkarak, koca

egemenliğine girmektedir (Aydingör, 2006: 17). Köleci toplum anlayışının getirdiği bir diğer önemli husus ise el işlerinin/emeğinin eski Yunan'dan başlayarak, Roma'yla birlikte değersizleşmesi, önemini kaybetmesiydi ve bu doğrudan kadının toplumsal konumunu, algılanışını etkilemekteydi. Çünkü gerek Yunan'da gerekse Roma'da beceri ve yetenekleri ev işleriyle sınırlandırılan kadının bu emeği dahi artık "önemsizdi" (Zubritski, 1980: 107). Çoklu evliliğin yasak olduğu Roma toplumunda, kocasına itaat etmeyen kadın bir başkasına devredilmekte ya da değiştirilmekteydi (Aydingör, 2006: 17). Aristokrat kadınlar ve erkeklerle, köleler arasındaki cinsellik ya da evlilik düzenlemeleri ise farklı bir şekilde yapılmıştı. Tayanç ve Tayanç (1981: 36) bu durumu şöyle dile getirmektedir:

Köleler arasındaki birleşmeler hayvanınkiyle eş olduğundan, köle kadın ve köle erkek arasındaki ilişkiler doğa yasaları'na bırakılmaktadır; ama bir köle ile özgür kişi arasındaki birleşmeleri 'doğa yasası' değil, Augustus düzenlemiştir. Köle ile özgür kişi arasındaki birleşme evlilik sayılmamakta, ancak çirkin bir davranış olarak görülmektedir. Özgür kişi erkekse, zaten kadın köle üzerinde mülkiyet hakkına sahiptir; istediği gibi kullanabilir. Augustus'un⁹ düzenlemesi ise, özgür kadınla erkek köle arasındaki cinsel ilişkidir. Özgür bir kadının kölesiyle evlenmesi hoş görülmediğinden, sürekli olacağı varsayılan böyle bir ilişki, Roma toplumunun ahlak düzeyinde kaçınılmaz görüldüğünden, yasaklanan bir çirkin davranış olmaktan çıkartılmıştır. Evlilik, kölenin özgürlüğünü alması koşuluyla geçerlilik kazanabilirdi ancak.

Roma Hukuku'nun bir diğer özelliği ise, kadınlarla ilgili bir durum ya da sorun söz konusu olduğunda erkeği aradan çekmesi ya da erkeği yasalar yoluyla kadına karşı araçsallaştırmasıdır. Diğer bir deyişle "merkezi hükümet, kadını ailenin boyunduruğundan kurtarıp kendi kanatları altına alır; ve bir sürü yasal yetkisizlikle donatır (Beauvoir, 1993: 90)." Bunlardan en önemlisi ise günümüzde de varlığını koruyan "aile babası (*paterfamilias*)" kavramının Roma Hukuku'yla ortaya çıkmış olmasıdır. Bu kavram ise üç sacayağı üzerine oturmaktaydı. Bunlar; *manus*, *potestas* ve *dominium*'dur. *Manus*, erkeğin karısı üzerindeki hakkını; *potestas*¹⁰, çocukları üzerindeki hakkını; *dominium* ise mülk ve mallar üzerindeki hakkını tanımlıyordu ve yasa erkeğe dahi "fırsat" vermeden, kadını erkek karşısında

⁹ Augustus'un M.Ö. 18'de çıkardığı "Lex iulia de maritandis ordinibus (Sınıfların Evlilik Düzenleri Hakkında Yasa) başlıklı metni.

¹⁰ Kavram tam olarak ve daha kapsayıcı şekliyle *patria potestas*'tır. *Patria* köken olarak "vatan" demektir ve doğrudan çevrildiğinde *vatan-baba hâkimiyeti* anlamı ortaya çıkmaktadır. *Agnatik* (baba soyundan) anlayışın *cognitık* (anne soyundan) anlayışa karşı tam olarak donatıldığı bu kavramsallaştırmada baba, gerekirse çocuklarını kimseye sormadan öldürme hakkına dahi sahipti (Thomas, 2005: 109-112). Dolayısıyla baba bir anlamda mikro bir Roma, yani devlet demektir.

tamamen ve doğrudan kuşatıyordu (akt. Sancar, 2011: 183). Özellikle Roma'da yurttaşlık kavramının devlete aidiyet üzerinden kendini gösterdiği, inşa edildiği düşünülürse, kadının bu aidiyeti hissedecek bir toplumsal varlık ya da konum edinmesinin daha baştan Roma Hukuku'nca özel alandaki durumunun tayin edilmesiyle önüne geçildiği ortadadır (Deniz, 2009: 23). Roma Hukuku'nda dikkat çeken bir diğer nokta ise, yasaların erkek ve kadın kimliklerinin önkabülünden ziyade anne ve baba kimliklerinin önkabülünü baz alarak oluşturulmasıydı (Thomas, 2005: 101). İustinianus emriyle hazırlattırılan tüm kanunların toplandığı *Digesta* adındaki metine göre bir kadın tıpkı eski Yunan'daki gibi miras ve vesayet olarak evlenene kadar babaya, evlendikten sonra ise kocasına bağlıydı. Eğer hiç evlenmemişse baba soyundan en yakın akrabasının vesayetinde kalıyorlardı. Kadının vasiyetname yazma hakkını elde etmesi için ise önce evlenmesi sonra da dul kalması gerekmektedir. Hazırlanan bu vasiyetnamede ise oğullar gözetilmek zorundaydı çünkü anne tarafından vasiyetten mahrum bırakılan bir oğul toplumda hoş karşılanmamaktaydı.¹¹ Bazen bu tip vakalara rastlanmaktaydı fakat ağırlıkla oğullar duruma itiraz etmekte ve sonucunda paylarını almaktaydılar. Fakat M.S. 178 köklü reformlarıyla birlikte anneler velayet haklarını da kaybetmişlerdir. Öte yandan Roma Hukuku'nun bedene bakışını ise evlilik anlayışı üzerinden okumak mümkündür: "Evliliği meydana getiren şey birlikte yatmak değil, muvafakattır." Burada muvafakattan kasıt ise, "kanunun, gelinin bakireliğini değerli sayıp koruması" anlayışıydı. Evlilikte esas olan üremeydi fakat Roma Hukuku çiftlerden biri kısır dahi olsa pratikte evlenmenin önüne geçmemekteydi (Thomas, 2005: 117-139). Evliliklerle ilgili önemli ve kadının konumunu apaçık ortaya koyan diğer bir nokta ise *jus primae noctis* (ilk gece hakkı) idi. Bir serfin kızı evleneceğinde kızın bekâretinin senyöre ait olduğu bu "hak" zamanla vergiye dönüştürüldü. Eşinin senyörle ilk geceyi geçirmesini istemeyen koca, *visage* denilen vergiyi ödemek zorundaydı (Tayanç ve Tayanç, 1981: 58). Dolayısıyla Roma İmparatorluğu döneminde, devlet nezdinde kadının bekâretinin bir meta değeri olduğunu

¹¹ "Domitianus döneminin sonuna doğru, kendi oğluna hiçbir şey bırakmamayı tercih eden evli bir soylu kadının vasiyetnamesinde Genç Plinius, diğer senatörlerle ve süvarilerle birlikte, ortak-mirasçı tayin edilmişti. Bir adaletsizliğin kurbanı olduğuna inanan oğul, Plinius'tan, annesinin vasiyetnamesindeki haksızlığı gidermek için payını kendisine vermesini rica etti. Sonuç şu şaşkıncı sahne oldu: Esas varis Plinius, kadının kendisi lehine oğlunu mirastan mahrum bırakması için annenin hangi haklı ve haksız nedenleri olabileceğini incelemesi için dostlardan oluşan bir kurul oluşturdu. Oğulun dışlanması kendisi hakkında hüküm verecek olan kişinin yararınaydı; fakat kurul, oğulun savlarını dinlemeyi kabul etti; oğul da, rakibinin kararını kabul edeceğine peşinen razı oldu: "Görüşümüz odur ki, Curianus, annenizin size öfkelenmesinin haklı nedenleri vardı (Thomas, 2005: 118)."

rahatlıkla söyleyebilmekteyiz. Kısacası tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, Roma İmparatorluğu döneminde kadın bir ehliyetsizlikler rejimi içine bırakılmış, yasalar yoluyla toplumsal olarak tamamen öznesizliğe itilmişti.

Hıristiyanlık dönemine baktığımızda ise, kadınların ağırlıkla lanetli, şeytansı varlıklar olarak anıldıklarını görmekteyiz. Hıristiyanlığın daha ilk yıllarında Tertullianus kadını şeytanı içinde taşıyan kişiler olarak tanımlarken, kadınlar için “Şeytanın nasıl alt edeceğini bilmediği erkeği aldatan kişisiniz” diyerek kadını “şeytanın da ötesinde tehlikeli, olmaması gereken” bir varlık olarak nitelendirmektedir (akt. Alexandre, 2005: 407). Hatta bazı Hristiyan mezhepleri bunun da ötesine geçerek kadının insan olup olmadığı üzerine tartışmalar yürütmüşlerdir. Örneğin, 16. yüzyıla kadar İngiltere’de kadın murdar¹² sayıldığı için İncil okuması dahi yasaklanmıştır (Doğan, 2008: 32). Hıristiyanlıkta kadının bu şekilde tanımlanması şaşırtıcı değildir. Çünkü Roma döneminde din “bir erkek işi” olarak görülüyor ve kadınlar ibadet olarak hiçbir öncü konum taşımadıkları gibi, önemli ayinlerden dışlanıyorlardı (Scheid, 2005: 377). Kadının varlığına karşı bizatihi Roma Hukuku’ndan gelen bu anlayış, Hristiyanlık döneminde kendisini daha da şiddetle pekiştirerek göstermiştir. Himaye için sığındığı feodal bey ile ağır vergilerle yükümlendirildiği kilise arasında kalan dönem boyunca en ağır bedelleri yine kadınlar ödemekteydi (Duman, 2012: 30-31). Feodal beylerin bu hâkimiyeti ve dönemin siyasal anlayışının bir sonucu olarak şiddet bu siyasetin en temel aktörüydü. Beauvoir’in (1993: 95) döneme dair nitelemesiyle “her türlü yeteneğin kaba güçten doğduğu bu toplumda, kadın tam anlamıyla güçsüz demektir”. Kilise ise yalnızca dul, bilhassa genç yaşta dul kalmış kadınları kiliseye kabul ediyor, onları tekrar evlenmeleri konusunda teşvik ediyor, evlenmek istemeyenlere ise dua etmek yükümlülüğü ve kilisenin temizlik, yemek vb. işlerini yapması koşuluyla kilisede yer veriyordu (Alexandre, 2005: 420). Saint Paul’ün “Kilise nasıl İsa’nın buyruğundaysa, kadınlar da işte böyle her konuda kocalarının boyunduruğunda olsunlar” sözünden yola çıkarsak kiliseyi rahibeler/kadınlar ayakta tutmasına rağmen tüm refahı ve yetkiyi yalnızca papazlar/erkekler kullanmaktaydı (Beauvoir,

¹² TDK’ya göre “murdar” kelimesinin anlamı: “1. Kirli, pis. 2. Cinsel birleşmeden sonra yıkanmamış (kimse). 3. Dinî kurallara uygun olarak kesilmemiş olan (hayvan) (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_yanlis&view=yanlis&kelimez=310).”

1993: 93). Erkeğe tam itaat ve hizmetin Tanrı'nın buyruğu, emriymiş gibi dini bir unsur olarak sunulması (Duman, 2012: 32), kadınlar başta olmak üzere arzu ve cinsellik üzerinden doğrudan bedeni hedef almaktaydı. Beden günah çıkarma sırasında tüm acıların ve suçluluğun toplandığı bir nesne olarak, korku ve bastırma ile birlikte inkârın ve reddin merkezi konumundaydı. Başka bir deyişle, beden inkâr edilmekte, hiçe sayılmaktaydı ve bu gerek toplumsal gerek dinsel ritüellerden soyutlanmış, dışlanmış olan kadınlarda en şiddetli noktasına ulaşmaktaydı (Akgündüz, 2013: 6).

Beauvoir'in (1993: 65-151) tarihsel olarak bilhassa üzerinde durduğu özel mülkiyet kavramının kadınlar üzerindeki yapısal etkisi Hristiyanlık döneminde de başat rolü oynamaktaydı. Hristiyanlık ortaya ilk çıktığında yoksullar başta olmak üzere, o güne kadar dışarıda kalmış, bırakılmış tüm kesimleri kucaklayan bir anlayıştaydı. Daha sonra mevcut durumdan ve bunun gidişatından memnun olmayan iktidarın ve dolayısıyla mülkiyetin önceki temsilcileri/sahipleri Hristiyanlara katılınca, mevcut ilişkilerdeki yalınlık giderek yerini karmaşık ve tutarsız bir anlayışa bıraktı (Zubritski, 1980: 140). Özel mülkiyeti elinde bulunduran erkeklerin, özel mülkiyetin yeni talibi erkeklerle girdiği rekabette; kaybeden yine özel mülkiyete öteden beri hiç sahip ol(a)mamış kadınlardı. Tanrı yeryüzünde erkekte vücut buluyor ve özellikle "Baba" kimliğiyle de bunu perçinliyordu. Tekeşliliğin kutsandığı evliliklerde ise cinsellik üreme dışında günah ve çirkinlik olarak görülmekteydi. Bu durumda sıradan bir Hristiyan ailesindeki kadın da yalnızca temizlik, yemek ve üremenin nesnesiydi (Birtek, 2007: 22). Daha sonra bu Reform ve Rönesans Hareketleriyle giderek yumuşayacak fakat ardından kapitalizmin ve paralelinde modernitenin yükselişiyle yerini başka sorunsallara bırakacaktır.

3.2. Reform ve Rönesans: Kırılmalar ve İroniler

Batıda on altıncı yüzyıl ile on sekizinci yüzyıl arasında kadınların durumuna baktığımızda, özellikle Hristiyanlık dönemiyle kıyaslandığında kadınlar hak ve özgürlükler noktasında gerek gündelik düzeyde gerekse kamusal manada büyük rol oynamışlardır. Toplumsal çatışmalardan entelektüel yaşama, hatta savaşlarda dahi (kılık değiştirerek) bulunmuşlardır. Her ne kadar kadına dair yapılan

tartışmalarda yapılan vurgu “düzeni sağlama stratejisinin bir parçası” olarak ele alınması yönünde olsa da, “cinsiyetler arası savaş”ın en azından tartışmaya açıldığını görmekteyiz (Davis ve Farge, 2005: 13).

Roma döneminde yerleşikleşen, Hristiyan dönem boyunca da şiddetlenen kadının baba ya da koca hegemonyasındaki durumunu belirleyen evlilik anlaşmaları daha erken modern dönemde dahi külfet olarak görülmeye başlanmıştır. İş yaşamına katılımı ise henüz on ila on iki yaşındayken “ailesini kendisini besleme maliyetinden kurtarmak” anlayışıyla ailesi tarafından genellikle tarlada ya da bir evde hizmetçi olarak çalışmaya başlaması için teşvik edilmesiyle gerçekleşmekteydi. Kadın iş yaşamında başarılı olmak zorundaydı çünkü ailelerin telkinleri “yaşamın ezici yoksulluğuna karşı bir mücadele” olduğu ve erkeklerin eşlerini bu ihtiyaca göre seçtiği yönündeydi. Tüm bunlar her ne kadar olumlu görünse de kadın hala bağımsız değildi ve bağımsız kadın doğadışı ya da aykırı karşılanmaktaydı (Hufton, 2005: 26-30).

Erken Rönesans döneminde kadınlar, dengesiz ahlaki tutumlar arasında tevazu göstermesi beklenen canlılardı. Veba ve frengi salgınının temel gerekçe gösterildiği ancak genelev tarzı bir eğlence mekânı olarak da kullanılan hamamların kapatılması ve suyla ilişkinin minumuma indirilmesi, bu dönemde vücudun dekoratif bir özellik olarak ortaya çıkmasını sağladı. Parfüm, pudra, çeşitli boyalar, saç için ağaç dallarına kadar varan süslemeler, vücudun kadın için ne kadar beyazsa ve saçlar ne kadar sarıysa o kadar iyi olduğu bu dönem her ne kadar yukarıda değinilen yapısal bazı sorunların bir sonucu olsa da kadın bedenini doğrudan hedef alıyordu. Erkeklerde ise güzel olan’ın tarifi tersi nitelikteydi. Beden çiraklar dışında ön plana asla çıkarılmazdı ve ten ne kadar esmer ve sakallar ne kadar siyahsa o kadar iyiydi. Cinsellik her ne kadar kilise-teologlar-bilim adamları üçgeninde genel olarak bastırılması gereken bir tabu olarak lanse edilse de, bu pek karşılığını bulamamıştır. Evlilik öncesi flört döneminde birçok aile nişanlı gençlerin bir arada kalmasına izin vermektedir. Fakat burada cinsellik tam bir birleşmeden ziyade, ön oyunlar/oynaşmalar şeklindeydi (Grieco, 2005). Elbette on beşinci yüzyıl ila on dokuzuncu yüzyıl arasında bunun “ayrıcılık sınıflar”daki kadınlara has bir durum olduğunu belirtmekte yarar var (Beauvoir, 1993: 99).

Eğitim hayatına bakıldığında ise, kızlar için en uygun eğitim yeri evdi. Ancak daha erken Rönesans'tan itibaren kilise ve devlette görev yapacak memur ihtiyacının ortaya çıkmasıyla birlikte, annesinden el işi ve duaları ezbere öğrenen kızlar giderek yetersiz bulunmaktaydı. Bu yetersizlik ise neredeyse tamamen erkeklerin özel alanı haline gelen kamusal alanda var olmaya çalışan kadınla bir iletişimsel sorundan kaynaklanmaktaydı. Başka bir deyişle, dönemin erkekleri karılarını, buldukları ortamlarda sohbetleri en azından anlayabilecek kadınlar arasından seçmek istemekteydi (Sonnet, 2005).

Gündelik yaşamın birçok alanında olduğu gibi siyasete baktığımızda da kadının bedeni, güzelliği çok önemliydi. Fransa'da devrimci kadınların fikirleri beğenilmediğinde fiziksel bir çirkinlik vurgusu yapılmakta ve bu da o toplulukta karşılık bulmaktaydı. Durum böyle olunca "güzellik, kadınların az çok bilinçli bir biçimde ve ustaca takmayı tercih ettikleri taktik bir maske" olarak kendini gösteriyordu (Nahoum-Grappe, 2005: 95). Amazon kadınlarının tasvirleri ve Jeanne d'Arc gibi uç örnekler olsa da kadınların orduda pek yeri bulunmamaktaydı. Yalnızca din öyle buyurduğu için savaş zamanlarında silah taşıyabilmekteydi. Kadınlar, sözleşmeler yapsa ve sözleşmelere konu olsalar da mahkemelerde şahitlikleri geçersizdi. Hatta şahitlik, miras vb. bir durum söz konusu olduğunda mahkemede bulunmaz, yerlerine bir temsilci gönderirlerdi. Üst, orta düzeydeki memuriyetler başta olmak üzere, "modern devletin büyümesinde merkezi olan" gardiyanlık, polislik ve bunun gibi pek çok meslek kolunda kadınlara güvenilmemekteydi. Danışma meclislerine ve temsil kurumlarına nadiren doğrudan katılabilen kadınlar, bu yerlere katıldıklarında ise oy vermek ya da fikir beyan etmek için değil, sadece belirlenen/verilen/duyurulan karar ve duyuruları dinlemek için katılırdı (Davis, 2005).

Bu dönemde sanatta kadın oldukça önemsenmekte hatta birçok metinde baş tacı edilmekteydi. Fakat buradaki "baş tacı" durum ya "kadınlıklarını kutsayarak, birçok bakımdan kadınları tehdit etmek" ya da tıpkı Fransız şiirinde olduğu gibi "şairin yeteneğini göstermesine olanak vermek" şeklinde kendini göstermekteydi (Desaive, 2005: 253). Bu durum on sekizinci ve hatta on dokuzuncu yüzyıla kadar böyle devam edecekti ve kadın yazarlar çıktığında ise onların kadınlığı başta olmak üzere "kösteklenmesi"yle devam edecekti (Beauvoir, 1993: 103). Tiyatroda

ise bu durum daha da aşırılaşmakta ve boyalı ve şaşalı kostümler içerisinde genellikle erkek izleyici karşısına çıkan ve hafif meşrep rollerin biçildiği kadınlar, Tertullianus, Aziz İoannes ve Aziz Augustinus'un baş şikâyet konusu olmaktadır. "Teatral performans ile aykırı cinsel davranış"ı eş tutan bu anlayış, sahneyi ise bir "kerhane" olarak görmekteydi (Nicholson, 2005: 284-285).

Tıptaki gelişmeler ve kadına bakıştaki tutumlar ise tüm bu sosyo-kültürel dönüşümlerin/kırılmaların/tutarsızlıkların net bir yansımasıydı. On üçüncü yüzyıl öncesinde zaten başlamış olan kadını üremenin pasif bir "taşıyıcı"sı olarak görme düşüncesi, on üçüncü yüzyıl sonrasında da bunun teorikleştirilmesi üzerinde yoğunlaştı. Bu Aristocu görüş daha sonra Galenos'un "kadın erkeğin tersyüz olmuş halidir" görüşüyle farklı bir noktaya taşınmış görünse de hala erkekmerkezci bir sıkışmışlıkla ilerlemekteydi. Daha sonra Hipokratesçi kadının anatomisini olumlayan yaklaşım Galenosçu yaklaşımla birlikte tartışmayı "İnsan doğurmak amacıyla yaratılan bir vücut nasıl ihmal edilebilir ya da hor görülebilir?" noktasına taşıdı. Öte yandan kız çocuğu dünyaya getirmenin utanç verici bir durum olmadığı ve bunun nedenleri de yine bu dönemde çok küçük bir doktor grubu içerisinde de olsa tartışılmaktaydı. Fakat yüzlerce yıl boyunca hâkim olan ve teorileşen "adet görmenin kusur, kadının sadece bir rahim olduğu" vb. düşünceler on dokuzuncu yüzyıla kadar hâkim düşünce olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir (Berriot-Salvadore, 2005: 335).

Kadınların gazetecilik hayatına katılmaları ise yine bu dönemin başlarında İngiltere ve Fransa'da olmuştur. Almanya, İtalya ve Hollanda'da ise on sekizinci yüzyıl sonuna kadar kadınların kısa süreli ve küçük girişimleri dışında bir yayıncılıktan söz edemeyiz. Fransa'da 1759'da çıkmaya başlayan ve yirmi yıl boyunca yayın hayatını sürdüren *Journal des Dames* gibi istisnalar da vardı. İngiltere'de ise *Guardian*, *Spectator*, *Tatler* gibi gazeteler her iki cinsiyete göre yayıncılık çizgisini yine bu dönemde değiştirdi. Yanı sıra bir matematik öğretmeni olan John Dunton, kadınların "berrak yargılarına ve zekâlarına" yüksek inancının bir sonucu olarak, salt kadınlara yönelik bulmaca ve beyin egzersizleriyle dolu olan *The Ladies' Mercury*'i 1693 tarihinde çıkarmıştır. İngiltere'nin ilk ünlü kadın gazetecisi olan Eliza Haywood ise erkek gazetecilerin tüm karalamalarına karşın *Female Spectator*'de evlilik, ahlak, felsefe, coğrafya ve tarih gibi konularda yazılar

ve haberler yayınlamak bir çok kadın okuyucunun ufkunu genişletmiştir. Yine Fransa'da on yedinci yüzyılın sonunda Mme. Anne-Marguerite Petit Dunoyer farklı dergi ve gazetelerde çalıştıktan sonra asıl şöhretini *Quintessence des Nouvelles* adlı gazetesinin editörlüğünü yaptığı sırada kazanmıştır. XIV. Louis'nin Nantes Fermanı'nın yürürlükten kaldırmasında başrolü oynayan Dunoyer anti-Fransızcı olarak anılmakta, ancak vicdan özgürlüğünün en önde gelen savunucularından biri olarak tanınmaktaydı. Genel olarak dönemin kadın gazetecilerine bakıldığında ise kocalarından yana birçok zorlukla karşılaştıklarını görmekle birlikte tekil ve özgürlükçü bir yaşamı tüm engellemelere ve zorluklara rağmen hayatlarına uygulamaya çalıştıklarını görmekteyiz. Fakat gazetecilik faaliyetlerinde, bilhassa haber içeriklerinin üretiminde eğlence ve bilginin birlikte verildiği (*infotainment*) daha magazinelle bir habercilik anlayışı hâkimdir. Ancak, gerek cinsiyet ve siyasal konularda gerekse de özel yaşamlarında Mme. Le Prince de Beaumont gibi erken modern Avrupa'sına ışık tutan kararlı kişilerin tekil çabaları olduğunu unutmamak gerekmektedir (Gelbart, 2005).

Belli kırılmalar ve çelişkilerle birlikte Reform ve Rönesans Dönemi her ne kadar ayrıcalıklı sınıfların kadınlarınca başı çekilen bir çıkış, yükseliş sergilese de, Kilisenin geç modern döneme doğru daha da etkisini yitirdiği, ancak toplumsal düzeyde otoritesini koruduğu bir dönemdir. Bilhassa Fransız Devrimi'nde aktif rol oynasalar da, yahut küçük işletmeler başta olmak üzere tarım ve birçok alanda da ekonomiye katılmaları gibi önemli iktisadi çıkışlarını yine bu dönemde elde etseler de, karşılıklarını alamadıklarını görmekteyiz (Beauvoir, 1993: 109). Öte yandan 1400'lerde başlayan ve erken modern dönem boyunca varlığını sürdüren cadılık müessesesi gibi kadını tümünden hedef alan Engizisyon yargılamaları ve işkencelerinin devam ettiğini de unutmamak gerekmektedir (Sallmann, 2005: 420). Yine bu dönemde süsü ve giyimini tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar en üst düzeyde yapan, yapması beklenen soylu kadınlardan kocaları cinsel olarak bıkkın, nemrut, soğuk, ürkek olmalarını beklemişlerdir (Wells, 1997: 55). İronik olan ise fahişelerin Erken Modern Dönemden başlayarak, Geç Modern Döneme kadar Paris, Londra, Sevilla, Venedik gibi Avrupa'nın büyük şehirleri başta olmak üzere birçok kentte, o kentin sıradan bir görüntüsünü oluşturmasıydı (Norberg, 2005: 433).

Özetle; Reform ve Rönesans döneminde çeşitli çapraşıklıkları ve ironileri de kendi içinde barındıran belli kırılmalar söz konusudur. Fakat yüksek düzeydeki mesleklerde istisnalar dışında kadınlar yoktur. Bu on sekizinci yüzyıla kadar böyle sürmüş ve yerini felsefe, psikoloji, biyoloji, kimya vb. birçok disiplinde kadın-doğa ilişkisi üzerinden yapılan tartışmalara bırakmıştır. Bu tartışmalarda/metinlerde ise kadının hemen her alanda önünün kesilmesinin bedelini, doğayla dolaysız bir ilişki içinde olduğu görüşünün benimsenmesi dolayısıyla, teorik olarak da yine kadın ödeyecekti (Crampe-Casnabet, 2005: 311).

3.3. Kapitalizm, Modernite ve Cinsiyet Durumu

Moderniteyi ele almadan önce, on sekizinci yüzyılın sonlarındaki Fransız Devrimi başta olmak üzere bir dizi kopuştan ve kırılmadan söz etmek gerekmektedir. Çünkü bu dönem boyunca özellikle kadın-erkek ilişkilerinde ortaya çıkan iletişimsel dönüşümler, değişimler, başkalaşımalar daha sonra modernitenin de kültürel zeminini oluşturması açısından önem taşımaktadır (Godineau, 2005: 23).

“Feodal soyluluğun yerine, burjuva egemenliğini getiren” Fransız Devrimi bir anlamda burjuva düzeninin ortaya çıkışına neden olmuştu ve moderniteyi inşa edecek olanlar da yine burjuvazinin kendisiydi (Kerov, 1980: 240). Fransız Devrimi özellikle “kadın sorununu *siyasal* düşünüşün merkezi bir ilkesi olarak gündeme getirmesi” yönüyle çok önemlidir (Sledziewski, 2005: 39).” Devrimin henüz örgütsüz ilerlediği ilk zamanlarda, kadınlar aktif rol oynamışlardır. Ancak zaferi sağlama isteği giderek örgütlenme yapılarında katı ve disiplinli bir anlayışın ortaya çıkmasına neden olmuş ve kadınlar bu dönemde daima geri planda tutulmuşlardır. Kadınlar, zafer ya da mağlubiyet sonrasında ise, mahkûmların serbest bırakılması, idam mahkûmlarının affedilmesi ya da en başta olduğu gibi direnişi körüklemeleri için tekrar sahnedeki yerlerini almışlardır (Godineau, 2005: 26). Devrim kadınlar için bekleneni sağlamamış, aksine durumlarını görece daha da kötü hale getirmiştir. Fakat her devrim döneminde olduğu gibi, eski ile yeni kültürün çarpışmasının yarattığı kavramsal boşluk, kadınlar için temelleri bu tarihlere atılan kırılmalara da imkân sağlamıştır. 1791’de Olympe de Gouges’un yayınladığı *Declaration of the Rights of Woman and the Citizen* (Kadın ve

Vatandaş Hakları Bildirgesi) ve 1792’de Mary Wollstonecraft tarafından yayınlanan *Vindication of the Rights of Woman* (Kadın Haklarının Bir Savunusu) gibi metinler buna en iyi örneklerdir (Sledziwski, 2005: 45). Yanı sıra on yedinci yüzyıla birlikte sanat, edebiyat başta olmak üzere çeşitli sanatlar kadınlar arasında yayılmaya başlamıştı ve Fransız Devrimi sırasında toplantılarda, törenlerde çok fazla söz hakkı verilmesi ve bu yeni “dünyanın kuruluşuna katılmasalar” da, kadınlar birer aydınlıkçı özne olarak giderek daha çok göze çarpmaktaydı. Krallık döneminde başlayan, kadınların benliklerini kültürle olumlayabilmesi durumu ise kendini ağırlıklı pasif bir şekilde göstermiştir. Kraliyet eşrafından kadınlar için pek bir sorun yoktu ancak bunun dışında kalanlar için kültürel üretim ve bunun yayılımı noktasında kadınlar büyük engellemelerle karşılaşmaktaydılar ve burada erkekler başrolü oynuyorlardı (Beauvoir, 1993: 101-103).

Kadının, modernitedeki hukuki konumunun temellerine dair köklü felsefi argümanlar ise devrim sonrası erken on dokuzuncu yüzyıl filozoflarından Fichte, Kant ve Hegel tarafından ortaya atılmıştır. Kavramsal değerlendirmelerde ve konuya yaklaşımlarda farklılıklar bulunsa da her üçü için de temel sorunsal, kadının evlilik-aile üzerinden/ekseninde tartışılmasıdır. Önceki döneme göre tarihsel olarak olumlu görülebilecek “kadın özne olarak var olabilir mi”yi ya da “kadın özne olarak, kurmaya çalıştığımız bu yeni dünyada biz erkeklerle nasıl bir rol oynamalıdır”ı belirlemeye, saptamaya ve bu sorulara cevap aramaya çalışmak, kapitalist toplumun yükselişiyle birlikte kadının pratikte yine erkeklerce belirlenen kadınlık rollerini oynaması, onlarla yetinmesi şeklinde tezahür etmiştir (Fraisie, 2005: 52-58).

On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllar boyunca yaşanan savaşlar, doğumda yaşanan ölümler ve belli hastalıklar Avrupa’da dul ve bekâr kadın nüfusunun patlamasına neden oldu. Krallık ya da aristokrat çevrelerde başlayan ve daha sonra burjuvanın toplumsal seçkinliğinin bir göstergesi olarak devam eden bekâr kadının hizmetçi olarak kullanılması, bilhassa kız çocukların ebeveynlerince bu evlere çalıştırılmaya gönderilmesi, o kız için evliliğe bir hazırlıktı. Burada ise kadına giydirilen ve ondan beklenen rolle/kılıfla yetinilmemekte, “evde kalmış kız” deyimini özellikle Viktorya Dönemi’nde duygusallaştırılmakta; kadının her türlü cinsel perhizi ve sonsuz özverisi yine bu deyimle kutsallaştırılmaktaydı (Dauphin, 2005:

403-404). Devrim sırasında kadının değişen yüzü, kimliği, “sorun”un bir kez daha masaya yatırılmasına neden oldu. Kadın artık yalnızca evi temizleyen biri olamazdı, ancak evin dışında bulunması da pek istenmiyordu. Bu nedenle “hayırseverlik” ve sivil toplum örgütlenmelerinin bilhassa dini ağırlıklı olanlarında kadınlara aktif roller verildi. Ancak buralarda da tüm emek kadına aitken, bu dernekler ve kuruluşlar yine erkeklerce yönetilmekteydi (Perrot, 2005: 423-424).

Çalışma koşulları ise kadının çalışmaması için uygun hale getirilmişti. Kadınlar, biri doğrudan cinsiyetini hedef alan ve çalışan kadının “anti-kadın” olduğu anlayışıyla; diğeri ise emeğini hedef alan erkeklere göre bazen yarısından dahi az ücretlerle çalışma yaptırımıyla karşı karşıydılar. Yanı sıra çalışan kadının eve dönünce ev işlerini yapması da yine onun göreviydi. Tüm bu iş yükü, baskılar ve yaptırımlar düşünöldüğünde, kadının çalışmaktan daha baştan vazgeçmesi doğaldır (Perrot, 2005: 422). Fakat kadınların iktisadi hayata katılarak, tarihin ilk çağlarında kaybettikleri mülkiyete ortak olma çabaları, iddiaları tüm bunlara rağmen hızla yükselmiştir. Burada sanayi devrimiyle birlikte iktisadi hayatı kökten değiştiren makineleşmenin büyük önemi vardır. Çünkü makine bedensel güç ayrımını yapısal olarak ortadan kaldırmakta ve yükselen kapitalizm yalnızca erkek işçilerle yetinmeyerek kadınların üretime katılmasına da sıcak bakmaktaydı (Beauvoir, 1993: 116). Çünkü makinenin geliői “adale gücü olmayan veya vücut gelişmesi tamamlanmamış, ama organları daha kolay biçim alabilen işçiler”i işgücüne kazandırmakla birlikte, erkeğin emeğini, aynı işi tüm aileye yaptırarak fakat aynı ücreti vererek değersizleştirmekte, böylelikle yalnızca erkeğin değil tüm ailenin özgürce harcayabileceği zamana da kadın-çocuk demeden el koymaktaydı. Bu durumun asıl önemli boyutu ise; kapitalizmin, dışarıda bekleyen ve ucuz işgücünü sağlayacak yeni insanlara sahip olması şeklinde kendini göstermesiydi (Marx, 2011: 378-379). İpek ve dokuma fabrikaları başta olmak üzere kadınlar fabrikalarda bazen “güneş yüzü görmeden” on yedi saate kadar varan çalışma koşullarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bilhassa evli ve çocuklu kadınlar fabrikalarca tercih edilmekteydi çünkü evde bakmakla yükümlü olduğu çocuğu/çocukları vardı ve sömürüye çok daha canla başla, seslerini çıkarmadan katılmaktaydılar. Böylelikle kapitalizm kadının ahlaki ya da etik tavırlarını dahi ona karşı kullanmaktan çekinmemekteydi (Beauvoir, 1993: 118). 1841 İngiltere’inde madenlerde çalışanların yaklaşık onda birini oluşturan kadınlar (Tayanç ve

Tayanç, 1981: 83), sendikal haklarından ise mahrumdular. Neredeyse tamamen erkekler tarafından yönetilen sendikalara üye kadınların sayısı ise erkeklere oranla yine onda bir civarlarındaydı (Beauvoir, 1993: 119).

Uzun süre çalışabilen kadın sayısı ise oldukça düşüktü çünkü evlilik ya da doğum sonrasında işten ayrılan kadın, kesintilerle üretime katılabilmekteydi ve kadınlığının getirisi olan doğum, bebeğiyle ilgilenmek gibi durumlar da onun ucuz işgücünün tahakkümü olmaktadır. Ayrıca yine genellikle vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kalmalarının nedeni de, kadınlıklarının getirdiği doğal bir sonuçtu (Scott, 2005: 375). Elbette bu erken kapitalist döneme ait bir anlayıştır. “Erken dönemde üretim ile üreme birbirini tamamlayan faaliyetler olarak betimlenir; sonraki dönemde yapısal olarak” bu durum uzlaştırılmaz hatta tersine dönmektedir (Scott, 2005: 377). Buradaki kırılma ise on dokuzuncu yüzyılın ortalarında bireysellikten çıkarak, giderek toplumsal bir yankı bulan ve işçilerin haklarını kazanmak için Amerika Birleşik Devletleri-İngiltere-Fransa üçgeninde gerçekleştirdikleri eylemler tüm sermaye sahiplerinin işbölümünü gözden geçirmesine neden oldu ve kadın artık kesin olarak ve bir kez daha eve kapatıldı (Tayanç ve Tayanç, 1981: 87). Bundan böyle kadın ev ve üremeyle ilgili işlerden sorumluyken, erkek kamusal alanın tek hâkimi konumuna gelmekte ve üretimle ilgili neredeyse tüm kademelerde hâkim konuma geçmekteydi. Konumunu kabul eden ve ağırlıkla küçük ev içi ya da el işi üretimlerle ev ekonomisine katkıda bulunan kadın giderek kutsanmaktaydı. Fakat bu dönüşümü salt teknik olarak ele almamak gerekmektedir. Şöyle ki; “kadını rahata erdiren” bu durum aslında giderek kadını üretimi sağlayan erkeğe bağımlı kılmaktaydı (Özçatal, 2011: 24).

Kitle iletişim araçları kadının bu dönüşümünde başrolü oynamaktaydı. Başlarda dergiler ve gazetelerde kendini gösteren kadının bu “yeni” konumu daha sonra radyolarda pekiştirildi ve en sonunda televizyonla birlikte kadını eve sabitledi. Bu reklamlarda ya da daha genel olarak temsillerde öne çıkan iki nokta kırılma ve güzellikti. Kırılma bedeni hedef alan birkaç şekilde tarif edilmekteydi. Bunlardan ilki doğrudan üremeyi odağa almakta ve olumsuz iş koşullarının kadının üremesini ve çocuk bakımını etkilediği vurgusu üzerinde durmaktaydı. Bununla ilişkili diğer vurguysa erkeklerin gözetiminde çalışan ya da geceleri işe gidip gelen kadınların güvenlik ve namusunu tehlikeye atmak gibi

riskleri taşıdığı üzerine kuruluydu. Dolayısıyla kadın dış'arısı için kırılıyordu ve evde kalmalıydı (Scott, 2005: 393). Fakat "evde kalma" hali bu yayınlarda belli koşullara bağlanarak temsil ediliyordu. Güzellik ve çirkinlik karşıtlığında kendini gösteren kadınlık halleri, net olarak erkek ve kadını davranış kalıplarına bölüyor, evdeki kadının güzel ve bakımlı olmasını gerektirecek ürünlerle tüketim alışkanlıklarını değiştiriyor ve sonuç olarak kırılıp, duygusal, korunmaya ihtiyacı olan, evi çekip çevirmesi beklenen kadının ayrıca süslenmesi de gerekiyordu (Dündar, 2012: 131). Sadece kadınlar için üretilen bu türden medya içeriklerinin en derin etkisi ise aslında kadının bilincine darbe vurmakta, onu yalnızca belirli gündelik kadınlık hallerine hapsetmekte, sınıfsal mücadelesinden ve toplumsal konumundan uzaklaştırmakta olmasıydı. 1974 yılında büyük bir kadın dergisinin yayıncısı, yayın politikalarıyla ve temel konu başlıklarıyla ilgili olarak şunları kaydetmektedir:

Okuyucularımız, tam gün çalışan ev kadınlarıdır. Önemli günlük sorunlarla ilgilenmemekte, ulusal ya da uluslararası olaylara ilgi duymamaktadırlar. Yalnız aileleri ve evleri ile ilgilidirler. Kahve fiyatı gibi doğrudan doğruya ev ile ilgili bir gereksinmeye ilişkin olmadıkça siyasetle ilgilenmezler. Nükte? Basit olmalıdır, çünkü taşlamadan anlamazlar... Yolculuk? Bunu hemen hemen bıraktık... Öğrenim? İşte, bu bir sorun. Öğrenim düzeyleri yükseliyor; hemen hepsi lise öğrenimi görmüş, çoğu da koleje gitmiştir. Çocukları için öğrenimle -dördüncü sınıf aritmetiği- çok ilgileniyorlar. Kadınlar için düşün ya da günün büyük sorunlarına ilişkin yazı yazamazsınız. Bundan ötürü yüzde 90 hizmeti, yüzde 10 da genel konuları alıyoruz (akt. Tayanç ve Tayanç, 1981: 91).

Bilhassa 1960'lar sonrasında toplumsal hareketlerle birlikte özellikle orta sınıf kadınlarının eğitim durumları yükselirken, "kırılıp, sığınması gereken, gerçeklerin acımasızlığıyla baş edemeyen kadınlar" ön kabulüyle kadına yönelik yapılan bu yayıncılık anlayışı, 1980'lerle birlikte iletişim çalışmalarının da odak noktalarından biri haline gelmiştir. Daha sonra bu "sabun köpüğü" yayıncılık anlayışı, magazin sorunsalı başlığında tüm kesimleri kapsayan bir ehemmiyet kazanmıştır (Köker ve Şanlı, 2011: 113).

Teknolojiyi yalnızca erkekle ilintileyen ve gerçekliğin hemen her biçimini kadından sakıyan, kaçırın bu yayıncılık anlayışı esasında "kadını kadınsallaştırma" iddiasıyla yalnızca cinsiyetinden koparmamakta, aynı zamanda cinsiyetten öte birer özne olarak bu yeni tekniğin, teknolojinin, dolayısıyla tarihin dışında bırakmaktadır (Savcı, 1999: 131). Bilginin ve gerçekliğin dış'arıda uğradığı

bu dönüşüm karşısında onlarca yıl yalnızca evinde - evin, çocukların ve kendi süsüyle ilgilenmesi öğretilen kadınlar için bu durum giderek bir bilinç halini almıştır.

Dünyayı yeniden yaratmak isteyen kişi için, onun dışında kalmak pek de iyi bir durum değildir: burada da, eldeki verinin ötesine geçebilmek için, önce onun dört bir yanına kök salmış olmak gerekir. Topluluk olarak öbürlerinden aşağı düzeyde tutulan insan kategorileri içinde kişisel alanda kendini bütünlemek hemen hemen olanaksızdır.... Aslını ararsanız insan üstün yetenekli doğmaz: sonradan olur; kadının içinde bulunduğu durumsa, bu oluşu şimdiye dek engellemiştir (Beauvoir, 1993: 143).

Üretim araçlarından ve daha da önemlisi üretim araçlarının ve üretim araçlarının yeniden üretiminden ve bunların doğurduğu tekniklerin ve bu tekniklerin de uğradığı dönüşümü evinde geçirmesi gerektiği dayatılan; bu fikri kanıksaması kitle iletişim araçlarıyla da sağlanan kadını yirminci yüzyıldaki konumuna iten durum “üretim katılma ile üreme angaryasından kurtulmanın çakışmasından” (Beauvoir, 1993: 127) doğan biyolojik/yapısal nedenin eril bir arzulamayla örüntülenmesidir şeklinde özetlemek mümkündür.

3.4. Türkiye’de Modernleşme ve Cinsiyet

3.4.1. Tanzimat öncesi genel durum

Orta Asya Türk toplumları/toplulukları çağın koşulları göz önünde bulundurulduğunda kadınla ilişkileri bakımından oldukça iyi durumdaydı. “Kadına hürmet” anlayışı esas olmakla birlikte inanç biçimleri de buna göre şekillenmişti. Şamanizm erkeğin kutsal gücüne vurgu yaparken, Töyonist anlayış kadının kutsal gücüne vurgu yapmaktaydı. Bireylerarası hukuku da düzenleyen bu iki inanış biçimi o dönemde eşit bir şekilde benimsenmekteydi. Dolayısıyla genel olarak hukuki bir sorun olduğunda kadın ve erkek inanış gereği eşitti ve bu yönetime de yalnız Hakan’ın sözü değil “Hakan ve Hatun”un sözü, buyruğu olarak yansımıştı. Şölenler ve topluluklar ya da toplumlar arası ilişkilerde de kadınlar ile erkekler bir aradaydı (Duruoğlu, 2007: 4-5).

Osmanlı Devleti’nin kuruluş yıllarında, ilk döneminde ve Selçuklu döneminde de bu Orta Asya Türk yaşamı Anadolu’ya girişle birlikte İslam âlimlerinin tasavvufi görüşlerinden de beslenerek varlığını kısmen sürdürmüştür. Birçok Selçuklu

yapıtının da şeklen dahi olsa belirli kadınların anısına dikilmiş olması, bunlara kadınların isimlerinin verilmesi bunun göstergesidir (Tayanç ve Tayanç, 1981: 107). Osmanlının İslamiyet'i kabulüyle birlikte kadının toplumdaki etkisi yerini "örnek olma" anlayışı esasında "derleyici, düzenleyici" bir konuma bırakmıştır. Fakat bu konum ise aile ve evle sınırlandırıldığı için kadınlar giderek, o gün için kamusal diyebileceğimiz toplumsal hayatın hemen her safhasından dışarıda tutularak gerçekleşmiştir. Kadının topluma yalnızca aile ve evin düzeni, hatta erkeğine iyi hizmet ederek yapacağı katkının en değerli katkı olduğu düşüncesi üzerinden kadına atfedilen/atanan/beklenen davranış rolleri, kadını yalnızca kamusal manada değil ilerleyen süreçte ev içi konumundaki rollerinden de alıkoymuştur (Erkoç, 2010: 7-14).

Asıl olarak şer'i hukuka göre kendini düzenlemiş olan Osmanlı devlet yapısında, buna ek olarak geleneklerden beslenen örfi anlayış da varlığını sürdürmekteydi (Ortaylı, 1979: 138). Şer'i ve örfi hukuk arasındaki en temel farklardan birisi ise şuydu: Şer'i hukuka göre biri cezalandırılacaksa çok ciddi delillerin bulunması gerekliydi ve kişi suçu ispatlanıncaya kadar masumdu. Örfi hukuka göre ise kişi suçsuzluğunu ispat edene kadar suçluydu. (Şen, 2007: 3-4). Dolayısıyla örfi hukuk bilhassa kadınların tutum ve davranışlarını kontrol etmek açısından büyük önem arz ediyordu.

Kadın ve erkeğin dünyasını hemen her alanda katı bir şekilde ayıran Osmanlı toplumunda kadının gerek kamusal gerekse ev içinde ya da bulunduğu bölgede kullanacağı mekânlar erkeklerden ayrılmıştı. Kamusal alan ya da daha genel olarak dış'arı erkeğin alanıyken, özel alan yani iç'eri kadının alanıydı. Benzer şekilde Osmanlı mimarisinde gerek sarayda gerekse evde kadın ve erkeğin alanı kesin olarak selamlık ve haremlik olarak ayrılmıştı. Keza pencerelerin küçük ve yüksekte olduğu bu evlerde aslında kadın iç'eride dahi tüm mekâna sahip değildi diyebilmek mümkündür. Kadının gezeceği yerler devlet tarafından sınırlandırıldığı gibi, Osmanlı'nın "çıkılmaz sokak"larla dolu mahalle tasarımları buna ayrıca katkı sağlamaktaydı. Kaldı ki, kadınların alışverişten ibadete, bineceği araçlardan bu araçlarda nerede oturacaklarına kadar tüm detaylar fermanlarla düzenlenmişti (Çakır, 1996: 158-160).

Kent ve kırsalda yaşayan kadınlar arasında ise Batı'da olduğu gibi büyük farklar yoktu. Ekonomik yaşama katılımda kentli kadın tümüyle erkeğe/kocasına bağımlı iken, kırsaldaki kadın kentli kadına nazaran üretime katılım konusunda daha esnek koşullara sahipti. Fakat bu esneklik tamamen olumlu değildi. Çünkü kırsaldaki kadın bir yandan tarlada üretime katılırken, diğer yandan çocukların ve evin bakımıyla ilgilenmekte, hayvanları sağmakta, tarımdan ve hayvanlardan elde edilen ürünleri yiyecek, içecek ve giyeceğe dönüştürmekle de ilgilenmek durumundaydı. Dolayısıyla kentli kadın devletçe en ince detayına kadar düzenlenmiş yasalarla ev içi ve ekonomik olarak erkeğe tamamen bağımlı bir biçimde yaşamını sürdürürken, kırsaldaki kadın üretime kentli kadına göre daha özgür katılmasına rağmen bu durum onun beden ve emek sömürsünün de neticesi olarak kendisine geri dönmekteydi (Deniz, 2009: 99-100).

Kadınların giyimleri de yine devlet tarafından yukarıda bahsedilen anlayışlar doğrultusunda düzenlenmişti ve kocalar tarafından da ayrıca beklenen/dayatılan bir olguydu. Kamusal alanda tüm vücudunu kapatan feraca ya da çarşaf giyen kadınlar, ev içi özel alandaysa bunun zıttı olarak gösterişli kıyafetler giymekteydi. Bu gösterişli kıyafetler bir yandan ailenin varlığını komşu kadınlara göstermenin bir aracıyken diğer yandan da erkeğinin bakışına bir hürmetin de yansımasıydı. Dışarıda giyilen kıyafet ise yine o ailenin ve özellikle evin reisi olan kocasının ve devletin namusunun bir göstergesiydi (Çakır, 1996: 174-175).

Tüm bunlarda kadının rızasını/kabulünü sağlayan en önemli etkenlerin başında eğitim gelmektedir. Osmanlı toplumunda kadınlar eğitimden mahrum bırakılmışlardır. Ancak konaklarda, daha varlıklı aileler kızlarına mürebbiyelerce müzik, okuma-yazma, bazen yabancı dil, çok ender olarak bazen de farklı disiplinlerde bazı temel bilimlere dair dersler aldirmişlardır. Bunun dışında kentlerde dahi kadınlar eğitimsiz bırakılmaya devam edilmiş, kırsal kesimlerde ise bu durumun bahsi dahi söz konusu olmamaktaydı. Kaldı ki gerek kentlerde gerekse kırsalda kızların çok küçük yaşlarda evlendirildikleri düşünülürse, kadınlardan beklenen eğitim almış, birey olarak kendini şu ya da bu ölçüde gerçekleştiren bir insan olması değil; iyi bir eş, iyi bir anne olmasıdır (Mutlu, 2009: 15).

Kadın, evlilikle, evlilikte doğurduğu çocuklarla değer ve saygınlık kazanır, geleceğini güvence altına alırdı. Çocuksuz kadın işe yaramaz olarak nitelenir; ya baba evine gönderilir ya da üzerine ikinci bir kadın, “kuma” alınırdı. Bir kadın eğer evlenmeden ölürse, kendisine yüklenen görevi yerine getirmediği için kınanırdı (Çakır, 1996: 186).

Özetle, Osmanlı’da kadının bedeni ve davranışları öncelikle devlet tarafından, o devletin kutsallaştırılan aile olgusu içindeki konumuyla düzenlenmişti. Fakat bunun uygulayıcısı ise devletin mikro bir temsilcisi olan erkek, yani kadının kocasıydı. Diğer bir deyişle Osmanlı’da kadının bedeni önce devletin daha sonra kocasının tahakkümündeydi. Çünkü kadın bedeni devletin ve ailenin/kocanın namusunun bir göstergesiydi.

3.4.2. Tanzimat’tan Cumhuriyet’e kadın hareketleri

Tanzimat dönemi kadınların haklarını elde etmesinden çok kadınların kamusal alana katılımı, özel yaşamdaki, yani aile içindeki yeri, toplum içindeki statüsünün ne olması gerektiği vb. şekillerde tartışmaya açılması açısından önemli bir dönemdir (Şimşek, 2012: 52).¹³ Dönemin aydınlarının Osmanlı’nın içinde bulunduğu çöküşten çıkması için birbirinden çok farklı ideolojileri Batı’dan getirerek tartışmaya açması, kadınların statülerinde eskiye nazaran gerçekleşen iyileşmenin de temel nedeniydi (Yılmaz, 2010: 196). Diğer yandan ise o güne kadar toplum nezdinde doğal karşılanan ve kadının kabullenmesi gereken durumların, konumların, davranışların ve olayların bir sorunsal teşkil ettiği de kadınlar ve erkeklerce yapılan bu tartışmalarda, yazılarda açığa çıkmıştır. Namık Kemal’in “Ne zamana kadar erkekler karılarını dövecek?” ya da Ziya Gökalp’in “Eski Türkler, hem demokrat hem de feminist idiler... Töyonizm ile Şamanizm’in kıymetçe müsavi olması, hukukça erkek ve kadının müsavi tanınmasına sebep olmuştu” sözleri erkeklerin de bu tartışmalara dâhil olması, destek vermesi açısından da önemliydi (akt. Tayanç ve Tayanç, 1981: 106). Yanı sıra Şemseddin Sami, Ahmet Mithat Efendi gibi isimleri de, kadın ve erkeğin eşit olduğuna, kadının ülkenin kurtuluşu için modernleşmesi ve her alanda varlık göstermesi gerektiğine dair

¹³ Kadınların siyasal mücadeleleri yalnızca Osmanlı ya da tekil birkaç yerde değil belli başlı ülkelerde kendini göstermiştir “Kadının durumunu iyileştirmeyi hedef alan bu kolektif hareket Amerika’da 1840, İngiltere’de 1850, Fransa ve Almanya’da 1860 ve İskandinav ülkelerinde 1870’li yıllarda gelişti (akt. Deniz, 2009: 65).” Diğer yandan kadınların görüşlerinin kabul görmesinde ise feminizm ve milliyetçi yükselişin birlikteliğinden söz etmek gerekir. Çünkü Osmanlı’nın son döneminde verilen savaşlarda kadınların da aktif rol oynamaları bu durumda etkendi (Özdamar, 2009: 24).

savlara gerek eserlerinde gerekse makalelerinde yer vermeleri açısından anmak gerekmektedir (Kurnaz, 1992: 58-62).

Kadın aydınlar ise bu hareket içerisinde elbette başı çekmekteydiler. Sanatın birçok dalında ve basında seslerini giderek daha fazla duyurmaya başlayan kadınlardan bazıları Zafer Hanım, Fatma Aliye Hanım, Fitnat Hanım, Leyla Hanım, Nigar Hanım, Makbule Leman, Emine Semiye, Ayşe Rahime, Cemile Hanım'dır (Aydıngör, 2006: 81-117). Tanzimat döneminde, erkeklerin dergilerinde takma isimlerle yazın hayatına başlayan kadınlar, özellikle I. ve II. Meşrutiyetin ilanıyla birlikte hemen her alanda varlıklarını hissettirdikleri gibi (Gökkaya, 2009: 42), artık ülkenin farklı yerlerinde kendi dergilerini çıkarmakta ve bu dergilerde yazmaktaydılar. Benal Nevzat'ın İzmir'de, İffet Halim'in Diyarbakır'da, Azmiye Hami'nin Konya ve Antalya'daki dergilerde ve gazetelerde yazıları ve ülkeye, kadın sorununa dair tartışmaları bunun bazı örnekleridir (Yılmaz, 2012: 55). II. Meşrutiyet döneminde İstanbul ve Selanik gibi yerlerde çıkan Kadın, Mehasın, Kadın Bahçesi, Kadınlar Dünyası, Kadın Hayatı, Kadınlar Duygusu, Kadın Kalbi, Kadınlar Âlemi, Kadınlık dergileri ise kadınlar tarafından çıkarılan önemli dergilerden bazılarıdır (akt. Kalkan, 2007: 222). Başlarda gazete olarak çıkan ancak daha sonra haftalık olarak çıkmaya devam eden Kadınlar Dünyası dergisi ise tüm kadrosuyla kadınlardan oluşması, yazarlarının oturdukları yerlere kadar kimliklerini cesur bir şekilde sergilemeleri, ilk kadın fotoğrafını basması, Fransızca ekler çıkararak Avrupa'daki kadınlarla diyalog oluşturması açılarından oldukça önemliydi (Çakır, 1996: 80-83). Genel olarak sayılara bakacak olursak;

Tanzimat döneminde çıkan 13 yayından 2'sini hanımlar çıkarmaktayken, II. Meşrutiyet döneminde 22 gazete veya dergiden 4'ünü hanımlar çıkarmaktadır. Ayrıca erkeklerin çıkardığı yayınların 4'ünde de kadınlar müdür veya başyazar olarak görev yapmaktadır. Hakkında bilgi edinemediğimiz 5 yayını da ilave edecek olursak Meşrutiyet döneminde 27 civarında kadın gazete veya dergisi çıkarıldığını söyleyebiliriz (Kurnaz, 1992: 134).

Dergiler ve gazeteler, tirajları Batı'yla kıyaslanamayacak düzeyde az olsa da, bir bilincin oluşması yönünde giderek toplumda yaygınlaşmakta ve etkisini birçok alanda göstermekteydi (Eyyuboğlu, 2010: 19). Kız çocuklarının da miras üzerinde hak sahibi olması, Gelinlik Vergisi'nin ve cariyeliğin kaldırılması, ilk ve ortaöğrenime kızların katılması ve kadının yükseköğrenime az sayıda da olsa

katılımı Tanzimat Fermanı'yla birlikte başlayan mücadelelerin sonuçlarından bazılarıydı. II. Meşrutiyet'in ardından kabul edilen ancak bilhassa aydınlar arasında pek memnuniyet yaratmayan Aile Hukuku Kararnamesi de önemli gelişmeler arasındadır (Yılmaz, 2010: 199-200).

İş yaşamına bakıldığında ise, kırsaldaki kadınların tüm emek sömürüsüne karşın tarım, hayvancılık ve el sanatları alanlarında belli bir konumu vardı (Kurnaz, 1992: 135). Fakat bu dönem kadını yalnızca bunlarla sınırlamamak gerekmektedir. On dokuzuncu yüzyılın özellikle ikinci yarısından itibaren kentli kadınların tekstilden kibrit üretimine, ipek böcekçiliği dokumacılığından bez fabrikalarına kadar birçok alanda ekonomiye katıldığını görmekteyiz. Öyle ki, bu alanlarda bazen sayıları erkekleri de geçen kadınlar yeri geldiğinde gösteri ve grevlere katılmaktan da kendilerini geri tutmamışlar, sömürüye karşı hakları için tepkilerini ortaya koymuşlardır (Çakır, 1996: 262-264).

Kadınların özellikle II. Meşrutiyet'le birlikte hızlanan siyasi etkinliklerine baktığımızda ise, kadınların, ortaya konulacak yeni yapıya ve burada kadınların, erkeklerin, çocukların, anlayışın, eğitim ve hukukun nasıl olacağına, kadınların seçme ve seçilme hakkını nasıl elde edeceğine ilişkin konularda incelikli metinler kaleme aldıklarını görmekteyiz. Dergilerde ve gazetelerdeki çeşitli yazılarda bilhassa aile ve ailede kadının vurgusu üzerinden gündelik yaşamda kadının konumunu irdeleyen yazılar kaleme alan kadınlar, gerçekleşecek kadın inkılabında kadının varlığının tüm yönleriyle eşit bir şekilde ele alınması, düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir (Gökçimen, 2008: 9). Aktif siyasete katılıma baktığımızdaysa, kadınların çeşitli cemiyetler ve fırkalar kurduklarını görmekteyiz. Halide Edip'in kurduğu "Teali Nisvan Cemiyeti" ve "Nuriye Ulviye Müdafa-i Hukuk Cemiyeti"; Nezihe Muhiddin'in kurduğu "Donanma Cemiyeti Hanımlar Şubesi"; Balkan Savaşında mağdur olan kadınlar için yine kadınların kurduğu "Kadınları Esirgeme Derneği" bunlara bazı örneklerdir (akt. Yılmaz, 2012: 55). Öte yandan yukarıda da bahsedildiği gibi gerektiğinde grev ve gösteri haklarını da kullanan kadınların dile getirdikleri bu haklar, en azından yasal zeminde, Cumhuriyet'le kendini gösterecekti. Toplumun salt İslami perspektiften ya da salt şer'i yaklaşımdan henüz kopmamasının yarattığı kültürel atmosferi yahut buna alternatif zemin üretebilecek bir çıkışın olmamasını ve kadın hareketlerinin Batı'yla birlikte

çıkmasına karşın kültürel altyapının dönüştürülmesi bağlamında “yeni” olmasını bunun nedenleri arasında göstermek mümkündür. Durumu daha yalın bir şekilde anlatmak gerekirse; kendisini “Kadınlar Dergisi”nin bir okuyucusu olarak tanımlayan Mahmut Sadık’ın “kadınlara seçim hakkının verilmesini engelleyen en önemli faktör, erkek kibir ve gururuydu” sözleriyle niteleyebilmekteyiz (Çakır, 1996: 310).

3.4.3. Cumhuriyet ve kadınları

Cumhuriyet’e kadar kadın konusuna dair sunulan çözüm önerileri Batıcı, İslamcı ve Türkçü diyebileceğimiz üç temel başlıkta toplanmaktaydı. Batıcı yaklaşımı savunan Fatma Aliye, Tevfik Fikret, Ahmet Rıza, Celal Nuri gibi isimler kadın konusunda doğrudan Batı’daki hukukun ve yaklaşımın uygulanması gerektiğini savunan radikal bir yaklaşım içindeydi. Mustafa Sabri, Musa Kazım, Sait Halim Paşa, Ahmet Hamdi Akseki’nin savunduğu İslami yaklaşıma göre ise, çokeşlilik aslında kadının işini kolaylaştırmaktaydı, tek taraflı boşanmada bir sakınca yoktu çünkü kadın güvenilirmezdi ve en önemlisi kadın ve erkek kesin olarak eşit olamazdı. İslamcı yaklaşımın düşüncelerini kısaca özetlemek gerekirse, şer’i hukuka/anlayışa ve kadının İslami anlayıştaki konumuna geri dönülmesi gerektiği savunulmaktaydı. Üçüncü gurubu ise Ziya Gökalp, Halide Edip, Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi “Yeni Hayat” hareketinin öncüleri tarafından benimsenen Türkçü yaklaşım oluşturmaktaydı. İslamcı gelenekle Türkçü yaklaşımı uzlaştırmaya çalışan bu anlayışa göre Türk kadını bilgili, karakterli, milliyetçi ve vatansever olmalıydı. Ailenin temeli kadın, devletin temeli ise erkek olmalıydı ve milletin temelini eşit olarak bir araya gelen kadınlar ve erkekler birlikte inşa etmeliydi. Burada kadın, kalkınma ve milliyetçi vurgunun eşit bir öznesi olarak ele alınmaktaydı (Kalkan, 2007: 224-233).

Kurtuluş Savaşına bu tartışmalar içinde giren kadınlar, bağımsızlık mücadelesi boyunca hemen her alanda aktif rol oynamışlardır. Özellikle Halide Edip, Sabahat Hanım, Meliha Hanım, Naciye Hanım, Zeliha Hanım, Nakiye Hanım, Müfide Ferif, Münevver Saime gibi daha birçok kadın kurdukları cemiyetler ve mitinglerde işgal kuvvetlerinin tutuklanmasını isteyecek kadar mücadelede fikren ve bedenen büyük rol oynamışlardır. Katılımcı sayıları on binlere varan bu

mitinglerde halka hitap eden aydın kadınlar “Kasaba İslam Kadınları Cemiyeti”, “Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti” ve “Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Şubesi” gibi örgütlenmelerle de kadınların sesini, bakışını ve emeğini bağımsızlık yoluna adanmışlardır (Kurnaz, 1992: 150-168).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla birlikte kadının Osmanlı'daki gelenekçi ve İslami vurguları barındıran yapının yanı sıra, çağdaşlaşma ve modernleşme anlayışıyla yaratılmaktan ziyade belli bir zemine, düzene ve kodlara oturtulmaya çalışılan kamusal alana, yasalar ve devlet eliyle çıkartılmaya çalışıldığını görmekteyiz (Sümer, 2009: 46). 3 Mart 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanıp laikleştirilen tüm eğitim kurumlarının kapılarını bütün kız çocuklarına açması, öte yandan ortadan kalkan ikili eğitim anlayışı bunun önemli yansımalarındandır. 17 Şubat 1926'da kabul edilen Türk Medeni Kanunu'yla ise erkeğin tek taraflı boşanması ve çok eşlilik kaldırıldığı gibi, kadınlara velayet, miras, aile malları üzerinde ortak ve erkeklerle eşit haklar ve boşanma hakkı gibi temel haklar sağlanmıştır. Tüm bu temel hakların sayesinde daha Atatürk dönemindeyken %352 kadın öğretmen, %323 kız öğrenci artışı görülürken; yükseköğretimde oğlanların oranı %220, kızların oranı ise %525 artmıştır. Ancak 1930 yılında kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme, 1933 yılında muhtar olma, 1934 yılında yapılan yasal değişikliğin ardından ise 1935 yılında ilk kadın milletvekillerine Meclis'e girme hakkı tanınmıştır (Bayram, 2010: 39-40). Ancak tüm bunlar çağdaşlaşma, modernleşme yolunda Osmanlı'ya kıyasla olumlu ve göstergeler düzeyinde bir dönüşümün, yeni kimlik inşasının çok önemli gelişmelerinden, değişimlerinden olsa da yetersizdi (Tayanç ve Tayanç, 1981: 143). Çünkü bu yapıda kadın modernleşmenin sembollerinden, göstergelerinden en önemlisi, hatta temeliydi ve modernlik bir anlamda yalnızca temsili olarak yasal zeminde düzenlenmiş ve ortaya çıkarılmış kadınlar üzerinden kendini göstermekteydi (Sancar, 2012: 61). Başka bir deyişle kadınlar, modernleşmenin, sivilleşmenin sembolüydü, fakat erkekler onun yürütücüsü ve karar alıcısıydılar. Modern/modernleşen kadın, modernleşmeyle özdeşleştiriliyor fakat pratikte erkekler kadar aktif olması beklenmiyor, daha edilgen ve göstergeler düzeyinde varlık sergilemesi şeklinde karşılık buluyordu. Sorunun diğer boyutu ise, erken dönemde değilse bile daha sonraları “modern kadın, modern erkek, modern aile” tanımlamalarının davranışsal ve fiziksel olarak tektipleşmesi, ya da daha

doğru bir ifadeyle söylemek gerekirse; bunun beklenmesiydi (Sancar, 2012: 17).¹⁴ Yanı sıra Türkiye’de feminizminin önemli dönemeçlerinden biri olan ve 1923 yılında Nezihe Muhiddin önderliğinde kurulma aşamasına gelen Kadınlar Halk Fırkası’nın kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi gerekçe gösterilerek reddedilmesi ve siyasal mücadelesine “Türk Kadınlar Birliği” adıyla devam etmesi dönemin olumsuz sayılabilecek diğer olaylarından (Zihnioğlu, 2003). Elbette tüm bunların gerçekleştiği dönemde dünyada yaşanan ekonomik buhranlar, faşizmin yükselişi ve Sovyetler Birliği’nde ortaya çıkan merkezîyetçi, bürokratik vb. yapıların, partiyi ve ideolojiyi kendi içine kapamak zorunda bıraktığını da göz önünde bulundurmamak gerekmektedir (akt. Ataman, 1999: 70).

Tüm bu olumsuzluklar yalnızca ve tümüyle tek parti dönemine atfedilmemelidir. Demokrat Parti’nin programında yalnızca kadını toplumun temeli olan aile ve devletle özdeşleştirmesi, 1946 yılında Türkiye Sosyalist Partisi’nin programında benzer hükümlerin yanı sıra evliliği korumak için her türlü tedbire başvurulacağı ve fuhşu önleyici örgüt kurulacağı beyanlarının yer alması, 1952 yılında kurulan Türkiye Köylü Partisi’nin kuruluş beyannamesinde “kadınlarımızın her bakımdan ve bilhassa aile yuvalarında vazifelerini kolaylaştırmak bakımından yetişip yükselmelerini sağlamak hedefimizdir” görüşüne yer verilmesi bu duruma bazı örneklerdir (Tayanç ve Tayanç, 1981: 142-143). Dolayısıyla tüm eleştirilere ve bazı köklü sayılabilecek kadın mücadelelerinin netice vermemesine rağmen önsel (*a priori*) teşkil etmesi açısından Cumhuriyet İnkılaplarının kadınlar açısından olumlu olduğunu, olumsuzlukları da görmezden gelmeden söylemekte yarar vardır. Özellikle 1950’lerle birlikte yeniden “iyi anne” ve “iyi eş” arasında eve, özel alan sorunlarına odaklanan, sıkıştırılan kadının durumu açısından tekrar bir eskiye dönüşün yaşandığını da unutmamak gerekir (Yıldız, 2009: 23). Kaldı ki, yasal olarak elde edilen hakların ancak çok sonraları tüm kadınları kapsayacak biçimde pratik olarak uygulanması, mücadelesinin verilmesi ve doğrudan kadının sesini duyurmaya çalışan siyaset anlayışı için 1980’ler ve sonrasında beklenmesi gerekmiştir (Demirkürek, 2011: 57). Burada asıl neden ise kültürel, Rosaldo’nun

¹⁴ Burada getirilen temel eleştiri esasında, Cumhuriyet’le birlikte liberal feminist yaklaşımın ağırlıkla önerdiği hukuki düzenlemelerin hayatiliğine ancak yetersizliğine yöneliktir. Başka bir deyişle, çalışmanın 2.2. bölümünde, radikal feminist yaklaşım başta olmak üzere diğer feminist yaklaşımlarda da değinildiği üzere, hukuki düzenlemelerin yeterli görmek, sorunun tarihsel, felsefi, kültürel, sınıfsal, ekonomik boyutlarının atlanmasına neden olmaktadır.

da (1974: 79) belirttiği üzere “erkekler, dinin, ritüelin, politikanın ve kültürel düşünceyle eylemin diğer alanlarının ‘doğal’ sahipleridirler” ve geçmişten gelen kültürel alışkanlıklarından, hegemonyalarından vazgeçmeye niyetleri yoktur.

4. *WOMEN'S HEALTH* VE *MEN'S HEALTH* DERGİLERİNDE KADIN VE ERKEK CİNSİYET KİMLİKLERİNİN YANSIMALARI

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada niteliksel bir araştırma yöntemi olan karşılaştırmalı betimleyici araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Niteliksel araştırma, insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak, insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı, olayları, süreçleri, kavrayış ve anlayışlarını ortaya koymak için yapılan bir eylemdir (Kümbetoğlu, 2008: 47).”

Niteliksel araştırmanın bir kolu olan yorumsamacı yaklaşıma dayanan betimleyici araştırma yöntemi (Şavran, 2009: 85) ise varlıkların, objelerin, kurumların ve çeşitli alanların “ne” olduğunun ortaya konulmaya çalışıldığı bir yöntemdir. Betimleyici yöntem “çalışmalarının ana hedefi ‘ne oluyor’ sorusundan hareketle bir durum ya da olgunun düzgün bir portresini yapmaktır ve araştırmanın temel yöntemi çok ayrıntılı bir ikincil kaynak taraması yaparak olguların açıklanmasından oluşmaktadır (Köksalan, 2007: 10).” “Neden” ve “nasıl” sorularına doğrudan odaklanmayan ancak verilerin betimlenmesinde ve sorunsalın ortaya konmasında “neden” ve “nasıl”ı önemseyen betimleyici yöntemde (Kümbetoğlu, 2008: 147), genel istatistiki bilgiler de çalışmaya dâhil edilmektedir. Betimleyici yöntemin “bir türü de karşılaştırmalı araştırmalardır (Şavran, 2009: 121).” Karşılaştırmalı betimleyici araştırmalar, benzer ya da aynı toplumsal sorunsala, olguya, duruma ilişkin olarak belirli özellikler seçilerek veya çalışılan konunun tümüne dair benzerlikleri ve/veya farklılıklar ortaya koyularak olgunun daha açık bir şekilde tespit edilmesini amaçlamaktadır. Dolayısıyla betimleyici yöntemde olguyu ya da durumu daha açık bir şekilde ortaya koymak için sık sık alıntılara yer verilebilmekte ve bu veriler sistematik bir şekilde düzenlenerek, neden-sonuç ilişkisi içinde yorumsanarak okuyucuya aktarılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224). Yanı sıra dergiler görsel materyal kullanımı açısından son derece zengin olduklarından; hatta düzyazılar ve fotoğraf, resim, ilüstrasyon gibi unsurlar neredeyse iç içe geçtiklerinden, çalışmada ele alınan dergilerden bazı görsel materyallerin kullanımına da olguyu daha net bir şekilde betimleyebilmek için yer verilmektedir.

Aşağıda incelenen *Women's Health* ve *Men's Health* dergilerinin Eylül-Ekim-Kasım 2012 sayılarında bu bağlamda öne çıkan makaleler, haberler, sunumlar, tanıtlar ve reklamlar karşılaştırmalı betimleyici yöntemle incelenmektedir. Bu inceleme ise verilerin genel bir niceliksel analizini içermekle birlikte esas olarak dergi içeriklerinde yer alan metinlerin, aynı sayı içinde, aynı ay içinde ya da farklı sayılardaki benzerlik ve farklılıklarını yer yer bu verilerin birbirlerine atıfta bulunulmasıyla, ilişkilendirilmesiyle yorumlanmıştır. Bu ilişkilendirmeler ise, dergi içeriklerinde yer alan toplumsal cinsiyetin yeniden inşasında farklı görünen performatiflerin, bedene dair atıfların, kadın ve erkek cinsiyet rollerine dair önkabullerin ve buradan hareketle patriarkinin günümüzde nasıl inşa edildiğinin, yine birbiriyle ilişkili verilerin, kadın ya da erkeğin kendi bedenine Öteki cinsiyet üzerinden bakışının karşılaştırmalı olarak betimlenmesiyle yapılmaktadır. İncelenen dergilerde ele alınan kadın ve erkek stereotipleri her iki toplumsal cinsiyetin inşası açısından oluşsal, birbirini besleyen bir niteliktedir. Çünkü modernitenin icadı olan Öteki üzerinden kendini alımlama, yeniden inşa etme (akt. Küçük, 2011: 41) tam da bu noktada bir cinsiyete dair getirilen yorumlardaki, nitelendirmelerdeki ön kabullerin paralel olarak diğer cinsiyet rollerindeki inşasının da bir yansımasıdır. Keza derginin yayın politikası da her ay düzenli olarak kadın ve erkek dergilerinin aynı anda çıkarılması ve türdeş temaların, başlıkların, içeriklerin kadın ve erkek cinsiyet rollerine farklı uyarlanması şeklindedir. Aynı durum yalnızca cinsiyete dair rollerle sınırlı kalmamakta, beden doğrudan odağa alınmaktadır.

Modernite ve postmodernite geriliminde özellikle üzerinde durulan bedenin, incelenen dergilerdeki toplumsal cinsiyet bağlamındaki üretimi “yeni”¹⁵ gibi görünse de aslında eskiye, hatta verilerdeki bazı tanımlamalara göre tarih öncesine bir dönüşü yansıtmaktadır. Başka bir deyişle dergilerde ele alınan beden (özellikle erkek bedeni), Lyotard’ın (1994: 57) postmodernite için dediği “modern içinde gösterilemezi, bizzat gösterimin içinde öne çıkacak” şekilde tezahür etmektedir.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının gelişimindeki iki esas bileşen olan betimleyici (descriptive) ve buyurgan (prescriptive) yaklaşımların her ikisinin de

¹⁵ Burada “yeni” ile kastedilen “modern olan” ve “yeni olan”ın örtüşmesidir (Habermas, 1994: 32).

cinsiyet inşasında bulunduğu dergiler (Çetin, 2009: 5), bu bileşenleri ayrı ayrı kullanmak yerine tüketim kültürü içinde dekoratif olarak sunduğu bedeni Jameson'un (2005: 103) nitelediği merkezi ve bu merkez üzerinde kolektifleşmiş bir öznellik olarak iç içe geçmiş bir şekilde sunmaktadır. Özneliğin simülatif şekilde bir gerçeklik olarak toplumsal cinsiyet inşasında sunulduğu bu ideolojik boyut (Baudrillard, 1998: 77) aynı zamanda tarih boyunca hâkimiyetini sürdüren patriarkal hegemonyanın, kadın mücadelesini feminizmin metalaştırılması ya da farklılıkları kişiselleştirmesine paralel olarak popülerleştirerek pasifize ettiği, gettolaştırmasının bir yansımasıdır (Berktaş, 2003: 70). Dergiler bu bağlamda da birbirinden farklı olan kadın ve erkek bedenlerine tek ve biricik öneriler sunarak daha nesnel bir kadın ve erkek bedeni önermektedir. Bedene yönelik tüm girişimlerin böylesi nesnel bir bakışla şekillenmesi aslında modern döneme atfedilen tüm patriarkal temsillerin çok daha şiddetli bir şekilde postmodern dönemde devam ettiğinin bir göstergesidir. Çünkü iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve bunun küreselleşmeyle ilişkisi modern döneme göre çok daha kesindir. Bunu incelenen dergiler üzerinden söylemek gerekirse; Amerika Birleşik Devletleri menşeli olan *Women's Health* ve *Men's Health* dergilerindeki içeriklerin, temaların, görsellerin vb. olduğu gibi yerele taşınması, gerek toplumsal cinsiyet inşasında gerekse bununla doğrudan ilişkili olan beden ve performatizm inşasında çok daha nesnel bir niteliği -en azından- yapısal olarak kendinde taşımaktadır. Bu nitelik ise ağırlıklı dergide yer alan makaleler başta olmak üzere, reklamlarla, duyurularla ve yanı sıra görsellerle desteklenerek verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde bu perspektiften, dergilerdeki metinler ve bunların ele alındığı bağlamlar karşılaştırmalı betimleyici yöntemle "doğrudan alıntılar yaparak", "yer alan kelimelere, ifadelere, kullanılan dile", "sembolik anlatımlara ve benzetmelere dayanarak tanımlayıcı" (Kümbetoğlu, 2008: 154) bir patriarkal durum analizi yapılmaya, betimlenmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda dergiler ele aldıkları bağlamlar dolayısıyla beş kategoride ele alınmaktadır. Bunlar: Dekoratif ve giderek maskülenleşen bir erkeğe karşı küçülen kadın bedenleri; bir savaşım alanı olarak duygusal ilişkiler ve cinsellik; aile ve kariyerle ilişkili olarak maddi dünyanın cinsiyet rolleri üzerinden ele alınışı; özel ve kamusal alan vurgularını taşıyan kadın ve erkeğin standardizasyonunu, stereotipik cinsiyet rollerini vurgulayan metinler ve son olarak da tüketim ve cinsiyet rollerinin

birlikteliği, iç içeliğidir. Beden her türden performatik cinsiyet rolünün bir oyun alanı olarak dergi içeriğinde yer aldığı için ve ayrıca derginin ismindeki sağlık (*health*) tanımının bedenle doğrudan özdeşleştirilerek kullanıldığı içeriklerin yoğunluğu nedeniyle ve patriarkal yükselişin bir yansıması olarak dikkat çeken erkek bedeni dolayısıyla ayrıca alt başlıklar halinde ele alınmıştır.

4.2. Women's Health ve Men's Health Dergilerine Dair

Bu çalışma kapsamında incelenen *Men's Health* ve *Women's Health* dergileri Amerika Birleşik Devletleri menşeli dergiler olup, Avustralya, Almanya, Brezilya, Çin, Hindistan, Singapur ve Rusya gibi ülkelerin¹⁶ yanı sıra Türkiye'de de aylık olarak yayımlanmaktadır. *Men's Health* dergisi 47 ülkede¹⁷, *Women's Health* dergisi ise 25 ülkede yayımlanmaktadır¹⁸.

Women's Health dergisinin ilk sayısı 2005 yılında çıkmış¹⁹, Türkiye'de ise Eylül 2008 tarihinde yayımlanmaya başlamıştır²⁰. Derginin Türkiye ayağının sitesinde, Türkiye'deki hedef kitlesi şu şekilde sunulmuştur:

Yaş ortalaması % 28,3

18 – 34 yaş % 52,7

Evli % 47,3

Bekâr % 36,7

Üniversite mezunu % 84

Çalışan % 83

Çalışan anne % 41²¹

Sitede *Women's Health* dergisinin Türkiye'deki okur dağılımı ise %85-95 metropoller, %80-85 Marmara-Ege olarak belirtilmiştir²².

¹⁶ <http://www.menshealth.com/> ve <http://www.womenshealthmag.com/about-us>

¹⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Men%27s_Health_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Men%27s_Health_(magazine))

¹⁸ [http://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Health_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Health_(magazine))

¹⁹ [http://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Health_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Health_(magazine))

²⁰ <http://www.womenshealth.com.tr/womens-health-dergi/>

²¹ <http://www.womenshealth.com.tr/womens-health-dergi/>

²² <http://www.womenshealth.com.tr/womens-health-dergi/>

Women's Health dergisinin Türkiye sitesinde, *Women's Health*'in hayatı kendi bildiği gibi yaşayan yeni kadınlar için yaratılmış bir yaşam dergisi olduğu²³ vurgulanırken, Amerika Birleşik Devletleri'nin *Women's Health* sitesinde derginin sağlıklı ve çekici bir kiloya ulaşmak isteyen, ama bu kiloyu kürdan inceliğinde bacaklara sahip olmakla eş tutmayan kadınlar için olduğu ifade edilmiştir²⁴

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk sayısı 1987 yılında basılan *Men's Health* dergisi²⁵ ise Türkiye'de ilk olarak Ekim 2007 tarihinde yayımlanmaya başlamıştır²⁶. Derginin Türkiye ayağına ait sitede verilen bilgilere göre derginin Türkiye'deki hedef kitlesi şu şekildedir:

- % 84 Erkek
- % 16 Kadın
- % 85-90 AB
- % 95-98 ABC1
- % 80-85 Üniversite mezunu ve üzeri
- % 40-45 Profesyonel yönetici
- % 58 18-34 yaş grubu
- % 42 35 yaş ve üzeri
- % 55 Evli
- % 45 Bekar²⁷

Men's Health dergisinin Türkiye'deki okur dağılımı ise %85-90 metropoller, %80-85 Marmara-Ege şeklindedir²⁸.

Men's Health'in Amerika Birleşik Devletleri sitesinde dergiyle ilgili herhangi bir tanıtım yazısı bulunmazken, Türkiye sitesinde derginin profesyonel, aktif ve

²³ <http://www.womenshealth.com.tr/womens-health-dergi/>

²⁴ <http://www.womenshealthmag.com/about-us>

²⁵ [http://en.wikipedia.org/wiki/Men%27s_Health_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Men%27s_Health_(magazine))

²⁶ <http://www.menshealth.com.tr/men%E2%80%99s-health-dergi/>

²⁷ <http://www.menshealth.com.tr/men%E2%80%99s-health-dergi/>

²⁸ <http://www.menshealth.com.tr/men%E2%80%99s-health-dergi/>

başarılı erkeklerin fiziksel ve duygusal yaşamlarını kontrol etmelerine yardımcı olmayı amaçladığı belirtilmektedir²⁹.

Bu çalışma kapsamında *Women's Health* ve *Men's Health* dergilerinin Eylül, Ekim ve Kasım 2012 sayıları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Türkiye'de yayımlanan bu sayılarda, genel olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanan *Women's Health* ve *Men's Health* dergilerinde yer alan makalelerin Türkçe'ye çevrilip yeniden düzenlenerek, yer yer isimler ya da kullanılan deyimler aracılığıyla Türkiyelileştirilerek okuyucuya sunulduğu gözlemlenmiştir.

Resim 4.1. Sıralı olarak *Women's Health* ve *Men's Health* dergileri, Eylül-Ekim-Kasım 2012 sayılarının kapakları.

²⁹ <http://www.menshealth.com.tr/men%E2%80%99s-health-dergi/>

4.3. Beden: İrileşen Erkekler, Küçülen Kadınlar

4.3.1. Sağlık: Kadının psikolojisi, erkeğin bedeni

Women's Health dergisinin çalışma kapsamında incelenen Eylül, Ekim ve Kasım 2012 sayılarında sağlıkla ilgili haberlere öncelikle tüm dergilerde ortak olarak bulunan "Danışma Kurulu" ve "Pano!" bölümünün "Sağlık" sayfalarında, *Men's Health* dergisinin incelenen Eylül, Ekim ve Kasım 2012 sayılarında bulunan sağlıkla ilgili haberlere ise öncelikle *Women's Health* dergilerinin "Danışma Kurulu" bölümüne karşılık gelen "MH Danışmanlar Kurulu" ve *Women's Health* dergilerinin "Pano!-Sağlık" bölümlerine karşılık gelen "Bülten-Sağlık" bölümlerinde rastlanmıştır. *Women's Health* derginde sağlık makalelerinin yer aldığı "Sağlıklı Yaşam" ve "Yaşam Koçu" bölümleri ortak olarak bulunmaktadır. *Men's Health* dergisinin sağlık makaleleri ise "Yakın Plan" bölümleri ya da "Özel Rapor" dosyalarının yanı sıra, herhangi bir bölüm ya da dosyayla bağlantısız olarak da sunulmuşlardır.

Women's Health dergilerinin incelenen üç sayısında da sağlıkla ilgili haberlerle ilk olarak okuyuculardan gelen sağlık sorularının her sayıda farklı doktorlar tarafından cevaplandığı "Danışma Kurulu" bölümünde rastlanmıştır. Eylül 2012 sayısının Danışma Kurulu bölümünde hafızayı güçlendirmek için neler yapılması gerektiği sorusu (20), Ekim 2012 sayısında fazla tuzun zararlarının neler olduğu ve ne kadar su tüketilmesi gerektiği (20), Kasım 2012 sayısında ise yüksek topukların ve kötü ayakkabı seçiminin eklemelere ne gibi zararlar verdiği ve eklem sağlığını korumak için neler yapılması gerektiği soruları yanıtlanmıştır (12).

Men's Health dergilerinin incelenen üç sayısında da *Women's Health* dergisinin "Danışma Kurulu" bölümüne karşılık gelen "MH Danışmanlar Kurulu" bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde, *Women's Health* dergilerinde olduğu gibi okuyuculardan gelen sorular yanıtlanmamış, fakat her sayıda başka bir doktor daha sağlıklı olmanın yollarına dair kısa tavsiyelerde bulunmuştur. Eylül 2012 sayısının MH Danışmanlar Kurulu bölümünde erkeklere stresi yenmek için kürek çekmeleri, kilo almaktan kaçınmak için ayakta durmaları, sakatlanmaları önlemek için tedbir almaları, uzun projeler üzerinde çalışırken açlıklarını bastırmak için

antep fıstığı yemeleri, güç kazanmak için tahıl tüketmeleri önerilmiştir. Aynı sayfada bulunan “İki saniyelik sağlık ipuçları” bölümünde ise “kayıp eşyaları bulun”, “beyninizi koruyun”, “squat dopingi” ve “çikolata yiyin” ara başlıkları bulunmaktadır (20). Ekim 2012 sayısının aynı bölümünde yaşlanmayla savaşmak için yürüyüş yapmaları, hastalıkları önlemek için ağız gargarası kullanmaları, kilo aldırmayan fakat doyurucu bir besin olarak deniz tarağı tüketmeleri, sakinleşmek için resim yapmaları, diş çürüklerini önlemek için dişlerini fırçalamaları tavsiye edilmiştir. “İki saniyelik sağlık ipuçları” bölümünün ara başlıkları “koşmaya devam”, “boşluk bırakın”, “daha fazla kas yapın” ve “sırt ağrısına son”dur (18). Kasım 2012 sayısında ise stresi azaltmak için evcil hayvan beslemeleri, kalbi korumak için kırmızı şarap içmeleri, böbrek taşlarını önlemek için limonata tüketmeleri, prostatlarını korumak için brüksel lahanası yemeleri, kilo vermek içinse asansör yerine merdiven kullanmaları önerilmiştir. “İki saniyelik ipuçları” bölümünün ara başlıkları “iştahınızı kontrol edin”, “cinsel performansınızı artırın,” “daha güçlü baldırlar” ve “daha derin nefes alın” şeklindedir (16).

Women's Health ve *Men's Health* dergilerinin doktor tavsiyelerini içeren söz konusu bölümlerinin içerikleri karşılaştırıldığında, incelenen altı dergide kadınlar ve erkekler için ortak olarak verilen tek doktor tavsiyesinin hafızayı korumak üzerine olduğu, bu ortak tavsiye dışında kadınlara sağlıkla ilgili olarak sadece doğru beslenmeyle ilgili bir tavsiye verildiği ve doğrudan güzellikle ilgili bir sağlık sorunu olarak fazla yüksek topuklu ayakkabı giymenin yaratacağı eklem zararları hakkında uyarıların bulunduğu görülmektedir. *Men's Health* dergilerinin doktor tavsiyeleri ise stresi yenme yollarından zayıflamaya, doğru beslenmeden yaşlanmayı önlemeye, sakatlanmaları önlemekten kas yapmaya ve gücü artırma yollarına uzanan çeşitliliktedir. Öte yandan uzun projeler gibi kariyere ve çalışma hayatına dair bir vurgu sadece *Men's Health* dergisinde yapılmıştır (Eylül 2012, 20). *Women's Health* dergisinin incelenen sayılarının Danışmanlar Kurulu bölümlerinde sadece doğru beslenmeyle ilgili tavsiyeler verilirken böbrek taşları, prostat gibi hastalıklara yalnızca *Men's Health* dergilerinin Danışmanlar Kurulu bölümünde yer verilmiştir (Kasım 2012, 16).

Women's Health dergisinin incelenen üç sayısında da her biri birer sayfa olmak üzere zayıflama, sağlık, güzellik, beslenme, fitness ve cinsellik konularında kısa haberler ve bilgiler içeren “Pano!” bölümü bulunmaktadır.

Eylül 2012 sayısının “Pano” bölümünün “Sağlık” sayfasında imitasyon takıların içerdiği zararlı maddeler, alerjiler için çözüm yolları, yetersiz uykunun yarattığı sağlık sorunları ve kaç yaşında mamograma başlaması ya da ne sıklıkta pap smear testi yaptırması gerektiğini bilmeyen kadınların yüzdesi ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir (34). Ekim 2012 sayısının aynı bölümünde uzun yolculukların sağlığa zararları, aşırı terleme, stresi azaltmanın yolları ve ayak sağlığı için giyilebilecek maksimum topuk yüksekliğinin ne olduğuna dair kısa haberler bulunurken (34), Kasım 2012 sayısında uyurgezerlik, rahat doğum yapmak, telefonla depresyon tedavisi ve televizyon izleme süresini düşürmenin kişinin hayatına ekleyeceği zamana dair kısa bilgiler sunulmuştur (24).

Men's Health dergisinin incelenen tüm sayılarında bulunan “Bülten” bölümü, *Women's Health* dergisinin “Pano!” bölümüne karşılık gelmektedir. “Bülten” bölümü sırasıyla beslenme, sağlık, zayıflama, kas, cinsellik ve kardiyoloji konusunda birer sayfalık kısa haberler ve bilgiler içeren alt bölümlerden oluşmaktadır. Eylül 2012 sayısının “Bülten” bölümünün “Sağlık” sayfasında otomobilde çok fazla şarkı dinlemenin trafik kazası yapma riskini artırdığına, kahvaltıda es geçmenin diyabet riskini artırdığına, böbrek taşının felç riski doğurduğuna dair kısa haberler verilmiş, HPV, Hepatit B ya da Hepatit C gibi önüne geçilebilir enfeksiyonların neden olduğu kanser vakalarının yüzdesi belirtilmiş ve doktorların koroner anjiyoplasti, kolonoskopi gibi prosedürlerde ustalaşmak için bu prosedürleri kaç kez uygulamış olmaları gerektiğine dair bir tablo sunulmuştur (32).

Men's Health'in Ekim 2012 sayısının “Bülten-Sağlık” sayfasında meyve ve sebzelerin sigarayı bırakma konusunda yardımcı olduğuna, aşırı alkolün felç riskini artırdığına, ağız temizliğine dikkat etmemenin felç riskini artırdığına dair kısa haberler sunulmuş, doğru postürde oturan erkeklerin yüzdesi verilmiş ve Hintli uzmanların uyguladığı yeni bir cilt kanseri tedavisinden “radarımıza takılanlar” başlığıyla kısaca bahsedilmiştir (28).

Men's Health dergisinin Kasım 2012 sayısında bulunan "Bülten-Sağlık" sayfasında ise hemoroitin ereksiyon sorunları doğurabileceğine, HPV virüsünün prostat kanserine sebep olabileceğine, sinüs enfeksiyonlarının felç riskini artırdığına dair kısa haberlerin yanı sıra kansere neden olan HPV virüsünü taşıyan erkeklerin yüzdesi verilmiş ve "radarımıza takılanlar" başlığı altında sinemalardaki patlamış mısırlarda tat vermesi için kullanılan kötü yağların Alzheimer hastalığının gelişmesine neden olabileceğinden kısaca bahsedilmiştir (36).

Women's Health ve *Men's Health* dergilerinin "Pano!" ve "Bülten" bölümleri karşılaştırıldığında hem kadınlara hem erkeklere olası hastalıklarla ilgili bilgiler verildiği görülmüştür. Fakat *Women's Health* dergilerinde bedensel hastalıkları önlemeye ya da hastalıklarla savaşmaya dair haberler alerjiler ve kadın hastalıklarıyla ilgili olan mamogram ve pap smear testlerinin yaptırılmasının önemiyle sınırlıyken; depresyon tedavisi, stresi azaltmanın yolları, uyurgezerlik, yetersiz uyku gibi ruhsal ve zihinsel rahatsızlıklara ağırlık verilmiştir. Başka bir deyişle kadının psikolojik durumuna dair vurgu çok daha fazladır. Ayrıca karşımıza Kasım 2012 sayısının Danışmanlar Kurulu bölümünde tekrar çıkacak olan ve bedensel çekicilikle bağlantılı bir sağlık uyarısı olan giyilebilecek maksimum topuk yüksekliğine Ekim 2012 sayısının "Sağlık" sayfasında da değinildiği görülmüştür (34). *Men's Health* dergilerinin "Sağlık" sayfalarında ise felç, cilt kanseri, HPV virüsü, sinüs enfeksiyonları gibi olası bedensel hastalıklarla ilgili bilgilere *Women's Health* dergilerinin "Sağlık" sayfalarından daha fazla ağırlık verildiği görülmüştür. Öte yandan *Men's Health* dergilerinin "Sağlık" sayfalarında da prostat kanseri, ereksiyon sorunları gibi erkek bedenine özgü rahatsızlıklara yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında incelenen *Women's Health* dergilerinde sağlık konusuna odaklanan makalelerin her üç dergide de "Sağlıklı Yaşam" ve "Yaşam Koçu" bölümleri altında toplandıkları görülmüştür. "Sağlıklı Yaşam" bölümün uzunluğu her dergide üç ile sekiz sayfa arasında değişmektedir. "Sağlıklı Yaşam" bölümünü içinde sadece sağlıkla ilgili makalelere yer verilirken "Yaşam Koçu" bölümü içindeki sağlık makaleleri farklı konudaki makalelerin arasına dağıtılmıştır. Kasım 2012 sayısında dosyalardan bağımsız olarak bir sağlık makalesi daha bulunmaktadır.

Men's Health dergisinin incelenen sayılarında ise sağlık haberleri ve makaleleri yine farklı dosyalarla dergilerin çeşitli yerlerine dağıtılmıştır. Bu dosyalardan ilki, “Bülten” bölümüne benzer şekilde “Komşu Kızı”, “Zayıflama”, “Kardiyo”, “Sağlık”, “İlişkiler”, “Bakım”, “15 Dakikalık Antrenman”, “Fitness”, “Beslenme” ve “Erkek Aklı” gibi en fazla iki sayfalık alt bölümlerden oluşan “Yakın Plan” bölümü içinde bulunmaktadır. “Bülten” bölümünün alt bölümleri tüm sayılarda sabitken, “Yakın Plan” bölümünün alt bölümleri ve her bir alt bölümün kapsadığı alan sayıdan sayıya değişebilmektedir.

Dergilerde yalnızca makaleler düzeyinde bir inceleme yapıldığında, ruhsal ve zihinsel sağlığa ve bedensel sağlığa vurgu yapan makalelerin dağılımı şöyledir:

Çizelge 4.1. İncelenen dergilerde psikolojik sağlığa ve bedensel sağlığa vurgu yapan makalelerin dağılımı.

	Psikoloji	Beden
Women's Health - Eylül 2012	2	1
Women's Health - Ekim 2012	4	1
Women's Health - Kasım 2012	2	4
Men's Health - Eylül 2012	1	2
Men's Health - Ekim 2012	-	4
Men's Health - Kasım 2012	1	-

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında “Sağlıklı Yaşam” bölümü margarita içtikten sonra vücudun geçirdiği biyolojik ve kimyasal süreçleri özetleyen tek sayfalık “Margarita İçtiğinde Vücudunda Ne Olur” başlıklı yazıyla başlamaktadır (73). Maddelerden oluşan bu kısa yazıyı, ağrıyla baş etme ve ağrı eşliğini yükseltmeyle ilgili olan “Ağrıların Üstesinden Gel” isimli makale takip etmektedir. Bu iki sayfalık makalede kadınların acıyla genetik ilişkisine, kadınların erkeklere nazaran daha fazla kronik ağrı çektiklerine, bunların çoğunun endometriyoz ve fibromiyalji gibi kadın bedenine has durumlar olduklarına ve zihinsel çabayla kadınların bu ağrıların üstesinden gelebileceklerine değinilmiştir (74-75).

Women's Health Ekim 2012 sayısının "Sağlıklı Yaşam" bölümü, "Kalbin Kırıldığında Bedeninde Neler Olur?" başlığıyla terk edilmenin bedende tetiklediği kimyasal ve biyolojik süreçlerin maddeler halinde sıralandığı tek sayfalık bir yazıyla başlamaktadır (72). Ardından, "Doktorun Hata Yaparsa..." başlığıyla dikkat edilmesi gereken kusurlu doktor hareketleri anlatılmış ve okuyucular kendileri korumaları için uyarılmışlardır (74-77). Bu makalenin üçüncü maddesi olan "Önyargılı" başlığı altında *The Journal of Law, Medicine and Ethics* dergisinde yayınlanan bir çalışma referans gösterilerek, erkeklerle aynı ağrıyı yaşayan kadınların onlar kadar iyi tedavi alamadıkları ve bunun nedeninin doktorların kadınların ağrısını abarttığı yönündeki inancı olduğu belirtilmiştir. Aynı madde altında okuyucular "Dikkat Et" arabaşlığıyla uyarılmaktadır: "Eğer doktorun sorularına karşılık 'Kadınların kendini böyle fazla duygusal hissetmesi normaldir' gibi yanıtlar vererek genellemeler yapıyorsa, başka bir doktorla görüşmelisin. Ayrıca erkek doktorlardan yana şansın iyi gitmediyse, bir kadınla da görüşebilirsin. Kadın hekimler hastalarıyla daha çok zaman geçirir ve aralarındaki güven ilişkisine daha çok önem verir." (76). Yine aynı makalenin bir sonraki maddesi olan "Flörtçü" başlığı altında ise bir doktorun hastasına kur yapmasının yanlış olduğundan bahsedilmekte ve bir sonraki sayfada bulunan küçük kırmızı bir kutucuğun içindeki "Doktorun ne kadar yakışıklı olursa olsun, sen yine de ona kanma" cümlesiyle kadınlar doktorlarıyla flört etmemeleri gerektiği konusunda bir kez daha uyarılmaktadır (76-77). Makalenin son sayfasında yine doktorların okuyucuların sorularına kısaca cevap verdikleri "Uzman Görüşü" bölümü bulunmakta ve baş dönmesi ve vertigo ile ilgili sorulara cevap verilmektedir.

Women's Health dergisinin Ekim 2012 sayısının "Sağlıklı Yaşam" dosyasında bulunan son makale ise biyoenerji terapisiyle ilgilidir ve "Yaşam Enerjini Geri Kazan" başlığını taşımaktadır (78-79).

Women's Health dergisinin Kasım 2012 sayısının "Sağlıklı Yaşam" dosyası "Sağlık Haberleri *Yalanlanıyor*" başlıklı bir makale ile başlamaktadır. Bu makalede diş ipi kullanımı, soya sosu ve meme kanseri ilişkisi, multivitamin kullanımı, yoganın bedeni zorlayıp zorlamadığı gibi konularda eski düşünceler ve yeni bakış açıları verilmiş, makalenin ikinci sayfasının yaklaşık dörtte üçünü kapsayan mavi bir kutunun içinde "Sağlık Reformu" başlığıyla yeniden kullanılmaya başlanan

sülük, elektroşok terapisi ve sinek kurdu gibi uygulamalardan bahsedilmiş ve makalenin son sayfasında bulunan “Uzman Görüşü” bölümünde doktor hangi meyve ve sebzelerin hangi özellikleriyle hastalıklardan korunmaya yardım ettiklerine ve antioksidan ilaçların zararı olup olmadığına dair sorulara cevap vermiştir (67-69). Bölümün ikinci makalesi olan “Hayat Artık Net *Değil Mi?*” dijital dünyada gözleri korumanın yollarıyla (70-71), bölümün son makalesi “Kendini Müziğe Bırak” ise stresi yenmek için dans etmenin iyileştirici etkisiyle ilgilidir (72-73). Kasım 2012 sayısının “Sağlıklı Yaşam” bölümü “Uykusuz Bir Gecede... Bedeninde Neler Olur?” başlığı altında uykusuz bir gece boyunca bedenin geçirdiği kimyasal ve biyolojik süreçlerin maddeler halinde sıralandığı tek sayfalık bir yazıyla son bulmaktadır (74).

Women’s Health’in Eylül 2012 sayısındaki “Yaşam Koçu” bölümünde sağlıkla ilgili sadece bir makale yer almaktadır. “Bilinç ve Bilinçaltı” isimli bu makalede bilinçaltının sağlıkla ilişkisinden ve tarif edilen bilinçaltı değişim çalışmasıyla inançları değiştirerek daha sağlıklı ve mutlu olunabileceğinden bahsedilmektedir (96-97).

Ekim 2012 sayısının Yaşam Koçu bölümünde sağlıkla ilgili iki makale bulunmaktadır. Bunlardan birincisi “Hastalanmadan Yaşamak” başlığını taşımakta

ve holistik tıpla ilgili bilgiler içermektedir (98-99). İkinci makale ise “Rahatla Biraz” başlığını taşımakta ve stres seviyesini düşürmek için yapılabilecek mini meditasyonlardan bahsetmektedir (103). Ayrıca yazının alt kısmında “Daha İyi Sağlık İçin” ara başlığıyla meditasyon yapan kişilerin uyku kalitelerinin arttığından, iyi insanlar olduklarından, hastalanmadıklarından ve ruh hallerinin iyileştiğinden bahsedilmiştir. Kasım 2012 sayısının Yaşam Koçu bölümünde bulunan sağlık yazısı ise “Bilinçaltı Düşünceler Obeziteye Neden Olabilir” başlığını taşımakta ve obeziteden uzak durmak ya da kurtulmak için bilinçaltı düşünceleri ve inançları değiştirmenin önemini vurgulamaktadır (96-97). Kasım 2012 sayısının son sağlık makalesi “DNA'nın Kaderini Değiştirebilirsin” başlığını taşımakta ve hayat tarzında yapılacak birtakım değişikliklerin genetik hastalıklara yakalanma riskini azaltabileceğini belirterek depresyon, kalp hastalıkları, meme kanseri gibi genetik risk faktörü yüksek hastalıklardan kaçınmak için neler yapmak gerektiğini anlatmaktadır (126-131).

Resim 4.3. “Rahatla Biraz”, *Women’s Health* Ekim 2012, Sayfa 103.

Men’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Yakın Plan-Sağlık” bölümünde “Beyninizi Teknolojiden Arındırın” başlığıyla teknolojinin olumsuz etkilerinden kaçınma yollarından bahsedilmiş “Teknoloji Bağımlısı Mısınız?” alt

başlığıyla küçük bir test sunulmuştur (56). Ekim 2012 sayısının “Yakın Plan-Sağlık” bölümünde “Kanlı Gerçekler” başlığıyla kan değerlerinin genel sağlığı ve hastalık risklerini gösteren bir harita olduğundan bahsedilerek ideal tansiyon, kolesterol, nabız, kan şekeri değerleri verilmiş ve bunların neden önem taşıdığı anlatılmıştır. Sayfanın alt kısmında ise “Kan Grubunuz Size Ne Anlatıyor?” alt başlığıyla her bir kan grubunun özelliklerine, kişilerin kan gruplarıyla bağlantılı olarak yatkın oldukları hastalıklara ve bu hastalıklardan kaçınmak için nelere dikkat etmeleri gerektiğine değinilmiştir (58).

Yine *Men's Health* dergisinin Kasım 2012 sayısında bulunan “Yakın Plan-Sağlık” bölümünde ise kadınlarla erkeklerin hastalıklar ve doktor ziyaretleri konularındaki yaklaşımları “Kadınları Örnek Alın” başlığı altında karşılaştırılmıştır (52). “Konu sağlığımıza dikkat etmeye geldiğinde erkeklerin kadınlardan öğreneceği çok şey var,” cümlesiyle başlayan tek sayfalık yazı, “Doktor Ziyaretleri”, “Diyet”, “Ruh Sağlığı” ve “Cilt Kanseri” alt başlıklarından oluşmaktadır. Yazıda son bir yıl içinde hiç doktora gitmediğini belirten erkeklerin sayısının kadınların iki katı olduğu, kadınların erkeklerden daha fazla meyve yedikleri, majör depresyon yaşayan kadınların yüzde 75'i yardım alırken bu oranın erkeklerde yüzde 26 olduğu gibi veriler kullanılmıştır. Yazıda ayrıca kadınların ve erkeklerin kendi beden imgelerini algılama biçimleri karşılaştırılarak kadınların kendilerini olduklarından daha kilolu görmeye yatkın oldukları, erkeklerin ise genellikle olduklarından daha zayıf ve fit olduklarına inandıkları belirtilmiştir. Kadınların depresyon konusunda yardım almaya erkeklerden daha yatkın oluşu ise Wellesley College Psikoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Linda Carli'nin “Kadınlar duygusal problemlerini anlatarak paylaşmayı tercih ederken, erkekler metin olup zayıflıklarını belli etmemek için sosyalleşmeyi seçiyor,” sözleri alıntılanarak açıklanmıştır. Diğer bir deyişle kadınlar erkeklere göre “daha hastalıklı” ve “daima daha şişman” olarak tanımlanmıştır. *Men's Health* dergisinin Kasım 2012 sayısında bulunan bu yazı ayrıca incelenen altı dergi içinde kadın ve erkek davranışlarını cinsellik ve duygusal ilişkiler dışındaki bir konuda karşılaştıran tek yazı olma özelliğini taşımaktadır. Bu bağlamda Schroeder (2007: 162) ve Sümer'in (2009: 66) çalışmalarıyla da benzer sonuçlar bulunmakla birlikte, çözümlemenin “Duygusal İlişkiler ve Cinsellik” başlığında da görüleceği üzere, kadın ve erkek bedensel güzelliğinin ön plana çıkarıldığı “birlikte spor yapma” vurgusu (ki burada da

duygusal ve cinsellik çağrışımlı “birlikte ritim bulma” ön plandadır), duygusal ilişkiler ve cinsellik dışında bir arada anılmamaktadır. Bu “bir arada olmama” hali ise “feminizmin metalaştırılması” (Schroeder, 2007: 225) niteliklerini gösteren ve bedene, cinselliğe indirgemeci bir dille verilmektedir.

İncelenen *Men's Health* dergilerinden Kasım 2012 sayısında sağlık konusuna eğilen başka bir makale ya da haber bulunmamaktayken, Eylül 2012 sayısında ikişer ve Ekim 2012 sayısında üçer sağlık haberine daha rastlanmaktadır.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan bir sonraki sağlık dosyası, “Gerçek Yalanlar” başlığını taşımaktadır ve kondom takmak, güneş kremi sürmek, mutfak temizlemek, bebek sahibi olmak, klozete oturmak, sırt ağrısı çekmek, yara temizlemek gibi konularda yapılan hatalı davranışları belirterek her birinin nasıl doğru ve sağlıklı şekilde yapılması gerektiği hakkında bilgiler vermektedir (74-77). Ekim 2012 sayısındaki bir sonraki sağlık dosyasının başlığı ise “Bütün Sağlık Endişelerinize Son Verin”dir (88-89). Bu makalede MensHealth.com.tr adresinde yapılan bir anketin sonuçları referans gösterilerek erkeklerin en çok korktukları hastalıklar sıralanmış, bu hastalıkların beş yıldız üzerinden gerçek risk dereceleri verilmiş ve erkekleri esas tehdit eden hastalıklarla dair bilgiler sunulmuştur. Ayrıca makalenin ikinci sayfasında bulunan gri bir kutunun içinde “Kafanızın İçindeki Kabus” ara başlığıyla en sık rastlanan baş ağrısı tipleri verilmiştir. Yine Ekim 2012 sayısında endişe edilmesi gereken gerçek sağlık risklerine, bu sağlık riskleri üzerine yapılan araştırmaların yetersiz kalabildiğine ve istatistiklerin güvenilmezliğine dair bir makale daha bulunmaktadır (114-120). Bu makalede ayrıca “Ölümünüz İşte Bu Yüzden Olacak” başlığıyla kalp hastalığı, boğulma, arı sokması, deprem gibi çeşitli ölüm sebeplerinin tahmini oranları tablo biçiminde sunulmuştur (119).

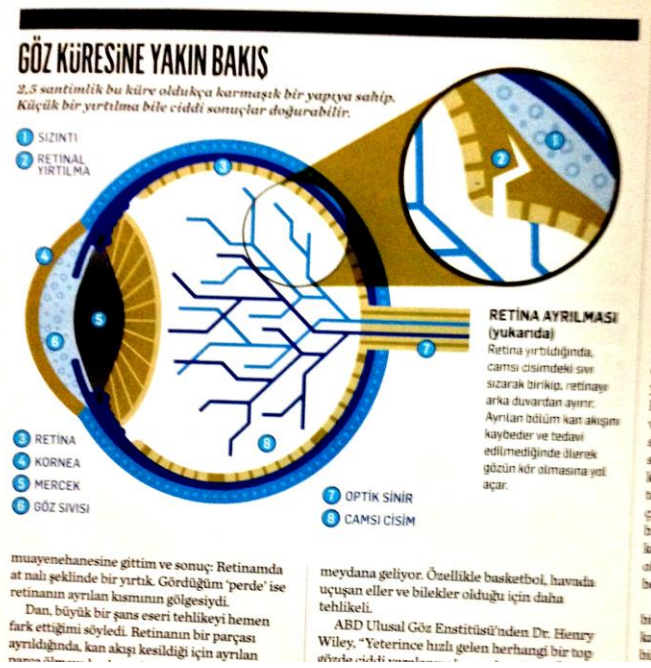
Men's Health dergilerinin Eylül 2012 ve Ekim 2012 sayılarında bulunan son sağlık makaleleri “Özel Rapor” dosyası içinde sunulmuştur. Eylül 2012 tarihli *Men's Health* dergisinin Özel Rapor dosyası “Aman Göze Gelmeyin” başlığını taşımakta ve retina ayrılmasıyla ilgili bilgiler vermektedir (90-93). Makalenin son sayfasında “Gözünüze Nazar Değmesin” ara başlığıyla lastik çarpması, ucuz gözlükler, çim biçme makinası, balık oltası ve paintball gibi göz küresini tehdit eden potansiyel

tehlike kaynakları, bu tehlike kaynaklarının göze ne gibi zararlar verebileceği ve gözü bu tehlikelerden korumak için neler yapılması gerektiği bir tablo içinde açıklanmıştır.

Ekim 2012 sayısının Özel Rapor dosyası “Hastanede Sizi Bekleyen Gizli Tehlike” başlığını taşımakta ve tıbbi gereçlerin temizliğinin hayati önem taşıdığından bahsederek okuyucuları ameliyat öncesi ve sonrasında dikkatli olmaları konusunda uyarmanın yanı sıra operasyon esnasında hastanede kapılan enfeksiyonlarla ilgili yaşanmış hikâyeler aktarmaktadır (100-103).

Resim 4.4a. “Hayat artık net değil mi?”, *Women's Health* Kasım 2012, sayfa 70.

Resim 4.4b. "Aman göze gelmeyin", *Men's Health* Eylül 2012, sayfa 92.

Men's Health ve *Women's Health* dergilerinde bulunan sağlık haberleri ve makaleleri karşılaştırıldığında, *Women's Health* dergilerinin genel olarak ruh sağlığı, bütünsel sağlık, meditasyon, biyoenerji gibi birebir bedensel olmaktan ziyade ruhsal ve zihinsel konulara ağırlık verirken, *Men's Health* dergilerinde kan grupları, gelişmesi muhtemel hastalıklar, hastanelerden kapılması muhtemel enfeksiyonlar gibi tamamen biyolojiyle alakalı sağlık haberlerine ağırlık verildiği görülecektir. Her ikisi de Ekim 2012 sayılarında bulunan "Doktorun Hata Yaparsa" (*Women's Health*) ve "Hastanede Sizi Bekleyen Gizli Tehlike" (*Men's Health*) makalelerinin ilk bakışta birbirinin karşılığı niteliğinde oldukları düşünülebilir, fakat daha detaylı bir inceleme yapıldığında görülecektir ki, *Women's Health*'in makalesinde kadınlar doktorların ilaç meraklısı olmak, önyargılı olmak, flörtçü olmak gibi davranışsal özelliklerine karşı uyarılırken, *Men's Health* dergisinin makalesinde erkekler doktorları ne kadar iyi olursa olsun karşılaşılabilecekleri enfeksiyon rahatsızlıklarına karşı uyarılmışlardır. Öte yandan *Men's Health*'in Eylül 2012 sayısında ve *Women's Health*'in Kasım 2012 sayısında bulunan göz sağlığı haberleri de hem içerik, hem de kullanılan dil açısından birbirlerinden farklıdır. *Women's Health*'in "Hayat Artık Net Değil Mi" makalesi sürekli ekranlara baktığımız teknoloji çağında gözleri korumanın önemiyle ilgiliyken, *Men's Health* dergisinin "Aman Göze Gelmeyin" makalesinde ise erkekler bir takım fiziksel aktivitelerle bağlantılı olarak karşılaşılabilecekleri retina yırtılması gibi ciddi bir göz

sorunuyla ilgili olarak uyarılmışlardır. Makale gerçek hasta hikayeleriyle, gözün anatomik yapısını açıklayan diyagramlarla desteklenmiş, gözde yaşanan sıkıntı ve düzeltmek için uygulanan prosedür tıbbi bir dille açıklanmıştır.

Özetle, dergiye ismini de veren sağlık söz konusu olduğunda kadınlar ağırlıklı ruhsal/psikolojik ele alınırken, erkekler doğrudan bedenle ve buna dair tüyolarla, bilgilerle, haberlerle ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte erkekler, biyolojik ve bedene dair hastalıklara dair bilgilendirilirken, kadınlar sürekli “kadınlık hali”nin psikolojik sorunlaştırmalarıyla birlikte anılmıştır.

4.3.2. Moda, bakım ve güzellik: “Buna mutlaka sahip olmalısın!”

Women's Health dergilerinin incelenen tüm sayılarında bakım ve güzellik konusuna ilk olarak “Pano!” bölümünün “Güzellik” sayfasında yer verildiği görülmüştür. *Men's Health* dergilerinin “Bülten” bölümlerinde ise moda ya da bakımla ilgili herhangi bir başlık bulunmamaktadır.

Women's Health dergisi Eylül 2012 sayısının “Pano!” bölümünde bulunan “Güzellik” sayfasında (36) öncelikle yasemin kokusunun beyindeki mutluluk hormonlarını tetiklediğine dair kısa bir haber verilmiş ve haberin son cümlesinde Bulgari Jasmin Noir isimli parfüm fiyatı da belirtilerek tavsiye edilmiştir. Hemen ardından New York Moda haftasında 3.250 şişe Essie oje kullanıldığı belirtilmiş ve bu sezon hangi oje renklerinin revaçta olacağından bahsedilmiştir. Bu sayfada ayrıca yaz sonu tatiline gidecek okuyucular ciltlerine bir kaç kez güneş koruyucusu uygulamaları gerektiği konusunda uyarılmış, şık ve hacimli bir atkuyruğu modelinin nasıl yapılacağı anlatılmış ve üst üste dizilmiş kırmızı oje şişelerinin yanına küçük harflerle “Bu sezon kırmızı oje kullanmalısın” yazılmıştır.

Ekim 2012 sayısının “Pano!-Güzellik” sayfasında (36) banyosunda üç veya daha fazla çeşit şampuan bulduran okurların yüzdesi verilmiş ve kekiğin akne tedavisinde etkili sonuçlar verdiğine dair bir haber paylaşılmıştır. Aynı sayfada bulunan diğer üç haber tüketim ürünlerinin reklamını da yapmaktadır. “Dudakların Parlasın” başlıklı haberin altında Chanel ve Shiseido marka rujların fiyatları verilmiş, artık çarpık dişleri kısa sürede ve şeffaf tellerle düzeltmenin mümkün

olduğuna dair bir haberin içinde Invisalign Express isimli bir ürünün tanıtımı yapılmış ve daha fazla bilgi için tıklanması gereken internet adresi verilmiş, Fransa'da Orta ağ döneminde melek otu bitkisinden elde edilen nemlendirici ve sıkılaştırıcı yağların kullanıldığından bahsedilerek içinde melek otu bulunan bir nemlendiricinin fiyatı verilerek bu ürünün denenebileceği söylenmiştir. Fakat Orta ağ'da kadınların vücut formlarına³⁰, estetiğine veya kadınların en geniş manada durumlarına dair ufak bir detaya değinilmemiştir.

Kasım 2012 sayısının ‘‘Pano!-Güzellik’’ sayfasında ise (26) ncelikle takma tırnaklarda bulunan akrilik boyaların zararlarından bahsedilmiştir. Sayfada bulunan diğer kısa haberlerde kadınların seksi ve romantik duyguları çağrıştıran bir ruju almayı tercih ettikleri vurgulandıktan sonra passion (tutku), temptress (baştan çıkarıcı), kiss kiss (pck öpücük) gibi isimleri bulunan çeşitli rujların fiyatları verilmiş, kırışıklıkları azaltan yeni bir amino asitin keşfedildiği haberi verildikten sonra Avon'un bir ürünü tavsiye edilmiş, cildinde iri kahverengi lekeler meydana gelen kadınların yüzdesi verildikten sonra yine bir ürün tavsiye edilmiş ve son olarak on yaşını dolduran sa şekillendirme cihazlarının değiştirilmesi gerektiği belirtilerek bir sa dzleştiriciyle bir saç kurutma makinesinin tanıtımı yapılmıştır.

Aynı sayfa içinde birden çok konuya değinen kısa haberlerden oluşmaları sebebiyle ‘‘Pano!’’ ve ‘‘Bülten’’ bölümleri dışarıda bırakıldığında, *Men’s Health* ve *Women’s Health* dergilerinde sa ve makyajı, beden bakımını ve moda ve stili odağa alan makalelerin dağılımı aşağıdaki çizelgede gösterildiği şekildedir:

Çizelge 4.2. İncelenen dergilerde, sa ve makyaj, beden bakımı, moda ve stil konularına vurgu yapan makalelerin dağılımı.

	Sa ve Makyaj	Beden Bakımı	Moda ve Stil
Women’s Health - Eylül 2012	2	2	3
Women’s Health - Ekim 2012	3	1	2
Women’s Health - Kasım 2012	2	2	4
Men’s Health - Eylül 2012	-	1	2
Men’s Health - Ekim 2012	-	-	-
Men’s Health - Kasım 2012	1	1	3

³⁰ Cildi sıkılaştırmanın önerildiği dönemin güzellik anlayışı için Peter Paul Rubens’in ‘‘Toilette de Venus’’ önemli bir göstergedir.

İncelenen *Women's Health* dergilerinin üçünde de “Stil” ve “Bakım ve Güzellik” bölümlerinden oluşan birer “Stil & Güzellik” dosyası bulunmaktadır.

Eylül 2012 sayısının “Stil & Güzellik” dosyası stil bölümüyle başlamakta ve sekiz sayfa boyunca sonbahar modasına uygun kıyafetler, ayakkabılar, çantalar ve takılar markaları ve fiyatlarıyla birlikte verilmektedir. Bu bölümde ayrıca “Ofis Şıklığı” başlığıyla çeşitli kombinler yapılmıştır (52).

Resim 4.5. “Serin ve güzel”, *Women's Health* Eylül 2012, sayfa 57.

Yine Eylül 2012 sayısının “Bakım ve Güzellik” bölümünde serinletme formülü kullanan kozmetik ürünlerinin tanıtımı yapılmıştır (56-57). “Serin ve Güzel” başlığını taşıyan makale “Soğuk bir karakter hiç de iyi bir şey değildir. Ama serinletici ürünlerle bakım yapılmış yüz, saç ve bacaklar harikadır!” sözcükleriyle açılmakta (56) ve aslında tüketim ürünlerinin reklamının yapılması amacını taşıyan bir bakım ve güzellik makalesinde bir yandan kadınlara “ideal kadın sıcakkanlı kadındır” mesajı da verilerek toplumsal cinsiyet apaçık bir şekilde kadına sunulmakta, duygulanımsal durumlar dahi karakter gözetmeksizin kadına atfedilerek metalaştırılmakta, tüketim boyutuna evrilmektedir. Dolayısıyla, post-fordist anlayışın en temel vurgularından biri olan yaşam tarzı ve tüketim olgusunu iç içe sokma pratiğinin (Tokman, 2009: 9) duygular düzeyinde dahi cinsiyetin

inşasında ekonomik bir tüketim unsuru gibi sunulduğunu görmekteyiz. Yanı sıra, makalenin ara başlıklarında bulunan “kurtul”, “yok et”, “önle” gibi emir kipindeki kelimelerle kızarıklık, örümcek ağları, istenmeyen tüyler gibi sorunların hemen şimdi, acilen ilgilenilmesi gereken çok büyük sorunlar olduğu ima edilmiş, hemen ardından bu sorundan hiç vakit kaybetmeden kurtulmak için kullanılması gereken ürünler tanıtılmıştır.

Women’s Health’in Ekim 2012 sayısının “Stil & Güzellik” dosyası iki makaleden oluşan “Bakım ve Güzellik” bölümüyle başlamaktadır. “Aydınlanma Devri” başlığını taşıyan makalede aydınlık bir cildin gençlik göstergesi olduğu, parlak saçlarla beyaz dişlerin bu resmi tamamladığı ve cilt tonu dengesizliğini ortadan kaldırmanın bir kadını beş yaş daha genç gösterdiği belirtildikten sonra cildi aydınlatmak, dişleri beyazlatmak ve saçları parlatmak için on yedi formül sunulmakta, kullanılabilir ürünlerin tanıtımları yapılmaktadır (45-48). “Bakım ve Güzellik” bölümünün bir sonraki makalesi “Optik Sihir” başlığını taşımakta ve gözleri iri göstermek, düşük göz kapaklarını kaldırmak, yakın gözlerin arasını açmak, kirpiklere hacim vermek için makyaj hileleri anlatıldıktan sonra sayfanın alt kısmında dört farklı göz kaleminin tanıtımı yapılmaktadır (52). Bu sayının “Stil” bölümünde ise vücut tipine göre seçilebilecek iç çamaşırlarının marka ve fiyat belirterek tanıtımları yapılmakta, “Kabul edelim; biz kadınlar iç çamaşırlarına çok önem veriyoruz (54)” cümlesiyle başlayan makalede “kıvrımlarını ortaya çıkaracak ve seni daha da seksi gösterecek bu parçalardan mutlaka edinmelisin”, “hiç durma!”, “bu parça ile onu bir kez daha kendine aşık edebilirsin” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Cinsellik ve aşk birbirine denk düşecek olgular gibi sunulmakta, tüketim malları kadın cinselliğiyle iç içe sokularak fetişleştirilmektedir. Öte yandan kadının belli kıyafetler edinerek arzu nesnesi olarak bedenini sunmasının yanı sıra, kadına aktif bir özne konumu üzerinden bedensel ve cinsel pasifizasyon rolü yüklenmektedir.

Women’s Health Kasım 2012 sayısının “Stil & Güzellik” dosyasının ilk makalesi “Lekelerle Yaşamak Zorunda Değilsin!” başlığını taşımaktadır (35-38). Ciltte oluşan kahverengi lekelerin tedavisiyle ilgili makalede bu lekelerin neden tedavi edilmesi gerektiğiyle ilgili olarak “... birtakım kozmetik problemlere sebep olabilir. Hatta bazı kadınların sosyal yaşamını da etkileyebilen psikolojik

problemlere yol açabilir. Sonuçta genç bir kızın yanaklarında birkaç çil sevimli durur ama yetişkin bir kadının yüzüne yayılmış iri lekeler hiç çekici olmaz, (36)” ifadelerine yer verilmekte, lekelerin “Türkiye'deki her 10 kadından sekizinin korkulu rüyası (38)” olduğu belirtilmekte ve lekelerle karşı kullanılacak çeşitli ürünlerin tanıtımları yapılmaktadır. Fakat “her 10 kadından sekizinin” kim olduğuna dair bilimsel bir referans bulunmadığı gibi, doğrudan tüketime dair görsel süslemeler ve önerilerle stereotipikleştirilmekte, toplumsal cinsiyet kadın bedeni üzerinden inşa edilmektedir.

Yine Kasım 2012 sayısının diğer iki “Bakım ve Güzellik” makalesi ise manikürün ömrünü uzatmak için kullanılması gereken ürünler (42) ve banyo keyfi yapmakla ilgilidir (44-45). Her iki makalede de, tıpkı diğer makalelerde olduğu gibi fiyatlarıyla birlikte kullanılacak ürünlerin tanıtımları yapılmıştır. Aynı sayının “Stil” bölümünde ise çeşitli markalardan deri ceket ve eldivenlerin tanıtımları yapılmış (48-49), “Sporda Şıklık” başlığıyla altı farklı spor kıyafeti kombini yapılmış (50-55) ve “Bootie Çağrısı” başlığıyla çeşitli markalardan kısa botların tanıtımları yapılmıştır (56-57). “Sporda Şıklık” bölümünde “Unutma ki ancak rahat kıyafetlerle güzel hissedersin, (54)” “tasarımı ile seni spor salonunda farklı kılacak, (54)” “göz alıcı (55)” gibi ifadelerle yer verilmiştir. “Bootie Çağrısı” bölümünde de ayakkabılar “vahşi”, “seksi”, “güvenilir”, “şık”, “gözler üzerinde” gibi ifadeler kullanarak tanıtılmış, ayakkabıların çekiciliğini artırmak üzere kadınların sahip olmak istediği varsayılan özellikler kıyafetlerin karakterizasyonu üzerinden tüketimle bağdaştırılmıştır.

Resim 4.6. “Onun saç rengini istiyorum!”, *Women's Health* Ekim 2012, sayfa 104-105.

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında “2012 Güzellik Ödülleri” isimli on iki sayfalık bir dosya bulunmaktadır. Bu dosyada *Women's Health*'in seçtiği en iyi makyaj, vücut, saç ve cilt ürünleri tanıtılmıştır (98-109). Ekim 2012 sayısında ise “Onun Saç Rengini İstiyorum!” başlıklı bir bölüm (104-107) ve “Özel Ayakkabı Dosyası” (124-129) bulunmaktadır. “Onun Saç Rengini İstiyorum!” bölümünde “istiyorum” kelimesi başlıktaki diğer kelimelerden daha büyük ve pembe renk kullanılarak yazılmış, böylece arzu eylemi vurgulanmıştır. Makale “Üç Tip Sarışın”, “Çılgın ve Havalı”, “Modern Kumrallar” ve “Seksi Kızıklar” bölümlerinden oluşmaktadır. Diğer üç bölümün her biri görselleriyle birlikte yarımşar sayfalık yer kaplarken, “Üç Tip Sarışın” bölümü tam iki sayfayı kaplamakta (104-105) ve “Burada hiç aptal sarışın yok!” cümlesiyle başlamaktadır. Mor, mavi, pembe gibi daha radikal saç renklerine ayrılan “Çılgın ve Havalı” bölümünde “Şimdi sarışınlar daha çok eğleniyor,” cümlesiyle sarışınlığa eğlenceli çağrışımlar da kazandırılmıştır (106). Kumrallar modernlikle özdeşleştirilip “kumral saçların ne kadar görkemli olabileceği”nden bahsedilirken (106), “kızıkların daima hayat dolu ve alabildiğine seksi göründükleri” vurgulanmıştır (107). Dolayısıyla bir kadının öncelikle eğlenceli mi, modern ve görkemli mi, yoksa seksi ve hayat dolu mu olmak istediğine karar vermesi ve saç rengini bunları göz önünde bulundurarak değiştirmesi gerektiği algısı yaratılmıştır. Bu bölümün son sayfasında “Bu lezzetli rengi hemen istiyoruz! (107)” ifadesine de yer verilerek saç rengi bir kez daha

arzuyla özdeşleştirilmiş ve bu ifadenin hemen yanında çeşitli renk koruyucuların tanıtımları yapılmıştır.

Women's Health Ekim 2012 sayısında bulunan “Özel Ayakkabı Dosyası”nda ise çeşitli botların, ayakkabıların, bootielerin, babetlerin ve çizmelerin tanıtımları yapılırken yine “iddialı”, “özgürlük”, “şık”, “tarz”, “göz alıcı”, “zarif”, “seksi”, “sade”, “sportif”, “eğlenceli”, “gösterişli”, “maskülen” gibi okuyucuların ya da potansiyel alıcıların ayakkabıyı kendi kişilik özellikleriyle özdeşleştirebileceği, ya da bu kişilik özelliklerine/ayakkabılara sahip olması gerektiğini düşündürecek sıfatlar kullanılmıştır (124-129).

Resim 4.7. “İlk adım”, *Women's Health* Ekim 2012, sayfa 126-127.

Women's Health'in Kasım 2012 sayısında “Bu Sezon Işıldıyoruz” başlığıyla dudaklar, gözler ve yanaklar için çeşitli makyaj malzemelerinin tanıtımları yapılmış, burada da yine “sofistike görünmek istiyorsan (114)”, “görmek (114)”, “gençlik ışıltısı (115)” gibi ifadelerle yer verilmiştir (112-115). Bu bölümün hemen ardından “Kolej ve 60'lara Dönüş...” başlığıyla sonbahar modası ve çeşitli markaların ürünleri tanıtılmıştır (116-125). “60'lara dönmeye kimin karar verdiği” sorusunun cevabı ise meçhuldür. Öte yandan gerek Stauth ve Turner'ın (2011: 456) dile

getirdiği farklı uzamları aynı uzamda birleştiren bir nostaljiyle postmodernitenin birlikteliğini ve benzer şekilde Zizek'in (2008: 146) postmodern bakışa dair önerdiği üçlü bakıştan nostalji ayağını burada görmekteyiz.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bakım konusuna sadece "Yakın Plan" bölümünün "Bakım" sayfasında değinilmiştir. "Kokunun Ayarını Yapın" başlığı altında parfüm sıkarken dikkat edilmesi gereken noktalar anlatılmış ve çeşitli ülkelerde erkeklerin ortalama kaç fıs parfüm sıktıklarına dair bir tablo verildikten sonra "sofistike", "günlük", "sportif", "canlandırıcı", "randevu" gibi ifadelerle sınıflandırılarak çeşitli parfüm markalarının reklamı yapılmıştır (60). Ekim 2012 sayısında herhangi bir bakım haberi bulunmamaktadır. Kasım 2012 sayısında ise "Bakımlı Erkeğin 6 Sorunu" başlıklı makale "Yakın Plan" bölümünün "Fitness" sayfasında yer almaktadır. Burada kepek, göz altı torbaları, sarı dişler, saç dökülmesi, sırttaki sivilceler, istenmeyen tüyler ve diğer tüyler gibi konularda yapılan en yaygın bakım hatalarından bahsedilmiş ve doğru bakım tekniklerinin neler olduğu anlatılmıştır (48). *Women's Health* dergilerinin ve *Men's Health* dergisinin Eylül 2012 sayısının bakım ve güzellik sayfalarından farklı olarak burada herhangi bir ürünün tanıtımı yapılmamıştır.

Men's Health dergilerinde moda haberlerine Eylül 2012 ve Kasım 2012 sayılarının sonunda bulunan "Guide to Style" bölümlerinde yer verildiği görülmüştür. Eylül 2012 sayısının "Guide to Style" bölümünde önce altı sayfa boyunca advertorial reklamlara yer verilmiş (128-133), ardından "Güz Darbesi" (135-143) ve "Sonbahar şıklığı" (144-147) başlıkları altında sonbahar modası tanıtılmıştır. Kasım 2012 sayısının "Guide to Style" bölümünde ise moda haberleri "Sonbaharın Tarzı (118)", "Derinin Klasiği (119)" ve "Stilini Yarat" (120-137) başlıklarıyla verilmiştir. *Women's Health* dergilerinin moda bölümlerinden farklı olarak *Men's Health* dergisinin moda bölümlerinde kullanılan giysi görselleriyle ilgili herhangi bir yorum yapılmamış ve sadece markalarıyla fiyatları belirtilmiştir.

Women's Health ve *Men's Health* dergilerinin Bakım ve Güzellik haberleri karşılaştırıldığında, kadın dergilerindeki niceliksel fazlalığın yanı sıra *Women's Health* dergisindeki bakım ve güzellik haberlerinin her zaman tüketim ürünlerinin tanıtımlarıyla beraber verildiği görülmüştür. Dolayısıyla *Women's Health*

dergilerinde kullanılan dille güzel ve bakımlı olmanın mutlaka karşılanması gereken bir ihtiyaç olduğu vurgulanırken bir yandan da bu ihtiyacın karşılanması için nereye başvurulması gerektiği gösterilerek güzellik arzusu ve tüketim eylemi iç içe geçirilmiştir. Başka bir deyişle, kadın ve tüketim doğrudan özdeşleştirilirken, erkek dergilerinde “sorunun çözümü”, belirli markaların öne çıkarılması yoluyla tüketimle ilişkilendirme minimum düzeydedir. Kadın bedeni ise, salt beden olmaktan ziyade, toplumsal cinsiyet performanşının bir aracı olarak ele alınmaktadır.

4.3.3. Spor: Somutlaşan erkek bedeni ve maratoncu kadın

Women's Health dergisinin incelenen sayılarının hepsinde sporla ilgili haber ve makalelere üç ayrı bölümde yer verilmiştir. Bu bölümlerden birincisi “Pano!” bölümünün “Fitness” sayfası, ikincisi tüm dergilerde bulunan “Formda ve Sıkı Vücut” dosyasıdır. Bu iki bölümden ayrı olarak her üç sayıda bir de herhangi bir dosyadan bağımsız spor makalesi yer almaktadır.

Men's Health dergilerinin incelenen sayılarında spor ve egzersizle ilgili haberlerin öncelikle “Bülten” bölümünün “Kas” ve “Kardiyo” bölümlerinde yer aldıkları görülmüştür. Bu haberleri “Yakın Plan” bölümünün “Kardiyo”, “Fitness” ve “15 Dakikalık Antrenman” sayfaları takip etmiştir. İncelenen sayıların tümünde bir ya da iki “Kas” dosyası, birer tane de “Fitness” ya da “Performans” dosyası bulunmaktadır. İncelenen sayıların tümünde bu dosyaların yanı sıra herhangi bir sabit dosyadan bağımsız spor makalelerinin de bulunduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca incelenen *Men's Health* dergilerinin hepsinde bulunan “Her Alanda Uzman” bölümlerinde de kısa egzersiz tüyoları verilmektedir.

Çeşitli konularda kısa haberlerden oluşan “Pano!” ve “Bülten” sayfaları dışarıda bırakıldığında, *Men's Health* ve *Women's Health* dergilerinin incelenen sayılarında sporun sağlıkla, zayıflamak ya da yağ yakmakla ve irileşmek ya da kas yapmakla ilişkisini odağa alan makalelerinin dağılımı aşağıdaki çizelgede verildiği gibidir:

Çizelge 4.3. İncelenen dergilerde sporun sağlıkla, zayıflamak/yağ yakmakla, irileşmek/kas yapmakla ilişkisini odağa alan makalelerin dağılımı.

	Sağlık	Zayıflamak / Yağ Yakmak	İrileşmek / Kas Yapmak
Women's Health - Eylül 2012	1	2	-
Women's Health - Ekim 2012	-	3	2
Women's Health - Kasım 2012	3	1	1
Men's Health - Eylül 2012	1	1	2
Men's Health - Ekim 2012	1	-	8
Men's Health - Kasım 2012	1	-	3

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Pano!-Fitness” sayfasında egzersiz yaparken vücutta ortaya çıkan ve bedenın glikoza verdiği tepkiyi iyileştirerek diyabet ve obezite tedavileri için umut ışığı olan yeni bir hormonun keşfedildiğine ve artık doktorların hastalarını eczaneye değil spor salonuna yolladıklarına dair haberler, spor yapmadan önce ısınmanın önemine dair bir yazı ve ortalama bir insanın gün içinde kaslarının pasif olma yüzdesi verilmiştir (40). Ekim 2012 sayısının “Pano!-Fitness” sayfasında geri sayım egzersizi tanıtılmış, egzersizin astıma iyi geldiğine dair bir haber verilmiş, fit kadınların daha az fit olan kadınlardan daha iyi duyduğunu ortaya çıkararak bir araştırmanın sonucuna değinilmiş, zorlu egzersizlerden önce su teresi tüketilmesi tavsiye edilmiş ve kadınların her gün ortalama kaç dakika egzersiz yaptığına dair bir yüzde verilmiştir (40). Kasım 2012 sayısının “Pano!-Fitness” sayfasında ise açık havada yapılacak egzersizler önerilmiş, suda antrenman yapmanın hızı artırdığına değinilmiş, hafif ağırlıklar kaldırmanın daha ağır olanları kaldırmak kadar etkili olduğunu ortaya koyan bir araştırmadan bahsedilmiş ve bir spor dalındaki bilişsel yeteneğin tam anlamıyla gelişmesi için haftada minimum dört saat pratik yapılması gerektiği belirtilmiştir (30).

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Formda ve Sıkı Vücut” dosyası “Jean'le Sıkı Görün” isimli bir makaleyle başlamaktadır (65-67). Bu makalede önce eski kot pantolonlara sığmamanın yarattığı üzüntüden bahsedilmiş ve hızla forma girmek için çeşitli egzersiz hareketleri tarif edilmiştir. Bu makalede

ayrıca zayıflamaya yardımcı olacak yedi günlük bir diyet menüsü de bulunmaktadır. Ardından gelen makale “Yollara Düş!” başlığını taşımaktadır ve açık havada yapılacak egzersizlerin ruha olumlu etkilerine değinilmiştir (68-70). Bu makalenin son sayfasında açık havada egzersiz yaparken giyilmek üzere kıyafetler ve aksesuarlar markaları ve fiyatlarıyla birlikte tanıtılmıştır (70). Bu makaleyi her üç dergide de bulunan “15 Dakika Egzersizi” bölümü takip etmektedir (72). “Hayattan daha çok keyif almanı önleyen karın bölgeneye yerleşmiş yağları, basit bir kalori hesabıyla alt edebilirsin,” cümlesiyle başlayarak vücudun belli bir bölgesine yerleşmiş yağların mutsuzluk kaynağı olduğunu vurgulayan bu bölümde daha fazla kalori yakılmasını sağlayacak dört enerjik hareket tarif edilmiştir.

Women’s Health dergisinin Ekim 2012 sayısında bulunan “Formda ve Sıkı Vücut” dosyası “Fit Bir Beden İçin Yuvarla!” isimli makaleyle başlamaktadır. Bu makalede köpük ruloyla yapılabilecek egzersizler tarif edilmiş, zayıflamaktan ziyade esnekleşme, bedeni rahatlatma, kas yapma ve güçlenmeye vurgu yapılmıştır (59-62). Makalenin son sayfasında bu egzersizler için kullanılabilecek köpük ruloların markaları ve fiyatlarıyla birlikte tanıtımı yapılmış ve sporla ilgili okuyuculardan gelen soruların cevaplandığı “Uzman Görüşü” bölümüne yer verilmiştir (62). Ardından gelen “Her Yerde Egzersiz Yapabilirsiniz!” başlıklı makalede seyahatlerde yapılabilecek altı hareket ve dört egzersiz planı verilmiştir (64-66). Makalenin ilk paragrafında iş seyahatlerindeyken spor yapmanın zorluğundan bahsedilmiş ve kadınların bu konuda yaşadıkları sıkıntılar “Öncelikle bavulunun içinde o kocaman koşu ayakkabılarına kesinlikle yer yok gibidir ve birkaç çift topuklu ayakkabıyı *mutlaka* yanına almak zorundasındır,” gibi genelleyici bir cümleyle toplumsal cinsiyet rolü yapılandırılmıştır. “15 Dakika Egzersizi” bölümünde ise karın kaslarını şekillendirmek için sağlık topu kullanarak yapılabilecek hareketler tarif edilmiştir (68).

Resim 4.8. “Her yerde egzersiz yapabilirsin!”, *Women's Health* Ekim 2012, sayfa 64.

Women's Health dergisi Kasım 2012 sayısında bulunan “Formda ve Sıkı Vücut” dosyasının ilk makalesi ise “Spor Salonlarının Küçük Kirli Sırları” başlığını taşımaktadır. Bu makalede spor salonlarıyla ilgili olarak “seni kapmak için savaşırlar”, “mikrop yuvası yerlerdir”, “tecrübesiz eğitmenler işe alabilirler”, “üyelikliğini iptal ettikten sonra senden para çekmeye devam edebilirler” gibi tüyolar ve dikkat edilmesi gereken riskler maddeler halinde verilmiştir (59-61). Makalenin son sayfasında sporla ilgili olarak okuyuculardan gelen soruların cevaplandığı “Uzman Görüşü” bölümü bulunmaktadır. Dosyanın bir sonraki makalesi olan “Ağırlık Kaldırma Korkunu Yen”, “Hem daha uzun ve sağlıklı bir hayatın, hem de daha ince ve seksi bir vücudun sırrı, ağırlık çalışmaktan geçiyor” cümlesiyle başlamakta ve ağırlık kaldırmanın sağlıklı yaşam üzerindeki olumlu etkisinin yanı sıra seksi bir bedene kavuşma vurgusu da yapılmaktadır. Makalenin devamında ise ağırlık çalışmanın beden ve sağlık üzerindeki olumlu etkileri maddeler halinde sıralanmaktadır (62-63). “Tam Vaktinde” başlığını taşıyan bir sonraki bölümde

değişik saatlerinde bedende yaşanan değişimler ve yapılması uygun olan egzersizler açıklanmıştır (64-65). Dosyanın sonunda bulunan “15 Dakika Egzersizi” bölümünde canlandırıcı yoga hareketleri tarif edilmiştir (66).

Women’s Health Ekim 2012 sayısının bir sonraki spor makalesi “Profesyonel Sporcular İçin Yoga” başlığını taşımakta ve profesyonel sporcuların bedenlerini daha iyi tanımak ve esneklik kazanmak için yoga yapmalarını önererek aktif insanlar için tasarlanmış bazı yoga hareketlerini tarif etmektedir (111-113). Ekim 2012 sayısındaki son spor makalesi “Koşucu Vücudu Hayal Değil”, “Yarı maraton için antrenman yapmak, seni kalori yakan, yağsız kas kitlesine sahip, güçlü ve seksi, sağlam bir makineye dönüştürür,” cümlesiyle başlamaktadır. Bu makalede 2000 yılından bu yana 20 kilometrelik yarı maratonu bitirenlerin sayısının üçe katlandığından ve bunların yüzde 59'unu kadınların oluşturduğundan bahsedilmiştir. Kadın yarı maraton koşucularının sayısında görülen artış, “Nedeni belli. Bir yarı maraton için hazırlanmak, hayal ettiğin vücuda kavuşmanı sağlıyor (110)” sözleriyle açıklanarak yarı maraton koşmak gibi zorlu bir profesyonel spor branşı seksi görünümle bağdaştırılmıştır. Makalenin devamında ise 10 haftalık bir yarı maraton hazırlığı programı verilmiştir (108-113). Kasım 2012 sayısının son spor makalesi ise “Jeanle Harika Hisset” başlığını taşımaktadır. “Jeanlerin ne hikmetse seni çok seksi hissettirmek gibi bir kabiliyeti vardır. Çünkü aslında orada olmaması gereken fazlalıkları sıkıştırıp gizlemeyi çok güzel becerir. Bu fazlalıklar dışarıdan bakanlar tarafından fark edilmese de seni içten içe çok rahatsız eder (106)” cümleleriyle başlayan makalede “İnce ve Seksi Bir Beden”, “Yağsız ve İnce Bel Çevresi”, “Kalkık ve Sıkı Bir Popo” ara başlıklarıyla çeşitli egzersizler tarif edilmiştir (106-111).

Resim 4.9a. “Jeanle harika hisset”, *Women's Health* Kasım 2012, sayfa 106-107.

Resim 4.9b. “Jeanle harika hisset”, *Women's Health* Kasım 2012, sayfa 109.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan "Bülten-Kas" bölümünde antrenman yaparken sıkı giysiler giymenin kuvveti artırdığına dair bir haber verilmiş, strongmen yarışmasını tamamlayan bir sporcunun vücudundaki testosteronun yükselme oranı belirtilmiş, bacak ve kalça esnetme programlarının hareket kabiliyetini artırdığına ve direnç egzersizlerinin iştahı kesebileceğine dair haberler sunulmuş ve egzersiz yapmanın kalbi daha sağlıklı kıldığına dair bir araştırmanın sonuçlarından "radarımıza takılanlar" başlığı altında kısaca bahsedilmiştir (38). Ekim 2012 sayısının "Bülten-Kas" bölümünde köpük makarnaların hareket aralığını geliştirmeye yardımcı olduğuna değinilmiş, gözleri bağlı haldeyken bacak pres yapan kişilerin güçlerindeki düşüş yüzdesi verilmiş, alt vücut geliştirmek için yapılan egzersizlerden önce kardiyo yapmanın performansı kısıtlayabileceğine dair bir araştırma sonucundan bahsedilmiş, stresin kas iyileşmesini engellediğine dair bir haber verilmiş ve spor esnasında yapılacak hareket üzerine fazla düşünmenin performansına zarar verdiğine dair bir araştırma sonucu yine "radarımıza takılanlar" başlığı altında sunulmuştur (32). Kasım 2012 sayısının "Bülten-Kas" bölümünde ise fitness konusunda tavsiye almak için internetteki forumların çok güvenilir olmadığına dair bir haber paylaşılmış, altı hafta boyunca kettlebell antrenmanı yapan erkeklerin artan patlayıcı güç yüzdesi verilmiş, kaslar ağrıyorken yapılan antrenmanların sakatlanma riskini artırmadığına dair bir araştırma sonucu sunulmuş, box squat yapmanın kişiyi en doğru squat pozisyonuna hazırladığı belirtilmiş ve ıspanak yemenin kas gelişimini artırdığına dair bir haber "radarımıza takılanlar" başlığı altında paylaşılmıştır (32).

Men's Health Eylül 2012 sayısının "Bülten-Kardiyo" bölümünde topla gerçekleştirilen aktivitelerin stresi ortadan kaldırdığına dair bir haber verilmiş, egoların okşanmasının performansı artırdığına ve egzersiz sonrasında kaslara ısı uygulamanın daha çabuk iyileşme sağladığına dair araştırma sonuçları paylaşılmış, kan veren kişilerin vücut sıcaklıklarının kan vermeyenlere göre daha fazla olduğuna dair bir araştırma sonucu "radarımıza takılanlar" başlığı altında verilmiş ve "Güç Sizde Artık" başlığıyla kardiyo egzersizleri öncesinde kullanılabilecek takviyeler ve nasıl kullanılmaları gerektiği tablo halinde sunulmuştur (42). Ekim 2012 sayısının "Bülten-Kardiyo" bölümünde koşunun başında dinlenen tempolu bir müziğin hızı artırdığına, sporda dengenin etkisinin hız ve güçten daha önemli olduğuna ve sporcuyu içeceklerinin astım riskini

artırdığına dair araştırma sonuçları paylaşılmış, düz bir yolda yapılan yürüyüşe eşdeğer olan koşu bandı eğim oranı verilmiş, “radarımıza takılanlar” bölümünde potasyum ihtiyacını karşılamak için muz tüketilebileceğine dair bir haber “Güç Peşinde” başlığıyla verilmiştir (36). Kasım 2012 sayısının “Bülten-Kardiyo” bölümünde ise kısa ama yoğun antrenmanlar için ideal zamanın akşamüstü olduğuna dair bulgular “Güç Saati” başlığıyla paylaşılmış, koşu bandı üzerinde açık havadan daha yavaş hareket edildiğine dair bir araştırmanın sonuçları verilmiş, iki dakika boyunca interval çalışma yapan erkeklerin en yüksek nabız hızı belirtilmiş, vücudu geliştirmek için antrenmanlardan sonra tüketilmesi gereken besinler, içerdikleri aminoasitlerin oranları ve vücutta en üst seviyeye ulaşmaları için gereken süre tablo şeklinde verilmiş ve “radarımıza takılanlar” bölümünde ekinezya tüketen kişilerin koşarken performanslarının arttığına dair bir haber “Ekinezya: Süper Güç” başlığıyla sunulmuştur (28).

Men’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Yakın Plan-Kardiyo” bölümünde kısa sürede daha çok yağ yakmak için antrenman programında değişiklik yapılması gerektiği belirtilmiş ve çeşitli antrenman programları önerilmiştir (54). Sayfanın altında ise kırmızı bir kutunun içinde “Kalp Atışına Dikkat Edin” başlığıyla yağ yakmak için ideal kalp atış hızı verilmiş ve kalp atış hızını belirlemek için yapılması gerekenler tarif edilmiştir. Yine Eylül 2012 sayısının “Yakın Plan-15 Dakikalık Antrenman” bölümünde kasları harekete geçirmek için farklı dambıl tutuş biçimleri kullanmak gerektiğinden bahsedilmiş ve ilgili egzersizler tarif edilmiştir (62).

Men’s Health dergisinin Ekim 2012 sayısında bulunan “Yakın Plan” bölümünde spora iki “Fitness” ve bir “15 Dakikalık Antrenman” olmak üzere üç sayfa ayrılmıştır. İlk “Fitness” bölümünde Deadlift egzersizi tanıtılmış, egzersizler tarif edilmiş ve bu egzersizlerin “tepeden tırnağa kas yaptırdığı” vurgulanmıştır (44). Aynı sayfada yağ yakmak üzere tüketilebilecek bir takviye ürünü tavsiye edilmiştir. “15 Dakikalık Antrenman” bölümünde “Kaslı Vücuda Giden Kısa Yol” başlığı altında dambılla yapılabilecek egzersizler tarif edilmiş ve bu 15 dakikalık antrenmanla yağ yakarak “dikkatlerin üzerinize çekileceği” vurgulanmıştır (48). Bir sonraki “Fitness” bölümünde ise “Rahatla ve Kas Yap” başlığıyla en iyi sonuçlara ulaşmak için dinlenmenin gerekliliği vurgulanmış, antrenman öncesi, antrenman

sonrası ve uyku öncesi ne tür takviyeler almak gerektiği “Yakıt Deponuz” ara başlığı altında anlatılarak doğrudan tavsiye edilmese de Hard Line isimli bir ürünün fotoğrafı kullanılmıştır (56).

Men’s Health dergisinin Kasım 2012 sayısının “Yakın Plan” bölümü de iki “Fitness” ve bir “15 Dakikalık Antrenman” sayfasından oluşmaktadır. İlk “Fitness” bölümünde “Performansını Ateşle” başlığıyla performansı artırmak ve daha fazla kas gücüne ulaşmak için olumlu düşünmek, zihni boşaltmak ve müziğin ritmine kapılmak gibi zihni gevşetecek öneriler sunulmuştur (46). Aynı sayfada “Doğru Adımlar” ara başlığıyla çeşitli markalardan spor ayakkabıların tanıtımı yapılmıştır. Bu sayının ikinci “Fitness” sayfasında bu çalışmanın “Bakım ve Güzellik” bölümünde değinilen “Bakımlı Erkeğin Altı Sorunu” isimli makale yer almaktadır (48). “15 Dakikalık Antrenman” bölümünde ise “Kış Boyunca Formda Kalın” başlığıyla metabolizmayı yenileyen dört egzersiz hareketi tarif edilmiştir (54).

Men’s Health Eylül 2012 sayısının “Her Alanda Uzman Ol” dosyasında bulunan kısa spor yazılarında bowlingle ilgili tüyolar verilmiş (68) ve bench pres kazalarından korunmak için nelere dikkat edilmesi gerektiği maddeler halinde anlatılmıştır (70). Ekim 2012 sayısının “Her Alanda Uzman Ol” dosyasında kum torbasiyle etkili bir biçimde çalışmanın yolları anlatılmıştır (60). Kasım 2012 sayısının “Her Alanda Uzman Ol” dosyasında ise kaya tırmanışıyla ilgili kısa bilgiler verilmiştir (61).

Yine *Men’s Health* dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Kas” dosyasında “Kas Makineniz Görevde” başlığı altında DeltaFit isimli bir egzersiz programı tanıtılmış ve örnek bir antrenman programı için talimatlar verilmiştir (80-85). Makale içerisinde bu fitness programını yaratan BJ Gaddour’un “Her bir antrenmanı, hayat denen yaşam kavgasını kazanmak için verilmesi gereken yağ yakıcı savaşlar olarak düşünüyorum. Eğer bu egzersizleri yapabiliyorsanız hayatta her şey size kolay gelir” sözleri alıntılanmış ve makalenin yazarı bu alıntının ardından “kısacası bu program sadece vücudunuzu değil hayata karşı olan bakışınızı da değiştirebiliyor,” çıkarımında bulunmuştur (81). Dolayısıyla erkeğin bir savaş olarak ele alınan yaşam içerisindeki varlığı bedensel gücüyle eşdeğer tutulmuş, bu savaşta galip gelen taraf olmak için bedeni güçlendirmenin gerekliliği

vurgulanmıştır. Öte yandan bu savaş kasla kurulan bağlantı dolayısıyla modern yahut çağdaş bir savaş(ım) nitelemesi değil, doğrudan fiziksel güce dayanan bir savaş olarak sunulmuştur. Makale içinde ayrıca performans sporları için bir ayakkabı tanıtımı yapılmıştır (81).

Men's Health Eylül 2012 sayısının "Ömür Boyu Ağrısız" başlığını taşıyan bir sonraki spor makalesi olası spor sakatlanmalarına nasıl yaklaşıması gerektiği konusunda bilgiler içermektedir (102-107). "Sloganınız şu: Gerçek ilaç egzersizdir. Mutlu ve sağlıklı hissetmenin etkili yolu da bu, (106)" cümleleriyle egzersizin sağlıklı ve mutlu bir yaşam sürmek üzerindeki etkisi vurgulanmıştır.

Resim 4.10. "Kendinize özel antrenman programını geliştirin", *Men's Health* Ekim 2012, sayfa 99.

Men's Health dergisinin Ekim 2012 sayısındaki "Fitness" dosyası "Güçlü Adamın Kas Programı" başlığını taşımakta ve maksimum kas için yapılması gereken yorucu bir antrenman programı tarif edilmektedir (76-78). Ekim 2012

sayısının ilk “Kas” dosyası ise “Kaldırma Kuvveti” başlığını taşımakta maksimum seviyede çalışarak bench preste maksimum ağırlığı basmayı öğrenmenin yolu anlatılmaktadır (84-87). Hem “Güçlü Adamın Kas Programı” hem de “Kaldırma Kuvveti” makaleleri yazarın kendi antrenman deneyimini anlatmasıyla başlamakta ve egzersiz teknikleriyle devam etmektedir. Bu sayının ikinci Kas dosyası “Kendinize Özel Antrenman Programını Geliştirin” ise ne zaman, ne kadar ve ne yoğunlukta çalışılacağını bilmek için vücudu dinlemenin önemini vurgulamakta ve gereğinden fazla çalışarak boş yere yorulmamaları için okuyuculara dört adımlık bir plan önerilmektedir (97-99). Ekim 2012 sayısının bir sonraki spor makalesi “Steroidler Hakkında Bütün Gerçekler” başlığını taşımaktadır. Bu makalede steroidin fiziksel ve psikolojik etkilerine değinilirken, “mükemmel vücuda ulaşmak isteyen insanların olmazsa olmaz takviyeler (106)” olarak gördükleri steroidlerin kullanımının salgın boyutuna ulaştığı vurgulanmakta ve okuyucular uyarılmaktadır (104-109).

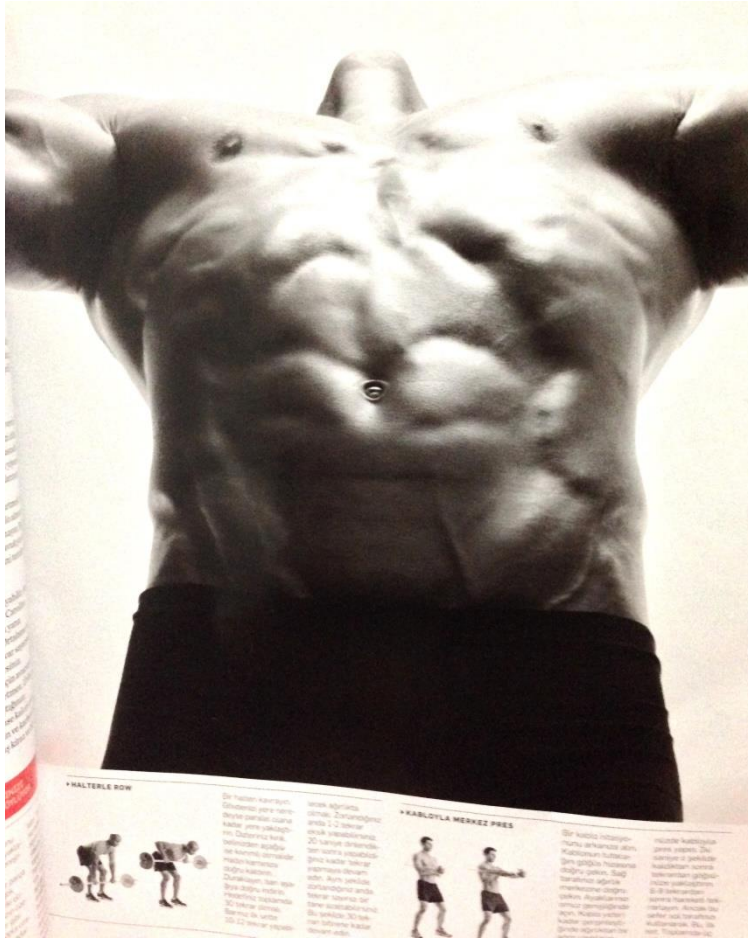

Resim 4.11a. “Kollarınızı 3 santimetre kalınlaştırın”, *Men's Health* Kasım 2012, sayfa 75.

Men's Health Kasım 2012 sayısının ilk Kas dosyası "Ninja Antrenör" başlığını taşımaktadır. Bu makalede ulaşmak çok zor olduğu için "ninja antrenör" olarak anılan Frank Matrisciano'nun antrenman programı tanıtılmakta ve Ekim 2012 sayısında olduğu gibi makalenin yazarı kendi antrenman hikayesini anlatmaktadır (66-67). Makalede ayrıca "Kendi programınızı oluşturun" başlığıyla okuyucuların kendi egzersizlerini Matrisciano'nun programıyla birleştirebilmeleri için çeşitli öneriler sunulmaktadır (67). Performans dosyasında ise "Limitleri Zorlayanlar" başlığıyla Ironman Dünya Şampiyonası'na katılmaya hazırlanan iki sporcu tanıtılmış ve Ironman Hazırlık Antrenmanı tarif edilmiştir (70-71). Sayının ikinci Kas dosyasında "Kollarınızı 3 Santimetre Kalınlaştırın" başlığı altında antrenman programını uzatmadan kol kaslarını artıracak iki antrenman tarif edilmiştir (75-77). Hemen ardından gelen Spor Dosyası'nın "Uykusuz Geceler Geri Döndü" adını taşıyan makalesi yaklaşan NBA sezonu ile ilgili bilgiler içermektedir (78-81). Kasım 2012 sayısının sporla ilgili bir sonraki makalesi "Ölümlerle Burun Buruna" başlığını taşımaktadır. Çamur yarışlarıyla ilgili olan bu makalede yarış esnasında hayatını kaybeden Tony Weathers'ın bu yarışlara hazırlanma süreci ve ölümü anlatılmakta, çamur yarışlarının içerdiği hayati tehlikeler sorgulanmaktadır (88-95). Kasım 2012 sayısının sporla ilgili son makalesi ise "6 Adımda 6 Baklava" başlığını taşımakta ve karın kaslarına kavuşmak için daha fazla uyumak, bol protein tüketmek gibi stratejilerin yanı sıra çeşitli egzersizler verilmiştir (106-109). Makale "Dünyadaki tüm erkeklerin spora başlama nedeni aynıdır: Baklavalara sahip olmak." cümlesiyle başlamaktadır (108).

Men's Health ve *Women's Health* dergilerinin incelenen sayılarındaki spor haberleri ve makaleleri karşılaştırıldığında öncelikle spor yaparak ulaşılması hedeflenen seksi ya da mükemmel vücut vurgusunun her iki dergide de bulunduğu görülmektedir. Kadınlar spor yaparak incelmeye, küçülmeye ve bedensel olarak daha az yer kaplamaya teşvik edilirken, erkekler kas yapmaya, kalınlaşmaya ve bedensel güçlerini artırarak daha fazla yer kaplamaya teşvik edilmektedirler. Her iki dergide de sporun sağlık üzerindeki olumlu etkilerine değinilmekle beraber, ideal bedene ulaşma üzerindeki vurgu daha belirgindir. Erkek feodal dönemlerin vücut ve kas yapısıyla ilişkilendirilmekte ve sporun daimi hedefinin kas yapmak, irileşmek, güçlenmek olduğu ve bu sayede hayata karşı bakışlarının dahi değişeceği, ancak bu sayede hayat savaşından galip çıkacakları

vurgulanmaktadır. Kullanılan görseller de bunu yansıtacak şekilde, iri adamların alt açıdan ve genelde suratı atlayarak doğrudan vücudun fotoğraflanmasıyla sunulmuştur. Kadınların bedeni ise erkeğin tam aksine hep daha küçük ve zayıf olmakla ilişkilendirildiği gibi bunun için gerekirse maraton koşucularıyla aynı süreçleri yaşaması dahi önerilmektedir. Kadınların böyle bir bedene sahip olmaları ise “mutluluk” ve “ruhsal hafifleme”yle bağdaştırılmıştır.

Resim 4.11b. “6 adımda 6 baklava”, *Men’s Health* Kasım 2012, sayfa 109.

Erkeğin bedeninin bu “modern dışı” formlarla özdeşleştirilmesi aslında metalaşmanın hem kadın hem de erkek bedeni açısından işlediğinin ötesinde, Freud’un fetişizm ve inkâr kavramsallaştırmalarıyla ilişkili olarak, kendi bedeni üzerindeki baskın bakışı arttırdığı, patriarkal yapıyı devam ettirdiği görülmektedir (Schroeder, 2007: 186). Öte yandan modernitedeki erkek bedeninin postmoderniteyle birlikte modern öncesi bir biçim kazandığı, kazanması gerektiği dergilerde gözlemlenmiştir. Bununla ilişkili olan bir diğer konu ise popüler bir

örüntülenme içinde verilse de feminist vurguların yalnızca kadın dergilerinde kendini göstermesi; erkek dergilerinde ise popüler dahi olsa kadına dair böyle bir profilin, stereotipin varlığına atıfta bulunulmamasıdır.

4.3.4. Zayıflama ve beslenme: “Mağara adamı” “daima şişman kadın”a karşı

Women's Health dergilerinin incelenen sayılarında zayıflama ve beslenme ile ilgili haber ve makalelerin “Pano!” bölümünün “Zayıflama” ve “Beslenme” sayfalarında, “Yemek Vakti” ve “Zayıflama Stratejileri” dosyalarında ortak olarak buldukları gözlemlenmiştir. İncelenen *Women's Health* dergilerinin üçünde de “Zayıflama Stratejileri” dosyasında “Dümdüz Karın Günü” bölümü ve fazla kilolarından kurtulmuş olan sıradan insanların hikâyelerinin yer aldığı bir bölüm bulunmaktadır. “Dümdüz Karın Günü” bölümlerinde kahvaltı, öğle yemeği, ara öğünler ve akşam yemeğinden oluşan bir günlük menüler verilmektedir. “Dümdüz Karın Günü” ve gerçek zayıflama hikâyelerinin anlatıldığı bölümlerde çeşitli light ürünlerin tanıtımları da yapılmaktadır. Bu dosyaların dışında Ekim 2012 sayısında dosyalardan bağımsız bir beslenme makalesi daha bulunmaktadır.

Men's Health dergisinin incelenen sayılarında zayıflama ve beslenmeyle ilgili haber ve makalelerin “Bülten” bölümlerinin “Beslenme” ve “Zayıflama” sayfalarında, ayrıca “Yakın Plan” bölümünün her sayıda değişmekle birlikte “Zayıflama”, “Beslenme” ya da “Yemek Dersleri” bölümlerinde ortak olarak bulunduğu gözlemlenmiştir. Bunların dışında her sayıda uzunluğu ve diyet ya da sağlıklı yaşam üzerindeki vurgusu değişmekle birlikte çeşitli zayıflama ve beslenme dosyaları da bulunmaktadır.

Kısa haberlerden oluşan “Pano!” ve “Bülten” bölümleri dışarıda bırakıldığında, *Men's Health* ve *Women's Health* dergilerinin incelenen sayılarında zayıflama stratejilerini, sağlıklı beslenmeyi ve yemek tariflerini odağa alan makalelerin dağılımı aşağıdaki çizelgede gösterildiği gibidir:

Çizelge 4.4. İncelenen dergilerde, zayıflama stratejilerini ya da sağlıklı beslenmeyi odağa alan ve yemek tarifi veren makalelerin dağılımı.

	Zayıflama Stratejileri	Sağlıklı Beslenme	Yemek Tarifi
Women's Health - Eylül 2012	2	1	1
Women's Health - Ekim 2012	2	2	1
Women's Health - Kasım 2012	2	1	3
Men's Health - Eylül 2012	2	-	1
Men's Health - Ekim 2012	2	2	1
Men's Health - Kasım 2012	3	1	2

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan "Pano!-Zayıflama" bölümünde haftada birkaç kez çikolata yiyenlerin beden kitle indeksinin yemeyenlerden daha düşük olduğuna dair bir rapor "Şimdiye Kadarki En İyi Haber" başlığıyla sunulmuş, grup çalışmasının kilo vermede daha başarılı olunmasını sağladığı belirtilmiş, 'yemem' kelimesini kullanan kadınların diyetlerine 'yiyemem' diyen kadınlardan daha yüksek oranda bağlı kaldıklarına dair bir araştırma sonucu paylaşılmış, diyet gıdaların tamamen doğal malzemelerle yapılmasını tercih eden kişilerin yüzdesi verilmiş, Amerikalıların Fransızlara nazaran yiyeceklerin besin değerlerini daha iyi bildiklerine dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve Amerikalılar ve Fransızlar obez insanların yüzdesi, bir günde tüketilen sebze meyve miktarı, yemek yemekten keyif aldıklarını belirtenlerin yüzdesi ve restoranlarda servis edilen ortalama porsiyonlar açısından tablo içinde karşılaştırılmışlardır (32).

Women's Health Ekim 2012 sayısının "Pano!-Zayıflama" bölümünde iyi hissettirdiği için tatlılara saldırmanın yani duygusal açlığın bazen aşırı yemeye sebep olabileceğine dair bir araştırma sonucu paylaşılmış, menüde bazı yiyeceklerin yüksek kalorili olduğunu gördükten sonra siparişini değiştiren kadınların yüzdesi verilmiş, eklemeleri sağlıklı tutmak için kiloyu kontrol altında tutmanın önemini ortaya koyan bir araştırmaya değinilmiş, alüminyum konserve kutular ve kalın karton kutularda bulunan bir maddenin kalp hastalıkları ve kısırlık

gibi sorunların yanı sıra kilo almayı da kolaylaştırdığına değinilerek yemekleri saklamak için cam ya da paslanmaz çelik kaplar kullanılması önerilmiştir (32).

Women's Health Kasım 2012 sayısının "Pano!-Zayıflama" bölümünde ise yemekten önce biberiye koklamanın daha az yemeye yardımcı olduğuna dair bir araştırma sonucu paylaşılarak biberiye kullanarak yapılabilecek yemek tarifleri verilmiş, sevdiği yiyeceklerden mahrum kalan insanların aynı oranda başka yiyecekler yemeleri dolayısıyla bazı yiyeceklerden uzak durmanın iyi bir kilo verme stratejisi olmadığını savunan bir araştırmaya değinilmiş, daha küçük parçalar halinde yemenin yeterince yenildiği illüzyonu yaratarak kiloyu kontrol etmeye yardımcı olduğu vurgulanmış ve yemeğe başlarken ilk yenen yiyeceğin hangi oranda daha fazla yenildiğine dair bir oran paylaşılmıştır (22).

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan "Pano!-Beslenme" bölümünde yanmış yiyeceklerin ortaya çıkan bir madde nedeniyle pişmemişler kadar sağlık riski taşıdığı vurgulanmış, bu maddenin oluşmasını engellemek için et, tavuk ve balıkları marine etmek gerektiğinden bahsedilerek çeşitli tarifler verilmiş, sarımsağın içinde bulunan bir bileşiğin piyasadaki antibiyotiklerden daha etkili olduğuna dair bir bilgi paylaşılmış, kuru üzümün kan basıncını düşürdüğüne dair bir araştırma sonucu verilmiş, soğuk içeceklerin pipetle içildiğinde neden baş ağrısına sebep oldukları açıklanmış ve dişlerin asitli içeceklere maruz kaldıktan kaç saat sonra çürümeye başladığı belirtilmiştir (38).

Women's Health Ekim 2012 sayısının "Pano!-Beslenme" bölümünde üzümün gerginlik ve strese iyi geldiğine dair bir araştırma sonucu paylaşılmış, düzenli kahvaltı edenlerle karşılaştırıldığında kahvaltıyı atlayanların Tip 2 diyabete yakalanma riski oranları verilmiş, doymuş yağlı yiyecekleri fazla tüketen erkeklerin sperm yoğunluğunun daha az tüketenlerden düşük olduğuna dair bir araştırma sonucu paylaşılmış, akıllı telefon kullanıcılarının yemekten önce ve yemek esnasında telefonlarıyla ne oranda ilgilendiklerine dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve telefonda ne yaptıkları tablo halinde verilmiştir (38).

Aynı derginin Kasım 2012 sayısının "Pano!-Beslenme" bölümünde ise sağlıklı beslenmeye kafa yormaktansa gelir gider hesabı yapmanın daha kolay olduğunu

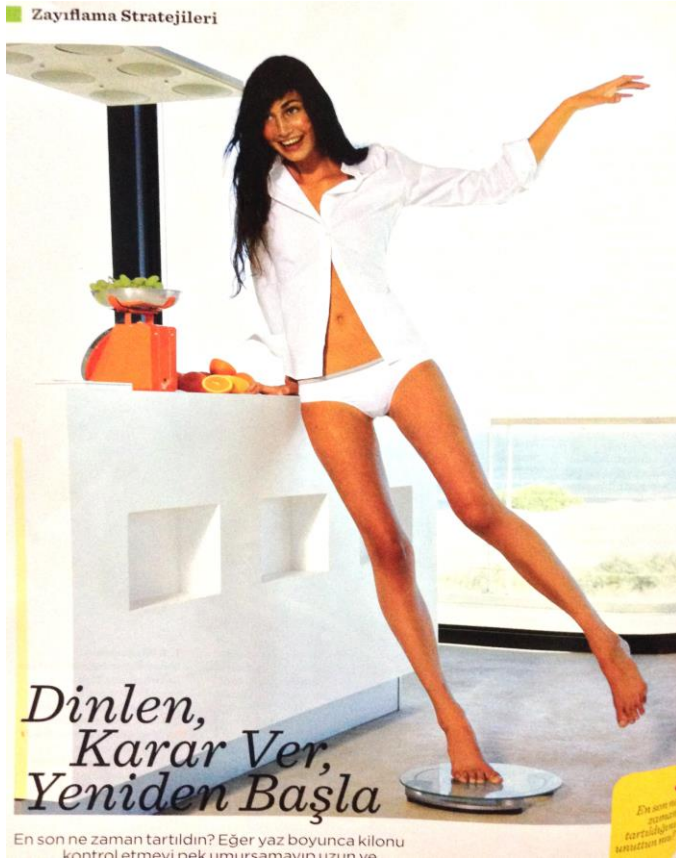
söyleyen insanların yüzdesi verilmiş, düzenli aralıklarla deniz ürünü tüketmenin kalp hastalıklarından uzak kalmaya yardımcı olduğuna dair bir araştırma sonucu paylaşılmış, meyve ve sebze yemenin sigarayı bırakmaya yardımcı olduğuna dair bir haber paylaşılmış, kahve çekirdeklerini saklamak için en iyi yerin dondurucu olduğu belirtilmiş, bazı yiyeceklerin son kullanma tarihlerinden sonra da kullanılabileceği belirtilerek hangi yiyeceklerin ne kadar süreyle muhafaza edilebileceğine dair bir tablo verilmiştir (28).

Women's Health Eylül 2012 sayısının "Yemek Vakti" dosyasında meyvelerle yapılabilecek yemek tarifleri vişne, kayısı, erik, şeftali gibi meyvelerin özellikleri ve faydalarıyla birlikte verilmiş (77-81), ardından "Mevsimin En Güzel Sebzeleri" başlığını taşıyan makalede patlıcan, yeşil fasulye, bamya gibi sebzelerin nasıl pişirilmesi ve neyle birlikte yenilmesi gerektiğine dair bilgiler verilmiştir (82-83). Bu dosyada ayrıca okuyuculardan gelen beslenme sorularının yanıtladığı "Uzman Görüşü" bölümü de bulunmaktadır (81). Ekim 2012 sayısının "Yemek Vakti" dosyasında öncelikle farklı malzemelerle hazırlanabilecek hamburger ve hamburger sosu tarifleri verilmiş (81-84), daha sonra bağışıklığı güçlendiren on dört besin tanıtılmıştır (86-87). Kasım 2012 sayısının "Yemek Vakti" dosyasında ise çeşitli baharatlar ya da şekerle ve çikolatayla yapılabilecek patlamış mısır tarifleri verilmiş (77-78), yaban turpu ve elmayla yapılabilecek yemeklerin tarifleri verilmiş (70), bulgur ve pirincin alternatifi olan kinoa tanıtılmış ve çeşitli kinoa tarifleri verilmiş (80-81) ve soğuk havalar için az kalorili kış kokteyli tarifleri verilmiştir (82-83).

Resim 4.12. “Mevsimin en güzel sebzeleri”, *Women’s Health* Eylül 2012, sayfa 82.

Women’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan ilk “Zayıflama Stratejileri” makalesi “Dinlen, Karar Ver, Yeniden Başla” başlığını taşımaktadır ve yazın alınan kiloları vermek için bir takım stratejiler önermektedir (84-85). Makalede okuyucular diyetle başlamak için “yavaş yavaş kendini dinle. Vücudun ne söylüyor? Örneğin bu yeni aldığın kilolardan hemen kurtulmanı söylüyor olabilir. Her şey tek bir kararla başlar. Haydi! Şimdi tam da zamanı...”, “Heyecanlandın mı?” ve “Bu yazıyı okuyup eline kalemi, defteri aldığında için kıpır kıpır olacak. Çünkü kendinle ilgilenmen kadar güzel bir şey yok!” ifadeleriyle cesaretlendirilmektedir (85). Böylelikle fazla kiloların hemen kurtulması gereken bir şey olduğu ve zayıflamanın heyecan verici bir şey olduğu vurgulanmaktadır. Ancak buradaki “fazla” deyişi, “daima fazla kilon vardır”la eşanlımlı kullanılmaktadır. Ayrıca “Yaz boyunca kendini rahat bırakmış, hatta biraz şımartmış olabilirsin,” ifadesiyle aslında vücudun doğal bir ihtiyacı olan yemek yeme eylemi bir ayrıcalık konumuna getirilmektedir.

Resim 4.13. “Dinlen, karar ver, yeniden başla”, *Women’s Health* Eylül 2012, sayfa 84.

Women’s Health Eylül 2012 sayısında bulunan zayıflama hikâyesi “Artık Her Şeyi Yapabilirim!” başlığını taşımaktadır. 74 kilodan 54 kiloya düşen Tami Carter’ın geçirdiği dönüşüm anlatıldıktan sonra “Kaslarını geliştirip fit bir vücuda kavuşmak, Tami için yepyeni bir kariyerin fitilini ateşlemiştir. Elbette kendine duyduğu güven de artmış,” ifadeleri kullanıldıktan sonra Tami Carter’ın “Spor oyunları oynarken bile kendime hiç güvenmezdim. Şimdiyse her şeyi yapabileceğimi hissediyorum!” sözlerine yer verilmiştir (87). Böylece kendine güvenen, kariyerinde başarılı bir kadın olmak için fit ve zayıf bir kadın olmanın önemi vurgulanmıştır. Bu bölümde ayrıca okuyuculardan gelen beslenme sorularının yanıtladığı “Uzman Görüşü” bölümü de bulunmaktadır (87).

Women’s Health Ekim 2012 sayısının “Zayıflama Stratejileri” dosyası “Yemeğini (ve Sevgini) Paylaşarak Zayıfla” isimli makaleyle başlamaktadır. Bu makalede diyeti sürdürmenin zorlaştığı durumlarda kullanılacak birtakım stratejiler önerilirken, kadın davranışıyla ilgili bazı genelleme ifadeleri de

kullanılmıştır (88-89). Örneğin “Sevgilinle Buluştuğunda” bölümünde “Diyet yapan, yapmayan fark etmez... Sevgilisi ile buluştuğunda herkes ne yiyeceğini şaşırır, (89)” ifadeleriyle hiç bir kadının sevgilisinin karşısında strese girmeden yemek yiyemediği vurgulanmış, “Sevgini ve yemeğini onunla paylaş ama ona asla ‘diyeteyim, az yemem lazım’ deme. Buna hiç gerek yok!” sözleriyle zayıflama stratejilerini içeren ve ince görünmenin önemine vurgu yapan bir bölümde diyet yapmak saklanması gereken ayıp bir şeymiş gibi sunulmuştur (89). Dikkat edildiğinde sağlıklı ilgili bölüm kadının ruhsal sağlığı üzerinden ilerlerken, bu bölümde kadın toplumsal cinsiyet bağlamında yapması gerekenleri saklaması gereken bir konuyla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca “Kızlarla Partideyken” kısmında kadınların diyetle olan arkadaşlarına bir şeyler yedirmekten hoşlandığı ve onlarla yemeyen ya da içmeyen kişinin “sıkıcı” biri olduğu belirtildikten sonra, makalenin sonunda “Bir sonraki buluşmanızda, kızların sana ‘Bizimle aynı şeyleri yiyip nasıl zayıflıyorsun?’ diye soracaklarından emin olabilirsiniz.” ifadesiyle zayıflamak, ince görünmek bir kıskandırma unsuru biçiminde sunulmuştur (89). Daha genel olarak söylersek; kadınlar arası bir iletişimin “tehlikeleri” vurgulanmış ve kadın kadına iletişiminin dikkat edilmesi gerektiği söylemsel olarak dile getirilmiştir.

Women’s Health Ekim 2012 sayısının zayıflama hikâyesi bölümü “Aktif Olmak Beni Mutlu Ediyor” başlığını taşımaktadır ve Eylül 2012 sayısının hikâyesinden farklı olarak görünüşten ziyade aktif ve sağlıklı olmanın önemine vurgu yapılmıştır (91). Bu bölümde yine beslenmeyle ilgili okuyucu sorularının yanıtladığı “Uzman Görüşü” kısmı bulunmaktadır (91). Ekim 2012 sayısında ayrıca “Hayat Dolu Besinler” başlığını taşıyan makalede çimlendirme yöntemi ve bu yöntemle üretilen besinlerin sağlığa faydaları anlatılmıştır (114-117).

Women’s Health Kasım 2012 sayısının “Zayıflama Stratejileri” bölümü “Kış Gelsin, Kilolar Gelmesin!” makalesiyle başlamaktadır. Makalede daha fazla üşüdüğümüz ve hastalıklardan korktuğumuz kış aylarında meyvenin, hamur işinin, tatlının, çorbanın dozunu kaçırmamak gerektiği vurgulanmakta ve kontrolü sağlamak için bir takım stratejiler önerilmektedir (84-85). Bu sayının bir sonraki “Zayıflama Stratejileri” makalesi “Doğru Besinlerle Stresi Yen” başlığını taşımakta ve stres azaltan besinler, nasıl tüketilmeleri gerektiği ve faydaları anlatılmaktadır (86-87).

Resim 4.14. “Kış gelsin, kilolar gelsesin!”, *Women’s Health* Kasım 2012, sayfa 84.

Women’s Health Kasım 2012 sayısının zayıflama hikayesi bölümünün başlığı “Hayır Demeyi Öğrenmek”tir ve burada da kilo vermenin yarattığı mutluluk ve zayıflama sürecinin kişiliğe kazandırdığı kararlılık özelliği “Ona soracak olursak, asıl önemli olan “hayır” demeyi öğrenmek,” ve “Eskiye göre kendini çok daha mutlu hissediyor,” ifadeleriyle vurgulanmıştır (89). Bu bölümde yine beslenme konusundaki okuyucu soruları “Uzman Görüşü” başlığı altında yanıtlanmıştır (89).

Men’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Bülten-Beslenme” bölümünde patlamış mısırın hastalıklarla savaşan bir madde içerdiğine, yüksek tansiyonu tedavi etmek için balık yemenin balık yağı içmekten daha faydalı olduğuna ve beslenme düzeni D vitamini içerdiği takdirde Alzheimer hastalığına yakalanma riskinin düştüğüne dair araştırma sonuçları paylaşılmış, sık sık fast food tüketen birinin ara sıra yiyen birine göre depresyona girme riskindeki artışın yüzdesi verilmiş, yağ yerine konulan maddelerin tokluk sinyalini engelleyerek daha fazla yemeye neden olduğuna dair bir araştırma sonucu “Radarımıza Takılanlar”

başlığı altında paylaşılmış ve “Doğadan Gelen Mucize” başlığıyla mercimeğin faydaları ve nasıl yemek gerektiği anlatılmıştır (30).

Men’s Health Ekim 2012 sayısının “Bülten-Beslenme” bölümünde et yemenin kas yapımına yardımcı olduğu vurgulanarak sürecin biyolojik olarak nasıl ilerlediği anlatılmış, insanların gözünün önünde duran meyveleri şeffaf olmayan kapalı kaplarda saklanan meyvelerden daha çok yediğine ve az miktarda şarap tüketmenin midedeki faydalı bakterileri artırdığına dair araştırma sonuçları paylaşılmış, “Doğadan Gelen Sağlık” başlığı altında brokolinin sağlığa olan faydasına değinilerek nasıl yenmesi gerektiği tarif edilmiş ve “Radarımıza Takılanlar” bölümünde meyve, sebze ve çayda bulunan bir kimyasal maddenin kalp krizi ve felç riskini azalttığına dair bir araştırma sonucu paylaşılmıştır (26).

BESLENME

Derleyen: Aykun Taşdöner

BÜLTEN

ETTEN KASLARA KISA BİR YOLCULUK

Artık herkes bu konuda hemfikir: Et yemek kas yapımına yardımcı oluyor. Peki ama nasıl? Süreci iyice öğrendikten sonra öğünlerinize et eklemek için bir bahaneniz daha olacak.

GÖZLÜ AĞIZ
Et mals koyduç Zira AÉ ture Ür sını gö göreblt nuz. Arı insanlar cekleri i şeffaf ki aynı uza bir kaplı fazla say görüntüs tattaları i zin ödül İ geçiren ek yönlendir

ÇOĞU Z. AZI KAK
Biliyor sunu şarap midde Oysaki aza büyük dost uzmanları araştırmadı her gün şar midelerinde rin sayısı art hastalıkları nenden olan k terisinin azak Araştırmacı fencil antoksil teriler araşınd tutturduğunu arada araştırm katılmalarını g lüre yani yakıt

RADARIMIZA TAKILANLAR

Phtlara son mu?
Meyve, sebze ve yoğurt bilinen bir kimyasal madde, kalp krizi ve felç riskini azaltıyor. Harvard Üniversitesi araştırmacıları, dövümlü antitoksidanlarını farelerde phtlaşmayı engellediğini ortaya çıkardı. Zira flavonoidler, translesitlerin kan damarlarında birikip phtlaşmayı tetiklenmesini engelliyor. İnanılmazlık etkisini incelemek için daha fazla araştırma yapmanın bekleniyor.

Eti parçalara ayırmak
İşlemi ağzınızda, mekanik sindirim ile başlıyor. Yani dişlerimiz eti kesiyor, parçalıyor ve ufak parçalara bölüyor. Tükürüğünüzle karışan bu parçalar ise yan katı bir yığın olarak sonraki aşamaya geçiyor.

Proteini sindirmek
Yuttuğunuz bu yığın yemek borusundan geçerek midenize uluyor. Burada ise pepsin gibi enzimler, eti parçalayarak amino asit zincirleri haline getiriyor. Böylece tüm et yığını kimüs adı bir sıvı yapıya dönüşüyor.

Kullanılabilir parçalar elde etmek
Lakt yapıdaki kimüs bu işlemin ardından ince bağırsağımıza geçiyor. Orada tripsin ve kimotripsin adı diğer enzimlerle büyük parçaları küçük ve çözünebilir amino asitler haline dönüştürerek kadar işlem görmeye

Taşımaya hazırlamak
İşlem görmüş olan amino asitler bağırsağımızın duvarlarını çevreleyen hücreler boyunca yutulmaya çıkar. Artık görevlerini gerçekleştirmek üzere kan hücreleri yoluyla kaslarımıza gönderilmeye hazır

Resim 4.15. “Etten kaslara kısa bir yolculuk”, *Men’s Health* Ekim 2012, sayfa 26.

Aynı derginin Kasım 2012 sayısının “Bülten-Beslenme” bölümünde ise günde 2-3 gram fazla lif tüketmenin arterlerde oluşabilecek tıkanıkları giderdiğine sağlıklı bir beslenme düzeninin sadece bedensel sağlığı etkilemekle kalmayıp daha maliyetli olduğuna dair araştırma sonuçları paylaşarak elmalı rokalı salata tarifi verilmiş, başlangıç yemeklerinde ABD Tarım Bakanlığı'nın belirlediği yağ, doymuş yağ ve sodyum standartlarını aşan zincir restoranların yüzdesi verilmiş, “Radarımıza Takılanlar” kısmında kekik yağının prostat kanserinden koruduğuna dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve “Doğadan Gelen Sağlık” başlığı altında sakız kabağının sağlığa faydaları ve nasıl yenmesi gerektiği anlatılmıştır (30).

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Bülten-Zayıflama” bölümünde hızlı ve kolay bir şekilde kilo verdiklerini düşünen erkeklerin azar azar zayıflayanlara göre daha sık kilo dalgalanmaları yaşadıklarına ve bir türlü kilo verememenin uyku apnesinin belirtisi olabileceğine dair araştırma sonuçları verilmiş, “Kahvaltınızı Hafifletin” başlığı altında sabah saatlerinde düşük glisemik indeksli besinler tüketmenin iştahı körelttiğine dair bir araştırma sonucu paylaşarak yumurta, krep, elma gibi besinlerin glisemik indeksleri bir tablo içinde sunulmuş, bel çevresindeki her 9.9 santimetrelik genişlemeye karşılık Tip 2 Diyabet riskindeki artışın yüzdesi verilmiş, “Radarımıza Takılanlar” başlığı altında şarapta keşfedilen yeni antioksidanlara dair araştırma sonuçları sunulmuş ve “Yemek Mahkemesi” adlı bölümde orta boy Frappe Latte ve bir adet limonlu Cheesecake yiyerek alınacak kalori miktarı “suç” olarak verilirken bu suçun cezası olarak da alınan kaloriyi yakmak için kaç dakika kürek çekmek gerektiği belirtilmiştir (36).

Men's Health Ekim 2012 sayısının “Bülten-Zayıflama” bölümünde abur cuburu kısıtlamanın kilo vermeye yardımcı olmadığına ve Baltık denizi diyetiyle göbeğin eritilebileceğine dair araştırma sonuçları sunulmuş, aşırı kilolu bir kişinin normal kilodaki birine göre standart bir restoranda aldığı kalorinin yüzdesi verilmiş, “Radarımıza Takılanlar” başlığı altında zehirli bir kertenkelenin tükürüğünde zayıflamaya yardımcı olan bir enzim bulunduğuna dair bir araştırmanın sonucu verilmiş, “Yemek Mahkemesi” bölümünde “Suç” olarak iki parça tavuklu mönü yiyerek alınacak kalori belirtilmiş ve “Ceza” olarak Tai Chi yaparak geçirilmesi gereken saat sayısı belirlenmiştir (30).

Aynı derginin Kasım 2012 sayısının “Bülten-Zayıflama” bölümünde ise sabah uyanmakta zorlanan insanların kilo almaya daha müsait olduğuna, diyet ve egzersiz günlüğü tutmanın kilo vermeye yardım ettiğine ve daha sağlıklı yemekler pişirerek yeme alışkanlıklarını düzeltmeye çalışan eşlere sahip erkeklerin evden kaçıp daha sağlıksız gıdalara yöneldiklerine dair araştırma sonuçları paylaşılmıştır. Normal kilodaki birinin obez birine göre yönetici kademesine yükselme ihtimalinin 4.6 kat daha fazla olduğu belirtilmiş, “Radarımıza Takılanlar” başlığı altında kahverengi renkli yağ hücrelerinin kalorileri yakmaya yardımcı olduğuna dair bir araştırma sonucu verilmiş, “Yemek Mahkemesi” bölümünde ise “Suç” olarak büyük boy Pizza Hut Super Supreme Pizza yiyerek alınacak kalori miktarı belirtildikten sonra “Ceza” olarak yürüyerek geçirilmesi gereken saat belirtilmiştir (34).

Men’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Yakın Plan-Zayıflama” bölümünde günlük rutine eklenebilecek egzersizler tarif edilirken, “nerede olursanız olun, kas yapmaya devam edin,” ifadesi kullanılmıştır (52). Bu sayınının “Zayıflama” dosyasındaki makale “Testosteron Savaşı” başlığını taşımakta ve “O içten içe gurur duyduğunuz heybetli göbeğinizin aslında sizi yavaşça bir kadına dönüştürdüğünü biliyor muydunuz?” cümlesiyle başlamaktadır ve başlıkla bunun bir savaş olduğu vurgulanmaktadır (72). Makalede yine erkeksiliği vurgulayan “Siz bir Bay Testosteron'sunuz, (72)” ve “Yani zayıf erkekler daha erkeksi oluyor, (73)” gibi ifadeler bulunmakta, erkekler yaşlandıkça kas kütlelerini kaybetme eğilimi içine girdikleri belirtilmekte (73), böylece erkekler yavaş yavaş bir kadına dönüşmenin dehşetinden kurtulmak için zayıflamaya teşvik edilmektedirler.

Resim 4.16. “Testosteron savaşı”, *Men’s Health* Eylül 2012, sayfa 72.

Men’s Health Ekim 2012 sayısının “Yakın Plan-Yemek Dersleri” bölümünde çeşitli salata sosu tarifleri verilmiştir (50). Yine Ekim 2012 sayısının “Yakın Plan-Kazananlar Klübü” bölümünde gerçek bir zayıflama hikâyesi anlatılmakta, “Doktorum beni her gördüğünde şaşırıyor. Tansiyonum ve şeker ölçümlerim normal seviyede. Uyku problemlerim son buldu,” gibi ifadelerle zayıflamanın sağlık üzerindeki etkilerine vurgu yapılmaktadır (54). Bu bölümde aynı zamanda “Sağlıklı Yaşam Koçunuz” başlığı altında okur sorularına cevap verilmiştir (54).

Aynı derginin Kasım 2012 sayısının “Yakın Plan-Zayıflama” bölümünde “Çantadaki Antrenman” başlığı altında seyahat esnasında bavulları antrenmana dâhil eden egzersizler tarif edilmiş (50), “Yakın Plan-Beslenme” bölümünde “Kalori Suçluları” başlığı altında okuyucular hazır sos, hazır kahve gibi uzak durulması gereken şeker deposu yiyecekler konusunda uyarılmış, erkeklerin meyve ve sebzeden uzak durduklarına dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve günde beş veya daha fazla porsiyon meyve ve sebze tüketen erkeklerin yaşlara göre oranı tablo şeklinde verilmiştir (56). Yine Kasım 2012 sayısının “Yakın Plan-Yemek Dersleri” bölümünde ise tavuklu ve fasulyeli chili tarifi verilmiştir (58).

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında ayrıca "Dört Pişirme Tekniği, Seksen Harika Yemek" başlığı altında temel pişirme teknikleri anlatılmakta ve bu tekniklerle yapılabilecek yemeklerin tarifleri verilmektedir (108-117). Bu bölümde "Bir otomobili düşünün. Önce standart modeli kullanmaya başlarsınız. Ardından onu satın ihtiyaçlarınıza uygun, daha iyi bir otomobil alırsınız. Daha sonra zevkinize uygun başka bir modele geçersiniz. İşte yemek pişirmeyi öğrenmek buna benzer. İyi yanı ise bir kere öğrenince onu hayatınız boyunca sürebilmenizdir (109)," ifadelerine yer verilmiştir. Böylece kadınlara özgü olduğu varsayılan yemek pişirme eylemi, erkeklere özgü olduğu varsayılan araba değiştirme zevkiyle bir araya getirilerek teşvik edilmiştir. Bu karşılaştırma tam da diğer cinsel kimlikleri dışarıda bırakması ve kadın-erkek geriliminde ama erkeği kamusal ve maddi olanla ilişkilendirmesi dolayısıyla baskın kılmakta ve patriarkinin inşasında kilit rollerden birini oynamaktadır (Kara, 2012: 1388).

Men's Health dergisi Ekim 2012 sayısının "Zayıflama" dosyasında bulunan ilk makale "Yediğiniz Yapay mı?" başlığını taşımakta ve okuyucuları yapay gıdaların sağlığı tehdit eden tehlikelerine karşı uyarmaktadır (64-66). Dosyada bulunan "Egzersiz Şişmanlatır Mı?" isimli bir diğer makale ise egzersizlerin kilo vermeye yardımcı olmadığı, egzersizin daha fazla acıktırdığı, spordan sonra kendinizi ödüllendirebileceğiniz ve egzersiz yapılsa da kilo almanın toplumun ortak bir sorunu olduğuna dair mitlere açıklık getirilmektedir (68-71). Makalede ayrıca "Gelir Gider Hesabı" başlığı altında kilo vermenin mantığı gelir gider hesaplarına benzetilmiş ve kalori bütçesi hesaplamalarının nasıl yapılması gerektiği adımlar halinde anlatılmıştır (70).

Resim 4.17. “Mağara adamı gibi yaşamak”, *Men’s Health* Ekim 2012, sayfa 130-131.

Men’s Health Ekim 2012 sayısında dosyalardan bağımsız olarak “Mağara Adamı Gibi Yaşamak” başlığını taşıyan ve M.Ö. 10.000 yılının diyetini uygulamanın daha sağlıklı olup olmadığını tartışan bir makale bulunmaktadır (130-137). Makalede erkekler binlerce yıl önceki atalarının modern dünyaya uyum sağlamaya çalışan uzantıları olarak ele alınmış ve erkeklerin gerçek doğasına duyulan özlem dile getirilmiştir. “Öldürme Sanatı (134)”, “İşte Bu Bizim Hikayemiz (135)”, “Mağara Adamı Modern İnsana Karşı (135)” gibi ara başlıkların yanı sıra, “Lindenmeier’i gözünüzün önüne getirdiğinizde sınırsız yemek, su ve temiz hava olduğunu hayal edebilirsiniz (135)”, “Günümüzde neredeyse herkes avlarını marketlerden topluyor (135)”, “Yani, uzay çağında yaşayan taş devri insanları gibiyiz (135)”, “Bir anlamda bizler de hala mağara adamları gibiyiz (136)” ve “Önünüze bir kaya çekin ve yiyecekleri üstüne yerleştirin (137)” gibi erkeğin binlerce yıl önceki doğasına vurgu yapan ve binlerce yıllık bir geçmişe duyulan özlemi dile getiren ifadeler bulunmaktadır. Mağara adamları ve modern erkeğin yeme alışkanlıkları “Yiyecekleri doğru tüketmek onlar için bir ölüm kalım meselesiydi. Hayatta kalmak genelde yeni kalori kaynağı bulmak demektir onlar için. Bizler içinse tam tersi. Bizim temel sorumuz hep aynı: 'Neleri yemezsek formda kalabiliriz?' (136)” cümleleriyle karşılaştırılmıştır. Makalede ayrıca taş devri

kaslarına ulaşmak için yapılması gereken egzersizler tarif edilmiş (132), “Mağara Adamı Gibi Beslenin” ara başlığıyla modern adam ve mağara adamın yeme alışkanlıkları bir tablo içinde karşılaştırılmış (135) ve orijinal taş devri tabağında neler bulunduğu anlatılmıştır (137). Bu bölüm özellikle postmodern erkek özne ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet bağlamında sporla ilgili ideal erkek bedenine dair önerilerle de birleştirildiğinde çok önemlidir. Bunu özellikle neo-liberal ekonomi-politikaların bir neticesi olarak düşünmekte mümkündür. “İri bir bedenim var; mağara adamı gibi besleniyorum ve bundan dolayı ne istediğimi biliyorum” vurgusu somut olarak vahşi bir döneme atıfta bulunularak verilse de, günümüz dünyasındaki karşılığının sosyo-ekonomik olarak bir erkek model önerisi olduğu ortadadır. Bu aynı zamanda patriarkinin günümüzdeki şiddetini ve bunu baz alarak kadının da fiziksel olarak bir o kadar güçlüyken toplumsal cinsiyet bağlamında rolünün ise kırılğan ve zayıf biçilmesine bir örnek teşkil etmektedir. Başka bir deyişle, burada erkek Beck’in (2011) ve Habermas’ın (2011) keskinleşen ekonomi politikaların bir sonucu olarak üretici unsurun başat rolünü temsil etmekte ve bedenine atfedilen vurgularsa bunun yansımasıdır.

Men’s Health Kasım 2012 sayısının ilk “Beslenme” dosyası “10 Besinle Baklava” başlığını taşımaktadır ve karın kaslarının üzerindeki yağ yakılmadığı sürece baklavalara ortaya çıkmadığı belirtilerek (68), kuşkonmaz, greyfurt gibi yağ yakmaya yardımcı olacak on besin tavsiye edilmiştir (68-69). Bu sayının bir diğer “Beslenme” dosyası “Kurban Siz Olmayın” başlığını taşımakta ve kilo aldırarak “kışkırtıcı teklif”lere karşı “karşı atak” stratejileri önerilmekte, böylece yemek yeme eylemi bir savaş şeklinde betimlenmektedir (84-85). Yine Kasım 2012 sayısında “Erkeğin Mutfağı” başlığıyla otuz dakikada pişen otuz yemeğin tarifleri verilmiştir (110-115). Makale, “Yoksa siz hala, yemek yapmanın neredeyse ütü yapmak kadar zor, hatta tamamen 'kadın işi' olduğunu mu düşünüyorsunuz? Önyargılarınızı bir kenara bırakın artık.” cümleleriyle başlamaktadır (112).

Men’s Health ve *Women’s Health* dergilerinin incelenen sayılarında bulunan diyet ve beslenme haberleri ve makaleleri karşılaştırıldığında, öncelikle tıpkı sporla ilgili makalelerde olduğu gibi *Women’s Health* dergilerinde mümkün olduğunca ince görünmeye ve daha az yer kaplamaya vurgu yapılırken, *Men’s Health* dergilerinde göbeğin kapladığı alanı yok etmekten ziyade yerini kasla doldurmaya

vurgu yapıldığı görülmüştür. *Women's Health* dergilerinin “Pano!” bölümündeki diyet ve beslenme haberlerinde sağlık vurgusu daha çok yapılırken, “Zayıflama Stratejileri” dosyasında zayıflamak tamamen görünüşte yaşanan değişimden dolayı son derece heyecan verici bir şey olarak teşvik edilmiş, hatta zayıf olmak kiskanılması gereken bir özellik olarak sunulmuştur. *Men's Health* dergilerinin “Bülten” ve “Yakın Plan” bölümlerinin yanı sıra zayıflama stratejileri ve hatta zayıflamadan bağımsız olarak beslenmeyle ilgili makalelerinde ise doğru beslenme ve zayıflama stratejilerinin yanı sıra kas yapmanın gerekliliğine yapılan vurgu devam etmiş, zayıflamak kazanılması gereken bir savaş olarak ele alınmış ve güzel ya da sağlıklı değil, kaslı ve güçlü görünmeye vurgu yapılmıştır. Ayrıca *Men's Health* dergilerinin “Bülten-Zayıflama” bölümünde bulunan “Yemek Mahkemeleri”nde gönünlüce yemek yemek cezalandırılması gereken bir suç olarak ele alınmıştır. *Women's Health* dergilerinde bulunan yemek tarifleri meyve ve sebze ağırlıklıdır ve bağıışıklığı güçlendirecek, stresi azaltacak besinlerle sağlıklı yaşam vurgusu yapılmıştır. *Men's Health* dergilerinde bulunan yemek tarifi bölümlerinde ise yemek yapmayı öğrenmek araba değiştirmeye benzetilerek, ya da kalori hesapları gelir gider hesaplarıyla karşılaştırarak, iç'eriye yani kadına, özel alanda olana ait bir eylem olan yemek yapmaya dış'arıdaki, yani kamusal alandaki erkeğin daha rahat uyum sağlayacağı varsayılan bir takım özellikler atfedilmiştir.

4.4. Duygusal İlişkiler ve Cinsellik: Bir Mücadele Alanı

Women's Health dergilerinin incelenen sayılarında duygusal ilişkiler ve cinsellikle ilgili haber ve makalelere okuyucu sorularının yanıtladığı “Erkek Mantığı” ve cinsellikle ilgili kısa haberlerin yer aldığı “Pano!-Cinsellik” bölümlerinin yanı sıra dergilerin üçünde de ortak olarak bulunan “Aşk + Seks” dosyalarında yer verildiği görülmüştür. Ekim ve Kasım 2012 sayılarının “Aşk + Seks” dosyalarında ikişer, Eylül 2012 sayısının “Aşk + Seks” dosyasında bir makale bulunmaktadır. Eylül 2012 sayısında ayrıca dosyalardan bağımsız bir de cinsel sağlık makalesine yer verilmiştir.

Men's Health dergilerinin incelenen sayılarında duygusal ilişkiler ve cinsellikle ilgili haber ve makalelere “Bülten-Cinsellik”, “Yakın Plan-Komşu Kızı”, “Yakın Plan-İlişkiler” bölümlerinde ve “Her Alanda Uzman Ol” bölümünün içinde

rastlanmaktadır. Bunların dışında Eylül 2012 sayısında duygusal ilişkiler ve cinsellikle ilgili bir dosya ve bir dosyadan bağımsız makaleye, Ekim ve Kasım 2012 sayılarında ise ikişer dosyaya yer verilmiştir.

Kısa haberlerden oluşan “Pano!” ve “Bülten” bölümleri dışarıda bırakıldığında, *Men’s Health* ve *Women’s Health* dergilerinin incelenen sayılarında duygusal ilişkileri ve cinselliği odağa alan makalelerin dağılımı aşağıdaki çizelgede gösterildiği gibidir:

Çizelge 4.5. İncelenen dergilerde duygusal ilişkileri ve cinselliği odağa alan makalelerin dağılımı.

	Duygusal İlişkiler	Cinsellik
Women’s Health - Eylül 2012	2	3
Women’s Health - Ekim 2012	2	2
Women’s Health - Kasım 2012	2	2
Men’s Health - Eylül 2012	4	2
Men’s Health - Ekim 2012	2	3
Men’s Health - Kasım 2012	2	2

Women’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında yer alan “Erkek Mantığı” bölümünde ayrılık sonrası erkek davranışıyla ilgili olarak “Birçok erkek, özellikle uzun süren bir birlikteliğin ardından yalnız kalınca, bunu ilişki süresinde yapamadığı şeyler için bir fırsat olarak görür (24)” ve erkeklerin romantizme bakışıyla ilgili olarak “Öncelikle işe biz erkeklerin genellikle romantizmden çok hoşlanmadığımızı özümseyerek başla. En azından kadınların romantizmden anladığı şekilde değil... (24)” gibi genelleyci cümleler kullanılmıştır. Ayrıca her cinsel ilişkide orgazm olduğunu söyleyen ve hayalindeki erkekle bir arkadaşı sayesinde tanışacağına inanan kadınların yüzdeleri verilmiştir (24).

Women’s Health Ekim 2012 sayısının “Erkek Mantığı” bölümünde ise bir erkeğin şansı olduğu takdirde yakın bir kız arkadaşıyla hiç düşünmeden yatıp yatmayacağı sorusuna “Eğer sonrasında işlerin karmaşık hale gelmeyeceğinin

garantisi varsa, ... erkeklerin yüzde 90'ı bu işe sıcak bakacaktır, (24)” yanıtı verilmiştir. Doğal olmakla salaş olmak arasındaki çizginin nasıl ayırt edilebileceğine dair bir soruya ise şu şekilde cevap verilmiştir:

Eğer gerçekten güzelsen, hiç makyaj yapmadığında bize 'doğal' görürsün. Ama eğer akşamdan kalma bir halde, yorgun gözlerle ve 'eline ne geçirdiyse giymiş' denebilecek bir şekilde geziyorsan, o zaman bakımsız/salaş sınıfına dâhilsin demektir. Benim fikrime göre, hiç makyaj yapmamış bir kadın kendine güveniyordur. Bakımlı olması aslında sağlığına ve vücuduna gösterdiği özendir. (24)

Birinci soruya verilen cevap aracılığıyla, erkeklerin yüzde doksan gibi çok yüksek bir oranda ilişki adına herhangi bir sorumluluk duymadan yakınlaşmayı arzuladıklarına dair bir genelleme, herhangi bir kaynak verilmeden yapılmış, erkeklerin bir kadınla yakınlaşırken beklentilerinin ne olduğuna dair bir çıkarım yönlendirici bir cevap olarak sunulmuştur. İkinci soruya verilen cevap ise erkek gözüyle bir kadından neler beklendiğine dair çelişkili ifadeler içermektedir. Bu cevaba göre, zaten bakımsız ve makyajsız dolaşmak sadece güzel kadınlar yaptığı zaman uygun görülecek bir davranışken, hiç makyaj yapmamak aynı zamanda kendine güvenin belirtisidir ve bakımlı olmak sağlığa gösterilecek özen olmalıdır. Ama yorgun bir kadının yorgunluğunu belli edecek şekilde makyajsız dolaşması da kabul edilemez. Dolayısıyla bir kadın, ister makyajlı olsun, ister makyajsız, her zaman güzel görünmek zorundadır. Bu sayfada ayrıca eğer sevgilisi yoksa bir erkek arkadaşı ile yatmayı düşünebilecek kadınların yüzdesi verilmiştir.

Women's Health Kasım 2012 sayısının “Erkek Mantığı” bölümünde ise bir erkeğin eskiden birlikte olduğu bir kadınla arkadaş olup olamayacağı sorusuna “kadınlar bunu gerçekten yapıyor olabilir. Ancak bu en azından erkek tarafı için hiç bir zaman normal bir arkadaşlık olamaz (15)” cevabı verilmiştir. Bu cevapta da yine “hiç bir zaman” gibi genelleyici bir ifadeyle iki insan arasındaki iletişim biçimi erkeklerin ve kadınların yaklaşımları arasında bir karşılaştırma yapılarak kesin bir dille basitleştirilmiş ve sınırlandırılmıştır. Bir başka okurun erkek arkadaşının egosuna zarar vermeden hesabı nasıl paylaşabileceğine dair sorusuna ise şu şekilde cevap verilmiştir: “Bence hesabı paylaşmaya çalışmak işi çok daha ucuz hale getiriyor. Bunun yerine, bir restoranda rezervasyon yaptırıp '...bu kez ben

sana yemek ısmarlıyorum' diyerek onu ikna edebilirsin. (15)" Burada da erkek ve kadın kesin bir dille uygun görülen kamusal davranışa teşvik edilmekte ve erkeğin omuzlarına finansal sorumluluk yüklenirken kadın, finansal ihtiyaçları karşılayan erkeğin egosunu incitmemek için niyetini belli etmemeye, oyunlar oynamaya teşvik edilmektedir. Bu bölümde ayrıca sevgilisiyle gittiği her ortamda hesabı ödeyen erkeklerin yüzdesi verilerek (15) "erkeğin gururu" vurgusu üzerinden "düşünceli davranan sen ol" vurgusuyla ekonomiyi doğrudan erkekle ilişkilendirmiş ve kadının ekonomik olarak güçlü olsa dahi pasif bir özne konumunda bulunmasının kadın olmanın bir gerekliliği olduğu dile getirilmiştir.

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan "Pano!-Cinsellik" bölümünde sayfanın en üstünde partnerini aldatırken cinsel ilişki sırasında ölen insanların yüzdesi, "ölenlerin büyük bir çoğunluğu da erkek. Allah'ın sopası yok! (42)" sözleriyle verilmekte, bu yüzdenin hemen altında ise "Ona Bir Şans Ver" başlığı altında "sevgilinizin ilişkiniz adına çaba gösterdiğine inanırsan, bu ilişkinizi sağlamlaştırır, (42)" ifadeleri kullanılmaktadır. Bu haberin yanında ise "Bozulan Düzen" başlığı altında "İşler zorlaştığında, hemen bir ara vermektense biraz dışını sıkamak daha iyi olabilir. Yeni yapılan bir araştırma, düzenli bir ilişki sürdüren çiftlerin, sık sık ilişkiye mola verenlere göre daha mutlu olduğunu gösteriyor (42)," cümlelerine yer verilmiştir. Burada dikkat çekici olan, "Bozulan Düzen" başlığındaki "düzen" vurgusunun özel hatta mahrem alanla ilişkilendirilmesi ve dolayısıyla kadının özel alanın düzenleyicisi olduğu vurgulanmaktadır. Sayfanın ortasındaki fotoğrafta ise "Aşkta her şey senin görmek istediğin gibidir..." cümlesi yer almakta ve "Bozulan Düzen" haberinin yanında üzgün görünen bir köpek yavrusundan çıkan düşünce baloncuğunun içinde "Ben annemle mi kalacağım, babamla mı?" yazmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde kadınlara, belki bir aldatma durumunda bile ilişki için çaba sarf etmek, sabırlı olmak, şans vermek, ilişkiyi mümkün olduğunca sürdürmek öğütlenmektedir. Bu bölümde ayrıca herhangi bir ruh halinde kalınma süresini etkileyen serotonin taşıyıcı bir genle ilgili kısaca bilgi verilirken "sevgiline nasıl davrandığını biraz da biyolojin etkiliyor diyebiliriz," ifadesi kullanılarak kadınların davranışları üzerinde kontrol sahibi olamamaları durumunda bunun davranışsal bir problem olmaktan ziyade biyolojileriyle ilgili bir sorun olduğu ima edilmiş ve sayfada bulunan "Taze Geldi" bölümünde erkeklerin kullanacağı yeni bir doğum kontrol yönteminin test aşamasında olduğuna dair kısa bir haber verilmiştir.

Women's Health Ekim 2012 sayısının “Pano!-Cinsellik” bölümünde öncelikle ofis romantizminin moral ve performansı artırdığına dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve hemen altında iş arkadaşıyla ilişki yaşayabileceğini, üstüyle ilişki yaşayabileceğini, ilişkisini gizleyemeyeceğini ve bu ilişkinin olumsuz etkilerinin olmayacağını düşündüğünü söyleyenlerin yüzdeleri paylaşılmıştır (42). Daha sonra G noktasının bulunduğuna dair bir haber verilmiştir. “Erkeklerden daha ince ve nazik bir cins olduğumuz kesin,” cümlesiyle başlayan “Taze Geldi” bölümünde ise partneri endişeli olduğu zaman kadınların ilişkisinden daha çok tatmin olduğuna dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve bu durum çalışmanın yazarı Doktor Shiri Cohen’in “Kadınlar için sevgilisinin üzüntülü olması, onun ilişkiye verdiği emeğin ve bağlılığın bir yansıması olabiliyor ve anlaşmazlıklar kadınlara duyguları hakkında konuşma fırsatı veriyor,” sözleri alıntılanarak açıklanmıştır. 156 çiftle yapılan bir araştırmanın sonucu olarak sunulan bu haberle, kendi duygularını paylaşmak için sevgililerinin üzüntülü olmalarını fırsat olarak gören kadınların haberin başında vurgulanan “ince ve nazik” olmaktan uzak yaklaşımları, 156 çift gibi bütün dünyadaki kadın erkek ilişkilerini genelleme yeterliliğine sahip olmaktan uzak bir örnekleme dayanılarak meşru bir düzleme oturtulmuş ve tüm kadınlara ait bir özellik gibi sunulmuş, dolayısıyla cinsellik küreselleştirilmiştir. “Sağlık” bölümünde kadınların biyolojik sağlıklarından ziyade psikolojik durumlarına ilişkin verilen tavsiyeler ve önerilerle bu bölümde verilen “üzüntülü olma” rolü birbiriyle tezatlık taşımaktadır. Freud’un (2012: 136) modern dünyadaki kadınlara atfettiği bu türden bir mazoşist toplumsal cinsiyet rolü aynı zamanda Zizek’in (2008: 34) “Ötekinin Ötekisi” olarak kadını paranoyak bir özne olarak da tanımlamaktadır. Dolayısıyla, “Sağlık” bölümündeki kadınlara bu bölümdeki kadını ele alış derginin kadınlara yönelik yayıncılık anlayışının kadını bir kısır döngü içinde bahsettiği psikolojisini bozma-düzeltilme işlevlerinin her ikisini birden üstlenmektedir.

Bu bölümde ayrıca evliliği yirmi yıl veya daha uzun süre devam etmiş olan üniversite mezunu kadınların yüzde yetmiş yedi olan yüzdesi lise mezunlarının yüzde kırk birlik yüzdesiyle karşılaştırılmış ve “görünüşe göre üniversite bitirmek iyi bir evliliğin de kapısını aralıyor,” ifadesi kullanılarak kadınların alacağı iyi bir eğitim, iyi bir kariyer ve ekonomik bağımsızlıktan ziyade ilişki sürdürme başarısıyla ilişkilendirilmiştir (42).

Women's Health Kasım 2012 sayısının "Pano!-Cinsellik" bölümünde ise içkinin kadınları erkeklere oranla daha fazla etkilediğine ve alkol alan kadınların asimetric yüzleri simetric gördüğüne, spirallerin doğum kontrol hapı gibi doğum kontrol yöntemlerinden daha etkili olduğuna, bazı genç erkeklerin herhangi bir sorunları olmadığı halde sertleşme bozukluğu kullandıklarına ve bu hapların cinsel yaşamlarını kötü yönde etkilediğine dair haberler paylaşılmış, "Taze Geldi" bölümünde soğuk havalarda artan romantik film izleme isteğiyle ilgili olarak fiziksel üşüme duygusunun psikolojik ısınma ihtiyacını da tetiklediğine dair bir araştırmanın sonucu sunulmuş ve sevgilisinin yaptığı şakaya alınan kadınlarla erkeklerin yüzdeleri verilmiştir (32).

Resim 4.18. "İstedini elde etme sanatı", *Women's Health* Eylül 2012, sayfa 90

Women's Health dergisi Eylül 2012 sayısının "Aşk + Seks" dosyası "İstedini Elde Etme Sanatı!" başlığını taşımakta ve modern kadının aşk ve ilişkiler konusunda daha girişken olması gerektiği vurgulanarak "onunla ilgilendiğini göstermek" (90), "uzaktan tanıdığın bir erkekle randuvu ayarlamak (91)", "yatakta

yeni bir şeyler yapmak (91)” gibi amaçlara ulaşmak için izlenmesi gereken yöntemler tarif edilmekte, uzak durulması gereken hareketlerse “Yanlış Hareketler Bunlar” arabaşılığıyla erkeklerin bu konuyla ilgili düşünceleri biçiminde sunulmaktadır (89-91). Makalenin ilk paragrafında bulunan ve modern kadının ilişki konusunda girişken olmasında hiç bir sakınca olmadığını vurgulayan “İlk adımı erkeğin atmasını bekleyen kadınlar mı? Onlar da tarihin tozlu sayfalarına karışıyor (90),” sözlerini izleyen paragrafta “Kaçınman gereken şeylerin başında... fazla ateşli görünmek geliyor... nasıl ki sen işe yaramaz bir kadın avcısına yem olmak istemezsen, onun da seni erkek yiyen bir yamyam gibi görmesini istemezsin (90),” ifadeleriyle kadınlar yine de fazla istekli ve girişken görünmemek konusunda uyarılmakta ve erkek kadın ilişkileri “avcı, yem, yamyam” gibi sözlerle kimin hayatta kalacağına belli olmadığı bir av-avcı ilişkisi olarak sunulmaktadır. Erkeğin beslenmesini tanımlarken kullanılan ilkelik vurgusunun burada da kadın için geçerli olduğu gözlemlenmektedir.

Kadınlar ara başlıkların içinde bulunan “harekete geç”, “daha da cesur ol” gibi ifadelerle teşvik edilirken, bir yandan da “Yapmak isteyeceğin son şey, erkekliğinin son kalesini ayaklar altına almak olacaktır, (90)” ve “bunu çok zarif bir şekilde yapmalısın; ona benzemeye çalıştığını anlarsa korkup kaçmasına sebep olabilirsin! (91)” gibi cümlelerle yaklaştıkları erkeğin erkekliğini tehdit etmemek konusunda dikkatli olmaları için uyarılmaktadırlar. Burada “erkekliğinin son kalesi” olarak vurgulanan “son dönemde yaşanan ekonomik krizden daha fazla etkilenen erkeklerin (90)” kadın erkek ilişkileri içindeki baskın rolüdür. Erkeklik ve maddi dünyanın, ekonominin ilişkilendirildiği bu makalede kadının ekonomiye katılan ancak ekonominin bir dış faktörü olarak nitelendirmesi dolayısıyla var olan patriarkal yapının hala devam ettiği ve kadınların ekonomik güce sahip olsalar dahi bunu bilinç düzeyinde kabul etmelerinin toplumsal cinsiyetlerinin bir rolü olduğu vurgulanmıştır.

Makalede aynı zamanda “ama kadınsal özelliklerin o kadar güçlü ki, buna mecbur kalmayabilirsin, (90)” ya da “işveli sinyallerin (90)” gibi istediğini yaptırabilen bir kadının cinsel kimliğine dair muğlak tanımların önemine de vurgu yapılmıştır. Ayrıca “iş daha göz korkutan seksüel deneyimlere geldiğinde, erkekler tutku dalgalarının esiri olup ne yaptığının ya da ne söylediğinin üzerinde durmaz,

(91)” gibi bir ifadeyle erkekler tutkuyla kör olup kontrolünü ve düşünme yetisini kaybeden kişiler olarak genellenmişlerdir. Tüm bu önerilerde ise Zizek’in (2008: 112) Lacancı bakış üzerinden *femme fatale* kadını tanımlamak için kullandığı “kadınlık hayaleti”nin bir örneği gözlemlenmektedir.

Bu bölümde ilişkilerle ilgili okuyucu sorularının cevaplandığı “Uzman Görüşü” bölümü de bulunmaktadır. Burada cinsel hayatlarının durgunlaştığından yakınan bir kadına “Belki de eşinin cinsel bir problemi vardır ve bununla yüzleşmemek veya sana belli etmemek için cinsellikten kaçıyor. Veya bir değişikliğe ihtiyacı vardır ancak bu konuda atılımı senden bekliyordur, (91)” cevabı verilmiş, bir erkeğin cinsellikten uzaklaşması ilk seçenek olarak bedensel bir işlev bozukluğuna bağlanmış, sorunun bedensel olmaması durumunda ise çözüm bulma sorumluluğu kadının omuzlarına bırakılmıştır. Dolayısıyla erkek, kadın tarafından çözülmesi gereken ve dolayısıyla aktif bir özne konumunda görünmektedir. Öte yandan dergilerdeki makalelerde tüm kamusal yaşamın atfedildiği erkeğe psikolojik değil de salt fiziksel bir tanı koyulması yine bir tezatlık oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, erkeklik, erkek bedeniyle ve onun gücüyle, iktidarıyla birbirine denk tutulmaktadır.

Women’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısında yer alan bir sonraki ilişki makalesi ise “Cinsel Yolla Bulaşan Hastalığı Olan Biriyle Birlikte Olur Muydun?” başlığını taşımakta ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların üstesinden gelinebileceğine vurgu yapmaktadır (114-119). Bu makalede “Tuğba’ya göre bunun en zor tarafı, utanç kısmıydı (116)”, “Bu kitaplardaki genital bölge enfeksiyonu ve çıban resimleri, tuhaf olmasının yanı sıra tek bir mesaj içerirdi; o da cinsel yolla bulaşan hastalıkların berbat ve utanılacak şeyler olduğuydu (116)” ya da “hastalık geçirmiş kadınlar hem kendilerini suçlayıp yargılar, hem de başkalarının da onu yargıladığını düşünür (117)” gibi ifadelerle cinsel yolla bulaşan hastalıkların özellikle kadınlar için utanç verici olduğuna değinilirken, kadınların en az yüzde sekseninin hayatı boyunca bir kez böyle bir hastalıkla karşılaştığı (116) gibi veriler ve cinsel yolla bulaşan hastalık geçiren kadınların hikâyeleriyle ifadelerine başvurularak bu sorunu pek çok kadının yaşadığı ve tedavi edildiği sürece utanılacak bir şey olmadığı vurgulanmış, makalenin sonunda bulunan “Ancak utanç ve korkunun seni sorumlu davranmaktan ve test yaptırmaktan

alıkoymasına izin vermemelisin (118)” cümlesiyle kadınlar sorunları için yardım almaya teşvik edilmişlerdir. Makalede ayrıca sigarayı azaltmak gibi riski azaltan yöntemler “Prezervatifin Ötesi” ara başlığı altında anlatılmış (117), cinsel yolla bulaşan hastalıklar, görülme sıklıkları, yayılma biçimleri, belirtileri, testleri, çözümleri ve korkutucu yönleri bir tablo içinde verilmiş (118), jinekologların cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilinmesini istediği şeyler “Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklarla İlgili Yedi Şaşırtıcı Gerçek” ara başlığı altında madde madde sıralanmış (119) ve “Sor ve Anlat” ara başlığı altında geçirilen cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili partnerlerle konuşmanın önemine değinilmiş ve konuşmanın nasıl uygun şekilde yapılabileceğine dair tavsiyeler verilmiştir (119).

Women’s Health Ekim 2012 sayısının “Aşk + Seks” dosyasında duygusal ilişkiler ve cinsellikle ilgili iki makale bulunmaktadır. Dosyanın ilk makalesi “Seks Lisanını Öğren” başlığını taşımakta konuşmanın cinsel hayat üzerindeki olumlu etkileri anlatılarak neler yapılabileceğine dair tavsiyeler vermektedir (93-95). Bu makalede, erkeklerin ve kadınların istekleri ve davranışları “Erkekler ve kadınların duymak istediği sözcükler birbirinden çok farklıdır. Kadınlar erotik hikâyelerden ve duygusal konuşmalardan etkilenir... Erkekler ise daha görsel bir dil ve net konuşmaları tahrik edici bulur (pornografik tarzda) (94)” ve “Genel olarak erkekler daha açık ve net konuşur, kadınlarsa daha duygusal ve deneyimsel bir dil kullanma eğilimindedir (95)” gibi ifadelerle genelleştirilerek karşılaştırılmıştır. Kadınlar, tıpkı Eylül 2012 sayısındaki “İstediyini Elde Etme Sanatı!” (89-91) makalesinde olduğu gibi “Cadell, kendini geliştirmek için olduğundan 10 kat daha cesurmuş gibi davranmanı öneriyor. Derin bir nefes al ve kendine çok güveniyormuş gibi davran (95)” sözleriyle daha cesur olmaya, değilse bile öyleymiş gibi görünerek cesur rolü yapma konusunda kendini geliştirmeye, dolayısıyla aslında içinde kendini rahat hissetmediği bir rolü oynamaya teşvik edilmektedir. Kadınlar ayrıca “Uyumsuz veya problem çıkaran biri gibi görünmeden, uygun bir zamanda konuyu gündeme getir, (95)” sözleriyle kendi bedenleriyle ilgili olarak istedikleri ya da istemedikleri şeyleri dile getirirken dahi uyumlu ve sorunsuz kişiler olmamaları konusunda uyarılmaktadırlar. Erkekler ise “Senin istediğini yaptığında, hemen ona karşılık ver. Nicholson, bunun klasik bir şartlandırma hilesi olduğunu söylüyor: 'Ona farklı bir davranış öğretiyor ve ardından ödüllendiriyorsun.' (95)” ve “Erkekler hassas konularda konuşmayı pek

beceremez. Ancak güven verici bir ses tonuyla söylediklerin, aklında yer edecektir (95)” gibi ifadelerle küçük püf noktalarına dikkat ederek kolaylıkla yönlendirilebilecek, hatta şartlandırılabilir, duygusal konularda beceriksiz ve yardıma ihtiyacı olan kişiler olarak genellenmişlerdir. Bu makale içinde ayrıca kadınların ve erkeklerin yatakta ne tür şeyler duymak istediklerine dair yüzdeler tablo içinde verilmiş ve “Dökül Bakalım” ara başlığı altında tatmin olan kadınların partnerleri hakkındaki pozitif düşüncelerini daha fazla açığa vurduklarına dair bir araştırma sonucu sunulmuştur (95).

Women’s Health dergisinde bulunan “Aşk + Seks” dosyasının ikinci makalesi olan “İlişki Terapisi”nde ise çiftlere yönelik terapilerden artık sadece uzun süreli ilişki yaşayan çiftlerin değil, ilişkileri henüz başlayan çiftlerin de sıklıkla yararlanmaya başladıkları anlatılmış, hangi durumlarda terapiye gitmek gerektiği konusunda bilgiler paylaşılmıştır (96-97).

Women’s Health Kasım 2012 sayısının “Aşk + Seks” dosyasında tek bir makale bulunmaktadır. “Biraz Daha Yaklaş!” başlığını taşıyan makale yatak odasında istediklerini yapmaları konusunda partnerlerini cesaretlendirmeleri için kadınları teşvik etmektedir (91-93). Makalede “Skoru dengelemenin zamanı geldi kızlar! (92)” ifadesiyle bedensel ilişki ortak yaşanan bir deneyimden ziyade skor tutulan bir karşılaşma olarak ele alınmıştır. Kadınlar “hem teşvik edici, hem de eğitici bir yol belirlemeleri (93)” ve erkeklerin hala istediklerini verme konusunda çekimser davranmaları durumunda terapiye ihtiyaçları olabileceği (93) konusunda uyarılmışlardır. Bu sayıda bulunan ve duygusal ilişkiler çerçevesinde değerlendirilebilecek bir diğer makale “Yaşam Koçu” bölümünde bulunmakta ve “Hassas Ruhlara Rehber” başlığını taşımaktadır. Makalede, yapılan araştırmalar referans gösterilerek hassasiyetin her zaman zayıflık demek olmadığı, çevredeki ve insanların ruh hallerindeki değişimlere karşı farkındalığı artırdığı için hassas bir kişiliğin hayat kurtarıcı olabileceği vurgulanarak kadınlar hassas doğalarıyla barışmaları konusunda teşvik edilmişler, fakat aynı zamanda hassas bir kişiliğin ilişkilerde sorun yaratabileceği konusunda da uyarılmışlardır (94-95).

Men’s Health dergisinin Eylül 2012 sayısının “Bülten-Cinsellik” bölümünde partnerini aldatan ve son kaçamaklarında prezervatif kullanmayan erkeklerin

yüzdesi verilmiş, kadınların giysi mağazaları ya da bankalardan ziyade pastane, kahve mağazaları gibi güzel kokan yerlerde telefon numaralarını vermeye daha meyilli olduklarına ve stil ve akış açısından benzer vücut hareketlerine sahip kişilerin birbirlerinden daha çok etkilendiklerine dair araştırma sonuçları sunulmuş ve erkeklere yürüyüş ya da kaya tırmanışı gibi beraber hareket etmeyi içeren aktif randevular planlamaları önerilmiştir. “Gözlüklerinizi Elden Geçirin” başlığı altında kadınların hangi çerçeve tiplerini daha çekici bulduklarına dair bir araştırma sonucuna değinilirken, kadınların kirli sakalı gür sakala ya da sinekkaydı traşa, gururlu bir ifadeyi ise mutluluk, belirsizlik ya da çekingenliğe tercih ettiğine değinilmiş, “Seksi bir cazibe için formül: Kaslı çene ve kalkık dudaklar (40)” ifadesiyle ancak genetik olarak sahip olunabilecek bedensel özellikler çekici olmanın formülü olarak sunulmuştur. “Radarımıza Takılanlar” başlığı altında ise libidosu yüksek kadınların zor tatmin edildiklerine dair bir araştırma sonucu paylaşılırken erkekler stereotipik bir betimleme olan “Azgın kadınlara dikkat edin, (40)” ifadesiyle uyarılmıştır.

Men’s Health Ekim 2012 sayısının “Bülten-Cinsellik” bölümünde uzman görüşlerine atıf yapılarak kadınların sevişme sonrasında sohbet etme arzusunun tatmin olduğunun işareti olduğu belirtilmiş ve “Sevişmeden sonra çenesi düşüyorsa, bunu bir iltifat olarak kabul edin (34)” ifadesine yer verilerek yine stereotipleştirici bir tanımlama biçimi kullanılmıştır. Bu bölümde ayrıca duyguları telefonda paylaşmanın ilişkiye zarar verdiğine dair bir araştırma sonucu sunulmuş, “Radarımıza Takılanlar” başlığı altında ilişki sıklığının erkeklerin libidosunda bir değişiklik yapmazken kadınların libidosunun düşmesine neden olduğu belirtilmiş, kadınların kendilerini neden ve nasıl tatmin ettiklerine dair bir araştırma sonucu tablo şeklinde paylaşılmış ve korunmadan cinsel ilişkiye girildiğinde genital uçuk kapma riskindeki artışın yüzdesi verilmiştir (34).

Aynı derginin Kasım 2012 sayısının “Bülten-Cinsellik” bölümünde kadınların beraber yemek yemeyi randevulaşma ve aile kurma kavramlarıyla bir tuttukları için diğer iletişim türlerinden daha mahrem bulduklarına, dolayısıyla başka bir kadınla yenen bir yemeğin bir kahve içilmesinden daha çok kıskançlık yarattığına dair araştırma sonuçları paylaşılmış, cinsel fantezilerinde her iki cinsi de düşündüğünü itiraf eden kadınların oranı verilmiştir. Bu bölümde ayrıca “Onun Dilini Konuşun”

başlığı altında erkeklerin aşk dili harekete odaklıyken, kadınlarınkinin daha az görünür olduğu için gözden kaçtığı belirtilerek, “kadınlar 'seni seviyorum' cümlesini ... iletişimde baskın olmadan, sözünüzü kesmeden ya da sizi eleştirmeden de gösterirler (26)”, “kadınlar, kocalarının baştan çıkarıcı rolünü oynamasına izin verirler (26)” ve “kadınlar, ev işlerini bir sorumluluk olarak görürler, sevginin bir tezahürü olarak değil (26)” gibi evcil ve pasif bir kadınlık vurgusuyla genelleyici ifadeler kullanılmıştır.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan “Yakın Plan-Komşu Kızı” bölümünde, erkek okuyuculardan gelen sorular yanıtlanmıştır. Burada kadınların terk ettikleri adama neden çok iyi biri olduğunu söylediklerini soran bir okuyucuya “Siz yine de işin iyi tarafından bakın: Geri kalan tüm o 'İdeal Erkek' kategorilerini başarıyla gerçekleştirmişsiniz, (50)” cevabı verildikten sonra, ideal erkeğin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır: “Harika bir erkek arkadaş olmuştunuz. Onun çekici bulunduğu biriymişsiniz. Eğlenceliymişsiniz. Başarılı ve akıllıymışsınız. Muhtemelen kadınların sevdiği gibi ailenize düşkün, ciddi bir ilişki peşinde olan biriymişsiniz (50).” Burada 'ideal erkek' tarif edilirken hem kadın, hem de erkek için genelleyici ifadeler kullanılmıştır. Ele alınan diğer sorulara verilen cevaplar içerisinde de “Kadınlar her zaman ciddi bir ilişki isteyip dursalar da bazen iyi bir erkeği daha iyi bir erkekle takas etmek istemeye başlarlar (50)”, “Kirli sırrımızı size açıklayayım: Bazı kadınlar işte böyledir. İlişkisiz duramazlar (50)” gibi ifadelere yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca “Zeki Olun” altbaşlığıyla kaynağı belirsiz araştırmalara atıf yapılarak spontane olmak, esprili olmak, iyi bir vücuda sahip olmak gibi kadınların çekici bulunduğu özellikler sıralanmış, kadın tekrar stereotipleştirilerek sunulmuştur.

Men's Health Ekim 2012 sayısının “Yakın Plan-Komşu Kızı” bölümünde yeni biriyle tanıştığında numarasını isteyip istememesi gerektiğini soran birine “açıkçası bir maganda gibi direkt kartvizitini uzatmaktansa, onun telefon numarasını sormak daha iyi. Bu özgüveni yüksek bir harekettir. Karşınızdaki kadının da gururu okşanacaktır (42)” cevabı verildikten sonra özellikle arkadaşlarının dalga geçmesi ihtimali varsa kadının numarasını vermek istemeyeceği, bu durumda “tabii, dalgacı çetesi yanında olmadığına (42)” erkeğin numarasını vermesinin daha iyi olacağı söylenmektedir. Burada yine hem kadın hem de erkek genelleyici bir tavırla ele

alınmış, belli bir erkek davranışı “maganda” olarak nitelendirilmiş ve tüm kadınların “dalgacı çeteleri” olduğu ima edilmiştir. Neden en çekici kadınların hep en ters kadınlar olduğu sorusuna ise “bu bir savunma mekanizmasıdır. Senelerce iştahlı bakışlara, imalara hatta kimi zaman tacizlere maruz kalan bir kadın, dışarıdan bakılınca buz kesmiş gibi görünebilir (42)” şeklinde cevap verilmiştir. Bir başka soruya verilen cevapta, “onu arkadaşlarınızla tanıştırmak genelde üçüncü haftada gerçekleştirilmeli. Ciddi ciddi sevgili olduğunuzu vurgulayan konuşma bir ay sonunda mutlaka yapılmalı. Daha da ciddi bir bağlılık gerektiren bir ilişkide olduğunuzu da 6-8 ay içinde konuşmalısınız, (42)” gibi ilişkide uyulması zorunlu olan zaman aralıkları verilerek, ilişkiler doğal ve kendilerine özgü ilerleyiş biçimlerine sahip süreçler olmaktan çıkarılmış, kaynağı belirsiz birtakım kurallara tabi tutulmuştur. Bu bölümde ele alınan sorulara verilen diğer cevaplarda da “çoğu kadının olgun erkekleri tercih ettiklerini söyleyelim (42)”, “yalnız görünmenize neden olan her şeyi yapmaktan kaçının. Kadınlar çaresizliğin kokusunu alır (42)” ve “‘Baldız baldan tatlıdır’ durumu kadınların en büyük kâbuslarından biridir... aslında tek duymak istediği onun kardeşinden daha güzel olduğudur (42)” gibi genelleme ifadeleri kullanılmıştır.

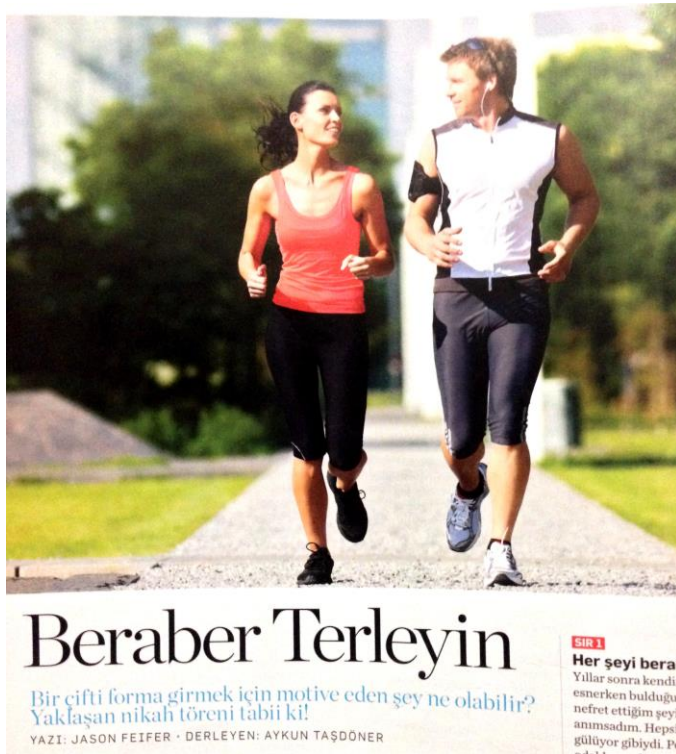
Men’s Health Kasım 2012 sayısının “Yakın Plan-Komşu Kızı” bölümünde ise okuyucu sorularına verilen cevapların yanı sıra internetten tanışılan biriyle ilk buluşmada bir oyun oynamak, define avına çıkmak, turistik bir gezi yapmak gibi öneriler sunulmuştur (44).

Men’s Health dergisi Eylül 2012 sayısının “Yakın Plan-İlişkiler” bölümü “Flört Oyununda Galip Gelin” başlığını taşımakta ve flört etmek “flört dönemi, küçük etapların yer aldığı bir atari oyunu gibidir. Doğru ataklarla bölüm sonundaki prensese ulaşabilirsiniz,” gibi ifadelerle mutlaka galip gelmesi gereken bir yarış, kazanılması gereken bir oyun biçiminde ele alınarak kazanma stratejileri sunulmaktadır (58). Makale içinde “Kadınları özelliklerini gözler önüne sermesinin sebebi, bilinçli ya da bilinçsiz de olsa kendine eş bulmaktır, (58)” “Sizin uzun süreli bir ilişki kurmaya değip değmeyeceğinizi anlamak için mutlaka sorguya çekip, ahiret soruları soracaktır (58)” ya da “Bir kadın için karar verme süreci genellikle rahatsız edicidir, doğru. Belki de gerektiğinde kontrolü ele alıp almayacağınızı görmek istiyordur, (58)” gibi ifadelerle kadınlar kendine mutlaka eş ya da uzun

sürelili ilişki arayan, karar vermekten çekinen ve kontrolü erkeğe bırakmak isteyen, ancak bir erkekle duygusal olarak var olabilen kişiler olarak genellenmiş, erkeklere ise makale içinde spor karşılaşmalarıyla, iş görüşmeleriyle, bilgisayar oyunları ile karşılaştırılan bu oyunu kazanmaları için özgüvenli olmaları, ilgili görünmeleri, muzip olmaları tavsiye edilmiştir.

Men's Health Ekim 2012 sayısının "Yakın Plan-İlişkiler" bölümü "Fantezilerinizi Gerçekleştirin" başlığını taşımaktadır ve erkeklere partnerleriyle fantezilerini yaşayabilmeleri için neler yapmaları gerektiği anlatılmaktadır (46). Kasım 2012 sayısında "Yakın Plan-İlişkiler" bölümü bulunmamaktadır.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında ilişkileri ön plana alan bir makale "Beraber Terleyin" başlığıyla "Fitness" dosyası içinde yer almakta, beraber antrenman yapan çiftlerin kendilerini daha rahat hissettikleri ve çift olarak çalışırken pozitif enerjiyle zorluklara beraber meydan okunabileceği (78) birlikte spor yapan gerçek bir çiftin hikâyesi anlatılarak vurgulanmakta ve çift olarak spor yapmanın sırları verilmektedir (78-79).

Resim 4.19. "Beraber terleyin", *Men's Health* Eylül 2012, sayfa 78.

Men's Health Ekim 2012 sayısının "İlişkiler" dosyası "İlk Randevunuz Felaket Olmasın" başlığını taşımakta ve "*Men's Health*'in dişi casusu"nun (72) derlediği "ölümcül randevu hataları"ndan (72) oluşmaktadır (72-75). Bu makalede de flört ölümcül hatalar içerebilen bir oyun olarak ele alınmış ve hayatta kalmak için tüyolar verilmiştir. Makalede kadınlar "Kabul ediyorum ki görevim sinsice davranmayı gerektiriyordu. Kadınların ilk randevularında izledikleri yol da zaten bu (74)", "Gelir seviyenizi ve statünüzü anlamak peşindeyiz (74)", "Avusturyalı araştırmacılara göre, kadınlar kişilik özelliklerini (zeka, hırs, azim gibi) para durumunuzla değerlendiriyor. Başarınız gelecekteki istikrarınızın bir kanıtı (74)", "Erkekler iltifat olsun diye karşılarında oturan kadını tarif ederler. Kadınsa sadece 'Çıktığı diğer kızlardan bir farkım yokmuş' diye düşünür (74)", "Özgüven, kadınların ilgisini üzerinize çekmeye yeter (75)," "Erkekler, kadını satın almış gibi hissetmek ister (74)", "Kadınların çekici olması erkeklere yeter. Kadınlara yetmez. Onlar, kendilerine güvenen bir adam ister (75)" gibi hem erkeği hem de kadını genelleyen, toplumsal cinsiyet rollerini patriarki üzerinden kadını satın alınabilir bir meta olarak sunarak yeniden inşa eden ifadelerle tüm kadınların iyi para kazanan, başarılı, özgüven sahibi, kendini özel hissettiren erkekleri arzuladıkları vurgulanırken, bu genellemeyle erkekler kadını dahi satın alabilecek düzeyde bir ekonomik özne olarak sunulmuştur.

Resim 4.20. “Onu geri kazanın”, *Men’s Health* Kasım 2012, sayfa 62.

Men’s Health dergisi Kasım 2012 sayısının “İlişkiler” dosyası “Onu Geri Kazanın” başlığını taşımakta ve kötü ilk randevuları ya da batmış ilişkileri düzeltmek için tavsiyelerde bulunmaktadır (62-64). Makalede kadının mutfağındaki basit işleri yapmak ya da annesini yemeğe çıkarmanın kötü hamlelerin üstesinden gelinmesine yardımcı olacağı belirtilmekte, yapılan hataları düzeltmenin gerçekte nasıl biri olduğunu gösterme fırsatı sunacağı vurgulanmakta ve erkekler “yenilgilerinizi zafere çevirmek için uğraşmaya başlayın,” sözleriyle cesaretlendirilerek ilişkiler bir kez daha yenen ve yenilen tarafların bulunduğu bir karşılaşma alanına benzetilmektedir (62). Erkeklerle, kadınların kalbini kazanmak için “Anlattığı bir sürü hikâye ile karşısındaki kadını her an daha da etkileyen şövalye ruhlu ve karizmatik erkek (64)” olmaları, yalvarmalarını ve “biraz caka satmaları (64)” tavsiye edilmektedir. Makalede ayrıca bir kadının kendisinden hoşlanıldığını bildiği takdirde o kişiden hoşlanma ihtimalinin arttığına dair bir araştırma sonucu paylaşılmış ve hangi gafların ikinci bir şans hak etmediği derecelendirilerek tablo içinde verilmiştir (64).

görülen şeyler için savaşmak zorunda kaldıkları ve geçmişte erkekler iş yerinde kadınları fetheden cengâverler olarak görülürlerken kadınların önlerine gelenle yatmakla itham edildiklerine de değinilmiştir (124). Burada ise, zaman ve uzamın ötesine geçen, her türlü kültürü aşan bir erkeklik ve dolayısıyla ataerkillik gözlemlenmektedir. Başka bir deyişle, kadın, kadın olduğu için, erkek güç ve iktidar sahibi olmalıdır vurgusunun yapıldığı gözlemlenmektedir.

Resim 4.21b. “Ofiste aşk zamanı”, *Men’s Health* Eylül 2012, sayfa 121.

Resim 4.21c. “Ofiste aşk zamanı”, *Men’s Health* Eylül 2012, sayfa 123.

Men’s Health Ekim 2012 sayısının bir sonraki ilişki dosyası ise “Seks ve Müzik” başlığını taşımakta ve kadınların müzikle nasıl baştan çıkarılabileceği anlatılmaktadır (122-129). Makalede “Asıl müzik meraklılarının erkekler olduğu düşünülse de, müzik kadınların da içine işler... her kızın bayılıp ciyaklayarak şarkılara eşlik ettiği bir dönem vardır (124)”, “Biz kadınların erkek tercihi konusunda olduğu gibi, müzisyenler konusunda da belli bir tipi var. Bazıları kirli sakallı, salaş görünümlü ve içli müzisyenleri severken, diğerleri ağız viski kokan, ... sıra dışı tiplere bayılır (124)”, “Bizimle aynı müziği seven biriyle tanışmak, onun beynine ve kalbine giden yolu jet hızıyla geçmemizi sağlar (124)”, “Bazen bir kadının tek istediği şey, sabun köpüğü gibi üç dakikalık saçma bir pop şarkısı dinlemek ve hayatın monotonluğundan kaçmaktır. Aynısını yapan bir erkek de bulursa, ondan mutlusu olmaz (124)”, “Bazen erkeklerimizle müziğimiz arasındaki çizgiyi bulanıklaştırarak risk alıyoruz (124)” gibi genelleyci ifadeler kullanılmış, makalenin devamında da biriyle birlikte olmak için benzer müzik zevklerine sahip olmanın yeterli ya da çok önemli bir unsur olduğu vurgulanmıştır. Makale boyunca ortak müzik zevkinin önemi bu şekilde vurgulandıktan sonra “Ya Onun Müzik Zevkinden Nefret Ederseniz?” başlıklı kısa bir ara bölüm içinde “Tayvan’da yapılan

bir araştırmaya göre ortak müzik zevkleri aranızdaki çekimi artırabilir ama çakışan zevklerin de pek bir zararı yok (127)” ifadesi kullanılmıştır.

Men’s Health dergisinin Kasım 2012 sayısının son ilişki ve cinsellik dosyası ise “Porno Şakaya Gelmez” başlığını taşımaktadır ve pornonun gündelik hayata ve ilişkilere zarar veren bir bağımlılık mı yoksa zararsız bir eğlence mi olduğu tartışılarak kadınların ve erkeklerin pornografiye bakışları karşılaştırılmıştır (96-105). Makalede “pek çok psikoloğun ortak görüşüne göre, erkekler gününbirlik seks yapmayı isteyen, dolgun vücutlu kadınların peşinden koşmak üzere evrildiler (98)”, “Erkekler değişikliği tercih ederken, kadınlar ilişkilerde sabit dinamikler arıyor (98)” ve “erkekler hala içgüdüsel olarak bu tercihleri sürdürüyor (100)” gibi ifadelerin ardından, erkeklerin porno izlemesi mümkün oldukça fazla kadınla birlikte olma içgüdülerinin tek eşliliğe değer verilen modern toplumda bu içgüdülerini tatmin etmenin bir yolu olarak açıklanmış ve bağımlılık düzeyine gelmediği ya da partnerde güvensizlik hissi yaratmadığı sürece bir problem teşkil etmediği belirtilmiştir. Burada dikkat çekici olan ise, erkeklerin “dolgun vücutlu” kadınları içgüdüsel olarak beğendiği önermesine karşın *Women’s Health* dergilerinin bu önermeye hiç de uymayan sağlık ve spor tavsiyelerinde bulunmasıdır.

Men’s Health ve *Women’s Health* dergilerinin incelenen sayılarında bulunan duygusal ilişkiler ve cinsellikle ilgili tüm haber ve makaleler karşılaştırıldığında, öncelikle *Women’s Health* dergilerinin “Pano!” bölümünde ilişkilerle ilgili sayfa “Cinsellik” başlığını taşımasına rağmen, cinsellikten çok ilişkiler ve var olan ilişkilerin sürdürülmesi üzerineyken, erkeklerin “Bülten-Cinsellik” bölümünde cinselliğe daha fazla yer verildiği ve var olan ilişkilerden ziyade yeni bir ilişki başlatmanın yolları üzerinde durulduğu gözlemlenmektedir. *Women’s Health* dergisinde bulunan “Erkek Mantığı” ve *Men’s Health* dergisinde bulunan “Komşu Kızı” bölümleri incelendiğinde, erkeklere dair genellemelerin bir erkek yazar, kadınlara dair genellemelerinse bir kadın yazar tarafından yapıldığı dikkati çekmektedir. Hem bahsi geçen bölümlerde, hem de dergilerdeki diğer duygusal ilişki ve cinsellik makalelerinde erkeklerin ve kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında tanımlanmış biçimlerine bakıldığında; kadın dergilerinde erkekler sıklıkla karar almaktan aciz ama asla incitilmemesi gereken erkeklik gururuna sahip, kadınsı oyunlar ve iyi planlanmış stratejilerle istenen yere çekilebilecek ve

etkilenebilecek, duygusal konulardan uzak ve hatta bir parça beceriksiz, cinsellik söz konusu olduğu zaman her şeyi unutabilen ve hatta doğru düşünme yetilerini kaybedebilen kişiler olarak genellenmiş, stereotipikleştirilmiştir. Yine *Women's Health* dergilerinde kadınlar sıklıkla küçük oyunlar yapmak, bu oyunlar esnasında erkeği korkutabilecek aşırılıklardan kaçınmak, amacını tam olarak belli etmeden istediğini yaptırmayı öğrenmek, fazla erkeksileşmeden daha cesur ve girişken olmak konusunda teşvik edilmektedirler. *Men's Health* dergilerinde ise bütün kadınlar mutlaka iyi para kazanan, başarılı, karizmatik, zeki, esprili, kendini özel hissettiren erkeklerle uzun vadeli ilişkiler yaşamayı arzulayan kişiler olarak betimlenmiş, erkekler şövalye ruhlu, karizmatik, eğlenceli, güvenilir, zeki, başarılı olmak ve hata yapmamak konusunda teşvik edilmişlerdir. Her iki dergide hem bedensel, hem de duygusal ilişkiler kazanan ve kaybeden tarafların olduğu karşılaşmalar olarak betimlenirken, *Men's Health* dergilerinde ilişkiler ayrıca bilgisayar oyunları, spor karşılaşmaları gibi erkeğe özgü olduğu varsayılan yarış ortamlarıyla karşılaştırılmıştır. Beraber fiziksel aktivitelerde bulunmanın ilişkiyi güçlendireceğine dair bir vurgu ise sadece *Men's Health* dergilerinde gözlemlenmiştir.

Özetle, hem kadın hem erkek için tüm özel alan ve mahrem alan gibi son derece kişisel ve öznel alanlar savaş, ekonomi, oyun vb. rekabetçi benzetmelerle stratejik olunması gereken bir alan olarak sunulmuş; tüm kadınlar ve tüm erkekleri kapsayan vurgusuyla yereli aşan küresel ve dolayısıyla nesnel bir erkeklik ve kadınlık vurgusu yapılmıştır.

4.5. Aile, Kariyer ve Para: Bağımsız ama Bağımlı Kadınlar

Women's Health dergilerinin incelenen sayılarında toplam üç adet kariyer ve para, bir adet hamilelik makalesi bulunduğu görülmüştür. *Men's Health* dergilerinin incelenen sayılarında ise toplam dört adet kariyer ve para makalesi bulunmaktayken, bu makalelerin iki tanesi aynı zamanda evlilik ve aile ile de ilgilidir.

Men's Health ve *Women's Health* dergilerinin incelenen sayılarında aileyi ve/veya kariyer ve parayı odağa alan makalelerin dağılımı aşağıdaki çizelgede verildiği gibidir:

Çizelge 4.6. İncelenen dergilerde aileyi ya da kariyeri ve parayı odağa alan makalelerin dağılımı

	Aile	Kariyer / Para
Women's Health - Eylül 2012	-	2
Women's Health - Ekim 2012	1	1
Women's Health - Kasım 2012	-	-
Men's Health - Eylül 2012	1	2
Men's Health - Ekim 2012	1	1
Men's Health - Kasım 2012	-	1

Women's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan ilk kariyer makalesi "Hap Kültürü" başlığını taşımakta ve işlerinde daha başarılı olmak isteyen kadınların giderek artan oranda hap kullanımına yöneldiklerinden bahsetmektedir (130-133). "Bugünün rekabetçi dünyasında, kadınların bazıları işlerinde daha başarılı olabilmek için çözümü eczanede arıyor (130)" cümlesiyle başlayan makalede kadınların hap kullanımına yönelme sebepleri "...şimdi, çok çalışan kariyer sahibi kadınlar ya da yorgun düşmüş anneler, 'kozmetik nöroloji' adı verilen, zihinsel ve fiziksel performansı artırma amaçlı ilaçların söz konusu olduğu, tartışmaya açık bir alanda çözüm arıyor (130)", "İlaç taraftarları, bu tür reçetelerin çalışanlara faydalı olduğunu, yapılacak işlerin üstesinden daha kolay gelmelerini sağladığını ve sosyal hayatta karizma kazandırdığını ifade ediyor (130)", "Kadınların bir kısmı da ilaçları daha üretken olmak için değil, sakinleşmek için kullanıyor (132)" gibi ifadelerle açıklanmış ve uzmanların artan performans artırıcı ilaç kullanımıyla ilgili tereddütleri bağımlılık yapma özelliklerinin yanı sıra "ilaçların 'normal' fikrini yeniden tanımlatması, ilaç tarafından yönlendirilmiş bir mükemmeliyetçiliğin ortaya çıkması ve daha önce kabul edilmiş değerlerin değişme riski (133)" olarak sıralanmıştır.

Resim 4.22. “Para kuralları”, *Women’s Health* Eylül 2012, sayfa 134.

Women’s Health Eylül 2012 sayısında bulunan ikinci kariyer ve para makalesi ise “Para Kuralları” başlığını taşımakta ve kadınlara paralarını nasıl daha iyi yönetebilecekleri hakkında tavsiyeler verilmektedir (134-139). Makalenin ilk tavsiyesi “İyi Kazan”dır ve bu alt başlığın altında “İşin en önemli yatırımındır (136)”, “para kazanma gücünü elinde bulunduruyorsan bu senin en önemli varlığın. Ve onu tıpkı diğer yatırımların gibi özen göstererek korumalısın (136)” gibi ifadeler kullanılırken, hemen yanındaki kolonda “İş söz konusu olduğunda sadece para kazanmayı önemsiyorsan şunu hatırla: Para sadece belli bir yere kadar mutluluğu satın alabilir (136)” ifadeleriyle bu kez kadınlara biraz önce çok büyük bir özenle korumaları gerektiği söylenen paranın yine de mutluluk için yeterli olmayabileceği söylenmektedir. Makalede, para ve kalori yönetimi “Kalorilerini saydığı gibi, parayı da say (136)”, “İşin temelinde, kazandığından daha azını harcamak vardır. (Kilolar söz konusu olduğunda, durum tam tersi) (137)”, “Her doğum gününde şunları kontrol et: Kilon ve bankalardaki kredin. Birinde azalma, diğerinde ise artış olması gerekir (137)” gibi ifadelerde birden çok kez karşılaştırılmıştır. Ayrıca “Pek çok nedenle alışveriş yaparız; yalnızlık da bunlardan biri. ... Hiçbir şeye ihtiyacın yokken bunları yapıyorsan, belki de sadece iletişim ihtiyacı duyuyorsun (138)”

cümlesiyle alışveriş bağımlısı kadın stereotipi yalnızlıkla ve iletişim eksikliğiyle ilişkilendirilmiştir. Ancak öte yandan dergi; ortaya atılan paranoyaklaştırıcı, genelleştirici güzellik haberlerin altında ise sorunun hangi marka ürünlerle, fiyatlarını da belirterek, çözüleceğini önermekten geri durmamıştır.

Resim 4.23. “İmposter sendromu”, *Women’s Health* Ekim 2012, sayfa 131.

Women’s Health Ekim 2012 sayısında bulunan kariyer makalesi “İmposter Sendromu” başlığını taşımakta ve işyerinde yükselmeyi hak etmediğini düşünen kadınların sıkıntılarıyla bu düşüncenin sebepleri anlatılmakta, kadınlar başarılarını sahiplenmeleri için cesaretlendirilmektedir (130-133). “Bazı kadınlar son derece akıllı ve yetenekli olduğu halde, yükselmeyi hak etmediğine inanıyor. Tanıdık geldi mi? Güvensizlik duygusuna son vermeli ve başarıyı sahiplenmelisin (130)” cümleleriyle başlayan makalede iş yaşamında başarılı olmayı hak etmediklerine inanan kadınların bu inançlarının altında yatan sebepler “Çalışmalar, kızların alçakgönüllü olmayı ve kendini geri planda tutmayı erken yaşlarda öğrendiğini gösteriyor. Aksi takdirde akranları tarafından dışlanabiliyorlar. (132)”, “Açık olan bir şey var: Kızlar kendine güvenli görünmenin bir bedeli olduğunu biliyor (132)”, “Kibirli ve kendiyile övünen kadınlardan, erkekler kadar kendi cinsleri de

hoşlanmıyor (132)”, “Çünkü kadınlar kendisini erkeklerden daha çok eleştirip daha fazla çalışmadığı sürece öne geçemiyor (132)”, “Dolayısıyla bir kadın başarılı olduğunda, bunu yeteneğinden ziyade şansına, çekiciliğine veya daha iyi biri olmamasına bağlaması şaşırtıcı değil (132)”, “Pek çok kadın ufak tefek hatalarla karşılaştığında bunun ondan kaynaklandığı ve kendi başarısızlığı olduğu hissine kapılır (132)”, “İmposter sendromu, özellikle başarıma isteği olan kadınlara acı çektirir (133)”, “Kadınlar bir şey için çok çalışması gerekiyorsa, onda iyi olmadığını düşünür (133)” gibi ifadelerle açıklanarak kadınların yetiştirilme tarzlarına ve hem erkeklerin, hem de kadınların “başarılı kadınlar”la ilgili genelleyci düşüncelerini içselleştirmiş olmalarına bağlanmaktadır. Makalede ayrıca işinde iyi olmadığını hisseden kadınların aynı zamanda iyi bir eş, anne veya arkadaş olmadıkları konusunda da tedirgin olduklarına değinilmekte ve “İlişkileri yürütmesi beklenenlerin kadınlar olduğu düşünülürse, hiç şaşırtıcı değil (133)” ifadesi kullanılmaktadır. Tüm bunların yanı sıra ise, kadınların erkeklerden çok daha acımasız bir bakışla iş yaşamında kendilerini eleştirmezlerse başarılı olamayacakları görüşü doğrudan kadın olmanın getirdiği biyolojik ve kadınlıkla gelen bir eksiklik gibi sunulmuştur.

İncelenen *Women's Health* dergilerinde bulunan aileyle ilgili tek makale, Ekim 2012 sayısının son sayfalarında yer almaktadır. “Ağır Sıklet Dalında Şampiyon” başlığını taşıyan bu makalede hamilelik sürecine değinilmekte, genlerin bir araya gelişinden itibaren yaşananlar anlatılmakta, anne olmanın zorluklarının henüz hamilelikte başladığı vurgulanmaktadır (134-139). “Bir bebek, daha dünyaya gelmeden bile annesinden alabileceği her şeyi almaya çalışır. ... İşte gardını almak için bilmen gerekenler... (134)” cümleleriyle başlayan makalede hamilelik bir boks maçı gibi anne ile baba (137) ve anne ile fetüs (138) arasında geçen rauntlar biçiminde ele alınmış, “Mücadele ile geçen onca zamandan sonra, kazanan bebektir (137)” ya da “Bir çocuğun annesine karşı sorumluluğunu anlaması gerçekten çok önemlidir... Böylece biz, yani anneler sonunda bu yarışta kazanırız (139)” gibi cümlelerle annelik, tıpkı duygusal ilişkiler ve cinsellikle ilgili makalelerde olduğu gibi, kazanılması gereken bir mücadele olarak sunulmuştur.

Women's Health dergisinin Kasım 2012 sayısında ise kariyer, para ya da aile konularında herhangi bir makale bulunmamaktadır.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında bulunan ilk kariyer ve aile makalesi "Yakın Plan-Erkek Aklı" bölümünde yer almaktadır. "İşini Kaybet, Hayatını Bul" başlığını taşıyan makalede, işsiz kalmak, başarısızlık korkusu ve mali güvence eksikliğinin aile hayatında yarattığı etkiler on yıldır sabit geliri olmayan bir yönetmenin bakış açısıyla sunulmuştur (66-68). Makalenin ilk bölümünde başarısızlık düşünceleri ve işsizliğin yarattığı güvensizlik hissi anlatılmış, daha sonra yazar uzun süren işsizlikle nasıl barıştığını "Kariyerinizdeki durağanlık tüm varoluşunuzu tehdit eden, zehirli bir düş kırıklığı yaratsa da aynı zamanda başka bir hayata giden yolu açıyor. Özgürlük, hatta neşe dolu bir hayat bu (67)", "Ofis köleliğinden ve tuzaklarından kurtuldunuz. Trafik çekmek yok. Evle iş arasında mekik dokumak yok. Bırakın insanlar hayatlarını bir ofis odasında ziyan etsinler. Küçük burjuva modeli size uygun değil. Dünya istirdiyeniz. Siz de bir kum tanesisiniz (67)" ve "Şimdi ise boşlukta geçirdiğim bu 10 yılın bana bir sürü roman yaşama imkânı verdiğini hissediyorum (67)" cümleleriyle anlatmıştır. Makalede ayrıca ailenin maddi ihtiyaçlarını karşılamak konusunda duyulan sorumluluğa ve sabit bir gelire sahip olmamanın aile ilişkilerindeki etkisine "Tabii bu para dünyanın en pahalı şehri Manhattan'da bir aile kurmak için yeterli değildi (66)", "Küçük gurur noktaları da var, örneğin bir şekilde çocukların piyano derslerine devam etmelerini ve başlarının üstlerinde bir çatı olmasını sağlamak, insana gurur veriyor (67)" ve "Sıkıntı çektiğiniz zamanlarda bir eş ya da sevgili sizden uzaklaşabilir. Fakat çocuklar ailelerine kenetlenmeye daha eğilimlidir (67)" ifadeleriyle değinilmiştir. Giddens'in (2014: 48) vurguladığı "babanın otoritesinden annenin sevgisine" geçişin olduğu postmodern dönem aile ilişkilerini burada görmek mümkün. Ancak babanın otoritesinin bir yükümlülüğe dönüştüğü ve bu yükümlülüğün ise erkeğin doğrudan aileyle ilişkilendirilmesi üzerinden "kamuya muhakkak hâkim olması gereken cinsiyet" vurgusu üzerinden kendini gösterdiği görülmektedir.

Men's Health dergisinin Eylül 2012 sayısında yer alan diğer kariyer ve para makalesi ise "Yakın Plan" bölümünden bağımsız bir "Erkek Aklı" dosyası içinde yer almakta, "Başarıyı Engelleleyen Para Alışkanlıkları" başlığını taşımakta ve makalede bu alışkanlıklardan kurtulmak için nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatılmaktadır (88-89). Makalede paranın da kadınlar gibi erkeklerin aklını karıştırabileceği belirtilmiş (88) ve para kazanmak "Çocukken çok güçsüzdüm ve para bana

kendimi bir erkek gibi hissettiriyordu (89)”, “Para sıklıkla güç, güvenlik ve özgüven hissetme amacıyla kullanılıyor (89)” gibi ifadelerle erkeklik ve erkekliğe atfedilen özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Öte yandan erkeklerin de hayatlarındaki bir boşluğu doldurmak için alışveriş yaptıklarına değinilmiştir (89). Bu makalede de, erkeğin ailenin maddi güvencesine dair hissettiği sorumluluk “Bu, size bağımlı yaşayan eşiniz ve çocuklarınız için bir fayda sağlamıyor... . 'Para önemli değil ama aile önemli.' Patronunuzdan zam isterken ya da çocuklarınızın üniversite eğitimleri için fon hesaplarını araştırırken bunu aklınızdan çıkarmayın (89)” cümleleriyle ifade edilmiştir.

Men's Health dergisinin Ekim 2012 sayısında bulunan makale ise Finans dosyası içinde yer almakta ve “İyi Günde Kötü Günde” başlığını taşımaktadır. Bu makalede evlilik sırasında ya da bir boşanma durumunda yaşanabilecek çeşitli maddi problemlere değinilerek çözüm önerileri sunulmaktadır (80-82). Makalenin başında “evlilik mutluluğunuzu olduğu kadar finansal güvenliğinizi de etkileyen bir kurum (80)” ifadesi kullanılmakta ve okuyucular maddi açıdan kendilerini güvenceye alma konusunda teşvik edilmektedir (80).

Men's Health Kasım 2012 sayısında yer alan makale ise Ofis dosyası içinde yer almakta ve “Sorun Çözme Rehberi” başlığını taşımaktadır. Makalede iş yerinde yapılan utanç verici veya işten atılmaya sebep olabilecek büyüklükte hataların ardından neler yapılması gerektiği madde madde anlatılmaktadır (82-83).

Men's Health ve *Women's Health* dergilerinin incelenen sayılarında bulunan kariyer, para ve aile ile ilgili makaleler karşılaştırıldığında, öncelikle *Women's Health* dergilerinde kariyer ve aile birbirinden tamamen bağımsız makalelerde ele alınırken, *Men's Health* dergilerinde kariyer, para ve ailenin bir arada bulunduğu görülmektedir. *Women's Health* dergilerinde iyi para kazanmanın, parayı ve gücü elinde bulundurmanın önemi vurgulanırken, para kazanabilme yetisi bağımsızlığın bir aracı olarak ele alınmakta, *Men's Health* dergilerinde ise ailenin maddi güvenliğini sağlamanın erkeğin sorumluluğu olduğu sıklıkla tekrarlanmaktadır. *Women's Health* dergilerinin kariyer makalelerinde kadınların hayali başarısızlıklarla ilgili korkularına ve bu korkunun iş yaşamında bir kadın olarak var olmalarıyla ilgisine değinilirken, *Men's Health* dergilerinin kariyer makalelerinde

ofiste ya da para yönetimiyle ilgili meselelerde yaşanması muhtemel gerçek sorunlarla karşılaşmaları durumunda nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda tavsiyeler verilmiştir.

Özlüce, erkeğin parasal ve aileyle ilgili sorumluluğunun güç ve erkeklikle ilişkilendirildiği ve hegemonik erkeklik durumunun sürdüğü gözlemlenmektedir. Bundan dolayı kadınlara yönelik konuyla ilgili yazılan makalelerde ise “para=bağımsızlık/özgürlük” vurgusunun oldukça popülist kaldığı, ekonomik alanla ilişkilendirilmemesi ve tikelleştirilerek verilmesi nedeniyle feminist söylemlerin popülist vurgularla ya da kılıflarla metalaştırıldığı, vurgulandığı görülmüştür (Cheviron, 2007: 248).

4.6. Standart Kadın ve Her Alanda Uzman Erkek

Women's Health dergilerinin incelenen bütün sayılarının en son sayfasında “Standart Kadın” isimli, modern kadının yaşam tarzı ve hayata bakış açısına dair bir bölüm bulunduğu görülmüştür. Eylül 2012 sayısının “Standart Kadın” bölümü “Ben Özgürüm!” başlığını taşımakta ve bağımsız kadınların erkeklerin gözünü korkuttuğunu düşünenlerin yüzdesi gibi veriler, “bağımsız kadının marşı”, “standart kadının en çok kızdıran şey hayatıyla ilgili kararlara müdahale edilmesidir” gibi ifadeler kullanılmaktadır. Ekim 2012 sayısının Standart Kadın bölümü “Kimse Mükemmel Değil!” başlığını taşımakta ve partnerini aldatan kadınların yüzdesi, en sık yapılan güzellik hatası, bir hatası nedeniyle işten çıkartılanların yüzdesi gibi veriler kullanılmaktadır (146). Kasım 2012 sayısının Standart Kadın bölümü ise “Zevk İlkesi” başlığını taşımakta ve “S.K. Sadece iyi hissetmek istiyor!” cümlesiyle açılış yaparak S.K.'nın en tatmin edici bulduğu suçlu zevkler, en çok zevk veren koku, bir yabancıdan iltifat aldığı anda heyecanlananların yüzdesi gibi kısa haberler ve veriler kullanılmaktadır (138).

Men's Health'in incelenen sayıları arasında sadece Ekim 2012 sayısında *Women's Health* dergilerinin “Standart Kadın” bölümlerine karşılık gelen bir “Sıradan Adam” bölümü olduğu görülmüştür. Bu bölüm “En Kirli Fantezileriniz” başlığını taşımaktadır ve çeşitli fantezilere sahip erkeklerin yüzdeleri verilmiştir (146).

Men's Health dergilerinin incelenen tüm sayılarında, spordan iş yemeklerine, flörtten yemek tariflerine çeşitli tavsiyeler içeren “Her Alanda Uzman Ol!” isimli bir bölüm bulunmaktadır. Eylül 2012 sayısında bulunan “Her Alanda Uzman Ol!” bölümü, “lobutları yere serin (68)”, “iş yemeği planlayın (69)”, “vücut dilini okuyun (69)”, “bujilerinizi değiştirin (69)”, “ayaklarını yerden kesin (70)”, “parmağınızda kalem çevirin (70)”, “bench pres kazalarından korunun (70)”, “lafı gediğine oturtun (71)”, “makarna ustası olun (71)” ve “en iyi teşekkür notunu yazın (71)” başlıklarından oluşmaktadır. Ekim 2012 sayısında bulunan “Her Alanda Uzman Ol!” bölümünün başlıkları “kum torbasıyla yumruk şov (60)”, “ortamı şenlendirin (62)”, “peynirli makarna ustası ol (62)”, “pantolonlar jilet gibi olsun (62)”, “partiden sıkılan kızın kahramanı ol (63)” ve “kas kramplarını ortadan kaldırın (63)” şeklindedir. Kasım 2012 sayısının “Her Alanda Uzman Ol!” bölümünde ise “yumruk kadar sert kokteyller (60)”, “kaya tırmanışını fethedin (61)” ve “uzun yolda uyanık kalın (61)” başlıkları bulunmaktadır.

Women's Health dergisinde hayatın çeşitli alanlarını bu şekilde bir araya getiren herhangi bir bölüm bulunmamakta ve makalelerde aile yaşamı, iş yaşamı, spor, ilişkiler ve doğru beslenme konuları birbirlerinden tamamen ayrı konular olarak ele alınmaktayken, *Men's Health* dergisinde bulunan bu dosyayla erkekler hem yemek ve ütü yapmak gibi evle ilgili, hem de spor ve iş yaşamı gibi dışarıya ait konularda aynı anda aktif ve başarılı olmaya teşvik edildiği gözlemlenmiştir.

4.7. İçeriğin Bir Uzantısı Olarak Tüketim

Women's Health dergilerinde tüketimin özellikle bakım ve güzellik haberleriyle iç içe geçtikleri görülmüştür. Bakım ve güzellikle ilgili haber ve makalelerin neredeyse hepsinde çeşitli tüketim ürünleri önerilmesinin yanı sıra, moda ve giyimle ilgili dosyaların hepsi sadece marka ve ürün tanıtımlarından oluşmaktadır. Haber ve makalelerle iç içe geçen tanıtımların yanı sıra, *Women's Health* dergilerinin incelenen tüm sayılarının sonunda altışar sayfalık “Promosyon” bölümleri bulunmakta ve bu sayfalarda buzdolaplarından ayakkabılara, spa merkezlerinden spor merkezlerine çeşitli ürün ve kuruluşların tanıtımları yapılmaktadır.

Resim 4.24. “2012 güzellik dlleri”, *Women’s Health* Eylül 2012, sayfa 100-101.

Men’s Health dergilerinin incelenen sayılarında ise birer ya da ikişer sayfa dışında tüketim haberlerinin *Women’s Health* dergilerinde olduğu gibi makalelerle ve haberlerle i içe geçmekten ziyade, dergilerin en sonunda blok halinde bulunan moda sayfaları ve *Women’s Health* dergilerinin “Promosyon” bölümlerinin *Men’s Health*’deki karşılığı olan “MH En Yeniler” bölümünde bulunduğu görülmüştür. Ekim 2012 sayısında moda ve giyim bölümü bulunmamaktadır.

5. SONUÇ

Patriarkinin hegemonyası karşısında, tarih boyunca kadın daima “ikinci cins” olarak kalmaya mahkûm edilmiştir. Kadının bu konumu moderniteyle birlikte çok daha sistematik bir toplumsal cinsiyet rolünü oynaması şeklinde kendini göstermiştir. Özel alana sıkıştırılan ve bedeni tahakküm altına alınan, daha sonra ise buna koşut olarak metalaştırılan kadınlar, özellikle 1960’larla birlikte yükselen feminist hareketin yarattığı tarihsel ve düşünsel sorgulamalarla, kadının maddi ve kültürel olarak tarihin her safhasında ezildiğini ve her türden emeğinin sömürüldüğünü dile getirmiş, vurgulamışlardır.

Dergilerde kadın ve erkek cinsiyet kimliklerinin günümüz toplumsal düzeninde özellikle beden ekseninde ne şekilde sunulduğunun incelendiği bu çalışmada ise, postmodernite ile ilişkili olarak patriarkinin günümüzdeki durumu ele alınan dergiler üzerinden, tarihsel ve kavramsal ardalana yaslanarak ele alınmıştır.

Bu bağlamda, *Men’s Health* ve *Women’s Health* dergilerinin Eylül, Ekim ve Kasım 2012 sayıları karşılaştırmalı betimleyici yöntemle incelenmiştir. İncelemenin birinci bölümünde cinsiyet kimliklerinin görsel taşıyıcısı olan bedenin ne şekilde ele alındığı ve yansıtıldığı sağlık, moda, bakım, güzellik, spor, zayıflama ve beslenme haberleri ve makaleleri üzerinden ele alınmıştır. İncelemenin ikinci bölümünde kadın ve erkek dergilerinin, duygusal ilişkiler ve cinsellik bağlamında kadın ve erkek cinsiyet kimliklerini ne şekilde sunduğu üzerinde durulmuştur. İncelemenin üçüncü bölümünde aile, kariyer ve para makaleleri, dördüncü bölümünde *Men’s Health* dergisinin sabit dosyası “Her Alanda Uzman Ol!” ve *Women’s Health* dergisinin sabit dosyası “Standart Kadın” karşılaştırmalı olarak incelenmiş, beşinci bölümde ise özellikle *Women’s Health* dergilerinin moda, bakım ve güzellik makalelerinin içine yedirilen tüketim ürünlerinin tanıtımları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın *Men’s Health* ve *Women’s Health* dergilerinde bedenin sunuluşunu ele alan bölümünde sağlık, moda, bakım ve güzellik, spor, zayıflama ve beslenme haberleri ve makaleleri ayrı ayrı altbaşlıklar altında incelenmiştir. *Men’s Health* ve *Women’s Health* dergilerinin sağlık haberleri ve makaleleri karşılaştırıldığında, *Women’s Health* dergilerinin kadınların bedensel sağlığından

ziyade ruhsal ve zihinsel sağlığını odağa alan haber ve makalelere yer verirken, *Men's Health* dergilerinin ruhsal ve zihinsel sağlıktan ziyade gelişmesi muhtemel bedensel hastalıklarla ve bunlardan korunma yöntemleriyle ilgili haberlere ve makalelere yer verdiği görülmüştür. *Women's Health* dergilerinin sağlıkla ilgili diğer tüm konu başlıklarında, bakım ve güzellik haberlerinde, zayıflama ve beslenme önerilerinde ve hatta duygusal ilişkiler ve cinsellik alanında kadına yüklediği her daim güzel olma, bakımlı olma, ekonomik bağımsızlığını kazanma ama aynı zamanda ilişkisini her ne olursa olsun sürdürmek için çabalama ve gerçekte hangi kiloda ya da beden yapısında olursa olsun hep daha çok zayıflama gibi önerileri dikkate alındığında, hem fiziksel hem de ruhsal olarak sürekli zorlayıcı bir ideale ulaşma konusunda teşvik edilen ve daimi olarak ideal olandan uzak olduğu konusunda paranoyaklaştırılan kadının, sağlık sayfalarında ruhsal yönüyle ele alınması bu noktada anlamlıdır. Kadın bedeni bir anlamda "eksik/fazla" ruhunun "onarıldığı" bir nesne olarak sunulmuştur. Oysaki erkek bedeni tıbbi ağırlıklı makalelerle tamamen biyolojik olarak ele alınmıştır.

Women's Health ve *Men's Health* dergilerinin moda, bakım ve güzellik haberleri karşılaştırıldığında, ortaya çıkan ilk ve en önemli sonuç, *Women's Health* dergilerinde moda, bakım ve güzellik haberlerinin istisnasız olarak acilen düzeltilmesi gerektiği ima edilen problemlerin çözümü olarak makalenin içine yerleştirilen ve tavsiye edilen tüketim ürünlerinin tanıtımlarıyla birlikte sunulmasıdır. Öyle ki, bu haber ve makaleler sadece bu tüketim ürünlerinin reklamlarının yapılması için yazılmışlardır. Dolayısıyla *Women's Health* dergilerinin moda, bakım ve güzellik haberleri ve makalelerinde kullanılan dille güzel ve bakımlı olmanın her ne pahasına olursa olsun mutlaka karşılanması gereken bir ihtiyaç olduğu vurgulanmış, ardından tüketim ürünlerinin reklamları yapılarak güzellik arzusuyla tüketim eylemi iç içe geçirilmiş, kadın ve tüketim birbirleriyle doğrudan özdeşleştirilmiştir. *Women's Health* dergileriyle karşılaştırıldığında moda, bakım ya da güzellik haberlerine, makalelerine niceliksel olarak daha az yer veren *Men's Health* dergilerinde ise, makale ya da haberlerle tüketim ürünleri reklamlarının bu şekilde bir araya getirilmesi minimum düzeydedir. Öte yandan *Men's Health* dergilerinde erkek bedeninin gerek sunumunda gerekse form olarak gösteriliş ve tanımlanış şeklinde, kadın dergilerinden çok daha kesin ve doğrudan bedensel iriliği, maskülenliği odağa alan makalelere ve görsellere yer verilmiştir.

Spor yaparak ulaşılabacak “ideal”, “seksi” ya da “mükemmel vücut” vurgusu hem *Men’s Health* hem de *Women’s Health* dergilerinde bulunmaktadır. Fakat *Men’s Health* ve *Women’s Health* dergilerinde kadın ve erkek bedeni için ön plana çıkarılan “ideal” birbirinden son derece farklı, hatta birbirine tamamen zıttır. Kadınlar spor yaparak (ve dergilerin gerek zayıflamayla ilgili, gerekse para yönetimi gibi ilgisiz görünen bölümlerinde tavsiye edildiği gibi zayıflayarak) sürekli olarak incelmeye, küçülmeye ve bedensel olarak hep daha az yer kaplamaya teşvik edilmişlerdir. Erkekler ise tam tersine sürekli olarak kas yapmaya, kalınlaşmaya, güçlenmeye ve bedensel olarak hep daha fazla yer kaplamaya; özlüce maskülen bir görünüme sahip olmaya teşvik edilmişlerdir. Üstelik erkekler yağ yakarak fazla kilolarından kurtulsalar bile, yakılan yağlardan boşalan alanı hemen gücün simgesi olan kaslarla doldurmalı, bu alanı kaybetmemelidirler. Dergilerde erkeklerin görsellerle de desteklenen kaslı ve güçlü bedenleri, sadece görsel idealin birer tezahürü olmayıp hayat savaşından galip çıkan taraf olmayla da özdeşleştirilirken, kadınların giderek daha az yer kaplayan bedenlere sahip olmaları mutluluk, özgüven ve ruhsal hafiflemeyle ilişkilendirilmiştir.

Men’s Health ve *Women’s Health* dergilerinde hem kadınlar, hem de erkekler, özellikle duygusal ilişkiler ve cinsellik makaleleri ve haberleri söz konusu olduğunda, genelleyici ve stereotipleştirici tanımlar aracılığıyla sunulmuşlardır. Bu makalelerde erkeklerin ve kadınların toplumsal cinsiyet bağlamında tanımlanmış biçimlerine bakıldığında; *Women’s Health* dergilerinde erkekler sıklıkla karar almaktan aciz ama incitilmemesi gereken erkeklik gururuna sahip, kadınsı oyunlar ve dikkatle planlanmış stratejilerle etkilenebilecek ve istenen kararları alması sağlanabilecek, duygusal konularda “yaramaz” ve beceriksiz, cinsellik söz konusu olduğunda düşünme yetisini dahi kaybedebilen kişiler olarak tanımlanırken; kadınlar ise küçük oyunlar yapmak, erkeği korkutabilecek aşırılıklardan kaçınarak “kadınsı özelliklerini kaybetmemek”, amacını belli etmeden istediğini yaptırmayı öğrenmek ve “erkeksileşmeden” cesur ve girişken olmayı öğrenmek konusunda teşvik edilmişlerdir. *Men’s Health* dergilerinde ise kadınlar iyi bir gelire sahip, başarılı, zeki, esprili, karizmatik, kendini özel hissettiren erkeklerle uzun vadeli ilişkiler yaşamak isteyen kişiler olarak tanımlanmış, erkeklere şövalye ruhlu, karizmatik, eğlenceli, güvenilir ve başarılı olmaları tavsiye edilmiştir. “Karşı cinsi kazanmak” için hem kadınlara, hem de erkeklere yapılan önerilerin yanı sıra, hem

duygusal ilişkiler, hem de cinsellik kazanan ve kaybeden tarafların olduğu acımasız mücadele alanları olarak sunulmuştur.

Women's Health dergilerinde bulunan kariyer ve para makalelerinde iyi para kazanmanın, parayı ve gücü elinde bulundurmanın önemi, bağımsızlık ve özgürlük, hatta dergiye yayılmış bakım ve güzellik haberlerinde tanıtımı yapılan ürünler göz önünde bulundurulduğunda, "güzelliğe ulaşma aracı" olarak vurgulanırken, *Men's Health* dergilerinde erkeğin parasal ve aileyle ilgili sorumluluğu güç ve erkeklikle ilişkilendirilmiş, bu anlamda hegemonik erkeklik durumu sürdürülmüştür.

Sonuç olarak, *Men's Health* ve *Women's Health* dergileri cinsiyet kimlikleri bağlamında incelendiğinde kadınların, dergilerin sunduğu görseller ve tanımlar aracılığıyla kendilerine bir Öteki'nin gözünden bakarak, bu Öteki'ne ait göz aracılığıyla kendilerini sürekli "tartarak" ideal bedene ve duygusal ilişkiler bağlamında "ideal kadınlık durumu"na ulaşmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Kadınlar, "ideal"e giden bu yolda fiziksel olanın yanı sıra duygusal anlamda da kendini, amacını ya da cesaretini çok da göstermeden, bir anlamda yine daha az yer kaplaması için feminizmin metalaştırılmasıyla buna teşvik edilmiştir. Özlüce incelenen dergilerde kadınların bedeni, tinlerinin bir aracı olarak ele alınmış ve tinsel olarak "eksik"liklerinin ya da "fazla"lıklarının bir "örtücüsü" olarak tanımlanmıştır. Erkekler ise aksine hem fiziksel hem de ilişkilerdeki konumları bağlamında, ilkel dönemlerdeki avcı atalarıyla bağlar kuran makaleler aracılığıyla, hep daha çok yer kaplamaları ve kendilerini sakınmadan cesaretlerini, zekâlarını, başarılarını ve fiziksel güçlerini üzerine bastıra bastıra göstermeleri; bu yolla ise hem hayat "savaş"ında, hem de bir mücadele alanı olan duygusal ilişkiler ve cinsellikte kazanan taraf olmaları için teşvik edilmişlerdir. Erkek bedeninin - özellikle modernitede üretimin temel unsuru, aracı olarak görüldüğü düşünülürse- teşhir noktasında günümüz postmodern toplumunda giderek "amaç" ve odak haline geldiği ve tarih-öncesi tanımlamalarla patriarkinin görsel bir yansımasına büründüğü incelenen dergilerde gözlemlenmiştir. Başka bir deyişle erkek bedeni, tininin bir aracı değil, tiniyle tüm iriliğiyle bileşiktir.

KAYNAKLAR

- Agacinski, S. (1998). *Cinsiyetler siyaseti* (çev. İ. Yerguz). Ankara: Dost Kitabevi. (Eserin orijinali 1998'de yayımlandı).
- Akça, G. (2005). Postmodernite ve ulus devlet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, VII (2), 232-257.
- Akgündüz, G. Ö. (2013). Foucault'da iktidar ve beden ilişkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, (38), 1-16.
- Aktaş, G. (2013). Feminist söylemler bağlamında kadın kimliği: Erkek egemen bir toplumda kadın olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, cilt 30, sayı 1, 53-72.
- Alexandre, M. (2005). İlk Hıristiyan kadınlar., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 1: Ana tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 407-440. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Altman, D. (2003). *Küresel seks* (çev. S. Çağlayan). İstanbul: Kitap Yayınevi. (Eserin orijinali 2001'de yayımlandı).
- Ataman, N. (1999). *Erken Cumhuriyet döneminde kadın kimliğinin oluşumu: Bir kadın doktorun yaşamöyküsü üzerinden meslek sahibi Cumhuriyet kadını kimliğinin oluşumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydınör, F. (2006). *Tanzimat döneminde (1839-1876) kadın yaşamındaki modernleşme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Başak, S. ve Öztaş, N. (2010). Güven ağbağları, sosyal sermaye ve toplumsal cinsiyet. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 27-56.
- Baudrillard, J. (1998). *Simülakrlar ve simülasyon* (çev. O. Adanır). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Bauman, Z. (1996). *Yasa koyucular ile yorumcular* (çev. K. Aktay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (1997). *Çalışma, tüketicilik ve yeni yoksullar* (çev. Ü. Öktem). İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Bayram, M. F. (2010). *1960'lardan 1990'lara, Karaoğlan çizgi romanındaki milliyetçi söylemler ve kadının yeri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Beauvoir, S. (1993). *Kadın "İkinci cins": Genç kızlık çağı* (çev. B. Onaran) (Yedinci Baskı). İstanbul: Payel Yayınevi. (Eserin orijinali 1949'da yayımlandı).

- Beck, U. (2011). *Risk toplumu: başka bir modernliğe doğru* (çev. K. Özdoğan ve B. Doğan). İstanbul: İthaki. (Eserin orijinali 1986'da yayımlandı).
- Benhabib, S. (2008). Feminizm ve postmodernizm: Huzursuz bir ittifak., Ö. D. Gürkan. (Yayına hazırlayan). *Çatışan feminizmler*. İstanbul: Metis Yayınları, s. 25-44.
- Benhabib, S. (2008). Öznellik, tarih yazıcılığı ve politika: "Feminizm-postmodernizm alışverişi" üzerine görüşler., Ö. D. Gürkan. (Yayına hazırlayan). *Çatışan feminizmler*. İstanbul: Metis Yayınları, s. 119-138.
- Berger, J. (2006). *Görme biçimleri* (çev. Y. Salman) (On İkinci Baskı). İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1972'de yayımlandı).
- Berriot-Salvadore, E. (2005). Tıbbın ve bilimin söylemi., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 333-368. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Best, S., Kellner, D. (1998). *Postmodern teori: Eleştirel soruşturmalar* (çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1991'de yayımlanmıştır).
- Berktaş, F. (2003). *Tarihin cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2011). Feminist teoride açılımlar., Y. Ecevit ve N. Karkıner. (Editörler). *Toplumsal cinsiyet çalışmaları*. Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi ve Açıköğretim Fakültesi Yayını, 2-23.
- Birkök, C. (1998). Modernizmden postmodernizme: Yeni problemler. *Yeni Türkiye Dergisi*, 19 (20), 525-537.
- Birtek, B. F. (2007). *Toplumsal cinsiyet açısından sosyal değişimlerin Türk sinemasında erkek kimliklerine yansımaları: Koca rolü (1980-2000 yılları arası)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bora, A. (Ocak, 2011). Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık. Web: <http://www.secbir.org/wp-content/uploads/2011/01/15-AKSU-BORA.pdf> adresinden 15 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.
- Butler, J. (2008). Olumsal temeller: Feminizm ve "Postmodernizm" sorusu., Ö. D. Gürkan. (Yayına hazırlayan). *Çatışan feminizmler*. İstanbul: Metis Yayınları, s. 44-67.
- Butler, J. (2008). Dikkatli bir okuma için., Ö. D. Gürkan. (Yayına hazırlayan). *Çatışan feminizmler*. İstanbul: Metis Yayınları, s. 138-156.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi* (çev. B. Ertür) (İkinci Baskı). İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1999'da yayımlandı).
- Butler, J. (2012). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi* (çev. B. Ertür) (Üçüncü Baskı). İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1999'da yayımlandı).

- Chevron, N. T. (2007). Popüler feminizm, Türkiye ve Britanya'da Kadın Dergileri. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi İleti-ş-im*, Yaz (6), 247-253.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: toplum, kişi ve cinsel politika* (çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1987'de yayımlandı).
- Cornell, D. (2008). Etik feminizm nedir? Ö. D. Gürkan. (Yayına hazırlayan). *Çatışan feminizmler*. İstanbul: Metis Yayınları, s. 86-118.
- Crampe-Casnabet, M. (2005). On sekizinci yüzyıl felsefesinin bir örneği., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 303-332. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Çakı, Ş. E. (2010). Toplumsal cinsiyet ve feminizm teorileri bağlamında Türkiye'deki reklam filmleri ve popüler müzik videoları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Temmuz 2010 (4), 101-110.
- Çakır, S. (1996). *Osmanlı kadın hareketi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çakır, S. (2008). Kapitalizm ve patriyarkaya karşı: Sosyalist feminizm. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (4), 185-196.
- Çetin, B. K. (2009). *Feminen ve maskülen spor yapan kadınlarda fiziksel benlik algısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Dağtaş, E. ve Dağtaş, B. (2006). Tüketim kültürü, boş zamanlar ve medya üzerine bir literatür taraması. *Eğitim, Bilim, Toplum Dergisi*, 4 (14), 4-30.
- Daldal, Ş. (2006). Neo-Liberal politikalar ve hegemonya krizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, XXI (1), 163-181.
- Dauphin, C. (2005). Bekar kadınlar., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 4: Devrimden Dünya Savaşına feminizmin ortaya çıkışı* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 398-412. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Davis, N. Z. (2005). Siyasette kadınlar., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 160-176. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Davis, N. Z. ve Farge, A. (2005). Tarihsel aktör olarak kadınlar. G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 13-18. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Demir, N. K. (2006). Kültürel değişimlerin reklamlarda kadın ve erkek rol-modellerine yansımaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 285-304.

- Demirkürek, İ. (2011). *1980 sonrası değişimin ışığında kadın ve liderlik olgusu: Tansu Çiller örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, A. (2009). *Türkiye’de demokrasi ve yurttaşlık düşüncesi perspektifinden kadınların siyasal hayattaki temsili: Kadın politikacılar üzerine bir inceleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Desai, M. (2007). The messy relationship between feminisms and globalizations. *Gender & Society*, XX (X), 1-7.
- Desaive, J. (2005). Edebiyatın muğlaklıkları., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 253-283. (Eserin orijinali 1993’de yayımlandı).
- Doğan, C. (2008). Yeni sosyal hareketler ekseninde feminizme bakış. *Sosyoloji Notları*, 29-35.
- Donovan, J. (1997). *Feminist teori: Amerikan feminizminin entelektüel gelenekleri* (çev. A. Bora, M. A. Gevrek ve F. Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Duby G. ve Perrot, M. (2005). Kadınların tarihini yazmak. G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 1: Ana Tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 9-22. (Eserin orijinali 1992’de yayımlandı).
- Duman, M. Z. (2012). Aile kurumu üzerine tarihsel bir okuma girişimi ve muhafazakar ideolojinin aileye bakışı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 19-51.
- Eagleton, T. (2011). *Postmodernizmin yanılsamaları* (çev. M. Küçük) (İkinci Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1996’da yayımlandı).
- Elçik, G. ve Ecevit, Y. (2011). Cinsellik ve beden., Y. Ecevit ve N. Karkıner. (Editörler). *Toplumsal cinsiyet çalışmaları*. Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi ve Açıköğretim Fakültesi Yayını, 140-166.
- Engels, F. (2009). *Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni* (çev. H. İlhan). Ankara: Alter Yayıncılık. (Eserin orijinali 1884’te yayımlandı).
- Erdoğan, İ. (Editör). (2011). *Medyada hegemonik erkek(lik) ve temsil*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Erkoç, N. (2010). *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e cariyelik ve kadın*. İstanbul: Postiga Yayınları.
- Eyyuboğlu, H. (2010). *Basında kadın*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Fineberg, J. (2014). *1940'tan günümüze sanat: Varlık stratejileri* (çev. S. Atay-Eskier ve G. E. Yılmaz). (Eserin orijinali 2011'de yayımlandı).
- Foucault, M. (2006). *Hapishanenin doğuşu* (çev. M. A. Kılıçbay) (Üçüncü Baskı). Ankara: İmge Kitabevi. (Eserin orijinali 1975'te yayımlandı).
- Foucault, M. (2012). *Cinselliğin tarihi* (çev. H. U. Tanrıöver) (Dördüncü Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1976'da yayımlandı).
- Fraisse, G. (2005). Cinsel farklılığın felsefi bir tarihi., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 4: Devrimden Dünya Savaşına feminizmin ortaya çıkışı* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 52-79. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Fraser, N. ve Nicholson, L. (2011). Felsefesiz toplumsal eleştiri: Feminizm ve postmodernizm arasında bir karşılaştırma., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 475-504.
- Freud, S. (2011). *Kitle psikolojisi* (çev. K. Şipal) (Dördüncü Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Freud, S. (2012). *Psikanaliz üzerine konferanslar* (çev. İ. Kırımlı). Ankara: Alter Yayıncılık.
- Gelbart, N. R. (2005). Kadın gazeteciler., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 398-419. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Giddens, A. (2014). *Mahremiyetin dönüşümü: Modern toplumlarda cinsellik, aşk ve erotizm* (çev. İ. Şahin) (Üçüncü Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Godineau, D. (2005). Özgürlüğün kızları ve devrimci vatandaşlar., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 4: Devrimden Dünya Savaşına feminizmin ortaya çıkışı* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 23-38. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Gökçimen, S. (2008). Ülkemizde kadınların siyasal hayata katılım mücadelesi. *Yasama Dergisi*, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık 2008 (10), 5-59.
- Gökkaya, V. B. (2009). *Türkiye'de modernitenin ötekisi: Kadın ve kimliği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Grieco, S. F. M. (2005). Vücut, görünüş ve cinsellik., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 53-86. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Habermas, J. (1994). Modernlik: Tamamlanmamış bir proje., N. Zeka. (Derleyen). *Postmodernizm*. İkinci Baskı. İstanbul: Kıyı Yayınları, s.31-44.

- Habermas, J. (2011). Postmoderniteye giriş: Bir dönüm noktası olarak Nietzsche., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 263-290.
- Hanay, N. (2008). *İslami feminizm örneği olan Turuncu Dergisi'nde toplumsal cinsiyetin kuruluşu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hartman, H. (2006). *Marksizm'le feminizm'in mutsuz evliliği* (çev. G. Aygen). İstanbul: Agora Kitaplığı.(Eserin orijinali 1981'de yayımlandı).
- Hoşgör, A. G. (2011). Kalkınma., Y. Ecevit ve N. Karkıner. (Editörler). *Toplumsal cinsiyet çalışmaları*. Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi ve Açıköğretim Fakültesi Yayını, 50-70.
- Hufton, O. (2005). Kadınlar, iş ve aile., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 25-52. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Huyssen, A. (2011). Postmodernin haritasını yapmak., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 231-262.
- İmançer, D. ve İmançer, A. (2002). Televizyon reklamlarında kadın sunumuna özgü klişeler. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2002 (15), 1-22.
- İnternet: <http://www.menshealth.com/> adresinden 15 Mayıs 2014'te alınmıştır.
- İnternet: <http://www.womenshealthmag.com/about-us> adresinden 15 Mayıs 2014'te alınmıştır.
- İnternet: [http://en.wikipedia.org/wiki/Men%27s_Health_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Men%27s_Health_(magazine)) adresinden 15 Mayıs 2014'te alınmıştır.
- İnternet: [http://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Health_\(magazine\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_Health_(magazine)) adresinden 15 Mayıs 2014'te alınmıştır.
- İnternet: <http://www.womenshealth.com.tr/womens-health-dergi/> adresinden 15 Mayıs 2014'te alınmıştır.
- İnternet: <http://www.menshealth.com.tr/men%E2%80%99s-health-dergi/> adresinden 15 Mayıs 2014'te alınmıştır.
- İşler, R. (2004). *İktisatta feminizm ve Türkiye ekonomisinde kadının rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Jameson, F. (1994). Postmodernizm ya da geç kapitalizmin kültürel mantığı., N. Zeka. (Derleyen). *Postmodernizm*. İkinci Baskı. İstanbul: Kıyı Yayınları, s. 59-116.
- Jameson, F. (2008). *Modernizm ideolojisi: Edebiyat yazıları* (çev. K. Atakay ve T. Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.

- Jameson, F. (2011). *Postmodernizm ya da geç kapitalizmin kültürel mantığı* (ev. A. Glc). Ankara: Nirengi Kitap. (Eserin orijinali 1991'de yayımlandı).
- Kahraman, H. B. (2004). *Postmodernite ile modernite arasında Türkiye: 1980 sonrası zihinsel, toplumsal, siyasal dönüşüm*. (İkinci Baskı). İstanbul: Everest Yayınları.
- Kahraman, H. B. (2005, Aralık-2006, Ocak). *Performans, performativite ve bedenın tamamlanma süreçleri*. Monograph, Akbank Sanat'ta sunuldu, İstanbul.
- Kale, N. (1996). Kadın-erkek eşıtlığı sorunsalı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 29 (1), 63-71.
- Kalkan, A. (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de kadın-erkek eşıtsizliğinin sosyolojik kökenleri ve politik etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kara, N. (2006). Feminizm(ler)in toplumsal hareket olarak medyada yansıma(ma)sı. *Küresel İletişim Dergisi*, Bahar 2006 (1), 1-33.
- Kara, Z. (2012, 19-20 Nisan). *Küresel cinsiyet yapılanmasından postmodern feminizme*. Küresel Değişim ve Demokratikleşme Sempozyumunda sunuldu, Malatya.
- Kellner, D. (2011). Toplumsal teori olarak postmodernizm: Bazı meydan okumalar ve sorunlar., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 409-450.
- Koçak, O. (1996). Kaptırılmış ideal: mai ve siyah üzerine psikanalitik bir deneme. *Toplum ve Bilim*, Gz 1996 (70), 94-152.
- Köker, E. ve şanlı, H. K. (2011).Medya., Y. Ecevit ve N. Karkıner. (Editörler). *Toplumsal cinsiyet alışmaları*. Eskişehir. T.C. Anadolu niversitesi ve Açıköğretim Fakültesi Yayını, 96-116.
- Köksalan, M. E. (2007). *Moderniteden postmoderniteye geçiş sürecinde günümüz televizyonunun dönüşümü*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kristeva, J. (2004). *Korkunun Gleri: İğrenlik zerine deneme* (ev: N. Tural). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1980'de yayımlandı).
- Kurnaz, ř. (1992). *Cumhuriyet ncesinde Türk kadını: 1839-1923*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kuruoğlu, H. (Editör). (2009). *Erkek kimliğinin değişe(meye)n halleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Küçük, M. (2011). Postmodernin modern karakteri ya da dnemleştirmenin ironisi., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 27-64.

- Küçük, M. (2011). Entelektüellerin tehlikeli oyuncağı: Postmodern., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 65-84.
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. (İkinci Baskı). İstanbul: Bağlam.
- Loroux, N. (2005). Tanrıça Nedir?, G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 1: Ana tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.33-65. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Lyotard, J. (1994). Postmodern nedir sorusuna cevap., N. Zeka. (Derleyen). *Postmodernizm*. İkinci Baskı. İstanbul: Kıyı Yayınları, s. 45-58.
- Marx, K. (2011). *Kapital 1. Cilt: Ekonomi politığın eleştirisi* (çev. M. Selik ve N. Satlıgan) (İkinci Baskı). İstanbul: Yordam Kitap. (Eserin orijinali 1867'de yayımlandı).
- Marks, K., Engels, F. (2011). *Alman İdeolojisi* (çev. E. Aktan). Ankara: Alter Yayınları. (Eserin orijinali 1932'de yayımlandı).
- Mathiesen, T. (1997). The viewer society: Michel Foucault's panopticon revisited. *Theoretical Criminology*, 1 (2), 215-234.
- Men's Health, Maya İletişim ve Tasarım Hizmetleri Limited Şirketi, İstanbul, Eylül 2012.
- Men's Health, Maya İletişim ve Tasarım Hizmetleri Limited Şirketi, İstanbul, Ekim 2012.
- Men's Health, Maya İletişim ve Tasarım Hizmetleri Limited Şirketi, İstanbul, Kasım 2012.
- Mitchell, J. (2011). *Kardeşler: cinsellik ve şiddet* (çev. P. Padar ve B. C. Yılmazığit). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Eserin orijinali 2003'te yayımlandı).
- Mitchell, J. ve Oakley, A. (1992). *Kadın ve eşitlik* (çev. F. Berktaş). İstanbul: Pencere Yayınları. (Eserin orijinali 1976'da yayımlandı).
- Mutlu, N. (2009). *Popüler kadın dergilerinde kadın temsili (Örnek olay: Cosmopolitan dergisi)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Mutluer, N. (2008). *Cinsiyet halleri: Türkiye'de toplumsal cinsiyetin kesişim sınırları*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Nahoum-Grappe, V. (2005). Güzel kadın., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 87-100. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).

- Nicholson, E. A. (2005). Tiyatro., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 284-302. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Norberg, K. (2005). Fahişeler., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 433-448. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Ortaylı, İ. (1979). *Türkiye idare tarihi*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 21-39.
- Özdamar, H. (2009). *Laik-antilaik ekseninde kadının siyasallaşmasının Türk yazılı basınındaki temsili*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, G. (2009). *Popüler kadın dergilerinde toplumsal cinsiyet ayrımının temsili: Cosmopolitan ve Bizim Aile dergileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özügürlü, A. (2012). Neoliberalizm ve feminist politikada "sınıfsal tutum" arayışları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67 (4), 125-146.
- Pacteau, F. (2005). *Güzellik semptomu* (çev. B. Erol). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1994'te yayımlandı).
- Peet, R. (2011). *İktidarın coğrafyası: Küresel ekonomi politika nasıl yaratıldı* (çev. O. Etiman ve B. Göktaş). İstanbul: Maki Basın Yayın. (Eserin orijinali 2006'da yayımlandı).
- Perrot, M. (2005). Dışarıya adım atmak., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 4: Devrimden Dünya Savaşına feminizmin ortaya çıkışı* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 419-448. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Ramazanoğlu, C. (1998). *Feminizm ve ezilmenin çelişkileri* (çev. M. Bayatlı). İstanbul: Pencere Yayınları.
- Rorty, R. (2011). Habermas, Lyotard ve postmodernite., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 291-312.
- Rosaldo, M. Z. (1974). Women culture and society: A theoretical overview., M. Z. Rosaldo and L. Lampher. (Editörler). *Women, culture and society*. California: Stanford University Press, 17-42.
- Sallmann, J. (2005). Cadılar., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 420-432. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).

- Sancar, S. (2011). *Erkeklik imkansız iktidar: ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. (İkinci Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, S. (2012). *Türk modernleşmesinin cinsiyeti: erkekler devlet, kadınlar aile kurar*. İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Scheid, J. (2005). Romalı kadınların dinsel rolleri., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 1: Ana tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 377-406. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Schroeder, S. K. (2007). *Popüler feminizm: Türkiye'de ve Britanya'da kadın dergileri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Scott, J. W. (2005). Kadın işçi., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 4: Devrimden Dünya Savaşına feminizmin ortaya çıkışı* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 374-397. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Scott, S. W. (2007). *Toplumdal cinsiyet: Faydalı bir tarihsel analiz kategorisi* (çev. A.T. Kılınç). İstanbul: Agora Kitaplığı. (Eserin orijinali 1986'da yayımlandı).
- Scott, S. W. (2013). *Feminist tarihin peşinde*. F. Dinçer ve Ö. Aslan. (Derleyenler). İstanbul: bgst Yayınları.
- Sissa, G. (2005). Platon ve Aristoteles'in cinsiyet felsefeleri., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 1: Ana tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 66-98. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Sledziewski, E. G. (2005). Dönüm noktası olarak Fransız devrimi., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 4: Devrimden Dünya Savaşına feminizmin ortaya çıkışı* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 39-51. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Smart, B. (2011). Postmodern toplum teorisi., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 353-408.
- Sonnet, M. (2005). Bir kızı eğitmek., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 3: Rönesans ve aydınlanma çağı paradoksları* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 101-127. (Eserin orijinali 1993'de yayımlandı).
- Stauth, G. ve Turner, B. S. (2011). Nostalji, postmodernizm ve kitle kültürü eleştirisi., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 451-474.
- Steeves, L. H. (1994). Feminist teoriler ve medya çalışmaları., M. Küçük. (Derleyen ve Çeviren). *Medya, iktidar, ideoloji*. Ankara: Ark Yayınevi.
- Sümer, D. (2009). *Türkiye'de kadın dergilerinde kadın kimliğinin inşası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

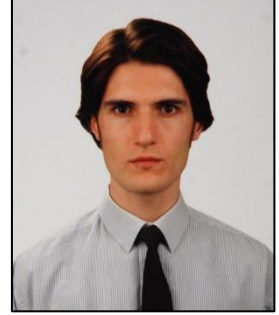
- Söylemez, M. (2011). Feminist sanat ve yapısöküm kadın imgeleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Ocak 2011 (8), 1-10.
- Şan, M. K. ve Hira, İ. (2004). Modernlik ve postmodernlik bağlamında tüketim toplumu kuramları. *Bilgi Dergisi*, (8), 1-23.
- Şavran, T. G. (2009) N. Suğur. (Editör). *Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri* Eskişehir. T.C. Anadolu Üniversitesi ve Açıköğretim Fakültesi Yayını, 64-181.
- Şen, Ö. (2007). *Osmanlı'da mahkum olmak: Avrupalılaştırma sürecinde hapishaneler*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Şimşek, A. (2012). Sosyal medyada kamusal alandaki kadına dair söylemler: itiraf.com. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4 (2), 51-61.
- Şişman, M. (1996). Postmodernizm tartışmaları ve örgüt kuramındaki yansımaları. *Eğitim Yönetimi*, 2 (3), 451-464.
- Tayanç, F. ve Tayanç, T. (1981). *Dünya'da ve Türkiye'de tarih boyunca kadın*. Ankara: Tan.
- TDK   Büyük   Türkçe   Sözlük,   Web:
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_yanlis&view=yanlis&kelimez=310
 adresinden 8 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- Thomas, Y. (2005). Roma hukukunda cinsiyet ayrımı., G. Duby ve M. Perrot. (Editörler). *Kadınların tarihi cilt 1: Ana tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere* (çev. A. Fethi). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 99-150. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Tokman, H. E. (2009). *Yaşam tarzı gazeteciliğinin ana akım medyada incelenmesi (İstanbul Life dergisi örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Touraine, A. (2007). *Kadınların dünyası* (çev. M. Moralı). İstanbul: Kırmızı Yayınları. (Eserin orijinali 2006'da yayımlandı).
- Tüzen, H. (2008). Postmodernizm mitosu. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2008 (17), 145-158.
- Weeks, K. (2013). *Feminist öznelerin kuruluşu* (çev. İ. Özküralpli). İstanbul: Otonom Yayıncılık. (Eserin orijinali 1998'de yayımlandı).
- Wells, J. (1997). *Kadın gözüyle Batı Avrupa'da fahişeliğin tarihi* (çev. N. Arman). (İkinci Baskı). İstanbul: Pencere Yayınları. (Eserin orijinali 1982'de yayımlandı).
- Wichterich, C. (2004). *Küreselleş(tiril)en kadın: Eşitsizliğin geleceğinden raporlar* (çev. T. Tayanç ve F. Tayanç). Ankara: Türk Sosyal Bilimleri Derneği. (Eserin orijinali 1998'de yayımlandı).
- Women's Health, Maya İletişim ve Tasarım Hizmetleri Limited Şirketi, İstanbul, Eylül 2012.

- Women's Health, Maya İletişim ve Tasarım Hizmetleri Limited Şirketi, İstanbul, Ekim 2012.
- Women's Health, Maya İletişim ve Tasarım Hizmetleri Limited Şirketi, İstanbul, Kasım 2012.
- Vattimo, G. (2011). Ortak dil olarak yorum bilgisi., M. Küçük. (Derleyen). *Modernite versus postmodernite*. İstanbul: Say Yayınları, s. 317-330.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Altıncı Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. N. (2009). *Kadın cinselliğinin söylemsel inşası ve namus cinayetleri: Şanlıurfa örneği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A. (2010). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e: Kadın kimliğinin biçimlendirilmesi. *ÇTTAD*, IX (20-21), 191-212.
- Yılmaz, A. (2012). Geçmişten günümüze kadın şairlerin konumuna genel bir bakış. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Ağustos 2012, 46-63.
- Zihnioğlu, Y. (2003). *Kadınsız inkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Zizek, S. (2008). *Yamuk bakmak: Popüler kültürden Jacques Lacan'a giriş* (çev. T. Birkan) (Üçüncü Baskı). İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1992'de yayımlandı).
- Zubritski, Y., Mirtopolski ve Kerov, V. (1980). *İlkel topluluk, köleci toplum, feodal toplum* (çev. S. Belli). Ankara: Sol Yayınları. (Eserin orijinali 1968'de yayımlandı).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Eren Ekin ERCAN
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 1986 - Yüksekova
Medeni hali : Bekâr
Telefon : -
Faks : -
e-mail : erenekin.ercan@gazi.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Gazetecilik	2014
Lisans	Anadolu Üniversitesi / Basın ve Yayın	2010
Lise	Gemlik Lisesi	2003

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİ GELECEKTİR..

Gazi gelecektir...

